

پوختہ یہاں

دہ ربارہ ی نیٹ اسلام - معالی باپیر

منندی اقرأ النطاني

www.igra.ahlamontada.com

پروقتہ پرک و ہر بارہ کی
پیسیلام

نورانی
عبدالحمید صاحب
سال ۱۹۰۴

چاندنی شریف - لاہور

پيشه گي

بسم الله الرحمن الرحيم

سوپاس. وشوکرانه بۆ خوای پهروه ردگاری کائينات ، بهزه بی و تانتی لهخواوه بهخش بیت بهسه ر گیانی باکی موحه مده و خرم و براده رو شوین که وتوانی دا •

زۆر جازان دیتوومانه لومه و سه ر کۆنه ی باوکیک کراوه و پووی په خنه ی تی کراوه ، چونکه منداله کانی خوی پشت گوئی خسته و به ره لدا ی کردوون و گوئی نه داوه ته پهروه رده کردن و نامۆز گاری کردیان •

هۆی نه مهش ئاشکرایه ، باوک مادام خۆی به خواوه نی منداله کانی ده زانی و نه وانیش هه وجی ی په ند دادان و پینمای ی کردنی وین ، پیوسته له سه ری خۆیان لی بی خه به ر نه کاو مشووریان لی بخوات •

پنگرمان پهروه ردگاری بالاده ستیش خاوه نو به دی هینه ری مه یه و ، نه و نه بایه نه تیمه و نه هیچ شتیکی دیکهش تاومان له کوله که ی ته پیش دا نه ده بوو له تاریکستانی نه بوون (عدم) دا بی سه رسۆزاغ ده ماینه وه

ئنجاشتیکی به لگه نه ویستیشه که تیمه و هه ر شتیکی تری ئهم بوونه وه ره هه وجی ی پینمای ی و یارمه تی نه و پهروه ردگاره مه زنه یین ، وهك بۆ خۆی فه رموویه تی : (یاایها الناس انتم الفقراء الى الله جمیعاً ••) نه خه لکینه ئیوه گشت ئاتا جی خوان •

به لئی وه دی هینه راوه کان تیکرا ههروه ك چۆن بۆ وه دی هاتنیان پیوستیان به خوا هه یه ، بۆ به پتیه چوون و به رده و امیشیان به هه مان شپسه •

بۆيە دەينين وردو درشتى ئەم جېھانە سەرلەبەر بە گوئىرەى دەستوورو بەرنامەيەك بەرپۆيە دەچن ، ، كەلەلايەن خىواى بەبەزەبى و بالادەستەوہ بۆيان ديارى كراوہ و بہنوو لىى لانادەن •

سەيرى گەردىلەو توخمەكان دەكەى يان خانەو شانەكان ، سەيرى زىندەوہرو مەگەزان دەكەى يان بەرپەورو ئازەلان ، سەيرى گۆرۇگيا دەكەى يان دارودرەخت سەيرى زەوى و مانگ دەكەى يان پۆزۇ ئەستىرەماكان •• ھتد •

سەيرى ھەر شتەك بەكەى دەينى پابەندو گەردن كەچى ئەو ياسا دەستورانەيە كە لە لاين بەدى ھىنەرەوہ بۆى دانراوہ و تواناى سەرىچى كردنى نيە •

باشە ھەياران ئىنسانىش كە يەككە لەدانىشتوانى ئەم بوونەوہرە ، دەبى پىزىمە پىت لەم ياسا گىشتى يە ؟!

مروقتەك كە جىئىشىنى خواو سەرفاقلەى كاروانى بوونەرەرو سەر تۆبى كائىنات ھەلئىزىردراوى خوايە ، دەبى بەرھەلداى وئانى كرايى و خەمى لى نەخورايى و ھىچ حىسابى بۆ نەكرايى ؟!

مروقتەك كە دەوى دا لەھەموو شتەك زياتر سىفەتەكانى خوا درەوشاوانەوہو پەنگيان داوہتەوہ دەگونجى وئىل كرايى و پىشت گۆى خرايى ؟!

ئىنسانەك كە لەئىو ھەموو كائىناتى خوادا ديارى كراوہ و پەسەندكراوہ بۆ تاقى كردنەوہ لەسەر شانۆى زەوى ماقولە ھىندەى پووەك و پەپەوہرو ئازەلايش مشوورى لى نەخورايى نەخسەى بۆ نەكشىرايى ؟!

نە •• نە •• شتى واماھالەو ناكرايى و نابى •
چونكە تىمە لەزىيانى دنيامان دا دەينين ئەگەر بابەيەك بە تەنگ شتەكى ئاسايى يەوہ بى و خەمى لى بخوات بۆ شتەكى گىرنگ و بابەخدار

گەلئىك بەتەنگەۋە بوۋو خەمخۆرتەرە ، ئەو كەسەي خەم لەزەۋى و زارو
موانكە مائەكەي دەخوات حەوجار حەوجار يش خەم لەكەس و كارو
مائە و مندائەكەي دەخوات • !

خوای گەورە و كار بەجیش بو خۆي فەرموویەتی : (الذی سخر لکم
مافی السموات ومافی الارض جمیعا منہ ••) واتە : ھەرچى لە
بوونەو ەردایە تىكرا بو ەي مەيسەر کردوہ •

ديسان فەرموویەتی : (لقد کرنا بني آدم •• وفضلناهم علی کثیر
ما خلقنا تفضیلا ••)

واتە : پێزمان لەئادەمیان گرتوہ •• ۋەبەسەر زۆر لە
دروست کراوانمان دا ئیستيازمان داوئى •

کەوايى خوايەك خەم لەدارو بەردو پووەكو ئازەل و پۆزو
مانگە و •• ھتد بخوات حەوجار حەوجار خەم لەئىسان دەخوات ،
چونکە ئەوشتانەي تر لەئەسلدا بو خاترى ئىسان ھىراونەدي !
بەئى •• خوئەرى بەپێز :

مادام بەرۋەردگارى مەزن مشوورى لەم دنيايە خواردوہ و ياساو
پەپرەۋى بو داناوہ دەبئى مشووريشى لەمرؤف خواردبئى و بەرنامەو
پەپرەۋىكى بو دانايى ، چونکە ۋەك پىشتەر گوتمان : شت بايەخ دارترو
گرانمايەتر بئى زياتر شياۋى پاراستن و چاوەدبئى و بە تەنگەۋە بوونە •

ھەر بۆيەشە كە دەبينن خوای بە بەزەيى و بالادەست لەبەرەبەيانى
نیشتەجئ بوون و ژيان دەستبئى کردنى ئىسانەۋە لەسەر ئەم خپۆكەيە
بەيتا پەيتابە چەندەر مرؤفئىكى شايستەو لەباران دا ھەبوودا پىتموئى و
پەپرەۋى خۆي بو مرؤفمايەتى پەوانە کردوہ و بئى پراگەياندوون وتئى
گەياندوون كە :

كئى ئەم بوونەۋەرەي خوئقانداۋەو چۆن و بۆچى ؟!

ئىنسان لە كۆنۈە ھاتوۋە كىئەنئاويەتى و بۆچى ؟!

ئىنسان پىويستە لەم سەرزەوى يە چ بكاو چۆن بژىەت و پاش مردن
بۆكۆئ دەچى و چى لىئ بەسەردىت ؟!

بەلئى •• كىئەكانى خوا برىئىن لە دەستور و بەرنامەى خوا بۆ
مروفايەتى و يئغەمبەرائىش (صلى الله عليهم وسلم) نوئەرى ئىوان خوا و
مروفايەتىن •

ھەلبەتە ھىچ كەسنىكىش نىە وەك دروست كەر دروست كراوى خۆى
ناسى و لىئى بەلەبىئى خواى گەورە بەدى ھىنەرو پەروەردگارى
مەيەو يىجگە لەوئىش ھىچ كەسنىكى دىكە پىئى ناكەوئى بەرنامە بۆ
بەندەكان دابىئى و سەربەرشتىيان بكاك ، چونكە ئەو شارەزاو پىسپۆرپانەى
كە ئامىران دروست دەكەن ھەر بۆخۆشيان (كەتەلۆك) ى پەگەل
دەخەن و پوونى دەكەنەوۋە كە ئەو ئامىرە ئاوايەو بەم شىۋە كاردەكاو
ئاوا سوودى لىئ وەردەگىرئى و ئاوا تىك دەچى و •• ھتە •

كەواتە پىويستە بەدى ھىنەرى ھەرشىك كىئە ، سەربەرشتى كەرىشى
ھەر ئەوبىئ نەك يەكىكى دىكە •

پىنگومان ھىچ كەسنىكىش نىە ھەرچەند گاورايەتى و بىئاوۋەپى فرە
ژوورورا چووبى و گەبىتە بەلەى فىرەون بتوانئى بلىئى : ئەمن مروغەكانىم
دروست كرددون !!

جا ھەر بىروا بوونم بەم پاستىەش بو واى لىئ كىردم بگەومە بىرى
نووسىنى كورتەبەك دەربارەى ئىسلام لەبەر تىشكى سووپەتى فاتىحەدا •
بەم جۆرە لەتەفسىرو توئىزىنەوۋەى ئايەتى يەكەمدا دەرمان خستوۋەو
سەللاندووشمانە كە بىروا بەخوا بوون شىكى سروشتى و خۆپىسكە لەدل و
دەروونى ئىنسانەكاندا ، بۆسەللاندنى ئەو پاستىەش سىئەلگەى فەلسەفى

بههیزمان هتاوه تهوه که هه رکه سیك به بی لایه نی لیسان تی بگات بایی
یقناع کردنی ده کن •

هه ره همان ثایه تا پاستیه کی ترمان خستوته پوو ، نهویش
تهویه که زاتی خودا به ره هست (محسوس) نیو ناتوانین پاسته و خو
له پیئی پینج ههسته کانهوه بی ناسین ، به لکو ناچارین له پیئی نهو
سیفه تانه وهوه بی ناسین که له شوینه واره کانی دا ددره و شینه وه •

له ثایه تی دووه میش دا پوونمان کردوته وه که پهروه رد کاریه تی خوا
بایی چی ؟ وه دهرمان خستوه که سوپاس و ستایش به ته نی لایقی خوایه ،
وه پزیره ی ههست کردنمان به منعت باریه تی و قهرزداریه تی له ناقار خودا
په یوه ندیه کی پاسته وانه (طردیی) ی هه یه له گه ل پزیره ی شاره زایی و
به له دیمان دا بهو دیارده سروشتیانه ی که وه ک ناوینه یه ک وان بویتدا
دره و شان وه ی سیفه تی سۆزوبه زه یی خودا ، دیسان پوونمان کردوته وه که
له نیوان زانیاری و پروادا ناشنایه تی یه کی بی وینه هه یه و نیسان هه تا پتر
زانیارو شاره زابیت زیاتر خواده ناسی و سه ری به ندایه تی بو نهوی ده کات •

له کاتی ته فسیر کردنی ثایه تی سی به میش دا تاوه لآمان کردوته وه که
خوای بی هاوه ل و هاوتا له نه نجامی سۆزوبه زه یی و به خشنده یی یه وه
بوونه وه ری خو لقا ندوه و ویستوو یه تی چاکه له گه ل غه یری خو ی دا بکاو
له کانی بوون به شیان بدات • وه پامان گه یاندوه که هه ر تابلویه کی نه م
سروشته ی خواگیان بکه یه جی سهرنج و پامان بیجگه له دهریای سۆزو
خۆشه و یستی و به زه یی خوای مه زن سه باره ت به به نده کانی هیچی ترمان
نابه ته بهر نیگا •

وه له ته فسیری هه مان ثایه تا پوونمان کردوته وه که په یوه ندی
نیوان خواو نیسان له سه ر بنچینه ی خۆشه و یستی دووسه ره پۆنراوه و

کۆشكى خواپەرستى لەسەر بناغەى دۆستايەتى و بەکتر خۆشويستن
بىناکراو .

لەدەمى تەفسىرکردنى ئايەتى چوارەمىشدا باسمان کردووە کە
دواپۆز چىو چۆنەو چۆن دى و ئەنجامى چ دەبى ، وەسەلماندوو مانە کە
شتىكى پيوست و حەتى يەو پروونمان کردۆتەووە کە بىروا بە دواپۆز
بوون چ کارىک دەکاتە سەرزيانى مرؤف و چ تاوو تەئسیرىكى هەبە
لەزيانى تاكو کۆمەلدا .

لە تەفسىرى ئايەتى پىنچەمىشدا ئاشکرمان کردووە کە پەرستى و
خواپەرستى يانى چى و بەکسى دەگوترى خواپەرست و بىچىنەى
خواپەرستى چىو ، پىئى خواپەرستى چۆنەو سىمانىشانەى تاكو
کۆمەلى خواپەرست چىو ، پەيوەندى نىوان بىروا کردووە چۆنە ؟!
لە ئايەتى شەشەمىشدا ئامازەمان کردووە بۆ ئەم پراستىە کە بىجگە لەخرا
کەس شایستەى ئەو نىبە بەرنامە بوئىنسان دانى و ، هەمو ئەو بەرنامەو
پەپرەوانەى نىسان دایناون بىجگە لە پۆزپەشى و کۆپرەو دەرى و
سەرگەردانى هىچى دىکەيان لەهەگبەى دانىو ، بىجگە لەئىسلام گشت
پىجگەکان هەلەو ناتەواوو خوارو خىچىن و بەکەلکى زيان نایەن .

لە تەفسىرى ئايەتى حەوتەمىشدا پامان گەياندووە کە بەرنامەو ئايىنى
خوا هىچ کاتىک بەبى هەبوونى کۆمەلک کە لەرەفتارو کردووە کانىاندا
ئەو بەرنامەبە پرەنگ دەداتەووە و جىوودى نىبو قەت قەت لەشوتىنکدا
مرؤفى مسولمان و کۆمەلگای مسولمان نەبىت ، ناتوانىن دان بىتىن بە هەبوونى
ئىسلامەتى دا لەو شوتنەدا ، چونکە ئىسلام بىروباوە پىنکى مىسالىانە نىبە
کە تەنيا لەدنياى بىر کردنەووە و خەيالدا هەبى و هىچى دى ، بەلکو دەستور و
بەرنامەى زيانەو دەبى لەکردووە پرەفتارو هەلۆنستى شوتىن کە وتوانى دا
هەبوونى بخاتە پروو بى سەلتى .

ئەمانەى گوتىن بېرىك بوون لەو پاستانەى كە لە (بوختە بەك دەرباردى ئىسلام) دا خراونە پروو، ئومىدە وارشم سىم كىتتە توانىيەتسى كە ئىتتەك لە كىتتەخانەى كەم دەرامەتتى كوردىمان دا پېركاتەووە ، توانىيەتتى پىچى پزگارى وزيانتكى مرقۇمانە بو كەسانتەك پوون بكتەووە كە گەرە كيانە وەك ئىنسانان بىزىن •

ھەر كەسىكتىش بە خستەنە پرووى تىيىنى بەك يان پەخنە بەكى بىناكەر يادم بكتە ، با سوور بزانتى قەلس نابم و گەلەك گەلەك خۇشمال دەبىم و منەت بارم دەكات ، خواش پىشتىوانى ھەموان بظت •

نهم کتیبه و سوورپه تی فاتیحه

چوومه خزمهت قورئانی قسه لهجی و له گولزاری لالهزاری شاگولیککی جهوت بهریم خواست ، به دهستی به دست نویره وه به سن تفنکی زیریم هه لآبردو بهر بوومه هه لمزینی بۆن و بهرامی و به سه ره بیتکی باریکی قامکی خه یال و بیر له گوشینتی وه خو کوهتم ، زوری بی نهچو ئه وه نده گولآوهم لی وه رگرت که له تیو شووشه ی وشه ی به گرشه و ورشه ی زمانی کوردی دا پیش که شتانی ده که م •

به شکم خوا بکا جی په زامه ندی خوا و سوود لی وه درگرتی گهل و پر که ره وه ی که کتیک بیت له تاته رازووی خیراندا له و پوژه ی دا که که س ده فریا که س نایه و مندالی شیره خو ره له حه زمه تان سه ری سپی ده بی و بابای لامه زه ب و له پی هه تله بوو به نهجه ی په زیوانی ده گه زئی و خو زگه ده خوازی هه ر گل بایه و وه پووح نه هه تابه وه و ئه و پوژه ی به چاوان نه دی بایه •

به لی خوینه رانی ئازیزم بۆ خاتری وه ی بوخته یه که ده رباره ی ئیسلام بنووسم هانام برده بهر قورئان و سوورپه تی فاتیحهم لی خواست ، ئه و سوورپه تی که له تیو دوو توئی جهوت نایه تان دا به کورتی مه به ست و چه مکه سه ره کی یه کانی قورئانی حاواندۆته وه ، وه له پاستی دا ده توانم بئیم : فاتیحه وه ک پپرستیک وایه بۆ مه بهسته کانی قورئان ، واته هه ر وه ک چون پپرستی کتیک پی نموونیت ده کات بۆ هه موو ئه و مه به ست و واتایانه ی له وئی دا باسکراون ، فاتیحه ش سه باره ت به قورئانی گه و ره و کش گتیر « مُعْجَز » به هه مان شیوه •

فاتیحہ ٹھو سوو پوتہ مہزنہ یہ کہ لہ گہورہ ترین درووشمی ئیسلام داو
 لہ پتہ ترین پایہی بہرنامہی خوادا - کہ نوئزہ - لہ ہر شہو و پوژیک دا
 پتر لہ (۱۷) کہ پرتان بہ سہر زاری مسولمانان دا دیت !! وہ ہر نوئزیک
 ٹھم سوو پوتہی تیدا نہ خوئیریت و ہر ناگیرئی و ہک پیغہ مہر (صلی اللہ علیہ
 وسلم) فہر موویہ تی : (لا صلاة لمن لم یقرأ بفاتحة الكتاب)^(۱) فاتیحہ
 سر و دیکئی ئیسلامی بہ بہ سہر زاری ملیونہا مسولمانوہ لہ سہر انسہری
 دنیا دا •

ٹھمن یہ کہ ہارئی خوم زور جارن پاموم و دہیر کردنہوئی پاجووم ،
 خواہیہ دہیئی بوچی ئیسلام ٹھو ہموو گرنگی بہی بہو سوو پوتہ دایئ و
 ہتندہ موچیر یئ لہ سہر دوو پات کردنہوہی !؟

ہدلبتہ ٹھوہ شم لہ پیش چاو گرتوہ کہ ئیسلام بہرنامہی خواہیہ و
 ہمو یاساو دہستوورہ کانی لہ شوئی شیاوی خوئاندا پوئراون ، چونکہ
 ہمو شیک لہ شوئی گونجاوی خوئی دا پوئان یہ کیکہ لہ سیفہتہ
 بہر زہ کانی خواہیہ تی خوی مہزن •

جا بہر پیزان :

ٹھم نوسراوہی بہر دہست تان ٹہنجامی ٹھو تیوہ پامان و ہیر کردنہوہی ،
 کہ لہو پروایہ دام ہر کہ سیک سہرنجسی بدات تہتی گرنگی دانی
 ئیسلامی بہم سوو پوتہ بو دہردہ گہوئی و دہزانی ٹھو ماستہ ج موئکی
 تی دایہ •

ہیواداریشم ٹھم نوسراوہ بہ نارامی و بہووردی موتالاً بکریئ و ٹھوہندہ
 وختہ تان لئی و چاو نہ بیت کہ لہ گہلی دا بہ سہر دہ بریت ، چونکہ بہر پاستی
 گفٹ و گوو ٹاخاوتیک کہ مسولمان لہ گہورہ ترین درووشمی ئیسلامی دا
 ہر شہو و پوژیک چہند جار لہ خزمہت بہر و ہر دکاری دا دہ لئی

(۱) بخاری و مسلم پروایہ تیان کردوہ لہ (عبادۃ بن صامت) • وہ •

هه‌لده گرتی که کیتیکی چهند لابه‌په‌په‌یی ده‌رباره بخوینتته‌وه ، تا بزانی
له‌و گفتو گۆو پازونیا‌زه‌ی‌دا چ ده‌گوتری .

ده‌فهرموون خوینته‌رانی مسولمان با تاوینکی خوش له‌سیه‌ری
یه‌کیک له‌دره‌خته‌ پر پیت و پیزه‌کانی باخی قورئان‌دا به‌رینه‌سه‌ر .

با توژنیک گوتی بۆ شه‌و ده‌نگه‌ نه‌مره‌ی قورئان پادیرین که پتر
له‌چوارده‌سه‌ده‌یه‌ بانگ ده‌کات ، بانگی مروغایه‌تی ده‌کات ، تا پینمایی
بکات بۆ زیانیک به‌لام چ زیانیک !

زیانیک که له‌گه‌ل سروشتی ئینسان‌دا ده‌سازنی !!

زیانیک که ئینسان تی‌یدا خه‌لیفه (جئ‌نشینی)ی خواجه !!

زیانیک که ئینسان تی‌یدا پیزی لی ده‌گیری و وه‌ک بانا‌لکی خو‌پری و
به‌ره‌لدا سه‌یری نا‌کرت !!

زیانیک که مروف له‌سیه‌ری‌دا تاقه‌ هه‌لو‌ستی ژیرانه‌ی پاست
ده‌نویننی له‌تاقار خواو خه‌لک و بونه‌وه‌ردا !!

زیانیک که دادگه‌ری کۆمه‌لایه‌تی راسته‌قینه‌ی تیدا ده‌چه‌سپنی له‌تو
کۆمه‌لدا !

زیانیک که هه‌موو ئینسانیک تی‌یدا نازاده‌و خوی بیرو پراو هه‌ست و
هه‌ست و ده‌ربرینی خو‌یه‌تی !

زیانیک که گه‌ل - تاک و کۆمه‌لی - سه‌ر بۆ هه‌یج هه‌یزنیک نه‌وی نا‌کاو
چ بتان نا‌په‌رستن و به‌ته‌نی گه‌ردن که‌چی به‌نامه‌ی خودان .

زیانیک که ئینسان تی‌یدا دووره‌ له‌هه‌ر چه‌شنه‌ نه‌خۆشه‌یه‌کی بیرو و
ده‌روونی و هه‌ست به‌ ئاسووده‌یی دل و ئارامی گیان و به‌ختیاری ده‌کات .

زیانیک که ئینسان تی‌یدا ده‌زانی کئی خولفاندوو‌یه‌تی و له‌به‌رچی و
په‌یسته‌چ‌بکاو چ‌نه‌کات و چۆن بزنی و چۆن نه‌زی .

به کورتی و به کوردی ژبانتیک که له ئینسان بوشیتتهوه ، نهو ئینسانه
که له لایهن خواوه به چاکسی خولقتیراوه و پرئیزی لی گیراوه و به
سهرقافلهی کاروانی بونهوهرو خهلیفه ی خودا حسیب کراه .

به لیج باتۆزیک له بن سینه ری یه کیک له دره خته پر پیت و فه په کانی
باخی ته پروباراوه گه شاوه ی قورئانی مه زندا ئارام بگرین و ئیسراحت
بکهین ، خوای به به زه بی و بالاده ستیش خونچه ی دلمان به ئاوازی سرودی
ههق بپشکوئیی و ههستی قورئان ویستی و ئینسان دۆستیمان بجوولئیی .

سەرئىچ دانىكى گىشتى لەم سوورەتە

واى بە چاك دەزانم بەرى توئزىنەووە و لىكۆلنەووە دەربارەى ھەر يەك لە ھەوت (۷) ئايەتەكانى ئەم سوورەتە سەرئىچكى گىشتى لىق بەدەين :

پىيازى ئىسلام بەوردو درشتەووە بۆ پوون كۆرەنەووەى دوو شتان ھاتووە :-

۱ - ھەلوئىستى خۆى گەورە لەئاقار بونەووەردا بەگىشتى و ئىنسان بەتايەتى •

۲ - ھەلوئىستى بونەووەر بەگىشتى و ئىنسان بەتايەتى لەئاقار خۆى بەخشندەدا •

بەئى ئىسلام - كە بەرنامەو ئايىنى گىشت پىغمبەران (صلى الله عليهم وسلم) بوە بەدرىزايى مېزوو - بۆ پىناسە كۆردنى يەك پاستى (حقیقە) ھاتووە كە وەك سەكەيەك دوو دىوى ھەيە ، دىوئىكيان پەيوەستە بە خوداووە ئەوى دىشيان بە ئىنسانەووە ئەو پاستى بەش برىتى يە لە : (پەيوەندى بەندايەتى و خوايەتى) •

پەنگە كەساتىك كە چاك لەچەمكى زاراوہى : (پەيوەندى بەندايەتى و خوايەتى) ھالى نەبوون بېژن : جا چۆن ئايىن و بەرنامەى خودا بەتەنى بۆ پوون كۆرەنەووەى ئەو پاستى يە ھاتووە !؟

به لآم له پراستی دا ئم سهر سو پمان و پر سيار كړدنه له مېشكي نه وان
 كه سان دا سهر هه لده دات كه له مه به ست و نيوه رو كسي وشه ي خوا به تي
 (الالوهية) و به ندايه تي (العبودية) تي نه گه يون ، چونكه له پروانگه ي
 ئيسلامه وه گوره ترين پراستي له بوونه ووردا دوو شتن : يه كه م : خوا به تي
 خوا ، دوو دم : به ندايه تي ئينسان *

له پراستي يه كه ميان دوو ياساي گرنك وورده گيرين :

أ - خوا به تنې و له چا كه و به خشنده يي خوږه وه بوونه و وري
 خو اقماندوه و غه يري وي هيچ كس له دروست كړدني بوونه ووردا داري
 له سهر به ردي دانه ناوه ، كه واته خودا به تنې به دي هتته رو
 به ورو رد گاره *

ب - هر خوا به تنې شياوي به رستن و گه ردن يو كه چ كړدنه ،
 ناشكراتر بلين : هر ئو به تنې ماني به رنامه پريزي و ياسا داناني هديه ،
 كه واته خوا هر بوخوږي فدرمانه و او گوره يه .
 له پراستي دوو ميشيان دا ديسان دوو ياساي گرنك ده بيزين :-

أ - مروف كه له دوو توخمي گيان و خاك پك هاتوه هه لېزير راوي
 بوونه و ورو خه ليفه ي خوا به يه *

ب - ئينسان له سونگه ي ئه موه كه به تنې به نده و خو اقمندوي
 خوا به ، پويسته ته نيا به نده و مل و كه چو بابهندي به رنامه و ياساي ويش
 بيت *

به لې خوږينه راني به ريز : ئم سو و پره ته ده راره ي ئم دوو مه سه له يه
 ده دوي كه له پراستي دا هر چه نده به ديمه ن دوو شتن به لآم وه دوو ديوي
 سكه يه كه به هر دوو كيان يه كه پراستي پك دين ، كه گوره ترين پراستي يه و
 له ووتې دنيا دنيا به هيه و هه تا هه تا يه ش ده مينتته وه و گوپاني به سه ردا

نایب چونکه به ماهیبت و پاسته قینه به که وه بهنده گوپانی مه حاله ، نایا
رنی تی ده جیت روژیک له پوژان خوا له خویه تی بکه وی؟! یان ئینسان
له ئینسانه تی بشوری؟!

ده جا هه تا خوا خویبت و ئینسانیش ئینسان ئهم پاستی بهش ده مینتی •
ئیتا بووی ئه وی له مه و بهر گوتمان دره وشاوه تر بی وهرن با ویکرا
سه رنجیکی خیرا له ئایه ته کانی ئهم سووپه ته بهرزه بده یان :

له ئایه تی به که دا (بسم الله الرحمن الرحيم) ئه مه پراگه به تراوه که
پروا بوون به بوونی بهروره دگار شتیکی خو پریسک و سروشتی به و
پاستی به که که سروشتی بوونه وه رو ئینسان گه واهی بو ددهات •

له ئایه تی دووه دا (الحمد لله رب العالمین) به کسه بهنده کان
ده ئین : سوپاس و شوکرانه بو بهروره دگاری هه مو شتیک ، لیره دا ئه وی
جینی تیوه پامانه ئه مه به که هاتی ئایه تی دووم به دوای به که دا زور
شتیکی گونجاوو مه تیقی به چونکه ناسرانی خوا - له ئایه تی به که م - دا
اگه وره ترین و سروشتی ترین ئه نجامی سوپاس کردن و ههست کردنه
به چاکه و به خشنده تی به که می ، وه هه ر بابایه ک خوا بناسیت بی سی و دوو
ههست به نازو نعه ته کانی ده کاو خوی قهرزدارو منه ت بار دینه بهرچاو •

ئینجا له ئایه تی سی به م دا وه که به لگه هینانه وه بو درووستی و به جی بی
سوپاس کردنه که یان ده ئین : (الرحمن الرحيم) خوا به خشنده و
خاوهن بهزه بی به ، دیسان باسکردنی سیفه تی په جم و بهزه بی و میهره باتی
خوا لیره دا زور چاک گونجاوه له گه ل بارو دوخی ئایه ته کان دا چونکه
بهروره دگاری بوونه وه ر (العالمین) له ئه نجامی سیفه تی بهزه بی و
به خشنده بی به وه کانیاتی له ده ریای نه بوون هتا وه ته ده رو بوونی پی
خه لات کر دووه •

ئىنجا لە ئايەتى چوارەمدا بەندەكان دانيان ھىتاوہ بە فرمائىپەوايەتى و دەسەلات دارىتى پەرورەدگاردا لەپۆژى پەسلاندا (ملك يوم الدين) بۆھاتى ئەم ئايەتەش بەدواى ئايەتى پىشموى دا دوو ھۆى گرنگ ھەن :

أ - لەكاتىكدا بەندەكان زانيان خوايەك ھەيەو لايق و شايستەى سوپاس و ستايشەو بەخۆكەرو پەرورەدگارەو خاوەنى بەزەبى و لوتف و بەخششە ، ھەستيان بەوہ كەردوہ كە خوايەتى و پەرورەدگاريتى و بەزەبى و بەخشندەبى خوا وای لى چاوپەوان دەكەرى كە ئەو ماوہ كورتهى دنيا تافە ھەل و دەرفەتى تىدا ژيان نەبىت ، ئەمە لەلایەكەوہ لەلایەكى تریشەوہ ھەستيان بەمە كەردوہ كە خوايەتى و پەرورەدگاريتى و بەزەبى و مېھرەبانى و دادبەرورەى خوا تىرا دەپنرئى كە پۆژىك بىتە پىش چاكان بە باداشى چاكيان و خراپان بەسزای خراپان بگەن و ھەقى بزنى كۆلە بەسەر بزنى شاخدارەوہ نەھىلرئى و زۆرلىكراو و چەوسىتراوان كە لەدنيا دا بەئاواتى ھەردگەوردیان نەگەيون - كە برىتى بە لەتۆلە ستاندنەوہ لەزۆردارو خوين خۆران - لەو رۆژەدا بەئاكام بگەن و كرمى دليان بەرئى و بلين تۆخەى •

ب - بەندەكان ھەستيان بەمە كەردوہ كە پەرورەدگار و پىراى سىفەتى بەزەبى و بەخشندەبى خەسلەتى تووپەبى و قەھرو غەزەبىشى ھەيەو نايبى كەس بەمەويا بەزەبى و مېھرەبانى خودا بىشنىبى لى وەكاو پالى لى وەدات •

﴿﴾

ئەم چوار ئايەتەى رابوردن ھەر چواريان پىشمەكسى و پى خوش كەردنىك بوون بۆ ئايەتى پىنجەم (اياك نعبد و اياك نستعين) ھەر ئەتۆ دەپەرستين و ھەر لەتۆش يارمەتى دەخوازين •

ئېستا با تۆزلىك بەوردى سەرنج بەدىن :

چوار ئايەتى پېشوو دوو پراستی زۆر گەورەيان خستە پروو گە
عەفیدەى ئىسلامىيان لىي پىك دېت ، يەكەم ، پىروا بوون بەخوایەتى خواو
بەرورەدگاريتى و بەخشنەبى و بەزەبىتى وى ، دووم : پىروا بوون
بەرۆزى دوايى و سزاو پاداشت •

ئېستا كە بەم ئەنجامە گەيشىن دەتوانىن تىو پۆك و كاكلى ئەم
سووپرەتە لەچەند قالد و شىوەى جوئى جوئى دا داپىژىن كە لەمەبەست دا
بەكن :

دەتوانىن بلىن چوار ئايەتى پېشوو برىتىن لەلايەنى عەفیدە و پىروا و
سى ئايەتى داهاووش لايەنى ياساو بەرنامە پىك دىن ، لەهەموانىش
ئاشكرایە كە ئىسلام لەدوو بەشى سەرەكى پىروا بەرنامە (العقيدة
والشريعة) پىك دىت •

و دەتوانىن بلىن چوار ئايەتى پېشوو برىتىن لەلايەنى باوەپ (ايمان) و
سى ئايەتى دوايش لايەنى (عمل) پىك دىن ، وەك پروونىشە ئىسلامەتى
باوەپو كرده وەيە (الايمان والعمل) •

و دەتوانىن بىژىن چوار ئايەتى پىروا برىتىن لەپىروا (ايمان) و
سى ئايەتى دوايش برىتىن لەئىسلامەتى (اسلام) ئەمما بەمەرجىك كە
وشەى پىروا لىرەدا قەناعەتى دەروونى پى مەبەست پى و وشەى (اسلام) يش
گەردن كەچى پروالەتى •

ئاشكراشە كە تايىن برىتى يە لەمە كە ئىنسان بەدل و دەروون پىروا
قەناعەتى پى پى و بەئەندامە كاتىشى فەرمانە كاتى جى بەجى بكاو
با بەندى پى •

و دەشتوانىن بلىن چوار ئايەتى هەوەلى (جيهان بىنى ئىسلامى)

دهخنه پوو و سئ ئايه تي دوايش (ئيدۆلۆزي ئيسلامي) ، دياره كه ئيسلامه تيش له دوو به شان يئك ديت : يه كه م جيهان بيني ئيسلامي ، ياني هه لۆيستي پيري و نيۆري مرؤف به رامبه ر به خوداو بوونه و هرو زييان ، دووم : ئيدۆلۆزي واته هه لۆيستي كرداري و پراكتيكي مرؤف - له سه ر نچينه ي جيهان بيني - به رامبه ر به خواو بوونه و هرو زييان •

بئينه وه سه ر مه به ستي بنچينه يي ، گوتمان چوار ئايه تي پابوردوو بينه كي و پئ خۆشكه رن بو ئايه تي پئنجهم ، چونكه كاتيك ئينسان زاني خوايه ك هه يه و زاني كه به دي هئنه ره و په روه دگاره و شايسته ي سوپاس و ستايشه و له چاكه و به خشنديه ي خۆي بووني به بوونه و هره به خشين و به ته ني به پئيوه به رو گه و ره ي پۆزي سزاو پاداشه ، ئه م زانين و پئروايه ناچاري ده كات كه گفتم و په يمان ي پئ بدات كه به ته ني گوي پايه لي و فه رمانبه ري وي بكاو يارمه تي هه ر له وي بخوازي و پئ جگه له وي چاوي له ده ستي كه س نه بيت •

ئايه تي شه شه ميش (اهدنا الصراط المستقيم) پئيموني مان بكه بو پئ ي پاست • به بوئندي يه كي به وي به ئايه تي پئنجمه وه هه يه و توند پئكه وه جۆش دراون ، چونكه گوي پايه لي و فه رمانبه ري خواو گه يشتن به په زامه ندي وي پئ و په سم و به رنامه و ده ستوورنكي گه ره كه كه برتي يه له (پئ ي پاست) ، بو يه به نده كان داوا له په روه دگاريان ده كه ن كه ئه و پئ يه پاسته يان پئشان بدات ، دياره پئ ي پاستي زيانش ته نياو ته نيا پئ بازو ئاييني خوايه •

جا له به ر ئه وه ي به رنامه و ئاييني خوا قه ت قه ت به شتوه ي تيوري و كوفتاري پووت نه بوه و نابي و وئپراي پاسته شه قامي خواو پئپي چاكان و خوا به رستان كوئره پئ ي شه يتان و طاغوت و ده سته ي به دان و خۆ به رستايش هه يه ، بو يه به نده كان به هئندي و ازنايه ن كه داوايان له

خوا کردوه پښی پاستیان پښاندا وده تین : (صراط الذین انعمت علیهم غیر المغضوب علیهم ولا الضالین) واته : پښی پیری چاکان نهوانه ی چاکه ت له گه ل دا کردوون ، نهک نهوانه ی شایسته ی قهرو غه زه بن ، و نهک گو د پراو سه ر لی شتواوان .

تینستا که به شتویه کی گشتی تو زیک سهرو سیمای نهم سوو پره ته مه زنه مان ناسی با ناوی خوی لی پتین و د دست بکه ین به ورد بونه وه نه هر کام له حهوت به لکه خنجیلانه کانی نهم شا گو له ی گو نزاری گو تاری بهروه رد گاری کائیات .

« بسم الله الرحمن الرحيم • الحمد لله رب العالمين • الرحمن الرحيم • ملك يوم الدين • اياك نعبد واياك نستعين • اهدنا الصراط المستقيم • صراط الذین انعمت علیهم غیر المغضوب علیهم ولا الضالین • آمین ، واته :

« به ناوی خوی به به زدی به خشنده ، سو پاس بو خوی پهروه رد گاری به به زه یی به خشنده یه ، خاودنی پوژی سزاو پاداشه ، بهس نه تو ده به رستین و هر له تو یازمه تی ده خوازین ، پښمای مان بکه بو پښی راست ، پښی نهوانه ی چاکه ت له گه ل دا کردوون نهک پښی لی توو پره یوان و نهک گو مپرا یوان ، دو غامان قبول بکه .

چهنه تی بیمنی بهک سه بارهت بهم سوو پره ته :

یه که م : ناوه کانی نهم سوو پره ته :

أ - (فاتحه الكتاب) بویهش بهم ناوه ناو تراوه چونکه فورشان بهم سوو پره ته دهست نی دهکات .

ب - (سورة الحمد) چونکه یه که مین وشه ی له دوا ی (بسم الله الرحمن الرحيم) (الحمد) . .

ج (امّ القرآن) وشهى (ام) له زمانى عاره بى دا يانى : ثمسلّ و
 ماكى شت ، هه لبه ته ثم سووپه تهش ثمسلّى قورئان ز بوختهى ئيسلامه •
 د - (السبع المائى) ، وهك خواى گهوره له كوئايى سووره تى
 (الحجر) دا ده فهرموى : (ولقد آتيناك سبعا من المائى والقرآن
 العظيم) ، هوى ناونرانى ثم سووپه تهش بهم ناوه وه تويزه ره وانى قورئان
 چهند پايه كى جوئى جوئى يان هه يه له باره يه وه :

- ۱ - چونكه له م سووپه ته دا ئينسان سوپاس و ستايشى خوا ده كات •
- ۲ - چونكه ثم سووپه ته له هه موو پركايتك دا دووباره ده كرتيه وه •
- ۳ - چونكه دوو جار ان نيرراوه ته خوارى له سه ر قسهى هئيدىك
 له زانايان •

- ۴ - چونكه له كئيه ئاسمانى به كانى تر دا نيه وه لاويزراوه •
- ۵ - چونكه ثم سووپه ته دوو به شه به شيكى سوپاس و ستايشه
 له بنده وه بو خواو به شيكىشى به خشينه له خواوه بو بنده •
- ه - (الكافية) واته : تير و ته واو ، چونكه ثم سووپه ته ده توانى
 جئى غه يرى خوى پروه كات به لام غه يرى وى جئى پرناكاتنه وه •
- و - (الاساس) واته : بنجينه و بنه پره تى ئيسلامه تى تدايه •
- ز - (الشفاء) : شيفاو ده رمان ، چونكه ده زمانى پوح و نه فسه •
- ح - (الصلاة) واته : نويز ، چونكه به شى سه ره كى و هه ره گرنگى
 نويزه •

ط (الشكر) واته شوكرانه ، چونكه سوپاس و شوكرانهى خواى
 تدا ده گرئت •

ك - (الدعاء) واته : پارانه وه و سكالآ ، چونكه برئى به له پارانه وهى
 بنده •

بەندە • دووم : چۆنەتی ھاتنە خوارەووی ئەم سووپەتە :

لە چۆنەتی ھاتنە خوارى ئەم سووپەتەدا (۳) قسە ھەن :

۱ - دەئین لەشارى مەككە ھاتۆتە خوارى تەنانت ھەندىكیان دەئین

بەكەمین سووپەت بوو كە بۆ یغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) ھاتو ،

كە شىخ (محمد عبده) بەككە لەوانەو لەم بارەو دەئیت :

(بەلگەى ئەووش ئەمەبە كە دەستورى خوا چ لەیوارى بەدى ھێنان

(تكوين) و چ لەیوارى یاسادانان (تشریح) دا وایە كە پشمەكى بەكورتى

شىك دەخاتەپوو دواى پەلەبە دەست دەكات بەخستەپوو شەرح كردنى •

(۰۰۰ فاتیحەش ھەرچى لەقورئان دا ھەبە بەكورتى دەبگرتە

نیوخۆى ، و ھەرچى لەقورئان دا ھەبە شەرح و تەفسیری ئەو بنجیانەبە

كە لەفاتیحەدا پۆنراون ۰۰۰) (۱) •

۲ - دەئین لەشارى مەدینەدا ھاتۆتە خوارى ، بەلام ئەم قسەبە

ھەلەبە بەدوو بەلگان :- بەكەم :- سووپەتى (الحجر) كە بەئیشفاق

زانایان لەشارى مەككەدا ھاتۆتە خوارى باسى سووپەتى فاتیحەو

ھاتنەخوارى دەكات وەك دەفەرموئى : (ولقد آتيناك سبعا من المثاني

والقرآن العظيم) •

دووم : زۆر دوورە كە یغەمبەر و مسولمانان (۱۳) سالان لە مەككە

بەبئى فاتیحە نوێزیان كردبئى •

۳ - قسەى سئەبەم : دەئین : ئەم سووپەتە كەپەتێكى لەشارى

مەككەو جارێكیش لەمەدینە ھاتۆتە خوارى ، دەئین بۆبە ناوئراو

(المثاني) چونكە ھاتنەخوارەو كەى دووبارە كراوئەو •

(۱) سەیری (الاعمال الكاملة للشيخ محمد عبده) بکە بەرگى (۴)

لەپەرە (۲۴ - ۲۵) •

سٽي بهم : حوڪمي خوٽيراني ٽيم سووڀرته له نوٽزدا :

له ڀڻغه مبهروه (صلى الله عليه وسلم) پڙوايهت ڪراوه ڪه هـ
نوٽز ٽيڪ ٽيم سووڀرته تي ٿيڻا نه خوٽيرئي قبول ناڪريو و نانهواوه .
بؤنمونوه : بخارئي و مسلم له (عبادة بن صامت) هوه گيڙاويانه ته هوه
ڪه ڀڻغه مبهر (صلى الله عليه وسلم) فـرموويه تي : (لاصلاة لمن لم يقرأ
بفاتحة الكتاب) .

ٽيماسي پازي ڀڻجگه له پڙوايهته دوو پڙوايهتي ترش
له ته فسيره ڪهي دا باس ده ڪات :

۱ - (كل صلاة لم يقرأ فيها ب فاتحة الكتاب فهي خداع غير تمام) .

۲ - (لانجزى صلاة لا يقرأ فيها ب فاتحة الكتاب) .

هه ٽيه ته له مهزه بي (حنفي) دا به مـرج نه گـراوه ڪه ٽيم سووڀرته
بخوٽيرئي و ده ٽيٽ ته گهر له سووڀرته ڪاني ترش بخوٽيرئي هـر ته واوه ،
به لام ٽهوي پاستي ٽيٽ به لگهي ٽهوانهي ڪه خوٽيراني فاتحه يان به مـرج
گرتوه له نوٽزدا به هـيزتره ، ٽهـما ٽيره جيئي ٽهـو دريـزه پـندانه نيـه
ڪئي مهيلي لئي به پتر ٽاگاداري پي لهـم باره وه باسه يري (التفسير الكبير) ي
(فخرالدين الرازي) بڪات ، له ويدا ٽيماسي پازي (۱۸) به لگهي
هيئاوه ته وه بؤ سهـلمانـدني ٽهـمه ڪه خوٽندني فاتحه مهـرجه له نوٽزدا .

چوارهم : به راورد ٽيڪ له نيوان ٽايه ته ڪاني فاتحه و ڪرده وه ڪاني
نوٽزدا (۱) :

ٽايه ته ڪاني فاتحه هـوتن ، ڪرده وه ڪاني نوٽز شـهـوتن و ٽيڪه وه

(۱) ٽهـو به راورد ڪردنـم به ده سڪاري يه وه له ته فسيري (مفاتيح القيب) ي
فخرالدين الرازي وه گرتوه .

گونجاون و بدامبری به کی ته و او هه به له تیوان نایه ته گانی فاتح و
کرده وه گانی نوژدا بهم جوړه :

۱ - بسم الله الرحمن الرحيم — (القیام) پراوه ستان بو خوتندنی فاتح

۲ - الحمد لله رب العالمین — (الركوع) چوونه پرکوع و نوشتانه وه

۳ - الرحمن الرحيم — (الرفع من الركوع) هه ستانه وه له پرکوع

۴ - ملك يوم الدين — (السجدة الاولى) کپ نووش بر دنی
هوه ل

۵ - ایتاک نعبد و ایتاک نستعین (القعود بین السجدين) دانیشتنی تیوان
دوو سهجده کان

۶ - اهدنا الصراط المستقیم — (السجدة الثانية) کپ نووش بر دنی
دووم

۷ - صراط الذين انعمت عليهم — (التشهد) خوتندنی ته حیات

غير المغضوب عليهم ولا الضالین

تیستا باسه رنج ده بین داخوا نه و به راورد کر دنه تا چ پادده بهک

لواوه :-

نایه تی به کهم له گهل (قیام) دا ده گونجی چونکه هه وه ک چوون
(بسم الله الرحمن الرحيم) بو ده ست پی کردنی هه کاریک پیوسته
پراوه ستان (قیام) یش بو ده ست پی کردنی نوژ پیوسته

نایه تی دووه میش له گهل (ركوع) دا ده گونجی چونکه ینسان
له وه ختی سوپاس کردن دا له بهک کات دا سه یری خواو بونه وه ده کات له بهر
نه وه ی سوپاس و ستایش مه دح کردنی خوا به هوی نه و نیعه تانه وه که
به بنده گانی به خشیوه مادام وای به بنده له ده می سوپاس کردن دا چاوتکی

له خاوه نى نيممه ته وه يه و چاويکيشى له خودى نيممه ته که وه ، که واته
پيوسته حاله تىکى مام ناوهندى هه پى ، ديسان سوپاس کردن ده لالهت
له سر نيممه تى زور ده کات نيممه تى زوريش پشتى نينسان گران ده کاو
ده بته هوى نوشتانده وه و دوولاهاته وه .

ئايمه تى سى بهميش له گهل (هه ستانه وه له پرکوع) دا ده سازى ،
چونکه پاش نه ودى بهنده چو پرکوع وا له پرهمه تى خوا چاوه پروان ده گرى
که له دواى پرکوع بيگرپته وه بو حاله تى (اعتدال) پاست بوونه وه .

ئايمه تى چواره مېش له گهل (کړنوش بردنى به کم) دا دانووى
ده کولن ، چونکه (ملك يوم الدين) گه وره پى و جه لالى خواى لى
ده فامرپته وه ، بنگومان نه مېش ده بته هوى پهيدا کردنى ترس و سامىکى
زور له دلئى نينسان داو وا له نينسان ده کات که له وره پى به ندايمه تى و
گه ردن که چى دا خوى بوئى .

ئايمه تى پتجه مېش له گهل (دانىشتى نيوان دوو سهجده کان) دا
ههل ده کات ، چونکه (اياک نعبد) هه وال دانه له کړنوش بردنى
هه وه لو (اياک نستين) يش کو مهک خواسته له خوا بوئى دوو مه .

ئايمه تى شه مېش له گهل (کړنوش بردنى دوو مه) دا ده سازى ،
چونکه لهم ئايمه ته دا بهنده داواى بايه خدارترين شتى ده کات له په روه ردگار
که برى تى به له (پينمايى کردنى بو پى پاست) هه لته نه م ته کليفه
گه وره يه ش گه ردن که چى و به ندايمه تى به کى گه وره پى گه ره که نه ویش
کړنوش بردنى دوو مه .

ئايمه تى هه وه مېش له گهل (دانىشتى ته حيات خوئندن) دا ده گونجى ،
چونکه پاش نه وه پى نينسان له سوچه دى دوو مه دا نه ورپى به ندايمه تى خوى
ده ورپى به رامبه ر به خوا ، خواش له به رامبه ردا پزى لى ده گرى ، بو به

فهرمانی یحیی ده کات که له خزموه تی دا دانیشی بنگومان ئه مهش نیمه تیکسی
 گه وره یه و زور چاک له گه ل (الذین انعمت علیهم) دا ده سازی ، بویهش
 له کاتیک دا خوای به خشنده بیغه مبهری صلی الله علیه وسلم
 بهرز کرده و تا گه یشته پلهی (قاب قوسین او ادنی) له و کاته دا فرمووی :
 (التحیات المبارکات والصلوات والطیبات لله) •

نوئیش وهک بیغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) فرموویه تی :
 (الصلاة معراج المؤمن) نوئیر په یزه ی پرواداره ، بویه پنیسته مسولمان
 له کاتیک دا له میعراجه که ی دا گه یشته دواین پلهی پیزو حورمهت شه
 قسانه دووباره بکاته وه که (محمد) (صلی الله علیه وسلم) له
 میعراجه که ی دا سه بارهت به خوای مهزن گوتوونی •
 دوو ئاگادار کردنه وه :

۱ - حوکمی گوترانی (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم) و اتا که ی :
 ئیمامی (نوی) له کتیبی (الاذکار) دا فرموویه تی : (بزانه که
 (استعاذة) کردن سوننه ته و فه پز نیه و ئه گه ربابای نوئیر که ترکی کرد
 به قهستی یحیی یان به سه هوو گوناج بار نابیی ، هه لئه ته که ده شلین سوننه ته
 مه به ستمان له گشت کاتیکه واته : له نوئیر دا چه پز بی و چه سوننهت وه
 له ده می قورئان خوئندنی دهره وه ی نوئیش دا^(۱) •

ئیسنا که حوکمی (استعاذة) مان زانی با بزاین چه مکه که ی
 چی به ؟ :

اعوذ : (ابو جعفر الطبری) که به (امام المفسرین) نامراوه
 فرموویه تی :

الاستعاذة : الاستجارة ، واته : په نا وه به بردن •

(۱) سهیری کتیبی (الاذکار) لاپه ره (۴۵)، نوسراوی (النووی) بکه •

الشیطان : (ابو جعفر الطبری) ده لیت : (الشیطان فی کلام العرب
 کل متحرد من الجن والانس والدواب وکل شیء) واته : (شیطان)
 له زمانی عاره بی دا هه ریاحی بوویکه له جندهو ئینسان و نازه ل و هه وو
 نتیك •

الرجیم : (طبری) ده لیت : (وأما الرجیم ، فهو فعیل بمعنی
 مفعول ... و تأویل الرجیم الملعون المشتم ...) واته : (رجیم) له سه
 کیشمی (فعیل) هو به مانای (مفعول) مانای (رجیم) یش نفرین
 لی کراوو جنیو بی دراوه •

مادام وای ده توانین بلین : (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم)
 یانی بهنا وه بهر خوی ده بهم له شهیتانی دوور له خواو نفرین لی کراو •
 پروون کردنه وه یه که ده باره ی (استعاذة) •

خوی به خشنده فرهانی بی کردوین که بو دوور که وتنه وه له شهیتانی
 به دو بو پزگار بوون له ژیر پکیفی هانا بهرینه بهر وی •

ئیمتا با بزاین شهیتان له ج پئی به که وه هیرش دینی و ئینسانیش
 له ج پئی به که وه توانای بهرگری کردن و له سه رخو کردنه وه ی هه یه :

له سوو پده تی (اعراف) دا خوی مهزن فره موو یه تی - له سه زمانی
 شهیتان - (قال بما اغویتی لاقعدن لهم صراطك المستقیم ، ثم لآتیهم
 من بین ایدیهم ومن خلفهم وعن أیمانهم وعن شمائلهم ...) ۱۶-۱۷ •

واته : شهیتان گوتی : چونکه گوهرات کردم ، - دوژمنایه تی
 بنده کانت ده که مو - له سهر پاسته شه قامی تو - که ئیسلامه تی یه - بویان
 داده نیشم ، ئینجا له بیشه وه و له دواو وه له لای پاسته وه و له لای چه په وه
 بویان ده جهم • که واته شهیتان له جوار لاوه زه فره به ئینسان ده بات :

پیشه‌وو باشه‌وو لای پاستو لای چهپ ، به‌لام ئایا ئینسان له چ
 ته‌په‌فیکه‌وه توانای به‌رگری کردنی هه‌یه ؟ له‌وه‌لام‌دا ده‌لین : ئینسان
 به‌شمش لادا ده‌توانی بجوئیت و هه‌لسوپتی ، پیشه‌وو دو‌اوه ، سه‌رئی و
 خواری ، لای پاستاو لای چهپ ، که‌واته ئینسان دوو لای به‌ده‌سته‌وه ماوه
 که سه‌نگه‌ری به‌رگری کردن له‌خۆی تیدا هه‌لقه‌نی له‌ئاقار هیرشی‌شه‌یتان‌دا
 که بریتین : له‌لای سه‌رئی و لای خواری •

ئایه‌تی (ایك نهد وایك نستین) چۆنه‌تی و پڕیگه‌ی ده‌سکرده‌وه‌ی
 مرۆف ده‌رده‌خات له‌م دوولایه‌وه ، چونکه شه‌یتان هیزیکێ غه‌یبی و
 نه‌بیراوه و ئینسان له‌ئاقاری‌دا ده‌سته‌وسانه و بیجگه له په‌یوه‌ندی په‌یدا
 کردن له‌گه‌ل خوادا چ چاره‌ی دیکه‌ی نین و هیچ شتیک دادی نادات ،
 په‌یوه‌ندی به‌نده‌ش له‌گه‌ل خوادا له‌دوو شیوه‌دا خۆی ده‌نوئتی :

یه‌که‌م : گه‌ردن که‌چی و گوئی پایه‌لی و به‌جی هینانی فه‌رمانه‌کانی ،
 که پرسته‌ی (ایك نهد) ده‌لاله‌تی له‌سه‌ر ده‌کات •

دووهم : دو‌عاو پاپانه‌وه داوای یارمه‌تی لێ کردن ، که پرسته‌ی
 (وایك نستین) ده‌لاله‌تی له‌سه‌ر ده‌کات •

جا بێ‌گومان نه‌وشته‌ی که له‌هه‌موو شتیک پتر گه‌ردن که‌چی و
 فه‌رمانبه‌ری تیدا وه‌ده‌رده‌که‌وی نوێزه بۆیه نوێز به‌کۆله‌که‌و پایه‌ی دین
 دانراوه (الصلاة عباد الدین) گرنگ‌ترین به‌شی نوێزیش کسپ‌نووش
 بردنه بۆیه‌ش له‌چاو هه‌موو پوکنه‌کانی تری نوێز له‌هه‌ر پکاتیک‌دا دوو‌جاران
 به‌پۆه‌ ده‌برئی •

بێ‌گومان کسپ‌نووش بردنیش به‌جی ناهێرتی به‌بێ سه‌رخسته سه‌ر
 زه‌وی ، سه‌رخسته سه‌ر زه‌ویش نه‌ویه‌پری گه‌ردن که‌چی و به‌ندایه‌تی
 ده‌گه‌یه‌نی بۆیه یه‌غه‌مه‌ری ۴۰ه‌زن (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی :

(اقرب ، ایكون العبد من ربه وهو ساجد ، فاکثروا الدعاء)^(۱) • واته :
بهنده له وه حتی سوجه بردن دا له هه مو کاتیک له خوی نزیك تره ،
دو تایانی زۆر تیدا بکهن •

سه بارهت به بهرگری کردنی ئینسانیش له ته پره فی سه ری وه وهك
گوتمان له دعواء پاران ه وه دا خوی ده نوینی ، بویه بیغه مبهری پشمهوا (صلی
الله علیه وسلم) فرموویه تی : (الدعاء مَخ العبادة) یانی : پاران ه وه
کا کلی به ندایه تی و خوا به رستی به •

۲ - گوترانی (آمین) له دوا ی فاتیحه :

بخاری و ابو داود پریوا یه تیان کردوه : (کان (صلی الله علیه وسلم)
إذا انتهى من قراءة الفاتحة قال : « آمین » یجهر ویمد بها صوته) واته :
بیغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) که له خویندنی فاتیحه ده بووه ده یگوت :
(ئامین) دهنگی بهرز ده کرده وه و دریزی ده کرده وه •

ئیمامی (نووی) له کتیبی : (الاذکار) دا فرموویه تی : (گوتنی
ئامین له دوا ی فاتیحه سوننه ته بو هه ر بابایهك که دهی خوینی چ له
نویزی داو چ له غیری نویزی دا) •

(۱) (مسلم) (ابی هريرة) وه پریوا یه تی کردوه •

تەفسیری ئایەتی یەكەم

« بسم الله الرحمن الرحيم » بەناوی خوای بە بەزەیی بەخشندە •
 یتس دەست کردن بە توئیرنەووی چەمکی گشتی ئەم ئایەتە پیرۆزە بیویستە
 بربێك نووکی خامە بگێرین بەدەورو بەری یەك یەکی وشەکانی دا :

(بِسْمِ) : لە ئەسڵدا (باسمه) بوە بەلام لەئەنجامی ئەویدا کە
 زۆر بەکار هێنراوە هەمزە (ا) کە ی لێ کراوەتەووە تاكو لەسەر زمان
 سووك بێ • ئاشکراشە کە (بسم) یانی : بەناوی •

الله : زانایان لەچۆنیەتی پەیدا بوون و تەفسیرکردنی ئەم وشەیدا
 دوو پرایان هەیه :

یەكەم : کە لەئێوە واندا (سیویە و خلیل بن احمد و فخرالدین
 الرازی) هەن دەئێن ئەم وشەیه (جامد) و (مشتق) نیە و لە هیچ
 جاوگەیه کەووە نەهاتووە و ناوی تاییەتی زاتی خوایه •

دووهم : دەئێن : داتاشراو (مشتق) و لەوچاوگەشدا کە ئەم
 ناوی لێوە هاتووە پرای جوی جوی ، بو وینە :

۱ - دەئێن لە (آلَه) وە هاتووە چونکە (آلَهتُ الی فلان) واتە :
 بەهۆی وی ئارامب بوھات •

(۱) بوھەرچی لێردا دەربارەیی (بسم الله) نووسیومە سوووم لەتەفسیری
 (مفاتيح الغیب) وەرگرتووە • نوسراوی فخرالدین الرازی •

۲ - ده‌تین له (آلهَ الرجل یألهُ) وهوه هاتوه ، واته : له‌ئافار
به‌لایه‌كدا دسته‌وسان بوون و پزگگار بوون به‌هۆی یه‌كینکی دیکه‌وه .

۳ - ده‌تین له (آلهَ الرجل الی رجل) یه‌وه هاتوه ، واته : به‌هۆی
سه‌وقو خو‌شه‌ویستی‌یه‌وه پرووی تی‌کرد .

۴ - ده‌تین له (آلهَ الالهة والوهمة) وه هاتوه یانی : به‌رستی و
به‌ندایه‌تی بو‌کرد .

۵ - به‌عزینکیس ده‌تین له (لاة یلیه) وهوه هاتوه ، واته : خۆی
به‌نهان کرد .

۶ - تاقمیککی دی ده‌تین له (الولهه) وه هاتوه ، وله ، یش
بانی : سه‌رسامی و مات‌و‌حه‌یران بوون .
که‌واته (الله) نه‌وزاته پاکه‌یه که :

یه‌که‌م : نینسان به‌هۆی وی‌یه‌وه دل‌ی ئازام ده‌گریتی (الا بذکر الله
تطمئن القلوب) • دووم : نینسان له‌کاتی ته‌نگانه‌دا هانای وه‌به‌ر ده‌باو
پزگگاری ده‌کات (آمنن یجیب المضطر اذا دعاه) •

سی‌یه‌م : نینسان له‌ئه‌نجامی سو‌زو خو‌شه‌ویستی‌یه‌وه پرووی تی‌ده‌کات
(والذین آمنوا اشدُّ حباً لله) •

چواره‌م : نینسان ده‌ی اهرستی و به‌ندایه‌تی بو‌ده‌کات (ایاک نعبد) •
پنجه‌م : نینسان ناتوانی بی‌بینی و له‌آیش چاوانی شیراوه و په‌نهانه
(لاتدرکه الابصار) •

شه‌شم : نینسان له‌ئافار ناسینی‌دا مات و حه‌یران و سه‌رسامه‌و
ناتوانی‌یه‌ی به‌زات ماهیه‌تی به‌ری : (لیس کمنله شیء) •

الرحمن الرحيم :- (طبری) له تفسیره مهزله که ی دا ده گیت : (أما
 الرحمن ، فهو فعلان من رَحِمَ ، والرحيم فعل منه)^(۱) . که واته :
 (الرحمن) و (الرحيم) هر دو وکیان له یه ک جاو گه وه هاتوون ، به لام
 کیشه کاتیان جودان نهمه جی دمه دمی و نا کوکی نیه له تیوان زانایان دا
 به لام نه وه ی جی کیشه یه لهم باره وه نهمه یه که تایا جیاوازی تیوان نهم
 دوو وشه یه جی به له لابهن واتاوه ؟

نهمه ش بوخته و پایازنه راوی قسه ی توژره وه وانه لهم باره وه :

۱ - (رحمن) بریتی به له پرحمته و به زه یی خوا له دنیا داو کافرو
 مسولمان ده گریته وه به لام (رحيم) سیفته سی خوایه له قیامته داو ته نیا
 ته نیا مسولمانان ده گریته وه .

۲ - (رحمن) سیفته تیکی تایه تی خوایه و دروست نه بو غه یری
 وی به کار بیت به لام (رحيم) واته .

۳ - (رحمن) نهو زانه یه که جوړه نبعمه تیک به سه ر غه یری
 خوی دا برژیی که که سی تر له توانای دا نه بی ، ییگومان نهو زانه ش هر
 خوایه ، به لام (رحيم) واته .

۴ - که پای (شیخ محمد عبده) به لهم باره وه ده گیت^(۱) :

پژگه (صیغه ی) (فعلان) د دلالت له سه ر وه سفیکی کرده وه یی
 ده کات له گه ل زیاده رده وی دا ، وهک (فعل) ، له به کار هینانی زمانیش دا
 بو نهو چمشنه سیفته تانه یه که به رفه رار نین و نامتنه وه ، وهک (عظمان)
 تینوو ، (غضبان) تووره ، (سکران) سه رخوش ، دیاره هیچ کام لهم

(۱) سه یری کیی (الاعمال الکاملة للشیخ محمد عبده) بکه

به رگی چواره م لاپه ره (۳۲) .

سيفه تانه بهر قهرار نابین ، مهما پڙيژگهي (فصيل) ده لالهت له سهر مانای نه گورپراوو جي گرتوو ده کات وه که په وشت و ټاکارو خوو خده بو وینه :
 (علیم) زانا ، (حکیم) کاربه جي ، (جميل) جوان ، که واته (رحمن) نهو زاته يه که په فتارو کرداری به زه يی يانه ي تيدا وه بهرچاو دین ، (رحيم) يش نهو زاته يه که سهرچاوه و چاوگی به زه يی و چاکه و خیر خوايی يه ۰۰۰ بهم جوړه هيچ کام لهم دوو وشه يه جي نهوی تر پر ناکاته وه ووه که هينديک ده لاین دووم پانېشتی يه کهم نيهو هيچي دی .
 پوخته ي قسان نه مه يه : که مروف به بيستی وشه ي (رحمن) بوی دهرده که وي که خوا پڙينهري نازو نيمهت و به زه يی يه به لام بوی دهرناکه وي که نهو نازو نيمهت و به زه يی يه هر به رده وام ده بيت ، به لام وه ځتيک وشه ي (رحيم) ي بيست ده زانې که به رده وام ده بيت و سيفه نسی به زه يی و به خشنده ي شتيکی بنه پره تي يه له خوا ي مه زن دا .

(بسم الله الرحمن الرحيم) يانی چی ؟

به پيوستی ده زانم بۆ وه لآمی ئەم پرسياره قسه يه کي زۆر دلگيري
شئخ (محمد عبده) نه قل بکه ين له و باره وه ده ئيت :

(ئەم چه شنه ته عبيره شتي کي ئاسايي و خووي توه گيراوه له کن هه موو
گه لان که عاره بيش يه کي کن له وان •

••• له کاتیک دا يه کيک ده يه وي کارنيک به جي بئسي له پيناوي
سه رو کيک يان گه وره يه ک دا به جوړنيک که نه و کاره پال نه درتسه لاي خوي و
ته نيا بۆ سه رو که که ي بيت ده ئيت : ئەم ئيشه م کرد به ناوي فلان که سو
ناوي نه و سه رو که ديني چونکه ناوي شت عيناويه تي ، ئيشان کاتنيک
ئيشنيک ده کات به ناوي که سيکه وه که نه گه ر نه و که سه نه بو ايه نه ي ده کرد
ده ئيت : ئەم ئيشه م کرد به ناوي فلان که سه وه ، واته ئەم ئيشه م ناوونيشاني
وي پيوه يه و نه گه ر نه و نه بو ايه ئيشه که ي له مه ر منيش نه ده بو •

که واته ماناي (بسم الله الرحمن الرحيم) يانی : ئەم ئيشه ده که م
به فرماني خواو بۆ خاتري خوا نه ک بۆ خۆم يان که سي کي تر (۱)

ئيشتا بابينه سه ر و اتاو چه م کي به رفراواني ئەم ئايه ته پيروزه و
بن ئاويک له ده ر ياي بي پاياني پر گه وه ره و مرواري دا لي بده ين و بزاني
چی تدايه :

(۱) سه يري (الاعمال الكاملة) بکه به رگي چواره م لاپه ره (۲۹۴ ، ۳۰۰)

گهوههري يه گهم

۱ - يه گهمين گهوههري هم دهريا بئى سنوره نهوه به كه :

خواناسى و خوا به رستى شتيكى خو پرك و سرووشتى به و له دل و
دهروونى همو ئينسانيك دا چه سينراوه ، ئيستا بهر له وهى بئى يه سه
سه لاندنى هم قسه يه مان بايزانين هم ياسايه چون لهم ئايه ته پيروزه
ده فامرته وه ؟ ده توانين له دوو خالان دا همه پوون بكه يه وه : يه گهم :
هم سوورده ته خواى به به زه يى له سه زمانى به نده كانى گوتوويه تى ،
دياره نه وئيش له هم مو كه س چاتر به نده كانى ده ناستى كه واته هم
وتوويزه ي لهم سوورده ته دا ده بينرئى زاده وه له قولوى سه رچاوه ي
سرووشت و ماهيه تى مرؤفه ، چونكه وه گوتمان پهروه دگار ليره دا
له سه زمانى ئينسان دواوه خو ناشكراشه كه خوا شتيك به زمانى ئينسانه وه
نالئى كه له گه ل ميزاج و سرووشتى دا هه لئه كاو نه گونجئى چونكه نه وكاته
- په نا به خوا - به دروزن دئه ده ر (پاكي بو خوا) ! ديسان نابئى
همه ش له بيران بچئى كه پهروه دگار لهم سوورده ته دا به ناوى ده سنه و
تاقينكى تابه تى به وه نه دواوه ، به لكو به ناوى گشت مرؤفاه تى به وه دواوه ،
كه واته هه ر قسه يه كى كه ليره دا كراوه هه ل قولوى كانى سرووشت و نه فس و
ماهيه تى مرؤفه •

دووم : به نده كان كه به رى هم مو قسان ناوى خودا دئين و له گه لئى دا
ده كه ونه گفتوگو دياره پروا بوون به خوا ناسينى وه ك ياسايه كى به لگه
نه ويست^(۱) له دلياندا چه سينراوه ، بويه بئى هيچ چه شنه پيشه كى و بئى يلكه
دروست كردنيك له گه لئى دا ده ست ده كهن به ناخاوتن ، ديقه مت نه گرتوه
وه ختيك له گه ل بابايه كى بيانى و نامودا پروو به پروو ده بئى ناچارى له ناوو

(۱) هه لبه ته ئيمه نالئين پروا بوون به خوا به لگه نه ويسته چونكه
نه گه ر به لگه نه ويست بوايه پئويستى به به لگه هئانه وه نده كرد •

شورپوت و که سایه تی و جی و پی پی ببری به ره لودی له گه لی دا بکه ویه گوتار ، به لام له گه ل دۆستیکی ناسیاو و ناشادا راسته و خۆر بی پیچ و په ناو نهم لاو لاکردن له گه لی دا دست ده کهی به گفت وگو ، پیرهش دا که له گه ل خوی مه زن دا به و شیوازه ده دوی پی که له گه ل دۆسته ناسیاو و ناشاکه ت دا دوی مانای وایه خوی په روه ردگارش وه ک دۆستیکی نیزیك بیت ناشنایه و له کت ناسراوه .

نهوی راستی بی هه ر نهوش له په روه ردگاری گه و ره به به زه بی ره چاو ده کری ، نایا ماقووله خوی میهره بان و خاودن سۆز به پیزترین خولق تیراوو جی نشینی خۆی به چۆر نیکی وا بخولق تیی که نه نیاسی ؟!

پنجه مبه ری پشه واش (صلی الله علیه وسلم) له فه رموده یه کی دا له م باره وه فه رموویه تی : (مانم مولود الا یولد علی الفطرة فابواه یهودانه أو یُنصرانه او یمجسانه)^(۱) واته : هه مو مندالک له سه رروشتی خوا په رستی له دایک ده بیت ، دوی بی دایک و بابی ده یکه ن به جووله که ، بان ده یکه ن به مه سیجی ، یان ده یکه ن به ناگر په رست . تیس تا په نگه به کیک بیرسیت باشه نه گه ر راسته هه مو که سیک پیری خوا په رستی له دلی دا شتیکی سروشتی و خۆرپسکه بۆچی به عزه که سیک لاپی ده بن و وا پشان ده دن که بی پروا و لاهه زه بن ؟!

هه رچه ند تیه کتیی (گه و ره ترین راستی) مان ته رخان کردوه بۆ هه مو نه و مه سه لانه ی په یوه ندی یان به خوا ناسی یه وه هه یه و له وئی دا به تیره سه لی نهم چه شه باسه تو یژراونه وه ، به لام هه ر چۆنیک بیت لیره ش دا وه لآمینکی کورتی نهم پرسیاره ده ده یه وه :

(۱) بخاری و مسلم و ترمذی و نسائی له (ابی هریره) وه

په یوا یه تیان کردوه .

بئگومان هر کامنکمان چهندين جار ديتوويه تي خور هه لانونه و تيشکي
زيرپيني به هه مو لايه کي دنيا دا بلاو کردوتوه ، به لام له نه کاوپا هر
هينده ي زانيوه به له هه وريکي چلکن و پيس هاتوته عاسانتي و بهرينگي
به پوزي گرتوه يئ ناسه واري کردوه .

خو ناسکرابه هيچ کس زات ناکات بلنت وه لالا خور هر
له وده مه ي دا که له چاوان پرا ون بوه له دنيا ي واقعيش دا ماهيه ت و خودي
خوي له ده ست داوه و نماوه ، مه سه له ي پراوا به خوا بوونيش هر به و
يئ و دانه ي ، پراوا به خوا بوونيش خور يکي پرسنگ داره و تيشکي پووناکي
خوي به سر دنيا ي سروشتي مروفا دا په خش ده کات به لام له سونگه ي
چهنه هويه کي تاييه تي و له چهنه بارو دوخکي تاييه تي دا به له هه وري
چلکني گومان و دوو دلي يان سه ره خه ري و نه سه لاندين و بو ده تاني نه خستن
تيشکي زيرپيني نه و خوره ده شاريت هه و وني ده کات .

ئيسنا که دنيا بوين له مه که نه م تايه ته ده لاله ت له سر نه و
ياسايه - ياساي خورسک بووني پراوا به خوا بوون له سرووشي
مروفا دا - ده کات با چهنه به لگه به کي زيري بينه وه بو پتر ناهه لا
کردنه وه و پوون کردنه وه ي نه م مه به سه ته :-

به که م :

له و به لگانه خورسک بووني پراوا به خوا بوون ده سه لين
له سرووشي ئيسنان دا نه و ياسا زيري به به که ده لنت : هه مو په يدا بوئک
به دي هينه ريکي گه ره که . له زاراوه ي فه لسه فيش دا به (ياساي هوکاري)
« قانون السبيته » ناسراوه . شاياني باسه که پيتول و زانايان خپ له سر
نه ون که نه م ياسايه گگوره ترين ياساي به لگه نه ويستي زيري به و نه گه ر
ئيسنان هر له هه و ل پوزي زياني به وه پراوي جه زم نه بوايه له سر

پاستى ئەم باسايە ، ئىستا ھىچ جۆرە دياردەو پوخسارىئىكى ژىيارو
يىش كەوتىن نەوھاتە بەر چاوان ، چونكە ئەوئى پالئى بەمروغەوۋە ناوۋە كە
بەدوۋى ھۆى دىلاددەو پوۋالەتەكانى بووننەوۋەردا بگەپئى و دىنبايان
لئى دەسەنگگ و سووزن بئى ئەم ياسا ژىرى يە سېرووشتى يە يە •

كەواتە وەختىك دەبىنن بېرىك سۆفستايى ئىنكارى و لا موجودومى يە
دەكەن لەئاقار ئەم دەستورە ژىرى يەدا نابئى پېروامان لەق بىت ، ئايا ھىچ
كەس گوى دەداتە و پېئى باباى نەساغ و مىزاج تېك چوو كاتىك بۆ خەلكى
دەتائى ناخا و ناي سەئىتى كە ئاوى سازگارو شىرىن شىرىنە چونكە زارى
نەخۆشى وى پېئى تالە ؟ نەخىز ، يىشېنانش لەمىزە گوتوۋىانە ھەر كەسە
لەھەمبانەى خۆى دا گوزان دەژمىرى • بۆ بىر پوون كىرەنەوۋەى ئەم ياسا
بەلگە نەوئىستە وئىنە يەك دىننە بەر چاوان :

ئايا بىرانى جئى پېئى مروئىك لەدەشتىكى كاكى بەكاكى و چۆلدا
بەلگە يەكى ئىقناع كەر نە بۆ تېدەپ بوونى كەسىك بەوئى دا ؟ ديارە با باشە
چ شىك ناچارمان دەكات دان بىنن بەوۋەدا كە كەسىك بەوئىدا پاربوردوۋە
لەگەل ئەوۋەشدا تېبە بەچاۋى خۆمان كابرمان نەدبو ؟ بىگومان ھەبوونى
ئەم ياسا ژىرى يە يە لەسرووشتى ئىساندا •

ئىستا كە زانرا ياساى ھۆكارى (قانون السبىة) ياسا يەكى ژىرى و
بەلگە نەوئىستە بابگوزىنەوۋە بۆ بازنە يەكى فراۋاترو لەگۆشە نىگايەكى
تردە سەرنج بەدەين •

ئەم بوونەوۋەرى كە لەگۆشە يەكى گچكەدا لەئىو يەكىك
لەخپۆكەكانى دا دەژىن زاناۋ شارەزاىان تىكرا لەسەر ئەوۋەن - ھەتا
ماترىالىستەكانىش - كە كاتىك بوۋە ئەم بوونەوۋەرى نەسەرى سىرى بوۋەنەبى
پىۋازى ، كەواتە ھەر وەك چۆن جئى پېئى كان يىش دەمى پەت بوونى پېرۆكە

بهوشوتنه‌دا نه‌بوون ، بوونه‌وهریش پئش دست به‌کارکردنی به‌دی هینه‌ر
نه‌بوه ، چونکه ههر وه‌ك چۆن به‌یدا بوونی جئی پی‌كان به‌ستراوه به‌په‌ت
بوونی بابای پی‌رۆ ، په‌یدا بوونی بوونه‌وهریش به‌ستراوه‌ته‌وه به‌دست
به‌کارکردن و خولقاندنی خوای • به‌دی هینه‌ر •

توخوا براله له‌خۆت بیرسه‌و ویزدانت بکه به‌دادگه‌ر ، ئایا نه‌گه‌ر
هاتنه‌دی چهند شوین پی‌یه‌ك - له‌گه‌ل‌ئو هه‌موو ساکاری‌یه‌ی‌دا - بسئ
په‌ت بوونی پی‌رۆیه‌ك مه‌حالی‌ئو ، ده‌بی‌هاتنه‌دی بوونه‌وهریک به‌و زه‌به‌لاحی و
په‌هونه‌ری و ورده‌کاری‌یه‌یه‌وه به‌چ کلوچیک به‌بسئ په‌روه‌ردگارو
به‌دی هینه‌ری معزن جئی چاوه‌پروان کردن بیت ؟

ئستا په‌نگه‌ پرسیاریك خوتخوته‌ی زۆر دلان بدات :

باشه تيمه‌ش دانی پيدا دینین که بوونه‌وهر به‌م شیوه ورده‌کاری و
پیک و پیک‌یه‌ی ئستا له‌سه‌ریه‌تی نه‌زلی نیه‌و دوا‌ی نه‌بوون هینه‌راوه‌ته
دی به‌لام ئاخیر بوجی په‌کسه‌ر په‌نا به‌رینه به‌ر خوا ، ئایا هیچ شتیکی دی
نیه‌ ئه‌م کاره‌ی لی‌بوه‌شینه‌وه‌و پتویست نه‌کات په‌نا به‌رینه به‌ر شتیکی
نه‌دیتراوه هه‌ست پی‌نه‌کراوی وه‌ك خوا ؟

له‌وه‌لام‌دا ده‌ئین نه‌خیر له‌دروست کسرانی بوونه‌وه‌ردا له‌خوای
وه‌ولای که‌وئ که‌س په‌ریزی دیار نیه‌و له‌بنا‌ی بوونه‌وه‌ردا غه‌یری
په‌روه‌ردگار هیچ وه‌سته‌یه‌ك چه‌کوچی خولقاندنی نه‌وه‌شاندوه • بو‌پوون
کردنه‌وه‌ی مه‌به‌ست وینه‌یه‌ك دینینه به‌ر چاوان : کاتیک له‌گه‌ل‌یه‌کیك
له‌براده‌رانت له‌ژووهریک‌دا داده‌نیشی و به‌ئیشیک ده‌چییه‌ ده‌ری و وه‌ختیک
ده‌گه‌پئی‌یه‌وه ژووهره‌که‌تان براده‌ره‌که‌ت نابینی هیچ سه‌رت سوپ نامینی و
عاجابیت نایه‌ت چونکه براده‌ره‌که‌ت که مرۆفتیکی خاوه‌ن ئبراده‌و توانایه
ته‌وه‌ی له‌باران‌دا هه‌یه بو‌خۆی ده‌رو ژووهری بکات •

به لَامِ ئايا وەختىك بۆخۆت بەتەننى لەزورويك دا دادەنیشى و بەئيشىك دەچىه دەرى و كىتىك لەشونىكى تەرخان كراودا بەجىنى دىلى و لەگەرانەوت دا وەبەر چاوانت نايەت ، سەرسام نابى و دەست ناكەى بەلىكوئىسەود و وردبوونەووە سەبارەت بەهۆى لەجىنى خۆ لاچوونى كىتبه كە ؟! دياره با ، دەبا ئىستا بزاین هۆى جياوازی ئەم دوو هەلۆستەت چىه ؟!

لەحاله تى يەكەم دا لەسونگەبى ئەووە كە « لەجىنى خۆ لاچوون » كە بەيوەندى بە كەسىكەووە هەيه كە دەشتى بۆخۆى سەربەخۆ ئەنجامى بدات هىچ سەرگىزە كەت ناگاتى و ناگەرىنى بەدواى هۆى بەجىنى هينانى كارە كە دا ، بەلام لەحاله تى دووهم دا كە « لەجىنى خۆ لاچوون » كە بەشتىكەووە بەستراوە دارى بى لەسەر بەردى دانانرى و مېشى بى لەخۆ دەرناكرى زىريت ناچارەت دەكات بەشۆين هۆى بەجىنى هينانى كارە كە دا بكەووە گەپران و سوورپانى ، ئىستا پرسارىك ئاراستەى ئەوان كە سان دەكەين كە پرسارى هەوەل خوتخوتەى دىلى دەدان :

ئايا دەتوانن خۆتان ئيقناع بكەن بەووە كە پيوست ناكات بەدواى هىچ هۆيه كە دا بگەپرين كە بۆتە هۆى لابرانى كىتبه كە لەجىنى خۆى و بلىن جا چ حەوجى بەووەى دەكات بە دواى هۆيه كى دى دا بگەپرين و خۆمان مانوووبكەين ، ئىمە دەئىن : ئەووەى كىتبه كەى لەجىنى خۆى پراگواستووە ، يان هەر هينىكى ئىو خۆى كىتبه كەيه ، يان دەووروبەرى كىتبه كەيه وەك : دارو ديارو پەنجەرەو كورسى و ۰۰۰ هند ؟!!

لەووە كە پرابورد دەگەينه ئەم ئەنجامە : لەهەر كات و شونىك دا گۆپران بەسەر شتىكى ماردى دا بىت - واتە هەر دياردەيه كى بى گيان و بى ئىرادە - جا چ ئەو گۆپرانە لەجوارچىووەيه كى چوو كە ئەدا پوو بدات وەك

لاچوونى كتيه كه له شونى خوى ، يان له بازنو زه مينه يه كى فرت و فراوان و به بهر وه بودا وه گورپانى ماده له حالته گزيكى بهر نهوازه و تيكه ل و بئ سهروه بهر وه بو حالته تيستاي كه له چند كاكتشان و ناستيره و خرپو كه به كدا بوونه و زيكى پيك و پيك و پرياسا و ورده كارى پيك هيناوه ، به لئ له هر كام لهم حالته تانه دا دسته وسائين له تافار ته فسير كردنى دياردهى گورپان دا مه گهر به هانا بردنه بهر هويه كى ديكه ي دهره كى له خودى ماده كه ، هه ليه ته نهو هويه ش كه ده ئين له دهره وهى جوغزى ماده دايه ده بئ خاوه نى چند خه سلته و تايه تى يه ك بيت كه له ماده دا چنگ نه كه ونه ، وه ك گيان و ئيراده و زانبارى و توانا ۰۰۰ هتد ، بهم پرنگه له حالته يه كه م - لاچوونى كتيه كه - دا گورپانه كه پال ده ديه لاي ئيسان و له حالته ي دووه ميش - دروست بوونى بوونه وهر - دا پالى ده ديه لاي خواى بهر و درگار .

تيستا كاتى نهوه هاتوه مه سه له يه ك بتوئز ريته وه كه زه نى زوراني تيدا به سه هوو چوو وه ساتمه ي بردوه :

تيه كه ده ئين هر چه شنه گورپانيك به سهر ماده و ديارده كانى دا بيت پيوسته بو هويه كى بكه وينه گه پان و سووران له دهره وهى جوغزى ماده دا مه به ست له گشت چه شنه گورپانيك نيه به لكو مه به ست له و جووره گورپانانه يه كه له دهره وهى جوغزى گورپانه فزيبايى و كيميايى به كان دان ، به ته عيريكى دى نهو گورپانكارى يانه ي كه به هيچ پرنگيك نالوئ له سهر بنچينه يه كى كيميايى يان فزيبايى ته فسير بكرين ، بو پتر تاوه لا بوونه وهى مه به ست با كه پره تيكى ديكه ش سه رنج له هر كام له ديارده ي : گواسترانه وهى كتيه كه له شونى خوى و گواسترانه وهى ماده له حالته ي گزيكى په رته وازه يى و بئ سهروه بهر يه وه بو حالته ي ياسايى و پيك و پيكى بده ين :

ئاياچ كىتېبە كەش و چ ماددە - كەرەسەى خاۋ - ى بوونە وە رىش دە گونجى بلىن بە گۆرپانى نىو خۆى گەردىلە كان يان بەھۆى دەروور بەريانەوہ ئەو گۆرپانە يان بەسەردا ھاتوہ !!؟

دەزنانم ھىچ كەس سەبارەت بە كىتېبە كە ئەوہى بە پىردا نايەت كە بەھۆى كارەنجام (تفاعل) ى نىو خۆى گەردىلە كان يان بەھۆى كارتىكرذنى دەروور بەر گۆرپانى بەسەردا ھاتىبى • ئەمما سەبارەت بە گۆرپان و گونزرا نەوہى ماددە لەھالەتى ھەویرە ترشى و پرزوبلاوى يەوہ بۆ نىو قالب و بۆتە يەكى ياسايى و پىك و پىك ، لەوانە يە بەعزىك سەرچاوەى درۆزناوى گومانان چۆرە پر نەبووبى و وايان بەخەيالدا بىت كە بوونەوہر تەنيا لەرپى گۆرپانە كىمىايى و فىزىيائى يە كانەوہ ھاتىتتە دى !!

ئەمما ئىمە بۆ پەواندە نەوہى تارمايى ئەم گومانە چەند پراستى يەكى بەلگە نەويست دەخەينە بەرچاوى ئەوان كەسان :

يەكەم : شىكى سەلىتراو و لەبەر چاوە كە ماددە بەرلەوہى بىتتە ئەم بوونەوہرەى ئىستاو ئىستاش خاوەنى ھىچ كام لەوخەسەتە تانە نىە كە ھەبوونان شىكى ھەتمى و پىويستە بۆ بەجى ھىنانى ھەر جۆرە ئىشىك ، وەك : زيان و زىرى و ئىرادە و توانايى •

دووەم : زۆركەس بەمەسەلەى ھەبوونى جوولان (حركة) لەماددەدا ھەل دەخەلەتتى و وا دەزانن مادام ماددە جوولان و بزوتتەوہى تىدايە بۆ خۆى سەربەخۆو بى ھىچ ھۆيەك لەبارانيدا ھەيە كە بگۆرپى و پەرە بستىنى ، بەلام ئەم گومانە دەپرە و تىنەوہ بەم دوو بەلگە يەى خوارى :-

۱ - جوولان لەماددەدا سەرەتاو دەست بى كرتىكى ھەيە و ھىچ كەس ناتوانى جوولان بەبىرى خۆى دا بىنى بەجى ھىنانە بەرچاوى دەست بى كردن و

سهره تايهك - له كتيبي ، گه ورتيرين پراستي ، دا ئهم مەسەلە يەمان چەك
 پوون كردۆتەو - دياره كه جوولانيس له مادده دا سهره تاي هەبو پيوستە
 ماددهش سهره تاي هەيت چونكه زانايان خپ له سەر ئه وەن كه مادده و
 جوولان لىكدى جوئ نابنەو .

٢ - جوولان و بزووتنى بەتەنئى نايته هوى ئه نجام دانى هيچ چەشنه
 كارىكى ويستراو و هەدەف دار ، ديقەت له و فيشه كه شتە يەى نە گرتو
 كه باباي پراوچى پردش كوژ دەى هاوئ ، نەك هەر ئامانج نايكى بەلكو زۆر
 جار ان ئيشىكى زيان بەخشيش ئه نجام دەداو بابايە كسى بئى خەتاي
 بئ دەنگوئ ، ئەمما كاتيك هەر ئه و فيشه كەى كابرأى پراوچى دەى تەفاند ،
 تەنگ چى يەكى كارامه دەى تەقنئى دەينى كارىكى ويستراو باسەخ دار
 وەك ئەنگاوتنى نيشانە يان كوشتنى نيجيريك بەجئ دئنى ، كه واتە جوولانى
 بەتەنئى بۆ ئه نجام درانى شتىكى ويستراو سوود بەخش ، بەس نەو
 پيوستى بە كه سىك هەيه ، كه پىنمايى بكاو پىرەو پىكى پراستى بۆ ديارى
 بكات .

باشە ئيمە و دختيك دەبين ئه و گۆپرانكارى و بەرەسە ندەى بەسەر
 دياردە كانى مادده دا دىن چ بەشيوەى گۆپرانى كيميايى ، وە چ بەشيوەى
 گۆپرانى فيزيابى هەموويان بەپئى چەند ياساو دەستورىكى عىلميانەى
 سەرسوورپهتەر بەپىوە دەچن و دەبنە هوى هتانه دى هەزاره ها ئامانج و
 مەبەستى سوود بەخشن و باسەخ دار ، ئايا ئەگەر بلين مادده و گەرديله كانى
 بەهوى جوولانەو وەك فيشه كه شتەى كابرأى پردش كوژ تەقتراون و پەكار
 خراون ئايا ئهم قەسە يە له گەل ئاوەزو زانيارى دا دانووى دە كولن و پىكەو
 هەل دەكەن ؟!! ئايا ئەگەر گوللە يەك بەناشتى بى و چەپلە كى و پەشە كوژى
 باويشترئى نەبته هوى هاتەوى مەبەست و زۆر جار ان زيانيش بەخشئ ،
 دەبئ ئەگەر ئه و هەمو گەرديلانەى مادده يان لئ پىك هاتو سەربەخۆو بئ

هیچ پرنمایی که ریک و هگه پرکه و تبن و دهستان کردبئی به جوولان تینستا
بوونه و هر نده بوو به شیوی شتئی و دنیا و هک شاری بیی صاحب کاول و
ویران نده بوو !؟

به لئی ئه و پیک و پیکئی و ورده کاری بهی له بوونه و هر دا به دی ده که بهین
که له ئه نجایی جوولانی ماده دا هاتوته دی چ به شیوی کیمیایی و
چ فیزیایی که سیک هر لویچیک لیکدانه و هه تیگه یشتی هه بیت به په وای
ناینئی که پالی دانه لای ماده دی په قو و نه قو و هیچ سه په رشتی که رو
به رو و ردگاریک له وای ماده و هه نه بینئی •

تینستا که هگه یشتینه ئه و ئه نجامه ، که هر کاتیک جمو و جوول
بزوو و تیکمان له شتیک دا دیت که ده بوو به هوی هتانه دی مه به ستیک
بیی سی و دوو ، ئا و زو لیکدانه و هه پالمان پیوه دهنئی که دان یینین به
هه بوونی جوولینه رو پئی نمایی که ریک دا ، با بو پوون بوونه و هه مه به ست
وینه یه که له ژبانی پوژانمان دا یینینه بهر نیگا :

ئه گهر پوژیک له پوژان دوو ترومیلت دیتن یه کیکان به شیوه یه کی
زیرانه و کارامانه به پئی تایبه تی و دیاری کراوی خوی دا ده پوی و له شوینی
تایبه تی و دیاری کراو دا پاده و هه ستا و پیچی ده کرده و هه ••• هه ئه وای
دیشیان به پیچه وانه و هه هرملی لئی ده نا و پاره ستانی نده زانی و هه زچی
هاتایه به ریی دهی شتلا ، ئایا په فتاری هه ردووک ترومیله کهت و هک یه ک
دینه بهرچاوان ؟ ! دیاره دوو هه لوستی جودات ده بیی و ده زانی که ترومیلی
یه که م سایه فیکئی کارامه و شاره زا دهی ئازوی و ئی دوو میشیان که سی تیدا
نیه بی ئازوی یان ئه گهر هه شبی بابایه کی نه زان و ناشی یه ، لیره دا زیریت
دیمه نه پیک و پیک و هه ده فداره کهی پال دایه لای ئینسانیکئی پسپو پرو لیزان و
به به راوه ژوو و هه دیمه نه نانه و اوو بیی سه ره و به ره کهی پال دایه لای نه بوونی
پسپو پرو کارزان و شاره زا یه ک •

تېستا با سەرنج دەين : باشە توخوا ئەگەر ديمەنى تروميلىك كە بەرېك و بېكى و بەمستايى بەرپى يەدا دەروا ناچارمان كات دان بېنين بە ھەبوونى سەربەرشتى كەرىك و پىئىنمايى كەرىك دا ، ئايا ديمەنى ھات و چۆى رۆزو مانگ و زەوى و ئەستىرە و كەھكەشەنە كان لەچەند سوپگە و پىئ و بانكى پىر وردە كارى و حسيب كراودا ناپتە ھۆى ناچار كردنت كە برۋا بىنى و قەناعەت بەيدا كەى بەو زاتەى وە گەپى خستوون و پە كارى خستوون !!؟

ئايا ئەگەر بە بەجەوتى پۆين و لەياسا دەرجوونى تاقە تروميلىك چەندەھا كارساتى زيان بەخش و گىرە شىوېن پروو بدات ، بەھۆى نەبوونى سەربەرشتى كەرو پابەرىكى كارامە و لىزان لەتو ئەو تروميلىك دا ، دەبى ئەگەر وەك بەعزە كەسىكى سادەبىرو بى ئەزموون و ساويلكە دەلېن بوونەوەر بى سەربەرشت و بەروەردگار بوایە كار بە كوئى گەبىاو دىنا چى بەسەر ھاتبا ؟ !

بوختەى قسان ئەمەيە كە لەمادەدا جوولان و گۆرپانكارى ھەبە چ ئەو جوولان و گۆرپانكارى بەى لەتوان گەردىلەكان دا دېتە دى و دەبېتە ھۆى گۆرپانى توخمەكان و كارلىك كەردىيان ، وە چ ئەو جوولانەى لەنىۆ تەنەكان دا پروو دەدات ، بەواتايە كسى دى ، چ فىزىيائى وە ئەو جوولانەش بە وردە كارى و كارامەيى بەرپوۋە دەبرىئ و دەبېتە ھۆى ھىنانە دى چەندىن ئامانج و مەبەستى وىستراو و سوود بەخشى لەزمىرە نەھاتوو • جا ئىمە ھەر وەك چۆن جوولانى سەعات و فرۆكەو پۆكىت و تروميلىك كارگە و ئاش و ... ھتد پال دەدەبنە لای سەربەشتى كەرو وە گەپخەرىكى شارەزاو لىو ەشاو بەھەمان شىوەش پىويستە - مادام پىزو حورمەتى زىرى و زانىارى مان لەكن بېت - جوولانى ماددەش بەھەموو شىوەكانى بەو

بگه پښنه وه لای په روږدگارو به پږیوه به ریک که خوی داناو کار به جی و
به به زه بی به •

سئیم : ناقمکی برکورت و کم ټاوه ز هه ن ده لئین : نه و گورپان و
په ره سندن (التغير والتطور) هی به سر ماده ده دئ زاده دی خودی
ماده به واته : ماده خوی خاوه نی چند خه سله ټکه که هیچ کهس تیدا
نه خولماندون و هر هه بیون وه له سونگه ی ټم خه سله تانه وه ماده گورپانی
به سر دا دئ و نه مالیکه وه ده چته حالیکه دی و په ره ده ستیئیی !! ده زانن
کورپنه ټم قسه ییم چون دته بهر چاوان : وه ک قسه ی ټم وه که سم دته
بهر چاوان - له واقع دا هه رواشه - که ټنکاری ټم وه ده کات (کامیوټهر)
له ټه نجامی بر کر دنه و ورپامان و توئیرینه وه ی زانستیا نه ی دریر خالان هاتیه ده ی و
ده لئیت : کورپه بام ټیوه ده لئین چی (کامیوټهر) ټم ټیکه له چند پارچه یه که
ټیک هاتوه که هر یه که له و پارچانه شیوه و چونه تی و نه اندازه به کی تایه تی
هه یه و له ټه نجامی ټیکه وه نووساندنیان دا به شیوازیکی ټیک و ټیک و عیلمیا نه
ده توانی ټم کاره ی بیی ده سپیرری ټه نجامی بدات • ټیمه چ ټیوست
ده کات به خرتو خورپایی به ولاو لایان دا بر پوین و به دوا ی هویه کی دهره کی و
نامه دا بسوورپینه وه ، ټیوسته بو دینه وه ی هوی په یدا بوونی هر شتیک
هر له خودی خوی دا بوی بگه پږین و په نا نه بهینه بهر هویه کی نادیار
(غیب) و په نهان ، کور دیش گوو تویه تی : (سهرت نایه شئ ستیای بو لئ
دالئیی ؟)

دلنیم له وه ی هیچ کهس دوو دلنیه له بچ بنچینه یی و قربوکی ټم
قسه یی ټستا دیمان ، چونکه ده توانین زور به ستیایی په تی بکه یه وه و
بلئین : باشه براله نکوولیمان له وه نیه که (کامیوټهر) له چند به شتیک
ټیک دئ و له ټه نجامی لیک دان و ټیکه وه چه سب کردنیان به شیوازیکی
عیلمیا نه و تایه تی ده توانی ټم ټهر که ی بیی ده سپیرری به جی بیی ، به لام

مەسەلەى تەفسىر كىردىن وشى كىردىنەوى جۆرۈ چۆنىنەتى يىك ھاتىن و كار كىردى (كامبىوتەر) بەھىچ كلۆجىك ناتوانى بىچى بە ولام بۆ پىرسارى (كىي كامبوتەرى دروست كىردە ؟) •

تېمە گەرە كىمانە بزىنن كىي كامبوتەرى ساز كىردە ، بەلام ئەتۆ وەك پىنوى فېلباز قورتى دەكەى و خۆت لەولامى پىرسارى كە دەدزىەوو مەسەلە بەكى دىكە دىنە گۆپىي ، پاست لەئاقار ھەلۆئىستىكى ئاوادا بسە كە كوردان گوتوبانە : (كەر لەكۆي كەوتوو كوندە لەكۆي دپاوە !) ، چونكە ئەگەر ھەزار لاپەپان دەربارەى چۆنىنەتى دروست بونى (كامبوتەر) و خەسلەتە تايبەتى بەكانى پىر وەكەى تەنبا ئىشك كە كىردووتە تەفسىر كىردىن و پروون كىردىنەوى شىوازو چۆنىنەتى كار كىردى ئەو ئامىرە و پىناسە كىردىن و خستە بەر بچاوى ماھىەت و سىفەتە كانىەتى ، بەتەبىرتكى ئەتۆ تەنبا ئەو ئىش و كارو وردە كارىەت خستۆنە پروو كەسە وەستای كامبوتەر لەدروست كراوەكەى دا بەجىي ھىئاوە و كەم و زۆر بەلای ئەو دا نەچووى كە بەلگەت چى بە لەسەر نەبوونى وەستاو كارسازىك بۆجى بەجىي كىردى ئەو كارە •

جا ھەر بەھەمان پىچ و دان ئەوانەى دە تەفسىر كىردىن و پىناسە كىردى ماددە پادەچن و دەلېن ئەمە جالىەتى و ئەمە خەسلەتەتەتى ئەم مەسەلەى وان بەچ مەزەپان نالوى بىكرىتە وەلام بۆ پىرسارى : (كىي ماددە و دىياردە سىروشتى بەكانى خولقاندووە بەگۆنرەى چەند ياسا بەكى عىلمانەى پىر وردە كارى بەپىرەوى دەبات ؟) •

بۆ پىر ئاوەلا بوونەوى مەبەست باگۆي لەم مەشت و مپەى خوارى بگرىن و نەختىك بەچاوى دل تىفكرىن :

بەھەر حال ديارە ھىچ كەسىك پىنباى خۆى پى خەراپ نەو كەس

دۆی خۆی پئی ترش نیه ، ئەمما زۆر چاک بزانه لەوەتی ئینسان چاوی
کراونەووە لەبواری زانیاری بە سروشتی یەکاندا پشش کەوتووە و شەقڵیکێ
نوویی بەخۆوە گرتووە لەچەنگ ئەفسانەو خەیاڵ بەرستی پزگاری بوو
پیری خواپەرستی و دینداری جۆی پئی پئی لەق بوو وەک بێیە سەرکەندی
بەحال و بال خۆی پراگرتووە .

+ چۆن ؟ نکایە بێزەحمەت نۆزیک ئەم قسەبەتەم بۆ پروون بکەووە ،
چونکە ئەمن راستا بەیچەوانەمی تۆووە لەو مەسەلەبە حالی بووم و بێم وایە
هەتا زانیاری شەقاویک بەرەو پیشتر پروات ئینسان باشتر و زیاتر راستی و
بەجیبی دین و گەورەبێی خوای بۆ دەردەکەوتی .

- لەم بارەو بەلگە زۆرن بەلام ئەمن تەنیا نمونەبەکت بۆ دینمەووە :
چەند سەدەبەک بەر لەئێستا خەلک لەسۆنگەمی ئەووەوە کە
نەیان دەزانی باران چییەو چۆن دەباری پالیان دەدایە لای خواو وایان
دەزانی فیتی وییە ، بەلام ئێستا کە ئینسان ئاستی زانیاری پتەلآ چوووە
بەنەتیی یەکانی سروشت ئاشنا بوو و دەزانێ کە باران لەئەنجامی ئەو
هەلمەووە بەیدا دەبێت کە تیشکی خۆر لەدەریاکاندا بەیدای دواي بەرز
بوونەووی بەنیۆ چینهکانی هەواو گەیشتی بەچینیک هەواي ساردوخەست
بوونەووی هەوری لێ دروست دەبێو لە هەوریش ئەو بارانە دێتە
خوارێ کە دەی بینین بەلێ ئێستا بۆی دەرکەوتووە کە لەپاوردوودا
بەهەلدا چوو بوو پراستەقینەمی لێ بزەر بوو بوو .

+ برادەر ئەتۆ گوت بەلگەت بۆ دینمەووە لەسەر ئەفسانەبیتتی دین و پیری
خواپەرستی ، بەلام باسی چۆنەتی باران بارینت بۆکردم بەشێوەیەکی
عیلمیانە ، واتە تەنیا چۆنەتی باران بارینت تەفسیرکرد ، بەلام بیت نەگوتم
کە بەلگەت چییە لەسەر ئەووە کە باران بارین هیچ کەسێک بەپرتووی ناباو
سەرپەرشتی ناکاو نەخشەمی بۆ ناکیشی .

- کاکه ئەمن که بۆم دەرخستی باران چۆن دەباری و دەرم خست که له دروست بوونی باران دا دەستی خوا لە کاردا نیه بەلکو بەیخی چەند دەستوورو یاسایەکی سرووشتی بەپێوە دەچیت ، مانای وایە هەر لەو کاتەش دا بۆم سەئاندوی که خوانیە ، کاتیك سەئینراش خودانیە ئەفسانەیی یەتی ئاینیش سەئینراوە چونکە وەختیک بناغەیی دیواریک پرووختا دیوارە کەش هەرس پێتی •

+ براگیان لێردا بیری پووچی بی پرۆایت دوو جارانی هەلتریزاندوی یەکەم : که وات زانیوە مسولمانان که دەئین خوا فلان ئیشە دەکات وەک باران بارین مەبەستمان ئەوەیە که خوا بەیخی بە کارهێنای هۆو ئامراز ئەوئیشە بەجی دینی ئینجا تۆش چەمکی بەراوەزوی (مفهوم المخالفة) ی ئەم گومانە هەلەییە خۆت کردووە بە بەلگە لەسەر نەبوونی خوا و ئەفسانەیی یەتی دین ، بەم شیوەیە :

مسولمانان دەئین خوا هەر کاریک یکا پاستەوخۆو بی بە کارهێنای هیچ هۆو ئامرازیک ئەنجامی دەدات ، بەلام تێمە دەبینین هەر شتیك لەبوونەورددا بەگۆڕەیی چەند هۆبەکو بەیخی یاسا و بەرنامە بەپێوە وەچی ، کەواتە خوا نیە •

واتە : ئەگەر مەسەلە که بکەینە موعادە لەیەکی ماتماتیکی بەم شیوەیە لێ دئی : پرۆای مسولمانان سەبارەت بەچۆنیەتی پرەفتاری خوا لە بوونەورددا + تێوە پامانی عیلمیانە لە بوونەورد = نەبوونی خوا !!

دیارە لێردا ئەگەر تەنیا سەرنج بەدیتە شیوەی روالەتی ئەم موعادە لەیە پاست و دروست دیتە بەرینگا ، بەلام یەکیک لە یاسای نەپەتی بەلگە نەویستە کانی ژیر بیژی (منطق) ئەوەیە که وەختیک دەلوئی ئەنجام (نتیجە) یکی پاست وە دەست شی لەهەر (قضیه) یەکدا که

پیشه کی یـ (مقدمه) ه کانی پراست و واقیعی بن ، ثمما وهختیک یه کیک له پیشه کی یـ (مقدمه) ه کانی دروؤ ناواقیعی بون ئه و ئه نجامهش که له وانه وه ورده گیری به هه له و نانه واو حسیب ده کری ، ده با ئیستا له و (فضیه) یه وردینه وه و بزاین له کام جوړه : جاری پیشه کی یه که میان که ده ئیت : مسولمانان بر وایان وایه که خوا هر کاریک بکات پراسته و خوؤ یی به کار هینانی هیچ چه شنه هوپه که ئه نجامی ده دات ، ثم قسه یه شتیکی ناپراست و درویره و پرسته ی (لکل شیء سبب) بوهر شتیک هوپه که هدی ته نانه ت مسولمانه عه وام و نه خوینده واره کایش به سر زاریانه وه یه ، ئه مه له سر نیکه وه له سر نیکی دیشه وه کی ده ئیت ئیسلام با وه پری به مه نیه که خوا له پرنگه ی به کار هینانی هوؤ ئامرازانه وه ئیش و کاری گیتی به پرئوه ده بات بی منته ی ده که ین با هر ته نیا ئابه تیک یان حه دیسک بئیتسه وه بو سملاندنی پراستی یه تی ده عواکه ی ، دیاره ئه مهش مه حاله .

ئیستا که زانرا حالی پیشه کی یه که م چونه با بچینه سه رو کاری پیشه کی دو وه میان که بریتی یه له (تیوه پامانی عیلمی یانه له بوونه وه ر) :

شکی تیدا نیه که تیوه پامانی زانستی یانه له بوونه وه ر هه تا ئیستا سه لماندوو یه تی که هه مو ئیشیکی ئه م بوونه وه ره به بیی چه ند هوؤ ده ستوریک به پرئوه ده چیت ، واته ئه م پیشه کی یه خوؤ له خوؤ دا پراسته به لام ئایا به ته نی ئه وه ی ده باران دا هدی که ئه و ئه نجامه ی لی وه فامری که بابای نامسولمان ده یه وی ؟! له وه لام ده لیتن : نه چونکه مادام پیشه کی یه که م هه له بو تازه (فضیه) که به هه له ده درتیه قه له م با پیشه کی دو وه میش پراست بیت ، با بو پوون کردنه وه ی مه به ست وینه یه ک بئینه بهر چاوان : ئایا ئه م (فضیه) یه هه له نیه : هه موو گیانداریک ئیسانه ، هه موو ئیسانتیکیش خاوه نی ژیری یه که واته هه موو گیانداریک خاوه نی ژیری یه ؟!

دياره ههلهيه چونكه ههموو گياندارنيك خاوهني ژيري نيه •

بهلام تايا خهتاي كام له پيشهكسي بهكانه كه ئهم (قضية) به
وه دروگه پراوه ؟ بيگومان فيتى پيشهكي به كه ميانه كه شتيكي ناواقيعي له تيرو
خوگر تووه ، دهنا پيشهكي دووه ميان چ به لاي لئ نين و پاست و دروست
(ههموو ئينساننيك خاوهني ژيري به) •

ئو مهسه له يه مەش كهومت وهك ئهم وينه به يه يي زيادوكم •
دووهم : كه ههتريزاوي له ودها كه وات زانيوه هه شتيك به هوي چهند
ياساو دهستورنيكه وه به جي بهتري بهدي هتتهرو سه به رشتي كهرى
كه رهك نيه ! بهلام ئيمه توژنيك له مه و بهر پوونمان كرده وه كه بهم
چه شيه بير كرده وه به ئينسان ده چته وه تافى مندالي و بهم چوره قسانه
ئينسان خوي ده باته پيزي مندالاني ساوا و پير و چكه كه تازه فيري دارو
بابه ي ده بن^(۱) ! •

دووهم : لهو به لگانه ي كه ئيسپاتي ده كهن كه پروا به خوا بوون
شتيكي خو پرسك و سرووشي به له ئينسان دا ئهو ياسا ژيري به يه كه
ده لئت : بو هه ر پئك و بئكي و ياسايهك رپك خهرو ياسا دانه رپك هه يه ،
(لکل نظام منظم) • ئيستاش به هينانه وه ي ميسالنيك چه مكي ئهم ياسايه
ئاوه لا ده كه ينه وه :

ده نكه شخارته كه بريني به له دار و چكه به كي گچكه و پئنج شش
ساتيمه تر دريژه و نزيكه ي (۲ ملم ۲) ئهستوروه له سه ريكسي به ره

(۱) بوخته ي مه به ست ئهمه يه : كه ئهم بوونه وه ره په يدا بوويه و ده بئ
هتنيك هه يي بوويته هوي په يدا بووني ، بوخوشي ئه وه ي
لئ ناوه شته وه كه واته ده بئ ئه وه تيره ي بوته هو په يدا بووني بوونه ور
غه يري مادده و غه يري بوونه وه زيي ئه ومش زاني باكي خوايه •

تۆزۈكىك گۆگرد چەسپ كراوه • ئەو دەنكە شخارتەيە ھەر كەمىك
تۆزىك لىيى وردبىتەوۋە بۆى دەردە كەوئى كە وەستايەك دروستى كردوۋە ،
بازانين ھۆى ئەمە چيە ؟

نە سۆنگەى ئەوۋە كە تى دەفكرين درىزى و ئەستورى و ئەندازەى
ئەو گۆگردەى پىيەوۋە نووسىتراوۋە ھەر كاميان ئەندازەيە كسى تاپىتەى
ھەيە ، كە ئەگەر ھەر يەككە لەوانە ئەندازە كەى پتر يان كە متر بايە
ئەو مەبەستەى كە دەنكە شخارتەى بۆ دروست كراوۋە نەدەھاتە دى ،
ديارە ئەو شىوۋە چۆنيەتى يانەش كە دەگونجا دەنكە شخارتەيان لەسەر
بىت يەكجار زۆرن جا وەختىك ئىنسان بەراوردى تىوان • ئەو حالەتەى
ئىستاي دەنكە شخارتەو حالەتە لەئىمكاندا بوە كان دەكات بىتى سى و دوو
دەئىت : دەپى دەستى گارسازىك لەدروست كردنى ئەم دەنكە شخارتەيەدا
ھەبوۋىت • لەمەوۋە كە پابورد دەگەينە ئەم ئەنجامە :-

ھەركاتىك لەھەر جىيەكدا پرىك و پىكى و وردە كارى لەشتىكدا
بەدى كرا ناچار دەيىن وەستاو نەخشەدانەرو سەرپەرشتى كەرىك بۆ
ھاتنەدى ئەو شتە پىيار بەدەين •

كەواتە ئىستا باسەرنىج دەيىن داخوا پرىك و پىكى و ياساو وردە كارى
لەم بوونەوۋەردە بەدى وەكەين ؟!

دە وەرە خوئەرى بەپىزو نازىز بايىكەوۋە بەزەپەبىنى ژىرى و زانست
تىفكرين و چەند پروپەرىك لەكىتى زەبەلامى بوونەوۋە ھەل دەينەوۋە
لە چەند تابلۆيەكى پاراۋوۋە سەرنىج پاكىش وردبىنەوۋە ، تا بزائين چەند
بەخەتىكى درشت و جوان لەسەر ھەركام لە تابلۆكانى بوونەوۋە نوسراوۋە :
(لا الە الا اللہ) غەيرى خواى چ بەرستراوۋە نين :

* تابلوی یه کهم :- بیکهوه بهسترانی کائینات^(۱) :

کائیناتی ئهم بوونهوه ره وهك خانه و سیله كانی جهسته یهك پیکهوه بهستراونو په یوه ندی به کی وایان له تیوان دا ههیه ئه گهر خوانه خواسته ناگوزووری بهك پرووبکاته یه کیکیان هه موو ئهوانی تر زیانیان بی ده گاو وه زعیان تیک ده چئی ، ته نیا یهك وینه دیننه وه بو ده رختی ئهم پاستی به :-

ئایا پروژیک له پروژن بیرت له گرنگی په پرو بوی پالنده و په پوره کان کردوته وه و ده رکی ئه ووت کردوه که زیانی توو گیانداران و شیناوردی بیوه بهستراوه ؟ پروا ناکهم شتی وات به بیردا هاتی مادام وایه توژیک گوئی بگره : په پرو بوی پالنده جهسته ی په پوره کان له گهرماو سه رما ده باریزی ، واته ئه گهر په پوره کان په پرو بایان نه بویه توانای خۆپاگرتن یان نه ده بو له ئاقار گهرماو سه رما داو به زوویی سه ریان به فته تاره ت ده چو ، له ئه نجامی ئه وه ش دا هه مو ئه و زینده وه رو میرووانهی که به شی سه ره کی خۆراکی پالنه کان پیک دینن په ره یان ده ستاندو ده بون چونکه له بهر ده نووکی پالنده کان قوتار ده بوون ، ئه مهش سه ری ده کیشا بو سامه رسته و تر بون و بتر شوول لی هه لکیشانی زینده وه ره کان و به ئوردو ده زانه نیو کیلگه و مه زرا و باخچه کان و قریان ده کشت و کال و شیناوردو گیا و گولان ده خست ، ئینجا ئازه ل و گیانداره شیناورد خۆره کان له سۆنگه ی نه بوونی تفاق و له وه پرو خۆراک دا سه ریان ده نایه وه و کورد گوتنه یی له له وه پرو ده بوون . به له نیو چوون و مالاوایی کردنی گیانداره گیا خۆره کانیش نۆره ده گه بیسته سه رگیانداره گۆشت خۆره کانیش و به م

(۱) ئه و تابلویم به ده سکاری یه وه وه رگرتوه له کتیی (نشانه هائی از

او) دفتر یکم ، لابه ره (۸۸) ، اثر (سید رضا صدر) .

جۆره زهوى ده بو به گاولاش و زيرووحى تيدا نه دهما • ديسان زۆر بوونى
 زينه رزوو كرم و ميروو ده عبا ورديله كان ده بو به هوى زۆر بوونى
 به كترىاو ئايرۆسه زيان به خشمه كان و قريان ده ئينسانان ده خست و
 ئاسه واريان ده بپين و كورد گوتنهى • فريزوويان بئى ده پينه ووه • كه واته :

ئايا پاست نيه كه بوونه وهر پر له يامسايه و ورده كارى تيدا په چاو
 كراوه و په روورد گاريك مشوورى ده خواو به پيوهى ده با؟! :

* تابلوى دووم : ئاوى زهرياكان بۆ سويزه ؟! (١) :

په ننگه زۆرى وا هه بن به سيزى و تفتى ئاوى زهرياكان قهلس و
 ناسه رسه نك بن و بلين برىا ئاوى زهرياكائيش و دك ئى كانياوو چوم و
 پوو باره كان شيرزو به له زهت بايه و ، په ننگه به عزه كه سيكيش هه بن
 به دل ئه وه بخوازن كه توانايان به سه ر جيهان دا هه بايه تا ده سكارى به عزه
 شتيكيان كر دبايه بۆ وينه : ئه و سويزى بهى ئاوى زهرياكان •

به لام با سه رنج به دين و بزائين جيكمه تى سويزى ئاوى زهرياكان
 چيه ؟ (ئاركدى لئوكوم) ده لىت : زۆر جاران هينديك پاستىيان ده بينين
 كه سه رمان گيژ ده كاو ناتوانين وه لامىكى ئيقناع كه رى بۆ بيتين ، يه كيك
 نه و پاسته يانه دياردهى هه بوونى خوئى به له ئاوى زهرياكان دا كه تا تىستا
 نه زانراوه چۆن پهيدا بوه ، به لكو ساده ترين وه لام بۆ چۆنيه تى به بسدا
 بوونى خوئى له ئاوى زهرياكان دا ئه وه به كه بلين : نازائين •

به لئى تاتىستا - وهك ئه م زانايه گورتى - نه توانراوه به شيۆه به كى

(١) بۆ نوسراى ئه م تابلويه سودم له كتىبى (بمن بئو چرا)

وه رگرت به رگى (٣) لاپه ره (٤٦٣)

نوسراوى زاناي به ناوبانگى ئه وروپايى (آركدى لئوكوم) ،

ته رجه مەى فارسى •

عيلمى يانه چۆنيتى پەيدا بوونى خوئى لەزەرياكاندا تەفسىر بکړئ ،
بهلام بابزانين هه بوونى خوئى لەزەرياكاندا چ تەئسیرنکى سهلبى يان
ئىجابى هه به بو سەر ژيانى دانىشتوانى سەر زهوى :

بهرى هه مو قسان پيوسته بزائين که ئەندازهى ئەو خوئى يه به له
ره ریاکاندا هه به ئەگەر بلوئى ئاوى زه ریاکان پاپازنين و خوئى يه که يان
لئى بگريه ده توائين بهو خوئى يه ديوارنک دروست که يه که به رزى يه که ي
(۱۸۰) ميل بئى و پانى يه که ي (۱) ميل و به بارئى درئزى دا ده ورى زهوى
بدانه وه و له سەر هئلى يه کسانى (خط الاستواء) هه دوو سه ره که ي پئک
بگه نه وه !!

بهلام بو تەئسیرى سوئرى ده ریاکان لە ژيانى دانىشتوانى سەر خپۆ که ي
زهوى دا ده ئين : که هه مان نهى ديه وه زۆر جار ان له مالى خوئى يان
بهو گۆشتهى وه رکرد وه که به هه ويا هه لگرتئى بوون ؟ •

بئگومان ئەو خوئى بئى وه رچاندنه ش بو ئەوه يه که گۆشتى تائين
نه پته ده ورو به رنکى له بارو گونجاو بو تيدا ژيان و زاوونئى کردنى
به کترياو ئمايرۆ سه کان ، ده ئاوى زه ریاکانئيش بو هه مان مه به ست
به ووه رده گارى زاناو کار به جئى خوئى بئى وه رچاندوون و بگه کردوونى
به خوئى واوک •

ئهما به ووه رده گارى کار به جئى وه نه بئى وه که مهى ئنسان پير کورت و
بئى لیکدانه وه بئى و (سبحان الله) بو خاترى وه ده ست هئنانى به رزه وه ندى يه که
له سه رنکى ديه که وه زيان به خوئى بگه به نئى ، نه خيتر خواى به خشنده چونکه
زانويه تى ئاوى سوئرى ده ریاکان به که لکى خواردن و خواردن و نايهت ،
له بهر ئەمه له پئنگه ي چهند ياسايه کى وردى عيلمى يانه وه هه ستاوه
به پالاوتنى ئەو ئاوه سوئره و خوئى يه که ي لئى وه لا برد وه ئاوپکى شيرنو
زولالى بو فه پراهم هئناوين ئەوه ش له پئى باران بارينه وه ، له هه موى

سهرنج پراکیش تر - خوینهری به پریز - نه ویه که خوی بالادهست هدر به
 هندی لئ نه گه پاره که له پریی بارینه وه ناوینکی شیرین و به له زه تمان بو
 بره خستی ، به لکو و پرای نه وهش له نه نجای به کگرتی نوکسجین و
 نایر و جین دا خوئی نیراتیسی یلک هتاوه و له پریگی بارانه وه خستویه
 خوارئ و نار دوویه ته نیو زه وی بو خاتری وهی زه وی به کشت و کالی و
 له وه پریگی به کانمان بو به پیت و پیز بکات •

که واته : فه پز نیه له سهر به نده کان که سوپاسی خواوه ندی مه زن
 بکن که به پریوه بردنی تم جیهانهی به ئینسانی بیر کورت و تهزان
 نه سپاردوه و هه ر بو خوئی سهر به رشتی ده کات !!؟ •

* تابلوی سییم :- هه وای دوری زه وی :

نه و هه وایه دوری زه وی داوه نریکهی (۵۹۰۰)^(۱) ملیون ته ن
 ده بی ، نه گهر پتر یان که متر بوایه زیان مه حال ده بو ، چونکه نه گهر پتر
 بوایه باله په ستوو فشار له سهر ئینسان زیاتر ده بوو کاری ده کرده سهر
 نه ندامه کانی و گچکه ده بووه و به زه حمه تیش توانای جموجوئی ده بو ، خو
 نه گهر کیشی هه وای که متر بایه له و نه نده زه یه ی ئیستای نه وه فشار و سه نطی
 هه وای له سهر جهستهی ئینسان کهم ده بووه و فشار و باله په ستوی نیوه وهی
 جهستهی ئینسان هوروزمی دینا و ماده شله کانی نیو له شی مرؤف به هه مو
 کون و که ئیستیکی دا فر که یان ده کردو کو نه ندامه کانی لهش له کار ده که وتن ،
 چونکه ئیستا له نیوان فشاری نیوه وهی له شمان و فشاری هه وای زور
 سهرمان هاوسه نطی و به کسانه یه یه و هیه و هیه چیان له هیه چیان پتر نین ، به لام
 به زیاد بوون یان کهم بوونی کیشی هه وای ، نه و بیکه ل پیکلی و هاوسه نگی به
 تیک ده چی و ده شیوی •

(۱) (نشانه هائی از او) دفتریکم • سید رضا صدر •

ئەمە ھەمووی لەلایە کەووە لەلایە کی دیشووە ھەوا لەچەند توخنیك
 ېك ھاتووە كە ھەر كامیكیان ئەندازە یە كی گونجایی ھەبە لە گەل ژیانسی
 ئینسان و گیاندارو پوووە كدا كە ئەگەر ئەو ئەندازە یە بطۆپرئ جا كە یفئ
 خۆیە تی بەلای كەمی یەدا یان بەلای زۆری یەدا ئەو كاری كە قۆپ دەبئ و
 شیرازە ی زیان دەچرئ •

وەك دەمشزانین ئوكسیجین پێژە ی لە ھەوا دا (۲۱٪) و دووم

۳

ئوكسیدی کاربۆن (۳ و ۰٪) یە واتە (—) و دایترۆجین (۷۸٪)

۱۰۰۰۰

و (۱٪) ی ھەواش تۆزو غوبارو ھیندیک توخمی تر یئکی وئین • جا
 وەك زانایان دەلین ئەگەر بئت و پێژە ی ھەر کام لەم توخمانە پتر یان كە متر
 بایە لە ھەوا دا ئەو ژیانسی گیاندارو پوووەك دەشئووا پرۆ بەخیرھاتی •

ئینجا لە ھەمووش سەرنج پاكئیش تر ئەمە یە كە لە ئیوان توخمی
 ئوكسیجین و دووم ئوكسیدی کاربۆن دا چەشنە پەبوەندی یە كی برایانە ی
 سەیر ھەبە ، ھەرچی (ئوكسیجین) • ئینسان و باقی گیاندارە كانی ھەلی
 دەمژن و بەبئ وی نازین ، بەلام دووم ئوكسیدی کاربۆن سەبارەت
 بە ئینسان و گیانداران زەھرئكە و خۆ لئ پزگار كردنی سەربەسەر بەزئپری
 بکړئ ئیستا ھەرزانە ، ئەمما پوووەك و شیناورد پاست بە بەراو و ژوومو ،
 واتە : دووم ئوكسیدی کاربۆن دەمژئ و ئوكسیجین فپئ دەداتە دەرئ •
 باشە دەبئ بۆچی پەرودرگار وای لە پوووەك و شیناوردان كرددبئ كە
 بەبئ ئەو زەھرە ی نەزبەت كە لە پاستی دا بریتی یە لە خۆلەمئش و زبئل و زالی
 خانە كانی جەستە ی گیانداران ؟! بئطومان بۆیە ئەو كاری كردووە ھەتا
 سەوا دا مامەت و كپین و فرۆشتن لە ئیوان پوووەك و گیانداران دا بەرقەرار
 بکات و پئكەووە بیانكاتە برا و ایان لئ بکات بەبئ یە كدی نەژین ، ئاخەر

ئەگەر ئىنسانو باقى گيانداران لەلايەن پرووگەو ئۆكسجينان بۆ ساز
 نەكرابايە ئەو ئەندازە (ئۆكسجين) ەى ھەيە لە ھەوادا لە مېژبوو دەپراو
 ئەوانىش بى بۆيو دەكەوتتە گۆپۆي ، ديسان پرووگەيش ئەگەر لەلايەن
 گياندارانەو ھەو خۆراكى بۆ داين نەكرابا ئەوئيش بەمەردەى برادەرەكەى
 دەچوو •

دە ئىستا خوئىنەى ئازيز ھەر ھىندەم بى ماوہ بلىم سەيرى نەو
 وردەكارى و پرىك و بىكى بەى كائىناتى خواى بەبەزەبى بكو با وئىزدانت
 نايىل بى بەندايەتى نەكەى !!

* تابلۆى چوارەم : گرنكى بىستى لەش :

۱ - بىست چەند كوئىكى وردىلەى تىدايە كە بەشيك لەھەناسەدان
 لەپۆي ئەوانەو ئەنجام دەدرى ، خۆ ئەگەر ئەو كوانە گىران ئەو
 ئىنسان حسابى دەپراو دەبۆ دەستانى لى بشۆين •

۲ - بىست چەند لوئىكى تىدايە كە ئارەق دروست دەكەن و لەلەشى
 و دەدر دەتەن بەھىواى كەم كەردنەو ەى پلەى گەرمى لەش ، بۆيە دەينين
 لەدەمى ھاوئىنانو لەوختى بەرز بوونەو ەى پلەى گەرمى ئاوو ھەوادا ئادەق
 دەردانى لەش زۆر چالاكەو بەبەراوہ زووەو لەوختى نزم بوونەو ەى
 پلەى گەرمى ئاوو ھەوادا ئارەق دەردانى لەشيش سست تر دەبىت ، چونكە
 وەختىك پلەى گەرمى ئاوو ھەوا دادەبەزىو ھەوا سارد دەبىت لەشمان
 بۆ خاترى وەى تووشى زبان نەبىت پئوىستى بەوزەو گەرمى ھەيە بۆيە
 بەشپۆيەكى ئۆتۆماتىكى كەسەرما داھات بى ئەو ەى تىمە ھەر ئاگادارىش بىن
 كونەكانى بىست دادەخزىن و مەودا نادرىت بە وزەو گەرمى نىو لەش كە
 لەپۆي ئارەق كەردنەو ەى پراو تە دەر ، ھەر بۆيەشە پلەى گەرمى لەش چ
 لەدەمى قرچە قرچى گەرمای ھاوئىن داو چ لەوختى سەرماو زوقمى

زستان دا له‌ده‌وری (۳۷) ° ده‌میټته‌وه ، به‌لام باقی تهنه‌کان به‌یچه‌وانه‌وه
له‌ده‌می گهرمادا گهرم دادین و له‌کاتی سه‌رماش دا سارد ده‌بن •

۳ - پیست چهنه‌د لونیکی تیدایه‌هه‌لده‌ستن به‌ده‌ردانی چه‌وری
بوختری وه‌ی مووه‌کانی له‌ش هه‌میشه‌نهرم و نوول و تازه‌بن و پیستیش وشک
هه‌لنه‌گه‌پئی و جرچو و چوول نه‌بئی و تهر و باراو بیت •

۴ - پیست هیلئی یه‌که‌می به‌رگری کردنی له‌شه‌له‌ئافار هیرشی
میکرووب و چروجانه‌وه‌ری وردیله‌داو وه‌ک دیوارنکی مه‌حکم نایه‌لئی
پئی‌بنینه‌نیو سنووری له‌شه‌وه ، وه‌ختیکش پیست بریندار ده‌بئی و
که‌لئی تی ده‌که‌وئی و هیلئی یه‌که‌می به‌ره‌ی به‌رگری کردنی له‌ش
ده‌شکیریت گرنگی پیست ده‌رده‌که‌وئی ، کوردانیش له‌میتره‌گوو‌تویانه :
قه‌دری مانگی له‌تاریکه‌شه‌وان دا ده‌زانرئ !!

۵ - پیست نه‌و ماده‌ه‌ ژاراویانه‌ی له‌ش دا به‌یدا ده‌بن به‌شیکیان
له‌پئی ئاره‌ق کردنه‌وه له‌ وه‌لانی له‌ش ده‌رداوئی و به‌م کاره‌ش
یارمه‌تی یه‌کی برابانه‌ی گورچیه‌کان ده‌دات •

۶ - پیست له‌چوونه‌ده‌ره‌وه‌ی ماده‌ه‌ شله‌کانی له‌ش به‌رگری ده‌کات

۳

که‌بتر له‌ (—) ی جه‌سته‌ی ئینسان یتک دینن بو وینه : خوین •

۴

۷ - پیست نیوجه‌رگه‌ی هه‌ستی ده‌ست‌لی کوانه‌(مرکز حاسمة‌اللمس) •
نه‌و هه‌سته‌ی که‌ساردی و گهرمی و تهنکی و نه‌ستووری و توندی و شی و ...
هتدی پئی ده‌زانرئ •

ینگومان هه‌ریه‌کیک له‌م نه‌رکانه‌ی پیست چه‌ندنین کرینکارو
نه‌ندا‌زیارو بسپووری زهر به‌ده‌ستی گه‌ره‌که ، جا نازانم خوینه‌ری به‌پیز

هیچ جار ان کړنووشی به ندایه تی و شوکرانه بزیریت بوو په روه ردگاره
بردوه که نه و هممو ورده کاری و دستورو یاسایانه ی له دروست کردنی
له شت دا په چاو کردوه یان نا؟! (۱)

* تابلوی پنجم : زه به لامي بوونه ور :

به عزه که سیکي بیرکورت و ساویلکه ده لښ یمه وه ختیک پروا به خوا ی
میهره بان دښین که بتوانین بی هښنه به رخه یال و بزاین چونه !! به لام
نه وانه وادیاره نه خو یان ده ناسن و نه خوا و نه مولکی خوا ، ده نا نه وانه
نه گهر بزاین میسکی وان چند چوو که له یه و مولکی خدا چند پان و
به رینه که به هیچ کلوجیک ناتوانن ته نانهت به شیکي مولکی خدا به خه یالی
خو یان دا بښن چ جای هممو ی به هیچ په نگیک هښده خو یان لی نه ده گوړا
که لافی وا لی بدن و یدیمای وا بکن .

ښښاش بو ختری وهی بیرکورتی و بی نه زمونی نه وان چه شنه
که ساغان چتر بو در که وئی که ده یانه وئی زات و ماهیه تی خودا بناسن و
بی هښنه بهر ناوښه خیال با بریک له گوشه یه کی مولک و ممله که تی خودا
بکه وینه موتالو تی فکرین : (ټارکدی لټوکوم له کتیی
(۲) (یم بلتی بوچی) دا ده لیت : ښښان نه ک
هر ناتوانی نه ندازه ی پسته قینه ی بوونه ور بزایت به لکو ناتوانی هر
بیریشی لی بکاته وه و بی هښته بهر خه یالښ ، نه گهر له زه وی یه وه دست
بی بکه یین و بهر و بیشتر برؤین تی ده گه یین بوچی ښمه وایه .

(۱) کتیی (نشانه هائی از او) دفتر دوم (سید رضا صدر) .

(۲) ښمه کتیه وه رگیراوه ته سهر زمانی فارسی به ناوی (بمن بگو
چرا) ، سهیری بهرگی (۳) لاپهړه (۳۴۵ ، ۳۴۶ ، ۳۴۷) بکه .

زەوى يەككىگە لە خړۆكەكانى كۆمەلەى خۆر ، بەلام بەبەشىكى گچكەى دادەنرئى ، بەلام ئەم بەشە گچكەى كۆمەلەى خۆر كېشەكەى (۶۶۰۰) ترليون تەنە ، ^(۳) واتە :

(۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۰۰۰۰۰۰۰۰ ۰۰۰۰۰۰۰۰۰) تەنە !!

كۆمەلەى خۆرىش بەپۆزۆ ئه و خړۆكاتە دەگوترئى كە بەدەورى دا دەخولتەو ، ئىنجا كۆمەلەى خۆرىش بەشىكى زۆر چووگەلەيه لەكەهكەشانى كاكيشان (مجرە درب الشان) ، بەلى لەپراستى دا پۆز خۆى يەككىگە لە ئەستىرەكانى كەهكەشانى كاكيشان ، ئەو كەهكەشانەى كە نزىكەى دووسەر بليون (10×10^{12}) ئەستىرەى وەك خۆرى خۆمان و گەوره تریان گچكەترى تىدايه !!^(۱) .

ئەو كەهكەشانەى لەمەپمە نىزىكەى (۱۰۰۰۰۰۰) سالى تىشكى هەر بانابى يەتى ، بۆ ئەوئى بزانى ئەم ئەندازەيه چەند بى پەزايە پئويستە بزانى مسالى تىشكى چيە ؟ سالى تىشكى ئەو ماوئەيهيه كە تىشك لەماوئى سالىكى خۆمان دا دەى برېت ، وەزانايان دايان ناوئە بۆ پئوانى دوورى و نىزىكى تىوان كەهكەشان و ئەستىرەكان ، واتە هەر وەك چۆن يەكەى پئوانى گەئم تەنەكەيه وئى كوتال مەتر و ياردە وئى پئى و بان ميل و كيلومەترو ۰۰۰ هئد يەكەى پئوان (الوحدة القياسية) ي ئەستىرە و خړۆكەكانى ئەم بوونەوئەرەش سالى تىشكى يە .

ئىستا با بزائىن سالى تىشكى چەئدە ؟

تىشك لەهەر چركەيهكدا (۱۸۶۰۰۰) ميل دەبرېت واتە (۳۰۰۰۰۰) كم كە واتە بۆ خاترى وەى بزائىن لەماوئى سالىكدا چەئد دەبرېت گەرەكمانە

(۳) سەيرى بەرگى (۲) لاپەرە (۱۷) ى هەمان كىتب بەكە .

(۱) سەيرى كىتبى ناو براو بەكە بەرگى يەكەم لاپەرە (۱۰۵) .

هەوێل جار بزائین لە (٦٠) چرکەدا چەند دەبڕێ و ئینجا لە (٦٠)
 دەقیقەدا ئینجا لە (٢٤) سەعاتدا ئینجا لە (٣٦٥) پۆژدا بەم جوۆرە :

$$\bullet 186000 \times 60 = 11160000 \text{ میل لەهەر دەقیقەیکدا}$$

$$\bullet 11160000 \times 60 = 669600000 \text{ میل لەهەر سەعاتیکدا}$$

$$\bullet 669600000 \times 24 = 16070400000 \text{ (شازدە ملیار و حەفتا}$$

میلیۆن و چوار سەد هەزار) میل لەهەر پۆژیکدا

$$\bullet 16070400000 \times 365 = 5865796000000 \text{ (پێنج}$$

بلیۆن و هەشت سەد و شەست و پێنج ملیار و شەش سەد و نەو و شەش

میلیۆن) میل لەهەر سائیکدا دەبڕێت

واتە : نزیکەکی (٦) بلیۆن کە دەتوانین لەجیاتی دوازدە سفری

بۆ دانین بنووسین (١٠ × ١٢)

کەواتە تیشک لەماوی سائیکدا (١٠ × ١٢) میل دەبڕێت

ئێستا بۆ ئەوەی یانایی کەهکەشانهکە لەمەر خۆمان بزائین

بۆیستە بلیین :

$$= 1000000 \times 600000000000000$$

$$= 600000000000000000 \text{ (١٠٠٠ × ١٢) میل یانایی}$$

کەهکەشانهکە لەمەر خۆمانه !!

ئێستا پەنگە یەکیک بپرسی ، باشە ئەگەر پراستە باقی ئەستێرەکانی

تری کاکیشان یان وەک پۆژن یان گەورەتر چما هێندە گچکە خۆ

دەنوێتن !؟

لەوێلامدا دەئێین : پۆژ کە قەبارەکە (١٣٠٠٠٠٠٠) ملیۆنیکو

سێ سەد هەزار جار هێندە قەبارە زەوی بە لەبەر ئەوەی (٩٣٠٠٠٠٠٠٠)

نەو و دوو سێ ملیۆن میل لەئێمەو دوورە هێندە سینی بەک دیتە بەرچاوان ،

ئەمما دەزانی نزیکیترین ئەستێرە کاکیشان لە زەوی ئێمەو چەند

دووره که بریتی به له ئهستیره ی (ئالفاستاری) : (۲۵) بلیۆن میل ئه گهر به نووسینی ئاسایی بی نووسین (۲۵۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰) میل له تیمه وه دووره •

ههتا تیره قسه هدر له کهشکهشانه که ی خۆمانه!!^(۱)

ئهمما زۆر باش بزانه که ملیۆنه ها کههکهشانی تری وه که ئه وه ی له مه پ مه له بوونه وه ردا ههن ، که پهنگه ئه گهر گشت ئه وه کههکهشانه له سه ریک که له که بکه ین ئیستا به هه موویان گووشه یه کی ئه م مولکه به رینه ی خوا پێک بێنن •

ئهمه هه مووی له لایه که وه وه له سه ریکه دیکه شه وه گه ر دوون ناسان به رواشیان وایه که ئه م بوونه وه ره تاو بو ئاوئ پتر خۆی لیک ده کیشته وه وه به رین ده بێت ، سه رسوو په یتنه رتر لیره دا ئه مه یه که گووتاری خواش - قورئانی گه وره - ئاماژه ی بو ئه م پاستی یه که ر دو وه که ده فه رتی : (والسماء بنیها بأبیدٍ وانا لموسعون) الذاریان • واته : ئاسمانان به هیزو توانا خولقاندوه وه به رینیشی ده که ین ! •

پیم وایه ئیستا ساویلکه یی یه تی ئه وان که سانمان بو ددر که وت که به هه ویان به روه ردگاری مه زنو بالاده ست بێنه به ر ئاوئنه ی بیرو خه یال و وه که شتیکی به ره هه ست هه ستی یی بکه ن •

* تابلۆی شه شه م : پۆژو تیشک دانه که ی :

پۆژ وه که پێشتر گوتمان یه کینه له ئه ستیره کانی کاکیشان ، ئه ما له سۆنگه ی ئه وه وه که نیزیک ترین ئه ستیره یه له زه وی یه وه له باقی ئه ستیره کان گه وره تر خۆی ده نوینی •

(۱) تیشک که له چرکه یه که دا (۱۸۶۰۰۰) میل ده به رتی به (A) ده قیقه له خۆروه ده گاته زه وی ، ئه ما له چه قی کاکیشانه وه تاده گاته رۆژ (۲۷۰۰۰) سالی گه ره که •

پۆژ (۱۳۰۰۰۰۰) جار ھىندى زەوى يەو (۹۳۰۰۰۰۰۰۰۰ ميل

لە زەوى يەو دوورە .

لە پۆژدا پتر لە (۶۰) توخم ھەن لەو توخمانەى گە لەزەوى دا
ھەن لەئێو ئەو توخمانەدا ھایدروژين و ھيليوم و ئاسن و كاليسيوم ھەن
پلەى گەرمى پۆژى لە پووگارى دەرىزى دا نيزىكەى (۱۲۰۰۰) پلەى
(فەھرەنھايت) ەو لەدىوى ئېوھەى دا نيزىكەى ملىونىك و بگرە پترىش ،
بۆ خاترى ەوى بزائىن ملىونىك پلەى (فەھرەنھايت) چەندە پئويستە
بزائىن گە لە (۲۴۰۰) پلەى (فەھرەنھايت) ى بەردو ئاسن و كانزاكان ئەك
ھەر دەتويئەو بەلكو دەبنە گلازىش .

تیشك دانەوى خۆر چۆن چۆنى يە ؟!

سالانى پشوو زانايان و ايان دەزانى گەھۆى تیشك دانەوى خۆر
سووتانىەتى ، ئەمما شكى تىدا نىە گە بەھەلەدا چوو بوون چونكە ھىچ
تەنىك ناتوانى سەدان ملىون سال بسووتى و بەردەوام بىت .

ئەمپۆ زانايان بر و ايان و اىە گە تیشك و گەرمى خۆر ئەنجامى
دياردە يەك وەك دياردەى تەقاندەوى بۆمباى ئەتۆمى يە ، واتە خۆر
ماددە دەگۆپى بۆ وزە ، ھەلەتە ئەم دياردە يەش لە گەل ديا دەى سووتاندا
جوئى يە ، چونكە سووتان برىتى يە لە گۆپرانى ماددە لەشئوھە كەوھ
بۆشئوھە كى تر بەلام گۆپرانى ماددە بۆ وزە دەبىتە ھۆى پەيدا كردنى
وزە يە كى زۆرى نااسايى لەئەندازە يە كى كەم دا ، بۆ وئىنە نيوكيلۆ ماددە
دەتوانى ھىندە وزە پرەخسپىتى كە پتر لە يەك ملىون تەن بەرد قال
بكانەوہ !

۱

كەواتە ئەگەر زانبارى تىستامان پراست بكات (—) ى ماددەى خۆر

۱۰۰

هينده وزه دهره خستينئى كه بهشى (۱۵۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰) سهدو بهنجا
ههزار مليون سائى ديكه ده كات !

جا نازانم كه سينك ههه لوئيجيكت ليكدانه وه و نه مه گي هه بيت چوئن
ده خوئى پاده بيتئى سه رى شوكرانه بژيرى و به ندايه تى بوو بهروردگار
به خشنده و خاوئن به زه يي به دانه نوئينئى و نازانم چوئن غيره تى دينئى هينده
سپله و پيئنه زان بيت ئينكارى هه بوونئى بكات؟! (۱)

* تابلوى جهوتم : زينده و رى ههزار چاوه :

بم وايه كه س نيه نهك جارئك سهدان جار ميشه جارزى نه كردبئى و
رقى هه له ستانديئى به ويزه گيزه و هه لفرپين و و دافرپينى دووباره و
سئى باره ي ، به لام ، تايا هيچ كامبئيمان پوژيكت له پوژان بيرمان له زانايى و
توانايى خو لقيته رى (ميش) كردوئته وه له جهانسى بهر ورده كسارى و
سه رسوپه ننه رى دا كه وتوو به موتالو تئى فكرين ، له و بهر وايه دا نيم هه تا
ئيسنا - مه گه ز چوئه كايى - ده نا هيچمان كارئيكي وامان كردبئى ، به لام
نه پرؤ با به ده م بانگه واژى گوتارى خواوه بچين كه ده فهرمسوئى : (اولم
ينظروا في ملكوت السموات والارض وما خلق الله من شئ) اعراف ،
« نه وه سه رى مولكى ئاسمانه كان و زه وى يان نه كردو وه هه رشتيكى تر
كه خوا خو لقانده وويه تئى ؟ » به لئى با نه ماشايه كئى (ميش) بكه ين و پوو بهر پئيكي
تر له كئيبى بوونه وه رى خوا هه لده ينه وه :

ميش درئزى به كئى نيزيكيه يه كه ساتيمه تره ، به لام ده زانئى
له سه عاتيك دا ده توانئى چهند پيئنگا بهرئى ؟ ده توانئى (۸۰) كم بهر پئيت و سپراي
نه وه ي هه رچى له سه ر پئى و ده ورو به ريه تئى هه سئى پئى ده كات !!

(۱) سه رى كئيبى ناوبراو بهر گئى سئى به م لابه پره (۳۴۸) بكه .

ئىنجا ۋەك لە ھەموان پووتە ھەر كىلومەترىك (۱۰۰۰) مەترە ۋە ھەر مەترىكش (۱۰۰۰) سانتىمەترە كەواتە : $80 \times 100000 = 8000000$ م (ھەشت مىليۇن سانتىمەتر) دەپرىت لەيەك سەعات دا ، بەتەبىرىكى تر مېش لەماۋەى يەك سەعات دا دەتوانى ھەشت مىليۇن بارتەقاي جەستەى خۆى بېرىت ، مادام وابى مېش خىراترە لەخىراترىن پۆكىت كە تائىستا داھىتراۋە .

زىندەۋەر ناسان بەھۆى مىكروئسكۆبە بەھىزە كانەۋە سەپرى چاۋى (مېش) يان كوردو گەيونە ئەو ئەنجا بە كە ئەو مەگەزە خاۋەنى (۶۰۰) تا (۱۰۰۰) چاۋە ، بەتەبىرىكى تر خاۋەنى (۶۰۰) تا (۱۰۰۰) دۇر بىنى وئە گرتە ، بەلام چاۋى ئىنسان لەگەل ئەو ھەمو وردە كارى يەى دا تەنسا خاۋەنى دوو دۇوربىنە ھەر چاۋە يەكىكى تىدايە !!

مېش بەھۆى بىيە كانى يەۋە پۆلكى گرنك دەگىرئى لەمتوربە كردنى زۇر چەشەنە گولۇ و گياۋ گژدا ، ديسان دەورنىكى بالاش دەگىرئى لە گواستەۋەى مىكروپۇبۇ بلاۋ كوردنەۋەى نەخۆشى جۇراۋ جۇردا .

ئەم شتانەى گوتران سەبارەت بەم زىندەۋەرە بىيە ئەمبەتە - لەپوانگەى ئىنسانەۋە - جىئى سەرنىچ بون ، ئەمما چۆنەتى زاۋوزئى ئەم مەگەزە لەھەمو شتىكى سەرنىچ پاكىش ترە :

مېش ھەر كەپتەى (۱۰۰) تا (۱۵۰) ھىلكە دادەنى ، ھەر كام لەو ھىلكانەش باش (۱۰) پۆز دەتروكىن و دەبنە مېش ، ئىنجا باش (۱۰) پۆزى دىكە دەست بەزاۋوزئى دەكەن ، كەواتە ھەر جووتە مېشك لەماۋەى (۲۰) پۆزان دا لەدايك دەبىت و سەرلەنۆى گەراش دادەنئەۋە ، جاتىستا بادەست دەبنە فەلەم و قاقەزو جىسايىكى وردى بۆبەكەين بزائىن ئەگەر جووتە مېشك پى لەزاۋوزئى يان نەگىرئەت ھەتا (۲۴۰) پۆز لەزىان دا بىئىنەۋە چەندەيان ۋەچە لى ۋەباش دەكەوتى ؟ :

۵ - له بیست رۆژی پینجهم دا ژماره ی میشه کان ده گاته :

$$\bullet (625000000 = 100 \times 6250000)$$

۶ - له بیست رۆژی شهشهم دا ژماره یان ده گاته :

$$(3125000000 = 100 \times 31250000)$$

۷ - له بیست رۆژی ههوتهم دا ژماره یان ده گاته :

$$\bullet (15625000000 = 100 \times 156250000)$$

۸ - له بیست رۆژی ههشتم دا ژماره یان ده گاته :

$$\bullet (78125000000 = 100 \times 781250000)$$

۹ - له بیست رۆژی نۆیهم دا ده گاته :

$$(390625000000 = 100 \times 3906250000)$$

۱۰ - له بیست رۆژی دهیم دا ژماره ی میشه کان ده گاته :

$$= 100 \times 1953125000000$$

$$(195312500000000)$$

۱۱ - له بیست رۆژی یازدهم دا سه رجه می ژماره ی میشه کان ده گاته :

$$= 100 \times 6562500000000$$

$$\bullet (976562500000000)$$

۱۲ - له بیست رۆژی دوازدهم دا ده گاته :

$$(4882812500000000) \text{ مئیش !! جا ئیستا بۆ وه ی بئ } \bullet$$

پهزایی ئهو ژماره یه بزاین بزاین با ژماره ی میشه کان دابهش کهین بهسه ر
پروبه ری زهوی دا تا بزاین (اسم) (اسم^۲) چهند مئیشی بهر ده کهوی :

$$) 4882812500000000 \div$$

$$\bullet 95 \text{ مئیش بۆ هه ر (اسم) } * \bullet$$

بهلام تايه كئي نابه آئي ميش بئر له به پرهی خوئی لينگان پراكيشتي؟! باسی سرووشتو پريكهوتو و مي كهوتان مه كه چونكه بهزه مي و ژيري و زانباري يان ني يو فهرقي بهزه رورو فازانجان ناكهن ؟^(۱) ، هه له ته ليره دا چاو پو شيان له وه كردود كه تايا نهو سرووشتو پريكهوته بهو چه ملك و مه بهسته كه بي پروايان ده دلي ده گرن ههن يان نا .

ئهمانه - ئهم جهوت تابلويه - چند تابلويهك بوون له گۆشه يه كي چوو كه له ي مولكي خوادا كه نهو به پري ورده كاري و پريك و پيكي يان تيدا ده رده كه وي و به هيچ پرينگيك پهوا نيه له گهل ده نكه سخارته دا بيزينه نيو ته رازوووه و پيك هه لسه نكيترين .

بهلام نه چي ئهمهشت له بير بجيت كه ئهمانه ي گوتران وهك او نيچيك بوون له ته غاريك و چند شتيكي ساده بوون له چاو ههزاره وهاو مليونه ها تابلوي تري دل بزويني ئهم بوونه وهره كه به پشتواني خودا له كتيبي (گه وره ترين پاستي) دا كه ته رخان ده كرئي بو ئهز چه شنه باسانه پريكيان لي باس ده كه ين .

ئيستاش خوندي ئازيز ، ژيري و ويژدانت بكه به داد گهرو پامينه و ورده كاري و پريك و پيكي ده نكه سخارته يهك - كه ناچاري كردي دان بيتي به بووني وهستاو كار سازيك دا - له گهل پريك و پيكي بوونه وهر له به پريك پارگهرو بزانه هه لوئيست چي ده بيت !!

سئيهم : لهو ياسا ژيري يانه ي ئيسپاني سرووشتي به تي پروا بوون به هه بووني خوداي به خشنده ده كهن ، ئهو ياسايه يه كه ده ئيت : هه رشتيك

(۱) بو بوسراني ئهم تابلويه سوود له كتيبي (پديده ي اسرار آميز وه

كيني (عن بگوجرا) بهرگي يه كه م وهر گيراوه .

ئهمه له كاتيك دا جهسته ي هه رميشيك به (اسم^۲) دابري .

بوونو نه بوونی یه کسان بئی بوونی به سهر نه بوونی دا زال ناییت به بی زالکهرنیک (یستجیل ترجیح أحد طرفی الامکان بدون مرجح) •

له پشه وه پیوسته بزاینن که زانایان خپ له سهر نه وهن که سهرده میتک بوه ثم بوونه وهری ئیستا بهم شیوه یه دهی بینین سهر و شوینی دیار نه بوه ، هه له به ته قورئانی قسه له جئو و پرپیت و به هرهش پشت گیری ئیم پایه ده کاو له گه لیک جئ یان دا ئامازه بو ئهم پاستی یه ده کات بو وینه له سوورپه تی (فصلت) دا ده فهرموئ : (ثم استوی الی السماء وهی دخان) یانی : ئینجا - خودا - ویستی ئاسمان دروست کات که له وده می دا دوو که ل بو • لیره دا مه بهست نه دوو که ل حاله تی گازی ماده یه (۱) •

که واته هیچ کس لاموجودمی یه له وهی ناکات که ثم بوونه وهره بهم شیوه و قالبه ی ئیستای نه زه لی نیه و پهیدا بوه دوا ی نه وهی که نه بوه ، بی گومان نهو پاستی یهش کهس له پیاو ته تی خو ی دان ی پيدا نه ناوه ، به لکو شتیکی سه لیتراوه و زانیاری پشتگیری ده کات •

ده ئیستا باسهرنج دهین و تی فکرین داخوا زیری و زانیاری مان هه لوئستیان چونه سه بارهت به گوررانی ماده له حاله تی هه ویره ترشی و بی سهره و به ره بی و پرزو بلاوی یه وه بو ئهم حاله ته ی ئیستای که له شیوه ی چه ندین که شکه شانی زه به لاج دا خو ی ده نوینی ههر که شکه شاتیکیش له ملیاره ها نه ستیره و خرپو که یتک دیت ، ههر کام له و

(۱) بیردۆزه ی (لابلاس) یش هه مان قسه ده کات ، ثم بیردۆزه یه هه تا ئیستا پاست ترین بیردۆزه یه سه بارهت به چۆنیه تی دروست بوونی بوونه وهر •

كەشكەشان و ئەستىرە و خېرۆكانە بەشتوۋىيەكى عىلمىيانەى پېر و رددە كارى و بەپىئى چەند ياساۋ دەستورنىكى فېزىيائىي و كىمىيائىي بەپىۋە دەچى .

بەر ئەۋەى وە بەر توۋىزىنەۋەى ئەم مەسەلەۋە بىشىن بە پىۋىستى دەزانم وئىنەيەك بىئىنە بەرچاۋان :

تەرازوۋىكىمان ھەيە ھەردوۋ تاي بار تەقاي يەكن و شتاقان لەۋى تىر گىراتر نىە ، ئايا ئەگەر بىت و ئەۋ تەرازوۋە لەھەۋادا پابگىرىن پىئى تى دەچى بى ھىچ ھۆيەك لايەكىان دابكەۋى لەپىكارى ئەۋى تىران نىزم تىر بىتەۋە ، بىگومان ئەۋە شىتىكى مەھال و چاۋەپروان نەكرائە .

دەئىستا با بادەينەۋە سەر توۋىزىنەۋەى مەسەلەى دروست بوۋى جىهان

سەردەمىك بوە كە ئەم كەھكەشان و ئەستىرە و مانگ و خېرۆكانە ناۋىان لە كوۋلەكەى تەپرىش دا نەبوۋە ماددەى بوۋنەۋەر بە شىۋەى تۆپەلە گازىكى تىك چىراۋ و بىسەردە ناپىك و بىك بوە . كەۋانە چۆن چۆنى ئەۋ گازە پىرژو بلاۋ و بىسەردە بەرە تىك چىراۋە گۆپرا بۆ ئەم بوۋنەۋەرە تىر و تەۋاۋ و پىر و رددە كارى و دىگىرو پارا ۋەيە ، بە تەبىرىكى تىر چۆن چۆنى ئەۋ ھەۋىرە تىر و كەرسە خاۋە ئەم كۆشكە خۆش و پىر عەيش و نۆشەى لى بىك ھاتوۋە ئادائىش دراۋە ؟!

ھەلبەتە ھەر كەسىك لويچىك زىرى و لىك دانەۋەى ھەپىۋ لەتاقار پاستى دا چاۋان لە قوۋچ نەنئ دەئىت : ھۆيەكى دەرەكى ئەۋ كارەى بەچى ھىتاۋە زاتىك بەۋكارە ھەستاۋە كە خۇداى خاۋەن سۆز و تۋاناۋ زانبارى بى سنوۋرى ناۋە . چۈنكە زىرى پىمان دەئىت : ھەر شىتىك بوۋن و نەبوۋى يەكسان بن شتاق لەۋ بوۋن و نەبوۋنەى بەسەر ئەۋى دىكەيان دا زال نابت بەپى ھۆيەكى زالكەر ، ماددەى بوۋنەۋەرىش بەر لەۋى كۆشكى پىر و رددە كارى بوۋنەۋەرى لى ئارائىش بىرئى دوۋ ھالەتى گونجاۋ وەك

یہ کی دہ باراندا ہبوه ، واتہ دہ بارانی دا ہبوه ہر بہ شیوہی گازی و وک کہرہ سہیہ کی خاو بمیتتہوہ ، وہ دہ بارانیسی دا ہبوه کہ گۆپانی بہ سہردا بیت ، ہہ لبتہ چاو پۆشی لوہ بکہین نایا نہو گۆپانکاری یہ دہ بیتہ ہوی پیک ہاتی بوونہ ورنیکی پیک و پیک و پر و ردہ کاری یان دہ بیتہ ہوی گۆپانی ماددہ بو حالہ تیکی دیکہی بی سہرو بہرہ ترو شلو شیواتر لہ حالہ تہ گازی یہ کہی •

بہ لام تیتا دہ بین حالہ تی گۆپرانی ماددہ گازی یہ کہ بہ سہر حالہ تی نہ گۆپرانی دا زال بوہ ، تمما نہ کہ ہر گۆپرانی سادہ و ہیچی دی بہ لکو گۆپانکی وا کہ بۆتہ ہوی ساز کردنی بوونہ ورنیکی بہ پپوہ سراو لہرئی ملیونہا یاساو دہ ستوری عیلمی یانہوہ ، کہ واتہ پیوستہ ہویہ کی زال کہر ہہ بیت لہ ارادا ہر تہ نیا بو تفسیر کردنی نہو گۆپانکاری یہی ماددہ ، ٹینجا و حٹیک دہ شینین نہو گۆپانکاری یہ بۆتہ ہوی بوونہ ورنیکی پر یاساو و ردہ کاری دہ زانین کہ نہو زاتہی بۆتہ ہوی ہینانہ دی گۆپانکاری لہ بوونہ و ردہ زاتیکی زاناو بہ بہ زہی و بالآ دہ ستہ •

ہر کہ سیکیش بلئی نہ خیر لہ مہ سہلہی ہاتی گۆپانکاری بہ سہر ماددہی بوونہ و ردہ دہستی پەر و ردگارنیک لہ ارادا نہ بوہ ، وک نہو بابایہ کہ دہ لبت یہ کیک لہ دوونای تہرازوویہ ک سہر بہ خو بی ہیچ ہویہ ک نہوی دہ بیت و دادہ کہوی و لہ ناستی نہوی نرمتر دہ بیت !

بہ لکو لہ راستی دا تیتا ہر نہو بابایہ کہ دہ لئی : تہرازو تاپہ کی لہوی تر نرمتر دہ بی کار تی کردنی عامیلیکی دہرہ کی ، حالی چاترہ لہوی کہ دہ لئی ماددہی بوونہ و ردہ حالہ تی بوون بہ بوونہ و ردہ زالی بوہ بہ سہر حالہ تی مانہوی لہ دوخی پتشیوی دا بہ بی ہہ بوونی بہ دی ہتہرو سہر بہرشتی کہرنیک ، چونکہ لہ مہ سہلہی تہرازو دوو پی بہ کانی دا تہ نیا نرم بوونی بی تہرازوونیک لہ گۆپنی داپہ ، تمما لہ مہ سہلہی ماددہ و گۆپان و

نه گوراني دا وانيه ، چونکه مهسه له که ليردا ته نيا گورانيکی ساده و پوښني
 يه به لکو هاتنه دی و خو لقيتراني بوونه زه رينکي سه يرو سه مه ره و
 سه رسو و پوهي ته ره ، که واته گوتمان نه و بابايه ی ده لئی ته رازوو يه کي تک
 نه دوو تاکاني به بې هيچ عامليک له ناستي نه وی تريان نزم تر ده بې
 ئيسانيکي ناتې گه يشتوو بير کورته نه وه پيوسته زه ره ق به و بابايه ی
 که ده لیت : که ره سه ی خاوی بوونه و هر له خو ووه به بې سه ربه رشتي
 کردن و به سه ر پراگه يني خوا و نه دی مه زن و بالآ ده ست نه م بوونه و وه ره
 سه رغ پراکيش و دلگيره ی لي پيک هاتوه بلين : نه و کابرايه حائي زور
 خرابه و له وه ی دا نه ماوه هر به ناتې گه يشتوو بير کورت حسيب بکريت
 به لکو پيوسته پي ناسه يه کي تايه تي بو دابنريت ، شکيشي تيدا يه که
 گوتاري خودا له هه موان چا تر تواناي پي ناسه کړدني هه يه ده با بزايين
 فورثاني قسه له جې نه وان چه شنه که سان چو ن تاري ف ده کات : (•• لهم
 قلوب لا يعقلون بها ولهم آذان لا يسمعون بها ولهم اعين لا يبصرون بها
 اولئك كالانعام بل هم اضل اولئك هم الغافلون •••) اصراف •
 واته : نه وانه زيري يان هه يه أي ي ده شت نافرکن ، وه گو ي يان هه يه شتي
 بې نايه ن ، وه چاويان هه يه بې نايه ن ، نه وانه چه شني ثاغه لن بگره
 گومپا تريش ، نه وانه ن گه وچ و بې ناگا •

ئيستا و هختي نه وه هاتوه که قسه يه کي مندالانه ی بې سه رو بې زور
 که تان گوتراو و په دي دراوه ی لاهه زه به کان بده ينه بهر نشته ري يه کالآ
 کړدنه و وه : ماتر ياليس ت و بې دينه کان فيرن هر کاتيک ته نگت
 بې هه لچين و هه مو و پېت لي برينه وه وه نه و پړيو يه ي که له پيش
 سواران دا ده و ستې و پرستي لي ده پرې و چيدي تواناي پا کړدني ي ناميني
 قورتيکي بو ده که ن و خو يان ده رباز ده که ن ، بو وينه ليردا دواي نه وه ی
 هيچان به ده ستوه نه ما ناوی ليتن به لکه !! يه نا ده به نه بهر دوو سي

زاراوهی زریق و بریق و بهدیمه ن جوان و نیۆ پۆك بهتەل و پرووت و پەجال وەك : سروشت و پێكەوت ئەمما ئایا پێوی بەستەزمان بەفیسق كردنێی پزگار دەبێ؟! نەخیز ئەوانەش قورئان گوتەنی : (كمثل العنكبوت اتخذت بيتا وان پوهن البيوت لبيت العنكبوت لو كانوا يعلمون) عنكبوت ، واتە وەك ئەو جالجالۆكە بەی و ان كە مائێكی پێكەووە دەنێ بەلام خەراپترین مأل مألێ جالجالۆكە بە ئەگەر بزانی !!

بەئێ بەهێنانه نیۆووەی سروشت و پێكەوت و مێكەوتان هیچ لەو راستی بە ناگۆپریی كە بە بەلگەئێ زیری و زیریژی سەلمیتر و پانوترا چونكە ، ئایا هیچ كەس لەمەسەلەئێ تەفسیر كردنی دیاردەئێ داکەوتنی بە كێك لە تاتەرازووە كان دا پێكەوت و سروشتی بەخەیاڵ دا دیت و تێیان پادەبێنی كە لەو گرتەئێ پزگار كەن ؟! دیارە نە ، ئەمە هەمووی لەسەر پێكەووە و لەحالیك دا كە تێمە ئیتراف بكەین بەهەبوونی سروشت و پێكەوت - واتە سروشت و پێكەوتێك كە لامەزەبو و بێ دینه كان دە دلی دەگرن - بەلام تێمە بۆمان هەبە برسیار بكەین و هەلۆه ستەبەك لە ئاقار ئەم چەشنە زاراوانە دا بكەین : شكی تیدا نە كە چ سروست و چ پێكەوت - وە چ هەر هیزێكێ تر كە دروست كرانێ بوونەووەئێ وەپال دەدرئێ - لە دوو حالان بەدەر نین : یان هەر خودی ماددەن ، یان شتیكن غەیری ماددە ، جا ئەگەر هەر بریئێ بن لە خودی ماددە كەواتە ماددە هەر بۆ خۆئێ سەر بەخۆ گۆپانی بەسەر خۆئێ دا هێناوە بەبێ تەئسیری هیچ چەشنە عامیلیك !! ئەمما وەك گوتمان مەسەلەئێ دروست بوون و دروست نەبوونی بوونەووە ر وەك مەسەلەئێ نزم بوون و نزم نەبوونی بێ تەرازووە كان وایە ، جا نازانم ئایا هیچ كەس لە ئاقار دیاردەئێ نەوی بوونی تا تەرازووە كە دا بەخۆئێ پەوا دەبێنی باسی سروشت و پێكەوت و مێكەوتان بكت یان

سا؟! ئەمە لەحالیڭدا كە لامەزەب و بێ دینەكان بۆلین ئەو پێكەوت و سرووشتە شتیکی ماددین خۆ ئەگەر بۆلین ماددی نین ئەو دەمی توند مەجەکیان دەگرین و دەلێن : ئەدی پاگردنی ئیو لەبەر ناوی (خودا) هەر لەبەر هیندی نەبو کەشتیکی ماددی و بەرھەست نەبوو نەدەھاتە ئیو مەجەبە خەیاڵەووە بەچراو شەداوی پێنج ھەستەكان نەدەگێرا؟! جا مادام ئیستا ئیودش ھەر بگەڕێنەووە سەر شتیکی غەیرە ماددی و نابەرھەست بۆتەن دەلێن :

بۆگومان ئیو ھیچ چەشنە سەفەتێك بۆ پێكەوت و سرووشت بپاری نادەن لەزانایی و توانا و ئیرادە و بەزەیی و ... ھتد بەلام ئیمەیی بپروادار دەلێن بەرورددگاری مەزن خاوەنی ھەموو سەفەتێکی چاکە وەك زانایی و توانایی و بەزەیی و ئیرادە و ... ھتد جا ئیستا لێتان دەپرسین : ئایا بپروا ھێتان بەخوایەکی زانا و توانا و بەزەیی و خاوەن ئیرادە ماقول ترو و ئی چووترە یان بپروا ھێتان بە پێكەوت یان سرووشتیکی پەق و تەق و بۆ گەن و بۆ ئیرادە نەزان و كەپو لال؟! (۱)

خوێنەری بەپێز ئەم سۆ بەلگە بە بەسن - بۆ ھەر كەسێك چاوان لەئاقار راستی یاندا لە قروچ نەئێ - بۆ قەناعەت ھێتان بەو كە بەرورددگاری مەزن سرووشتی ئیسان بە ستیایی ھەستی بۆ دەكات و بپروای بۆ دینیت ، بەئێ بپروا بە بەرورددگار بوون شتیکی سرووشتی و خۆپسكە لە دۆ

(۱) وەك گوتمان لە كۆتیی (گەرورترین راستی) دا ئەم مەسەلانە بەتێرو تەسەلی دەتوێزینەووە ، بەتایبەتی ئەم سرووشت و پێكەوتە ئەفسانەیی یانە !

دەرونى ئىنساندا ، بەلام بەعزە جارىك لەسۆنگەى چەند ھۆيەكى
ئابوورى و سىياسى و كۆلايەتى يەو ھەورى چلكنى گومان و دوو دلى
ئاوينەى دلى مرؤف تارىك دەكەن و نايەلن خورى پرشنگدارى خواناسى
تيدا دەرگەوئى و لەبەر غەورو تارمايى ئەو چلكە ھەورە ئاوينەى دل
حەشتەباى تيدا دەرناكەوئى ، وەك چاوى باباى كوئىر ھىچ شتىك بەدى
• ناكات

(گهوههري دووهم)

۲ - دووهمين گهوههري هم دهريابه نهويه كه :

په وشتيكي ئيسلامي بهرزو جوانه كه ئينساني مسولمان بهر له دهست كردن به ههر ئيشيك ناوي خوا بيتت و خوداي له ياد بيت وهك پښه مبهري خو شه ويست (صلى الله عليه وسلم) فرمود ويه تي : (كل امر ذي بال لم يبدأ بسم الله فهو ابتر) واته : ههر ئيشيكي گرنك به ناوي خودا دهستي بي نه كريت ناته واوه .

هه لته نه نهوش بوويه كه ئينساني مسولمان هه ميشه خوداي له ياد بيت و ههست به چاوديري و به سه رپراگه يشتي بكات ، شكي تيدا نيه بابايه كيش هه ميشه خوداي له بير بي و ناوي وي له سه ر زاري بي و وا بزاني كه له هه موو هه ستان و دانستتيكي دا پهروه ردگار ناگاي لي و په چاوديري ده كات ناتواني لامل و سه رپيچي له بهر نامه و پي و شوينه كه ي بكات ، هه لته نه ئيمه له ده مي تويزينه وه ي وشه كاني هم نايه ته به بيت و پيزه دا ده رمان خست كه مه بهست له (بسم الله) كردن چيه .

(گه وهه ری سه یه م)

۳ - سه یه مین گه وهه ری ده ریای بی سنووری ئه م ئایه ته ئه مه یه :

خودای مه زن و بالآده ست ختوی هه مو سیفه تیکی به رزو جوانه وهك : ده سه لات و زانیاری و به زه بی و میهره بانی و ئیراده و دیتن و بیستن و ئاخوتن و ... هئد ، ئه مئا لیره دا ته نیا سیفه تی به زه بی و به خشنده بی باس کراوه چونکه شوینه که شوینی ئاخوتن و دوانه له گه ل پهروه ردگاردای داواکردنی فه زل و به خشنده تی ، له بهر ئه مه پیوسته خودا به سیفه تیک ستایش بکری که له گه ل ئه و پایه و مه قامه دا بلوی وهك گوتراوه : لکل مقام مقال) بو هه ر کات و جی یهك و تووژیکی تایه تی هه یه .

لیره دا سه باره ت به سیفه ته کانی خودای بالا ده ست چه ندین باسی فه لسه فی و قوول هه ن که زاناو پیتوولانی مسوولان و غیره مسوولان چه ندین کتیی زل زلیان ده رباره نووسیون ، ئه مئا له سوونگی ئه وه وه که ئه م نوسراوه بو وان چه شنه باسان ته رخان نه کراوه به کورتی شتیکی ده رباره ده دوین و کورد گوته نی : کاله پرووشینی ده که یه ن :-

ئاشکرایه که زاتی خودا شتیکی به ره هه ست نه و به چرا و شه داوی پینج ههسته کان ناگیری به لام خودی هه ر شتیک له سیفه ت و ئاکاره کانی دا ده رده که وی ، ئه مئا سیفه ت و ئاکاریش دیسان شتیکی مه عه وی و نابه ره ههستن ، که واته له چ پری یه که وه ده توانین ده رکی سیفه ته کانی خوا بکه یه ن و له پینگه ی سیفه ته کانی شه وه ده رکی زاتی بکه یه ن ؟!

بو پروون کردنه وه ی وه لآمی ئه م پرسیاره وینه یهك دینه وه : ئایا ئه گه ر بمانه وی (ئیفلاتوون) ی پیتوول و دانا بناسین ناچار نابین بکه وینه

گه پان و سووپان به دواى ئه و شوينه وارانه دا كه لئى به جئى ماون ؟
 دياره با ، چونكه ئىستا (ئيفلاتوون) له بهر دهستان نيه تا تئى يه وه پامئين و
 بئى نرخئين ، مادام و ابئى چارمان ناچاره به شوئين ئه و ئاسه وارانه دا بگه پرين
 كه له دواى خؤى به جئى هئشتوون بؤ نموونه : كئيبى (كوؤمارى
 ئيفلاتوون) چونكه سيفهت و ئاكارى هه ر بابايهك له سه ر پوو به پى
 شوينه واره كانى تو مار كراون .

سه بارهت به ناسينى به روه ردگاريش هه ر به مه مان شئوه ، زاتى
 به روه ردگار يئنج ههسته كانى مه له بارانيان دا نيه ده ركى بكه ن به لام ده ترانن
 شوينه وارى خودا ههست پئى بكه ن كه دوو كئيبى بئراوو گوياى ئه ون
 واته كئيبى بوونه وه رو كئيبى قورئان ، ئىنجا زيريش له م دوو كئيبه دا
 سيفهته كانى خودا ده بئى له زانبارى و به زه بى و حيكمهت و ده سه لات و
 به خشنده بى و ... هه نده دوايش له پئى سيفهته كانه وه ده گات به به پى
 بردن به زاتى خودا چونكه هئج سيفهت ك هه بوونى ماقوول نيه به بئى زاتك ،
 به لئى به ته عبرى فهيله سووفه كان سيفهته كان (عرض) و (عرض) بش به بئى
 (جوهر) هه بوونى مه حاله . ئىستا بؤ وه بتر مه بهست ئاوه لآ بئى دوو وئان
 دئينه وه :

يه كه م : ئيمه وه خئىك سه رنجى زه وى ده ده ين و ده بين به ده ورى
 خؤى و پؤژدا ده خولئيه وه له ئه نجامى ئه و خولانه وه ش دا شه وو پؤژو
 چوار فه سله كانى سال دئنه دى ، وه ده بين كه زه وى وه ك تاو لى
 كوئىستان چيان به چه نده گولمى خئىكى گه و ره مه حكه م به ستر او ته وه و قايم
 كراوه ⁽¹⁾ ، وه به هؤى هئزى كئيشنده (جاذبى) وه هه واو ئاو و باقى
 گيانداو شته كانى ديكه له سه ر پئشى به نده ده بن و ناكه ونه خو ارو ...
 هه نده مه مانه و چه ندين ديارده ي ترى سه رنج پاكئشه ر له زه وى دا ده بينن كه

(1) مه بهست له شاخه كانه .

به جۆرتكى عىلمى يانهى زۆر ورده كارى به پۆيه ده چن ، تيمه يه كسه ر بئى سبو دوو بر ياپ ده ده مين كه له دروست بوون و په خسانى زهوى دا زانبارى زانايه كو به زيبى و سۆزى خاوهن به زهوى يه كو و گه وره يى و بالا ده ستى زاتيك و به كورتى به سهر پراگه نى به روه رد گارتك به دى ده كه ين و ده زانين كه دنيا شارى بئى ساحتب نيه و له و ديوى به رده وه شتاك هه يه .

دووم : كاتيك ده قورئانئ ده فكرين و سه رنج ده گرين ده بينين نه و قورئانه ههزاره هاراستى كۆمه لايه تى و سياسى و ئابوورى و زانبارى و ميزوويى و مه عنهوى خستۆته روو كه نهك هه ر به پۆهرو ترازووى سه رده مى هاتنه خواره وهى قورئان شتاكى سه رسوپه تنه رو نا ئاسايى بوون به لكو به پۆهرو ترازووى سه دهى بيسته و دوای بيسته ميش !!

ئىستا ته نيا بو نمونه چهند پراستى يه كى زانبارى ده خه ينه به رنىگا كه قورئانى به يت و بئز به ر له چوارده سه ده گوتوونى :

۱ - بوونه وه ر پئش دروست بوونى تۆبه له گازيك بوه پئكه وه جۆش دراوه (أولم ير الذين كفروا ان السموات والارض كانتا رتقا ففتقناهما) انبياء .

۲ - بوونه وه ر به هۆى هئزى كئشنده وه پاوه ستاوه (رفع السموات بغير عمد ترونها) ، رعد .

۳ - زهوى شتى بو لاي خۆى پراده كئشئ (الم نجعل الارض كفانا احياء وأمواتاً) مرسلات .

۴ - زهوى نه سه ر شپۆهى هئلكه يه (والارض بعد ذلك دحيا) نازعات .

۵ - له چينه كانى زوورووى هه وادا (ثوكسجين) كه م ده يته وه (يجعل صدره ضيقاً حرجاً كأنما يصعد في السماء) انعام .

۶ - زهوى هه مو كاتيك نيوهى پۆزه و نيوهى شه وه (أتتها امرنا ليلاً

أو نهاراً) يونس .

ئەمانە دوو نمونە بوون لە دوو کتییی بەروەردگار ، کتییی (بوونەوەر) وە کتییی (قورئان) شکیشی تێدا نیە کە لە ھەر کام لەم دوو کتییانەدا سیفەتەکانی خودا بەدی دەکرێن و ھەر کەسێکیش بەچاوی دڵ تێفکسێ و لەخۆی نەگۆڕی دەزانی ت کەچ کتییی بوونەوەر و چ کتییی قورئان بێجگە لەخوای مەزن و بالا دەست بەریزی کەسی دیکەیان پێوە دیار نیە .

ھەر بۆیەشە دەبینین بەروەردگار فەرمانمان پێ دەکات کە لەھەر کام لەم دوو کتییە وردبینەوەر دیقەت بگرین ، دێسان بەروەردگار ھەر وەك چون پستەو دێرەکانی قورئان ناو دەنێ (آية) واتە نیشانە ، دیاردەکانی بوونەوەریش وەك : مانگ و ئەستێرە و باران و شاخ و پوووەك و گیاندارو . . . ھتدیش ناو دەنێ (آية) چونکە ھەر کام لەم ئایە تانە - چ ئی کتییی بوونەوەرین چ ئی کتییی قورئان - نیشانەن لەسەر زاتی خودا و ئینسان پێنمایی دەکەن بۆ ناسینی خودا ، چونکە وەك گوتمان ھەر کام لەم دوو کتییە شوینی تێدا دەرکەوتنی سیفەتەکانی خواپە .

ئەمە کورتەپەك بوو لەتەفسیر و پافەکردنی ئایەتی یەكەمی سوورەتی فاتیحە ، ئیستاش نۆرە ئایەتی دووھەمە .

(تەفسیری ئایەتی دووهم)

« الحمد لله رب العالمين » سوپاس بۆ خۇاى بەرورەردگارى جيهان •
 بەر لەوەى مەبەست و چەمكى ئەم ئایەتە پىرۆزە بخەینە پوو پىویستە
 بەواتای يەك يەكى وشەکانى دا یینە خوار •

الحمد لله : ئەلف و لامى سەر وشەى (حمد) بۆ جینسە ، واتە هەمو
 تاكىك له تاكه كانى (حمد) بۆ خودا • لامى سەر وشەى (الله) ش لامى
 (المالك) ی پى دەپىزى واتە خاوەنایەتى ، كه واتە مانای (الحمد لله) ئاواى
 لى دى : هەرچى سوپاس و شوكرانه هەیه ئى خوايه •

رب : وشە (رب) لەزمانى عەرەبى دا مانایەك هەلده گرتى (۱) :

- ۱ - گەورە و قسە پۆشتوو (السيد المطاع) •
- ۲ - بابایەك كه هەستى بەچاك كردن و ئىسلاحي شتیک (المصلح) •
- ۳ - سەر بەرشتى كەرو خاوەن (المالك) •

العالمين : وشەى (العالمين) كۆى (عالم)ەو (عالم)يش كۆمەلە شتیکن
 كه لەیهك جوۆر بن وهك : عالمى ئىنسان ، عالمى پەرى (جن) ، عالمى
 فریشتە ، عالمى ئازەل ، عالمى پوووهك ... هتد •

كهواتە وشەى (عالمين) لێرەدا بوونەوهر و هەرچى تى یدایە
 دەگرتەوه (۲) • ئەمجار پى ینەر سەر چەمك و مەبەستى گشتى ئەم ئایەتە
 پىرۆزە :-

(۱) تەفسیری (جامع البيان) طبرى بەرگى يەكەم لاپەرە (۴۷ ، ۴۸)

(۲) هەمان تەفسیرو بەرگك ل ۴۸ •

ئەم تايەتە پىرۆزە دەريايەكى بىخ سنوورى پى لەنوورە بىرۆزەينى
كەم و كورتم تەنيا پىنج گەوهەرى گرانبارى لى وە گىر كەوت :-

*** گەوهەرى يە كەم :** بەرورەدگاريتى خودا •

پىشتر زانيمان كە وشەى (رب). لەزمانى عارەبى دا بەچەند واتا
بەكارهتيراوە ، ئەمما تىستا گەرەكمانە بزائىن بەرورەدگاريتى (زبويە) ى
خودا لە پرواتگەى قورپانەووە يانى چى ؟!

ئەوئەندەى ئەمن بۆم وەدەر كەوتووە (زبويە) ى خودا لەقورئان دا
بەدوو مانا بەكارهتيراوە : يەكەم : بەمانا حاكوم فەرمانپەرەو بەرنامەپىزە
دوووم : بەمانا بەدى هتيرەو بەرورەدە كەر ، تىستاش چەند نمونە بەك
دئىنەووە لە قورئانى قسە لەجى بۆ خستەنە پرووى ئەم پاستى يە :

سەبارەت بەماناى يەكەمى وشەى (رب) قورئان دەفەرموئى :
« اتخذوا احبارهم و رهبانهم ارباباً من دون الله و المسيح ابن مريم و ما
أمرؤ الا ليعبدوا الهاً واحداً ۰۰) توبە - ۳۱ • واتە : (مەسحى يەكان)
زاناو پياوە ئايىنى يەكانى خۆيان كەدووە بە فەرمانپەرەوای خۆيان لەباتى خوا ،
ديسان (عيسى) ى كورپى (مريم) ىش ، لەگەل ئەووەش دا فەرمانيان پى
نەكراوە كە جگە لە خواكەس بەرستەن •

ئەم تايەتە پىرۆزە لى دەفەرئەووە كە ھەر كەسك غەيرى خەوای
كرد بەحاكوم فەرمانپەرەو بەرنامە پىزى خۆى ماناى وا بەرستووبەتى و
بە خەوای خۆى حەسب كەردوو •

لەجى يەكى دى دا فەرمويەتى : (فقال انا ربكم الاعلى) نازعات (۲۴) •
واتە (فیرعون) گوتى : ئەمن بەرورەدگارى ھەرە بەرزانم ، خۆ شكى
تەدانى كە فیرعون لافى ئەوہى لى نەداوە كە ئەو مىللەتەى خولقانەووە ،

گهواته لیره دا مه بهستی شهوه بوه که ههر شهمن بوم ههیه یاساو ده ستورتان
بو دانیم و بوم گهردن که چ بن •

سه بارت به مانای دوومه وشه (رب) یش قورئان فهرموویه تی :
(قال : ربنا الذی أعطی کل شیء خلقه ثم هدی) طه ، ۵۰ • واته :
(موسی) فهرمووی : بهروردگارمان شهوهیه که ههمو شتیکی خولقاندوه و
ئینجا پئی و شوینی بو داناوه •

گهواته بوختهی قسان شهمهیه : خوا شه زاتهیه ههمو شتیکی
خولقاندوه و پرای شهوش بهرنامه و پئی و پهسمی زیان و بهرپوه چوو
نیشی بو داناوه ، مادام وایه که سیک بهتهوای برپوای بهخوا ههیه و به
بهندهی وی حسیب ده کرسی و به مسولمان داده نرسی که برپوای به
حاکمایه تی و فهرانپه وایه تی خودا هه بیت ، ههروه که چون برپوای به
خالقیه تی ههیه ، بهشتیوانی خودا له ده می توئزینه وهی ئایه تی پینجهم دا
چتر شه باسه شهوه لا ده که ینه وه •

*** گهوه هری دووه م :** سوپاس و ستایش به ته نی لایقی خوایه :

له راستی دا واقعی بوونه و هرو زیانی • ئینسانیش ههر شهوهی تیدا
به دی ده کرسی چونکه ههر که سیک که سوپاسی ده کرسی یان له بهر
ههردووک یان به کیک له دوو هویانهیه :

به که م : شهوه که سه خاوه نی سیفته و پهشت و ئاکاری بهرزی و
ده ورو بهر ده که ی لئی بههرمه مند بیت ههر چند شه و بههرمه مند بوونه تر
ئیمه نه گریته وه •

دووه م : که لهو که سه وه سوودو قازانج مان پئی بگات ، ههلبه ته خوای
مهزینش ههر کام له دوو خهسله ته ی تیدان ، ههم خاوه نی سیفته تی بهرزه ؛
ئاکاری چاکه و هه و ئیمه و گشت بوونه و هه ریش له نیمه ت و بههره کانی
سورد مه ند ده بین •

ئىستاش با سەرنجىكى خىرا بەدەنە بېرىك لەنەئەتەكانى خودا
لەزىياناندا :

۱ - ئايا ئەو زېرى بەي كە مەرۇقى يىن بۆتە سەر تۆبى كائىناتو
هەلئازدەي بوونەوورۇ ھېچ ئىنسانىك تىنۆكە ئارەقنىكى لەيتناوى وەدەست
ھىنانى دا نەپشتو نەئەتەتەكى زىدە گرانبايى نىه ؟!

۲ - ئايا ئەو پىنج ھەستەنەي كە لەپىيى ئەوانەو تەواناي بەستى
بەيوەندىمان ھەيە لە گەل جىھانى دەرەو و دياردە سەرۇشتى بەكان داو زەك
پىنج دەلاقە زېرى لىيانەو سەيرى جىھانى ماددە دەكات نەئەتەتەكى نىن فرە
بەقىمەت ؟!

۳ - ئايا ھەبوونى جو مگەكان لەلەش داو ھەبوونى ماددە بەكى لىنج لە
ئىو ئەو جو مگانەدا كە پۇلنىكى زىدە گىرنگ دە گىرن لەنووشتانەو و
جوولازو سوورپانى ئەندامەكانى لەش داو تەنەت ئەگەر - خوانە خواستە -
لەجەستەي ئىنسادا جوومطەكان نەبوونايە يان ھەبوونايە بەلام ماددە بەكى
لىنج يان لەئىودا نەبوايە ئىنسان نەك ھەر نەي دەتوانى سەرۇ پىشتو شان و
پىلو لاق و دەست و پىيى بچوولتەي بەلكو نەي دەتوانى ھەر تاقە قامكىكىشى
بىزبويى ، نەئەتەتەكى شايانە باس نىن ؟!

۴ - ئايا تالى ئاوى ئىو گويى كە بەرگى لەچوونە زوورەو و دەعبا
نىندەو ەران دەكاو ، سوپىرى ئاوى چاو كە ھەلئەستى بەشتن و پاكردنەو و
چاو لەپىيى فرمىسك پىشتن و پىپۇق كىردنەو و ھەمو ئەو شتانەي لە
برو و برونىك - برزانگ - وپىلو وەكان قوتار دەبن و دەچنە ئىو چاو
و دەدەئى يان دەئىو ، شىرىنى ئاوى زار كە يارىدەي گەدمو پىخۇلەكان
دەدات لەھەرس كىردنى بەشىكى خواردەمەنى داو وپىراي ئەمەش
ھاوكارى بەكى برايانەي زارو زمانان دەكات لەجوين و پۇھىشتى
پارودا ، نەئەتەتەكى نىن ؟!

۵ - ئايا تيزى و تالى و تفتى لىنجاوه كانى جگهرو به نكرياس و لوه كانى توگده ، كه دهورىكى بنه پرتى ده پىنن له هدرس كردن و تفر و توونا كردنى خوارده مهنى دا نىعمت نىن ؟!

۶ - ئايا پىز بوونى دانه كان يه م شىوهى كه دهى پىنن و پرره كان (القواطع) له لاي پشه وهى زارن و كه لپه كان (الانساب) له نىود پراست داو خرىنه كان له كوئابى دا ، چونكه يه كه مین كار كه له گه ل پاروودا پىويسته نه نجام بدرئ برىنى يه تى و نه مەش به پرره كان نه بئى نايه ته دى و دووم ئىش له ت له ت كردنى ئو پارووه و نه مەش نه ركى شياوى كه لپه كانه و سئى به مین ئىشيش هارپىنى يه تى هارپىش نه ركى پر به پىستى خرىنه كانه و له كه سى دى ناوه شىته وه : به لئى ئايا پىز بوونى دانه كانى هموو ئىنسانه كان ئاوا نىعمت نيه ؟!

۷ - ئايا نه بوونى تواناى پىستى كه متر له (۲۰) له رىنه وه (ذبذبه) له گوئى ئىنسان دا ، كه نه گه ر - خوانه خواسته - ههى بايه ئىنسان زىانى لئى تال ده بوو نه بهر گرپه و هارپه و ته قه و په قه و ئىش كردنى ئامىرو كار گه كانى له ش و لك : دل و گه ده و سى يه كان و ۰۰۰ هند نىعمه تىكى مەزن نيه ؟!

۸ - ئايا دروست بوونى گه ده (المعدة) به و شىوه يه پىستى ، كه برىتى يه له قابله مه (مه نجه ل) ئىكى مه حكه م و هه لده مستى به كولا ندى و هدرس كردنى ئو خورا كهى ده چىته نىوى جئى سەرنج نيه ! وه ئايا پتر شياوى سەر سورمان نيه كه زانىمان ئو مه نجه له له گوشت دروست كراوه : به لام له گه ل نه مەش دا تواناى كولا ندى هموو جوړه گوشتىكى هه يه پىنجه له خوئى ؟!

نه مانه هه زاره ها نىعمه تى تر هه ر له نه فسى خو مان دا هه ن كه هه ر كامبىكان ئىنسانى پى منه ت يارو قه رزدار له ئاقار به روه رد گاردا و بابا يه ك

ههست به به نداد به تی و شو کرانه بژییری نه کات ده ره هق به خودا هه تا بلئی ی
سپله و بی نمه ک و بی نه زانه •

ئیتاش با پریک له نیعمهت و به هره کانی خودا له ده و رو بهری خویمان دا
بکهینه جئی سه رنج و تیوه پامان دوای ئه وهی بریک له نیعمه ته کانی خودای
گه و ره مان له نه فسی خویمان دا کرده جئی سه رنج و دیقته گرتن :-

۱ - دابهش کرانی پیدایستی به کانی زیان به ئه ندازه و به گوئیدی
پیویست :

ئه گهر چاوتیکی زیرانه به ده و رو بهرمان دا بگپین ده بینین نازو
نیعمه ته کانی زیان هه تا زه و وری تر بن بترن و هه تا که متر جئی نیاز بن
که مترن ، هه و له سۆنگهی ئه وه وه که هیچ که سیک بتر له سئی چوار ده فیه
به بیی نازیته له هه مو کون و که لیتیکی سه ر زه وی دا چنگ ده که وی
تیشکی پۆزیش هه ر به م بی و دانهی ، به لام ئاو چونکه ئینسان ده توانی
چهند پۆزیک به بیی مه دارکات به ئه ندازه ی هه وایه له هه مو جئیان دا
چنگ ناکه وی • گل (تربه) یش چونکه زیانی ئینسانی پیوه به نده ده بینین
دهستی به زه بی و سۆزی به و ره دگار به هه مو لایه کی دنیا به دا بلاوی
کر دو و ته وه ، ئیتا بانی فکرین ، باشه ئه گهر له باتی گل - که شتیکی
بی بایه خ و کم قیمت دینه بهر چاوان - گرانباترین کانزا - که زپره - له
دنیا دا هه بایه چ ده قه رما ! شکی تیدا نه ئینسان و زینده زه ران قه ر واریان
تی ده که وت و دو اپرا و بی باشه وار ده بوون !! چونکه زیی هه ر چه نده
گران باشه ناتوانی ده نکه گه نمیک ده تیوه خوی دا وه شیرئی و پریگهی پروان و
چه قه ره کردنی بدات •

۲ - گه و ره بوونی قه باره ی ئارو کم بوونه وهی کیشی له ده می
بهستی دا :- ئار به پیچه واته ی هه مو ماده شله کانی تره وه له ده می

بهستن و گۆپرانی دا بۆ حالهتی وشکی (الجمود) قهباره کهی زیاد ده کاو
کیشی کهم ده بتهوه و دک بۆ زانایان ده رکهوتوه ئاو له وهختی بهستی دا

۱

قهباره کهی — زیاده کات^(۱) ، بهلام ئیستا بازانین بۆچی بهروهردگار

۹

ئاوی ئاوا خولقاندوه ئایا ئه و حالهته پریزه پریه ئاو ته شیرینکی ههیه
سه بارهت بهزیان !؟

دهلین بهلئێ ، ده گوئێ شل کهو دلت بیدار تا لهم نهینی به بی ئاگدار ،
شکی تیدا نه که زینده وهرانی نیو ئاوئ هدر له کۆنهوه و ئیستاش بهشی
سه ره کهی و بنه پهرتی خواردن و خۆراکی ئادهمی یانی دابین کردوه ، بهلام
ئایا ئه و زینده وهرانه له دهمی بهستی ئه و ئاوانه دا که ته بیدا ده زین پروو
ده گوئێ ده کهن و هانا وه بهرکئ ده بهن !؟ بی گومان پروو ده پر حمه تی خودا
ده کهن و هاناش هدر وه بهر وی ده بهن ، بهلئێ بهروهردگار ئاوی وا
خولقاندوه که له وهختیک دا دهی بهستی و ده بته بهسته له ک و سه هۆل
قهباره کهی زل بی و کیشی سووک بی بۆ خاتری وهی ئه و سه هۆل و
بهسته له که نه چته بارئ بنه وه و به لکو سه راو بی و دم بۆ دهمی له ئاستی
پرووی ئاوئ بلیندتر بته وه و پتر له به پهری خوی لینگان پرانه کیشی و جئ و
پئ به زینده وهرانی نیو ئاوئ تهنگ نه کاو ئیسپراحه تیان لی تیک نه دات .

۳ - دره وشانه وهی سۆزو بهزه بی خودا له ئاگر بژین (براکین) کان دا:

به ره وهی سوودی ئاگر بژینه کان بخهینه پروو بازانین چۆن دروست
ده بن :- هه تا پتر به ناخی زهوی دا برۆینه خوارئ پلهی گهرمی ژوور پتر

دەچىت تەنانت ئەگەر (۲۰) ميل بەزەوى دا بچىنە خوازى پلەى گەرمى بەرپاددەيك پتھەلا دەچتى كە بەشى تۈاندنەوى بەردان دەكات^(۱) .

جاوختىك ئەو كانزاو بەردو مەردەى دەنىو چەقى زەوى دا ھەن تۈانەو قەبارەيان زۆر دەبىو ھەولى پتھەلا چوونو پۈشتە دەرى دەدات ، ئىنجا لە تىوان ئەو درزو كەلن و كۈنەدا كە لە يىستى زەوى دا ھەن خوى قوتار دەكات ، بەلام ھەلبەتە مەرج نە ئەو تەوزم و فشارە ئەگەر درزو كەلنى دەست نەكەوئى تۈانای چۈونە دەرى نەبى ، بەلكو ھەر كاتىك تەوزم و فشارى نىو زەوى پتر بىت و بەھىزتر بىت لە تۈيلكى زەوى تۈيلكە كە دەشكىنى و خۆى قوتار دەكا .

ئىستا پەنگە دەركى ئەوت كەردى كە بۆچى ئاگر پزىنەكان نەك ھەر خەراپ نىن بگرە فرە گرنك و پىوستىش بۇ دانىشتوانى سەر پۈوى عەرزى ، ئاگر پزىنەكان ۋەك ھەناسە دانىك وان بۆ تەوزم و فشارو تىن و تاوى نىو عەرزى ۋ بەرۈەردگار لەو پىيەوە لانكۆلە كەمان لەتەقىنەو بەكى گەورەو مال كاول كەرە حەتمى دەپارزى ، چونكە كورد گوتەنى : ئەگەر جام پر بوو دەسەرى يەوە دەپزى . ئەویش ئەگەر جارو بار ھەناسە يەكى بۆنەدایا ۋەك باباى پقە ستوررو دل پر لەقىن و قەھرو غەزەب دەتەقى يەوەو ھەلا ھەلا دەبو !!

۴ - گرنكى تۆزو خۆل و غوبار لەزىانى مەدا :

زۆر جار ان لەئاقاز ژمارەيك لە دياردە سروسشى بەكاردا دەستەوستان پادەو دەستىن و ھىچ سەرە دەرى لى ناكەين و لەوانە يە ئەگەر ئىنسان مسولمانىكى زىرو تى گەشتو نەبىت بەشتىكى خەراپى لىك دانەوەو

(۱) سەرچاوى يىشوو بەرگى (۲) لاپەرە (۹۶ - ۹۷) .

مۆرى (ھىچو بوچى) بىنۇ بنى^(۱) ، يەككە لەو دياردانە تۆزۇ غوبارى
 نىو ھەوايە ، دەبا بزائىن تۆزۇ غوبار چ پۆلۈك دە گىرئى و سوودى چىە :
 سوودىكى گەورە تۆزۇ غوبار ئەو مەيە : كە گەردىلە كانى تۆزۇ غوبار
 ھەلدەستىن بە عەكس كىردنەو مە تىشكى پۆز كە پئى بەدىتى پووانسى
 پۆز دەدات ھەتا سەئەنك تا دوو سەئەت دواى ئاوا بوونى پۆز ، زە
 بۇ ھەموان پوونە كە تاونكى زۆر پىش ھەلھاتى پۆزۇ پاش ئاوا بوونى
 ئاسۆى زەوى دىمەنكى زىدە قەشەنگ و دلگىر بە خۆو دە گىرئى و ئىنسان
 لە تئى فكىرىنى تىر ناپت ، ھەلبەتە ئەگەر - خوا نە كىردە - ئەو تۆزۇ غوبارە
 دەئىو ھەوادا نەبايە لەم دىمەنە جوان و دلگىرەى ئىوارەو بەيانان بى بەش
 • دەبوون

سوودىكى دىكەى تۆزۇ غوبار پەيوەندى بەباران بارىنەو ھەيە ،
 ھەلمى ئاوى نىو ھەوا ئەگەر تۆزۇ غوبارى نىو ھەوا نەبايە نەى دەتوانسى
 وابەستىنابى پىكەو ە بنووسئ و خىرپىتەو ە دلۆبە ئاوان پىك بىنئ ، چۈنكە
 ھەر دلۆبە بارانك كە پىك دئى برىتى بە لە چەند گەردىكى ھەلمى ئاو كە
 لە دەورى گەردىكى غوبارى تاين كۆ دەپتەو ە واتە ئەگەر - خواتە
 كىردە - ئەو تۆزۇ غوبارە نەبايە ھەلمى ئاوى نىو ھەوا نىو جەرگەو
 چەقكى و چەنگ نەدە كەوت كە لە دەورى كۆپتەو ە لەئاكلى ئەمەش دا
 دلۆبە باران دروست نەدە بوون •

(۱) چۈنكە مەسۇلمانى زىرو تىگەشتو ئاسۆى پىرى بەرىن و فراواندو
 ئەگە بەغزە جارنك حىكەمەتى برپىك لە دياردە سىروشتى بە كانىشى بۇ
 دەرنە كەوت نالەت ھىچ حىكەمەت يان تىدا نىو بئى سوودن ، لە سۆنگەى
 ئەو ەو ە كە ئەو دەزانئ خواى گەورە كار بەجئى بەو ھىچ كام لە
 دروست كراوە كانى بوچو بئى سوود نىن •

که واته تۆزو غوبارش به پيچه وانهي پير کرده وي گه لیک که سه وه
به کيکي دیکه به له سه ربازه نه اسراوه خزمهت گوزاره کاني خوداو
نيمه تيکي شاياني سوپاسه (۱) .

۵ - گرنگي شير و چۆنيه تي پيک هاتي :

شير که به کيکه له خؤراکه ته واوه کان و همو نهو ماددانه ي تيدان که
جهسته ي ئيسان حهوجي يانه ، به کيکي دیکه به له به ره بايه خ داره کاني
به روه دگار . ده ئيستا با بزايين شير چي تيدايه و له چي پيک ديت :

أ - نهو پرؤتینه ي که بؤ دروست کردن و نوئي کرده وه ي خانه کاني
لهش پيويسته له شيردا چنگ ده که وئي .

ب - سه رنوئي شير به شيکي سه ره کي شيره و نه اندازه به کي زؤري
چهوري تيدايه .

ج - له شيردا (شه کر) يش هه به ، نهو شه که ره ي له شيردا هه به
شه کري (لاکتوز) ي بي ده گوتري که به کيکه له (کاربوهندرات) ه کان
و له همو جو ره شه کرو شيريني به کاني تر ستيابي تر لهش ده تواني وه ري
گري و ده که لينيکي باوي .

د - شير ژماره به کيش له ماده ده کانزايي به کان به لهش ده به خشي که
له دروست کردني ئيسقان و خوئين دا به کار ديترين ، کاليسيوم و فوسفور
به شيکي سه ره کي ماده ده کانزايي به کاني شيرن .

ه - ماده ده کانزايي به کاني تريش له شيردا هه ن وهک : ناسن ، مس ،
مهنگه نيز پوتاسيوم ، کلوز ، کوبالت ، مه نريم و ... هتد .

(۱) نهو باسه م به ده سکاري به وه له کتبي (بمن بگو چرا) وه درگرت

به رگي (۲) ل ۲۶۳ - ۲۶۴ .

ح - له شیردا ئەم ئیتامینانەش هەن : ئیتامین A.C.C

گ - وێرای هەموو ئەو شتانەى گوتران دەشیردا ئاڤو چەند خۆراکیکی ئیشکیش هەن^(۱) . ئایا خێرکرانەوی هەموو ئەم ماددانە - کە لەش پێوستی پێن - لەشیردا یەکی دی نیە لە نێمەتە لە ئەزمار نەهاتووە کانی پەرورەدگار !!؟

خوێنەری ئازیر ئەمانەى گوتران لوپچیک بوون لە تەغاریک سەبارەت بە نازو نێمەتە نەژمیراڤو بێ بایانە کانی خودا ، بەلام قەت وانەزانى ئینسان - هیچ ئینسانیک - توانای ژماردنى نێمەتە کانی خواى هەبێت ، نا نا قەت شتى وات بەبیردا نەبێت ئەدى پەرورە دگارانەى فەرمووە : (وان تەدوا نعمة الله لانحصوها) واتە : ئەگەر نێمەتە کانی خوا بژمێرن بۆتان حسیب ناکرێ .

ئەمما کورد لەمبێزە گوتووینەنى : کەسێک کەسە حەرفیکى بەسە .

* گەوهەری سەییەم :

لەم ئایەتە بەبیت و پێزە دەفامریتەووە کە ئامۆزگاری کەرانو پەرورەدە کەران ئەرکیکی زبێدە گران داوینە سەر شانى ئەوانەى پەرورەدەیان دە کەن ، چونکە پەرورەدگاری بێ هاوتاپاش ئەوەى فەرموی (الحمد لله) سوپاس و ستایش گشتى مۆلکی خواپە ، فەرمووی (رب العالمین) پەرورەدگاری بوونەووەرە هەر وەك بێهۆتێ بە (رب العالمین) وە لایى پرسیارێک بەداتەووە کە لەسەر پستەى (الحمد لله) هەلەدە ستێ ، چونکە دواى ئەوەى گوترا (الحمد لله) بەکێک بۆى هەپە پرسیار بکات بۆچى

(۱) (نەشانە هاڤى آز او) دفتر یکم لاپەرە (۲۳۹) اثر : سید رضا حیدر .

سوپاس هموی ئی خوایه ؟ بویه دوای ئهو پرسته یه یه کسه ر فەرموو یه تی
 (رب العالمین) واته بویه شایسته ی هموو سوپاسیکه چونکه به دی هینه رو
 پهروه ردگاری بوونه وەرە ، که واته خوای به خشنده سیفته تی پهروه ردگاریت
 (ربوبیة) ی له ئیو هموو سیفته : کانی ترده هه لئزاردوه بو خاتری وهی بیکاته
 به لگهی ئه وه که ته نیا خودا شیاوی سوپاس و ستایشه ، مادام وای سیفته تی
 پهروه ردگاریتی گه وره ترین سیفته تی خوایه و هه ر به نده یه کیش ئه م
 سیفته تی تیدا بیته دی جیی ئه وه یه که سوپاسی بکری و پزیزی لئ
 بگری هه ر بویه شه که ده بینین پیغه به ران (صلی الله علیه وسلم) به سه ر
 تویی مرؤقیایه تی داده نرین و هموو مرؤقیایه تی قه رزدارو منه ت باربانه .

دیسان هۆی به رزکردنه وهی پله و پایه ی زانا یان و دایک و بابایش
 پیوسته هه ر به هه مان ترازوو هه لسه نگیری ، زانا یان چونگا هه لده ستن به
 پهروه رده کردنی گه ل و دایک و بابیش هه لده ستن به به خێو کردنی
 کۆرپه کانیان ئیسلام له سه ر ئینسانی فه رز کردوه که پزیزان لئ بگری و
 ئیمتیا زیان بداتی به سه ر باقی خه لکی دیکه دا .

که واته ئه وانهی هه لده ستن به پهروه رده کردن و ئامۆزگاری خه لک
 له مه که بی ئیسلام دا به چاکترین خه لکی خوا سهیر کراون قورئانی
 به پیت و پزیش له م باره و فەرموو یه تی : (وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعِيَ إِلَى
 اللَّهِ وَعَمَلٍ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ) فصلت - ۲۳- واته : گوفتاری
 کئی چاتره له ئی ئه وهی بانگه وازی ده کات بۆلای خوا و په فتاری چاک به جی
 دینی و ده شلی من له پی پی مسولمانانم !؟

خوشه و یستیش (صلی الله علیه وسلم) فەرموو یه تی : (ان الله
 وملائکته واهل السموات واهل الارض حتی النملة فی جحرها وحتى الحوت

خه لکي عاسمانه کانو خه لکي عه زئی هه تا میروو له قووله میرووه که ی داو
 نه هه ننگ له دریا به دا دووعا ده که ن بۆ ئه وه ی چاکه فیری مه ردووم ده کات •
 ديسان یقه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) فه رموو به تی (علی خلفائی رحمة
 الله ، قیل : ومن خافک ؟ قال الذین یحییون سنتی ویعلمونها عباد
 الله)^(۱) واته : په حه متی خوا له سه ر جئی نشینه کانم ، گو ترا : جئی
 نشینه کانت کین ؟ گو تی : ئه وانن که پئی و شوئی من ده ژینسه وه و
 ده خه لکي خوی ده گه به نن •

تستاش وای به چاک ده زانم چه ند خالیک بنو سین سه بارت به
 به روه رده کردن و شینوازی خه لک بانگ کردن بۆ ئیسلام :

* په که م : به ری هه موو شتیک پیویسته ئه و که سه ی به م کاره مه زنه
 هه لده سئی ده رباره ی بیرو باو په که ی شاره زاو پسیپۆر بی
 بۆ خاتری وه ی سه ر له خووشی و له خه لکیش تیک
 نه دات ، به لئی کورد له میژه له کاتیک دا کاریک به بابا به کی ناشایسته ده
 سپیرئی گو توویه تی : فیتوی به براله ی بی لیو ده سپرن • هه لبه ته که سینک
 لیوی نه بن ناتوانی فیتوی لی بدات ، هه ر ئاواش که سینک سه بارت
 به ئیسلامه تی شاره زا نه بیت دروست نیه خوی بکات به چاوساغی خه لکي ،
 به لئی بابای کویر بۆ خوی به پئی به نازانی چ جای پئی به خه لکي نشان بدات
 به عزه لاوئیکی تازه پئی گه یشتوو هه ن پئی یان وایه ته نیا حه ماسه ت و
 خوین گه رمی به سه بۆ خزمه تی کردن به ئیسلام ، ئه م ما شکی تیدا نیه
 فی البحر لیصلون علی هلم الناس الخیر)^(۱) • یانی : خوداو فریشته کانی و

(۱) ترمذی له (أبی امامة) وه پیوایه تی کردوه •

که خراب حالی بوون چونکه ئیسلام وهك بهرنامه و پینچه دهسکرده کان
 نیه که پرو پاگهنده و وروژاندنی خه لکی بهس بیت بو وه دواکهوتنی ،
 وه ئهوانهش که خویان به خاوهنی دهزانن هیچ بی یان نهنگ و کهسری
 نه بیت که سهد شاخ و بال و کلکی زیاده و دهسکرد بو بهرنامه که یان بکهنو
 ههر ده مهش به کالآ و بهرگیک بیوشن و ناوینکی سوئی بو داتاشن که
 له گهل ناره زووی خه لکی دا بگونجیت و سهرنجیان پابکیشنی ، وه دره بهستیش
 نه بن که ههر چه شنه شیوازیکی دزیوو ناقولا به کار بیتن بو وهی
 پروچکه که یان بهر قه رار بیت .

ئیسلام پینازو بهرنامه ی خویه و بنچینه به کی ژیری و زانستانه ی
 نه گۆپراوی هه به چونکه به یوهستن به چهند یاسا و بنه مایه کی نه گۆپراوه وه له
 سروشتی بوونه و ورو ئینسان دا . مسولمانی تیکۆشهر بوی ناکریت و پئی
 نادری شیوازی خراب به کار بیت بو گه یشتن به ئامانجی واته
 (میکیافیلیه تی) له ئیسلام دا نیه ، به لئی ئینسانی مسولمان وهك شوینن
 که وتوو ی پینچه بووجه دهسکرده کان بوی نیه دروو ده له سه بو خه لکی
 هه لپژئی و جاو به سه کئی یان لئی بکات به لکو پیویسته پیغه بهرانه بلیت :
 (ادعو الی الله علی بصیره انا ومن اتبعنی) یوسف (۱۰۸) واته :
 بانگه وازی ده کهم بو پئی خوا له بهر پۆشایی دا ئه من و ئهوانه ی شوینم
 که وتوون .

بوخته ی قسان ئه وه به که مسولمان شهلم کویرم ناپارنزم وه پئی
 ناکه وی و تفهنگی به تاریکایی به وه نانئ به لکو هه ول ده دات بهر له هه موشتیک
 به بنج و بنهوانی بیرو باوه په که دا به چینه خوارو لئی حالی بیت و بزانی
 ئیسلامه تی چیه و چۆنه و جۆن خه لکی بو بانگ ده کات .

* دوو دم : پیویسته رهفتارو ئاکاری به پئی ئه و پینازه بیت که
 خه لکی بو بانگ ده کا وه نابئی به هوی کرده وه رهفتاری دزیوو نه گونجاوی

له گه‌ل به‌نامه‌که‌ی دا مه‌ردوم له‌خۆی د‌ر‌د‌و‌ن‌گ‌ و د‌ل‌ ک‌رم‌ج‌ ب‌کات ، چون‌که
 نه‌وانه‌ی ک‌رداره‌ کاتیان شایه‌تی راستی قسه‌ کاتیان نین هه‌ر قسه‌یه‌کی ده‌یکه‌ن
 ده‌عوایه‌کی ب‌ج‌ ئه‌سه‌سه‌ و وه‌ک پاره‌ی قه‌لب‌ به‌سه‌ریان دا ده‌در‌یته‌وه‌ کورد
 گوته‌نی : مالی قه‌لب‌ سه‌ر وه‌ساحه‌یه‌ته‌ی • قورئانی قسه‌ له‌ج‌ی و به‌یت و
 پ‌یزیش فه‌رموویه‌ته‌ی : (یا ایها الذین آمنوا لم تقولون ما
 لاتفعلون ک‌بر مقتاً عند الله ان تقولوا ما لاتفعلون) صف
 ۲ - ۳ ، واته : ئه‌ی ب‌زواداران چما به‌وه‌ی ده‌یل‌ئین په‌فتار ناکه‌ن ،
 گه‌وره‌ترین تاوان له‌کن خوا ئه‌وه‌یه : شتیک ب‌ل‌ئ‌ی به‌زار به‌لام په‌فتاری
 ب‌ئ‌ نه‌که‌ی • د‌يسان گوته‌راوه : (عمل رجل في الف رجل ابلغ من قول
 الف رجل في رجل) یانی : کرده‌وه‌ی پیاویک له‌هه‌زار پیاودا به‌کارتره‌ له
 قسه‌ی هه‌زار پیاو له‌پیاویک دا •

* س‌ئ‌یه‌م : ده‌ب‌ئ‌ د‌لسۆز ب‌ئ‌ و تاقه‌ هیوا و ئاواتی وه‌ده‌ست ه‌ئ‌سانی
 په‌زانه‌ندی خوداو گه‌یشتن به‌ به‌هه‌شت و پ‌زگار بوون له‌ جه‌ه‌نده‌م ب‌یت •

به‌ل‌ج‌ به‌پ‌یزان د‌لسۆزی (اخلاص) سه‌ره‌کی‌ترین مه‌رج‌ی سه‌ره‌که‌وته‌نی
 ن‌ئ‌سانی بانگه‌واز که‌ره‌ له‌کاره‌که‌ی دا چون‌که‌ ئ‌ئ‌ئ‌مان هه‌تا به‌ د‌لسۆزی بۆ
 خ‌وای گه‌وره‌ کار نه‌کات خ‌ۆشی ناو‌ئ‌ی و نای کاته‌ د‌ۆستی خ‌ۆی ، که‌س‌ئ‌ئ‌ئ‌ش
 خ‌وا خ‌ۆشی نه‌ویست هه‌ر به‌ته‌ن‌ئ‌ ده‌ب‌ئ‌ له‌کاره‌که‌ی داو خ‌وای له‌گه‌ل
 نایت ، که‌س‌ئ‌ئ‌ئ‌ش خ‌وای له‌گه‌ل دا نه‌بوو د‌ل‌ئ‌ به‌نده‌کان‌ئ‌ له‌ئاقاردا داده‌خر‌ئ‌ی و
 نا‌تاو‌ئ‌ئ‌ ته‌ئ‌س‌یر‌یان ت‌ئ‌ ب‌کات ئه‌دی نه‌ت ب‌ستوه‌ پ‌ئ‌غه‌به‌ری پ‌ئ‌شه‌وا
 فه‌رموویه‌ته‌ی : (اذا احب الله العبد نادى جبريل : ان الله تعالى يحب فلانا
 فاحبه ، فيحبه جبريل فينادي في اهل السماء : ان الله يحب فلانا فاحبوه
 فيحبه اهل السماء ثم يوضع له القبول في الارض) (۱) •

(۱) (بخاری) و (مسلم) پ‌یوا‌یه‌ت‌یان کرده‌وه‌ •

یانی : کاتیک خوی گه وره به ندهی خووش ویست بانگی جو برائیل ده کات خوی بهرز فلان که سی خووش ده وی تووش خووش بوئی ، ئینجا جو برائیل خووشی ده ویت دوا بی جو برائیل بانگی خه لکی ئاسمانی ده کات : خوا فلان که سی خووش ده وی ئیوهش خووشتان بوئی ، ئنجا خه لکی ئاسمانی خووشیان ده وی • دوا بی خووشه ویستی شی ده خریته تیو دلی خه لکی سهه عه زئی •

ئوه له سهه ریکه وه له سهه ریکی دیشه وه له ئاکامی خووشه ویستی خوا . خوا له گهل دا بوون دا بابای مسولمان قسه و گو تاری تاوو تین و ته شیریکی زوری ده بی و چه شه موگاتیسبه تیکی تابه تی تیدا ده خووشی که ده بته هوی که مه ندکیش کردنی دلان و کلیل کردنه وه ی درگای گاله دراویان ، ده توانم بلیم نانی تازه و گه رم و گو رو نانی کون و ساردو سپ چه نده لیک جوین قسه یه کیش که له ده روونی بابایه کسی خوا دوست و دل پر له خووشه ویستی به وه ده رده چیت له گهل قسه یه کدا که لام سه لایی • ده کرئی و خوا وه که ی خووشه ویستی خوا نیه و دلی روون نه بوته وه به عشق و نهوینی خوا و پیغه مبهه ر (صلی الله علیه وسلم) هینده لیک دوورن !!

خوی بالاد دست و به به زه بی سهه و دلی مه لامهل له عشقی

خوی و پیغه مبهه ر که ی و دوستانی مان بی به خشی ، تاین •

* چواره م : بئویسته پله پله یی یه تی په چاو بکات له پاگه یاندنی

بهه نامه ی خوا دا :

بۆ وینه :- ده بی هه تا له چه مپاندنی عه قیده نه یته وه نه چته سهه

لایه نی ده ستوورو یاسایان ، چونکه بابایه ک بر وای به خوی نه بیت هیچ

سهوودی نیه خووت ماندوو که ی له باس کردنی ئه و یاسا ده ستوورانه ی

ئه و خویه دای ناوون که ئه و بر وای بی نیه ! چونکه که سیک دان نه نی

به بوونی خوادا هه و جار دان نایه نئی به بهرنامه و پربازمه که ی دا ، زۆر جارایشم دیتوه که مسولمان خۆی تووشی و تووژی و دوورو درئز کردوه سه بارهت به لایه نه کهومه لایه تی و سیاسی و ئابووری به کانی ئیسلام له گه ل کابرایه کی بئ دین و بئ باوه پدا ئه ما له ئاکام دا ده م له پووش بووه له مانه و بوونی پتر چیدی بئ نه پراوه .

به ئی که سیک ده به وئ یه کیک بانگ کات بو دینی خودا باهر له هه موو شتیک نه مامی عه قیده و پر وای له زه وی دل دا بنیژی ، با پیش نه وی داوای نوئزو و پۆزو و باقی ئه که ئیسلامی به کانی تری لئ بکات خۆشه وستی خوا و یغه مبه رو خۆشی به هه شت و تووشی دۆزه خو سزا و جهزه به ی سه ختی تاوان و سه ریچی و پاداشی به رزی چاکه و فه رمان به ری و . . . هه دی له دلی دا به جه سیئتی ، جا ئه و ده می مولته زیم بوونی به فه رمانه کانی خوا و یغه مبه ری لئ ده بیته شتیکی سه روشتی و لاملی و سه ریچی کردیشی له کن ده بیته شتیکی دزیو و ناقولا ، واته داوای نه وی دره ختی به روا له زه مینی دلی دا پوا به ری ئیلتیزام و فه رمان به ری ده گری و بئ نه وی داوای لئ بگری سه ره به خۆ هه لده ستی به به ریوه بردنی ئه رکی به نه دایه تی خۆی و وه ک پیشتر گوتم به بارنکی گران و شتیکی نا ئاسایی سه یری نا کاو زۆری له قالی خۆش دئی .

ئیسلام دره ختی که له دوو به شان یئک دئی : یه که میان په گ و پشه و دوو میان قه دو لئ و پۆپ و گه لا ، جا هه ر وه ک چۆن دره خت چ قه دو لئ و پۆپ و گه لای دیار نین هه تا په گ و پشه کانی به عه رزی دا نه چنه خوار و تام و خوئی و چیریک له زه وی ده سگیر نه کهن که دواتر به شی دوو می دره خته که یئک دین . هه ر به هه مان ده ستور ناگونجی چاره پوانی په فتار و کرداری ئیسلامی یانه بی له بابایه ک که په گ و پشه ی به روا

عەقیدە لە دڵ و دەروونی دا خۆیان دا نە کوتاوە چونکە وەك گوترا پەگ و
 پێشەن کە بزویو خۆراک هەوآله دە کەن بۆ لقو بۆیی درەختی ئیسلام ،
 لێرەدا لووت و بزووت گەیشینە ئەنجامێکی دیکە ی سروشتی ئەویش
 ئەو یە کە هەر وەك چۆن مەحآله نە پەگ و پێشە بە بێ لقو بۆپ و
 نەلقو بۆپ بە بێ پێشە و پەگ و جووودیان بێی هەر بە و
 تەرزەش نە بیرو بپروا بە بێ کردار و نە کردار و پەفتار بێ بیرو بپروا نایەنە
 دی ، (لە ئایەتە کانی تردا چاتر ئەم مەسەلە یە دە تۆئیزینە وە) •

* پینجەم : پێویستە کادیری ئیسلامی مەرهەپای شارەزایی و
 پۆشمبیری دەربارە ی ئیسلام سەبارەت بە پێچکە و کۆپە پێ کانبش - واتە
 گشت ئیدۆلۆژی یە کان غەیری ئیسلام - پەپۆپو شارەزا بێت و بە بنسج
 بنەوانیان دا بچیتە خوار و بزانی چۆن پوچەلی و قەپۆکی یان دەخاتە
 بەرچاوی مەردوم و دەیان داتە بەر لێزمە ی پەخنی زیرانە و عیلمیانە و بێ
 نموودیان دە کات ، ناگاداری لە پێچکە دەسکرده کان بۆ ئیسانیک گەرە کەنی
 خەلک بە ئیسلام ئاشنا کات فرە پێویستە ، چونکە مسولمانی تیکوشەرو
 شۆرش گێر دە بێ پێغەمبەرانە بە دەستیکی سەرگەرمی دروست کردنی
 قەلای ئیسلام بێ و بە دەستیکی تریش کۆنە قەلای پزوی پێچکە
 دەسکرده کان بداتە بەرپاچی ژیری و زانیاری و لە بەرینکی هەلقەنی و داری
 بەسەر بەردی یەو نە یە ئی و کورد گوتەنی : کارینکی بێ بکات با بە
 دەواری شپری نە کرد بێ •

* شەشەم : پێویستە مسولمانی شۆپشگێر لە هەموو یان - لانی
 کەم - بەشی زۆری لقە زانستی یە کان مەرهە دەری بەک بکات وشتیکان لێ
 هەلکەپێی بە گۆپەری توانا بۆ لوان ، بە تابهسی : مێزوو ، زانیاری یە
 سروشتی یە کان (فیزیای و کیمیا و زیندە وەر زانی و جۆلۆجیا و جۆگرافیا) و ئەو
 زانیاری یانە ی دەربارە ی ئیسان دەدوین وەك سیکۆلۆجیا (دەروون ناسی)

وئسپۆلوجيا (كارئه ندامى) و تىوئ كارى (تشرىح) و سوسپۆلوجيا (كۆمەل ناسى) ، وه گەردوون گەرى ، خۆ نەگەر بشوانئى تەقە تەقك له گەل فەلسەفە و ژىرى بئزىش دا بكات ئەوە كارەكەى زۆر پرك و پك دەبئت .

سەرە دەرى كادىرى ئىسلامى لەم زانىارى يانەدا بۆيە پئويستە چونكە ئىسلامەتى بەرنامە يەكسى گشتى سەرتاپاى زيانە بەهەموو لايەنەكانى يەوە ، كەواتە مرقف هەتا ئاسۆى بىرو زەينى پترى بەبەرەو هەبئت چاتر تواناى پراگە ياندنى ئىسلامى دەبئى و باشتر دەتوانئى له گەل زۆر بەى كۆمەل دا - يان هەموى - بدوئى و قەناعەت يان بئى بئنى و چ عوزرو بەهانايان بەچەنگەو نەبەلئى .

* حەوتەم : كادىرى ئىسلامى پئويستە بزائى ئىسلامەتى جياوازى يەكسى سەرەكسى له گەل پئچكە دەسكردە كان دا هەبە ئەوئش ئەوە يە كە ئىسلام بەرنامە و پئئموونى خودايە بۆ بەندە كان و شىفاه دەرمانە بۆ دەردە دەروونى و كۆمەل لايەتى يە كانيان ، كەواتە باباى كادىر دەبئى خۆى وەك دختۆرئك حىبب بكات كە دەبەوئى چارەسەرى نەخۆشان بكات ، هەلبەتە بەپەتئى ترين خەسلەتى دختۆرئش ئەوە يە كە نەرم و نيان بئى و دل و دەروونى كە نەپئزى يە بكات لە عاتىفە و سۆزو پەرۆش لە ئاقار نەخۆشەكانى دا ، كەواتە كادىرى ئىسلامى پئويستە زۆر دل نەرم و هئدى و لەسەر خۆو بە پەرۆش بئى و ، هەست بە بەزەبى و دل سووتان بكات دەرهەق بە خەلكى ، دەقى ئىسلامئش لەم بارەوە يە كجار زۆرن بۆ وئتە : كاتئك خواى گەرە (موسى) و (هارون) ى برائى ناردە كئن فئرعون پئىئى فەرموون : (فقولا له قولاً لاآئنا لطفه ىئذكر او ىخشى) طە ٤٤ - بانى : قئبئكى نەرم و هئدى بئى بئزن بەشكەم خواى وەبئر بئتەوە ، يان بئرسئى . جا ئەگەر پئغەمبەرىكى پايە بەرزى وەك (موسى) فەرمانى پئى

کرايي که له گه‌ل گه‌وره‌ترین طاغوت و دیکتاتوری می‌ژودا - که
 فیرعونه - به هیواشی و نهرم نیانی قسه بکات یمه‌ی مسولمان جه‌وجار
 جه‌وجار له‌سه‌رمان فه‌پزه‌ نه‌و په‌چه‌یه‌ په‌چاو بکه‌مین •

دیسان خوی بالا ده‌ست پروو به یتهمبه‌رمان ده‌فه‌رموی : (فما
 رحمة من الله لنت لهم ولو كنت فظاً غليظ القلب لانفضوا من حولك...)
 ال عمران ۱۵۹ واته : به‌هوی سۆزو به‌زه‌یی خواوه بۆیان نهرم بووی ،
 نه‌گه‌ر په‌وشت دزیوو تووپه‌و تۆسن و دل په‌ق بای له‌ده‌وره‌ت ده‌ته‌کینه‌وه
 و لیت ده‌پرینگانه‌وه • فه‌رمایشی خو‌شه‌ویستیش له‌م باره‌وه‌ یه‌کجار
 نۆرن بۆ وینه فه‌رموویه‌تی : (ان الله رفيق يحب الرفق ويعطي على
 الرفق ما لا يعطي على العنف وما لا يعطي على سواه)^(۱) • واته : خوا نهرم و
 هیدی‌یه‌و نهرم و نیانی خو‌ش ده‌وی ، وه‌ نه‌وه‌ی له‌نه‌نجامی هیدی‌و
 هیواشی‌دا ده‌ی به‌خشی نه‌ له‌نه‌نجامی توندو تیژی داو نه‌ له‌نه‌نجامی هیچ
 شتیکی تر‌دا‌ نای به‌خشی ، دیسان یتهمبه‌ری یتشه‌وا (صلی الله علیه
 وسلم) فه‌رموویه‌تی : (یَسْرُوا وَلَا تُمْسِرُوا وَیُسِّرُوا وَلَا تُسْقِرُوا)^(۱)
 یانی : شتی وه‌سینایی بخهن و گرانی مه‌که‌ن و دل خو‌شکه‌ر بن و په‌وینه‌ره‌وه
 مه‌بن •

هه‌روه‌ها فه‌رموویه‌تی : (من یُحْرَمُ الرِّفْقَ یُحْرَمَ الخیر کله)^(۲)
 واته : هه‌رکه‌سێک له‌ نهرم و نیانی و ساده‌وپه‌وانی بی‌به‌ش بوو بیت له‌هه‌موو
 خیریک بی‌به‌ش بوه ، دیسان فه‌رموویه‌تی (الا اخبرکم بمن یحرم علی

(۱) (مسلم) له (عائشة) وه په‌یوایه‌تی کردوه •

(۱) (بخاری و مسلم) له (انس) وه په‌یوایه‌تیا‌ن کردوه •

(۲) (مسلم) له (جریر بن عبدالله) وه په‌یوایه‌تی کردوه •

النار او بمن تحرم عليه النار ، تحرم عني كل قريب من لين سهل (۳)
 يانی : ئەو ئی پێتان بێنم کئی له ئاگر حەرامە ، یان ئاوری ئی حەرامە ،
 ئاوری دۆزەخ - حەرامە لەسەر هەمو - ئینسانیکئی مسوولمانی - نزیك -
 له مەردوم - و ئاسان و هیدی و سادە •

وهك پێشتر گوتمان كادیری ئیسلامی پێویستە هەتا بۆی دەكەری
 هیدی و لەسەر خۆو زار شیرین و پروو خۆش و سینگ فراوان بێت ، هەلبەتە
 وە دەست هێنایی ئەم خەسلە تانەش زال بوونی بابای تیکۆشەری گەرە که
 بەسەر نەفس و شەیتان داو زال بوونیش بەسەر نەفس و شەیتان دا یە که مین
 قوناغ و گەورەترین جووری تیکۆشان (جهاد) •

* هەشتم : پێویستە لە گەل هەر که سیک دا بە شینوازیك بدوئی که لە گەل
 بارو دۆخ و ئاستی پۆشنیری و جووری بیر کردنەوی دا بلوئی ، دەنا پەنگە
 زۆر جاران زەرەری پتر بێت لە قازانجی و کورد گوتەنی : کلاوی تئی
 دەنی ، ئاخەر ئەتۆ بچی لایەنە پامیاری و ئابووری و کۆمە لایەتی یە کانی
 ئیسلام بۆ بابایە کئی تازە بئی گەشتور - وهك خویندکاری سەرەتایی و
 هەلکشیو تریش (۴) باس بکە ی وهك ئەو وایە که قاورمەو پلاوو گۆشتی
 بەدی بە مندالی شیرە خۆرە ی ساوا ، هەلبەتە شتافیان - نە خویندکارە که و
 نە مندالە کەش - ئەو خۆراکە یان بۆ هەرس ناکری و لانی کەمیش تووشی
 زگ چوونیکیان دەکات • دیسان بە بەراوە زوو وەش ماقول نیە لە گەل
 ئینسانیکئی تئی گەشتوو و زیرە کدا بە شینو یە ک بدوئی که دەست دەدات

(۳) (ترمذی) گێراویە تەو •

(۴) لیرە دا حالەتی گۆشتی پەچاو کراوە ، دەنا پەنگە هەبئی لە پەلی
 نیوەندی دا بئی و ئاسۆی بیری بە قەدەر خویندکاریکی زانکۆ یان
 نامادەیی فراوان بێت •

بۆ بابایه کی ساده و نه خوینده وار چونکه مندالی چوو که لهو مه مکئژ
 بهییری مه دار ده کات ، ئەمما بابایه کی گه وره و نه واوو به سرو مسیئل نا •
 پهروه ردگاری بالا دهست و کار به جیش لهم باره وه فهرومویه تی
 (ادع' الی سبیل ربک بالحکمة والموعظة الحسنة و جادلهم بالتي هي
 احسن ۰۰) نحل - ۱۲۵ - یانی : بانگه وازی بکه بۆ پئی ی پهروه ردگارت
 به کارامه یی و نامۆزگاری باش و موناقه شه یان له گه لدا بکه به چاترین
 شیواز •

* نۆیه م : پئیسته مسولمانی خه بات گپ ختوی بوخت ترین ئاکارو
 په فتارو خووخده بیت - که بریتی به لهو ئاکارو خووخده بهی ئیسلام
 فهرمانی یی کردوه له شه خسیه تی یغه مبهرو براده رانی دا به کرده وه
 پانویراوه - ، وه ده بی دووره په ریزی بکات له هه ر شتیک که که سایه تی
 یی عه یب دار ده بی ، به ئی مسولمانی تیکۆشه ر پئیسته ته رجه مه ی
 کرده وه یی و واقعی ئیسلام بی و نمونه ی داد پهروه ری و دل نه رمی و
 پاست گوپی و بی فیزی و زار شیرینی و فیدا کاری و پروخۆشی و
 شۆرش گپری و سه رشۆپنه کردن و خۆ به خت کردن بی ، به ئی پئیسته
 مه ردوم ئیسلامه تی له په فتارو ئاکارو هه لس و کهوت و په وشتی کادیسری
 ئیسلامی دا بینن به ره له وه ی له زاری بیهن •

* ده به م : زۆر به ی هه ره زۆری ئەوانه ی له خوا په رستی و ئیسلامه تی
 دووره په ریزن و پشت به ل بوون له ئاکامی بی پروایی یانه وه نه که ئەو
 هه لۆیسته یان گرتۆته به ره به لکو به شیوه به کی گشتی له سۆنگه ی حالی
 نه بوونیانه وه به ، له به ره ئەوه جاری وا ده بی کردنه وه ی ئەو گرتی کویره یه ی
 له سه ر دلی بابای دوئیرا و بۆته گرفت ده بی بکرتیه دهسته چیله و سه ره تایی
 قسان ، که واته تیمه که له خالی چواره م دا گوتمان پئیسته به ره له هه ر
 شتیک دهست به چه سه بانندی بروا و عه قیده بکرتی نابی ئه ی وه فامرئ

که پیوسته هموو دهمی هه وایی ، نهه چونکه لهوانیه بابای دوتراو ههتا گری کویرهی دلی نهکویهه ناماده نهبی ههه قسانیمت لهگه لدا بکا ههتا وه سهملاندنی پاده گا ، نهه له لایه که وه له لایه کی تریشه وه پیشیان گوتوویانه : سهرت نایهشی سیتای بو لی دالینی ؟! مادام بابای دوتراو بیرو بروای ساغو سهلیم بیت چ پیوست ده کات وئی پزی .

نهو گری کویرانهش که له سهر دلی میلله تی مه بوونه گرفت گرنگ ترینان نهمانن : مه سهلهی نهته وایه تی ، مه سهلهی چینایه تی ، مه سهلهی لوانی ئیسلام له گه ل زانیاری و بینس که وتن و یشه سازی دا مه سهلهی هوئی دواکه وتووتی مسولمانان ، مه سهلهی مافی ثافرت ، مه سهلهی په یوه ندی تیوان دین و سیاست ، مه سهلهی هه بوونی زماره گه لیک نهفسانه و پرپو وچ له تیو مسولمانان داو هه لویتستی ئیسلام له ثافار نهه دیارده یه دا ، مه سهلهی گونجانی ئیسلام له گه ل گشت کات و جییه که دا ، مه سهلهی پیکه وه ههوانه وهی دین و دنیا^(۱) .

نهمانه چه ند قوچکه یه که بوون که ده بنه هوئی پئی نمایی کردنی مسولمانی شوړشگیر بو چونیه تی بانگه وازی کردن ، هه لته نهه باسه وه نوسراوی : (لاجوونی گرفت و کرانه وهی گری کویران) .
 زوری به بهر وه یه و کورد گوته نی : نهه هه ویره ئوی زور پئی ده وئی ، نهه ما له بهر دوو هویمان لیره دا دریز دادپیم په چاوه نه کرد ، یه کهم : چونکه تیره که شوینی ته رحمان کراوی نهه باسه یه له وه پتری لی

(۱) له چه ند نوسراویک دا - که جارئی هیجان بهخت و ئیقبالیان نهی که یاندووته چاپخانان - نهه مه سهلانه مان توئیز یوه ته وه به تایه تی زنجیره ی : [ده به بهر پیک پاجوونی ئیسلام و پینچکان] که کومه له موافقه شه یه که تا ئیستا چوار پینچ نه لقی لی پاک نووس کراوه .

نده وه شایه وه • دووم : له نوسراوئیکی تایسه تی دا به نای (پښای
 ټیکۆشان) - که جاری چای به دنیای پوونی چاپ هه لئه هیناوه -
 به دریزی چاره سهری ئه م باسه کراوه •

★ گه وه هری چواره م :

له م ئایه ته به پیت و پیره ده فامرته وه ، که هه تا ئینسان پتر زانیاری شک
 به ریت سه باره ت به بوونه وه ر چاتر توانای ناسینی پهروه ردگاری ههیه ،
 چونکه لیره دا وشه ی (رب) پهروه ردگار پال دراوته لای وشه ی (العالمین)
 کائینات ، که واته ئینسان هه تا زیاتر به (العالمین) کائینات ئاشنا بیت چاتر
 (رب) پهروه ردگار ده ناسیت ، به لئی وه که له مه وه بهر گوتمان بوونه وه ر
 شانوی تیدا دره وشانه وه (تجلی) ی زاتی خواوه نده ، هه ر وه که چوون
 کتیه کانی ئیمامی غه زالی شوینی تیدا وه ده ر که وتی شه خسیه تی وین و
 ئینسان هه تا پتر موتالای کتیه کانی بکاو لئی یان سه رپاست ترو پئی یان
 ئاشناتر بیت چاتر ئیمامی غه زالی ده ناسیت هه تا پتریش له کتیی خودا
 - کائینات - ورد بیته وه باشتر توانای ناسینی خودای ده بیت • هه ر
 بویه شه خوی مه زن د نه ی ئینسانه کان ده دات که له نیشانه کانی بوونه وه ر
 (الآيات الكونية) ورد بنه وه و تی فکر ن بو وینه ده فهرموئی (سبریه م
 آیاتنا في الآفاق وفي انفسهم حتى يتبين لهم انه الحق ۰۰۰) فصلت (۵۳)
 یانی : نیشانه کانمان یان پشان ده ده ی له بوونه وه رو له نه فسی خو یان دا
 تا کو بو یان ده ر که وئی که خوا ههیه •

وه ده فهرموئی : (وفي الارض آيات للموقنين وفي انفسكم افلا
 تبصرون) ذاریان (۲۰ - ۲۱) یانی : لهزه وی دا نیشانه گه لیک هه ن بو
 پرواداران وه له نه فسی خو شان دا بوچی تی نافرکرن !؟

• وه ده فہرموی : (فلینظر الانسان الى طعامه ۰۰۰) عبس (۲۴) •

واتا : با ئینسان سهیری خوار دنه که ی بکات •

• وه ده فہرموی : (فلینظر الانسان مم خلق) طارق (۵)

واته : با ئینسان دیقہت بگری لہج خولقی تراوہ !

• وه فہرمویہ تی : (افلم ينظروا الى السماء فوفهم كيف بنيناها

وزينناها وما لها من فروج) (ق) (۶) •

یانی : ئەوہ تەماشای عاسمانی یان نە کردوہ لەسەر وویانەوہ چۆنمان

بنا کردوہ و پازاندوو مانە تەوہ و چ کہم و کہسری نین !؟ هەلبەتە ئەم بامە

گە لێک گە لێکی بە بەرەو یەو مەیدانکی یە کجار بەرینە بو پمبازینی قەلەم،

بەلام تێمە لە کورتی دە ی پرینەوہ بە دوو ئایەتی پر لە دەلالەت و واتا

کۆتایی یی دینین •

(الم تر ان الله انزل من السماء ماءً فأخرجنا به ثمرات مختلفاً الوانها

ومن الجبال جُدَدٌ بِيضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ الوانها و غرايب سود و من

الناس والدواب والانعام مختلف الوانہ كذلك انما يخشى الله من عباده العلماء

ان الله عزيز غفور) فاطر (۷۱-۷۲) •

واته : ئایا نابینی که خوا لە عاسمانی پا ئاوی ناردۆتە خواری ،

میوەجاتی پەنگ جوی جوی مان بی و دەدر ناوہ - لەزەوی - ، وە لە

شاخەکان دا خەت و خالی سپی و سوورو پەنگ جوی جوی و پەشینی

تۆخ ، وە ئینسانەکان و ئازەل و مەرو مالآت دیسان پەنگیان جوی جوی یە ،

بەپراستی بەتەنێ بەندە زاناکان لەخودا دەترسین ، خوا زۆر بەدەسەلات و

لێخۆش بوویە ، لێرەدا دەبینین لوتکە ی هەرە بلندی خواتاسی

- که ترسانە لەخوا - نایبەت کراوہ بەوان کەسانەوہ که زانیاری شک

دەبەن ، بەلام چ جۆرە زانیاری بەک ؟ وەک لێرەدا دەردە کەوی مەبەست

له زانیاری لیره دا زانیاری به سرووشتی به کانن واته نهوزانیاری بهی که
 ئینسان کائینات و سرووشتی ، خوای پی ده ناسی ، چونکه لیره دا چند
 دیارده به کی سرووشتی پانویتراون وهک : باران بارین و پروانی شیناوردو
 جیاوازی پهنگی میوهجات و جیاوازی پهنگی مهردوم و نازه ل و مپو
 مالات ، هه لیه ته هیچ کام لهم دیاردانهش توانای توپورانه و میان نه به پی
 شاره زایی دهر باره ی زانیاری به سرووشتی به کان (العلوم الطبیعة) •

جا خوای بالاده ست و میهره بان جیوی دلمان بکاته وه له نافر
 نیشانه کانی داو و امان لی بکات که له هه مو دیارده به کی سرووشتی داگه و به یی
 وی به دی بکه یین •

گه وه هری پینجه م :

پینجه مین گه وه هر که له ده ریای ده و له مهندی هم نایه ته ده سگیر
 ده بیت ، نه مه به : که پنبازی ئیسلام ده به و پی په یوه نندی ئیوان خواو
 به نده په یوه نندی به کی وایت که کار بکاته سه زیانی ئینسان ، به واتایه کی
 دی ئیسلام به و چه شنه ئیمان و بروایه پازی ناییت که ته نیا ده چیه که لله ی
 ئینسانه وه و له تیو جوار چپوه به کی ته سکی فله سه فی و زیری دا کورت
 هه لیدی و هیچ ته ئیسیریک ده ژیانی ئینسان ناکات ، چونه تی فامرانه وه ی
 هم یاسایه له نایه ته پیروزه به م جوړه به : وهک گوتمان وشه ی (رب)
 دوو مانایان هه لده گری ، به که م : په روه رده کردن •

دووم : بهرنامه دانان ، ئیگومان بهرنامه دانانیش هه ربه شیکه
 له په روه رده کردن ، ئینسان به روه رده کردنیش پیوستی به وه
 هه به که خوای بالآ ده ست و به بهزه یی به رده و ام
 ناگاداری پی و جیوی سوزو بهزه یی و میهره بانی تی په وه پی ، که واته

وختیک ئینسان ئەم وشەییە بەبیردا دێ هەست بەو دە کات کە هەمو کاتیک
خودا چاوی لوتف و بەزەیی لەبەندە کانی یەو یەو هیچ تاویک ای یان غافل
نە ، دایکیکی دلسۆزو بەخشنده چەندە بەخەمی کۆرپە کە یەو یەو خەوای
مەزن و زانا چەند قاتی ئەو ، وە ک پەغەمبەری پێشەوا (صلی اللہ علیہ
وسلم) لە فەرماشتیکی دا فەرموویەتی •

هەلبەتە ئەگەر لەباتی وشە (رب) وشە کە تر بە کار هاتبا وە ک
(خالق) بەدی هینەر ، (ملک) سەرۆک ، (مالک) خاوەن ، (اله) پەرستراو ،
ئەو چەمک و اتایانە کە لەوشە (رب) دە فامرینەو لێی نە دە فامر انەو ،
بە لگو تەنیا بەدی هینەریەتی ، یان سەرۆکایەتی ، یان خاوەنایەتی ، یان
پەرستراوی خەوای لێ دە فامر ایەو ، بە لām ئیستا هەمو ئەم چەمک و
واتایانە ی وێکرا لێ دە فامرینەو •

پوختە ی قسان ئەمە یە : ئیسلام دە یەو ئیسانی موسلمان بەردەوام
لە هەمو هەلس و کەوتیکی دا خەوای لە بیریت و هەست بە چاودێری و
ئاگاداری بکات ، لە شەو ئی داو لە پوژی دا ، لە دەمی خەو ئی و لە دەمی
بە خەبەری یەدا ، لە دەمی توو پەیی و لە دەمی ئاشتی یەدا ، لە مزگەوتی و
لە بازاری داو ••• هتد ئیمان و پڕوایە کیش تاوا نە یێ چ نە چونکە هیچ
تاوو تە ئسیرنکی نایێ لە زانی ئیسان دا •

ئەمانە چەند گەو هەرێک بوون کە بەندە بە چەند بن ئاوتدانیک
لە دەریای پڕ بە هەر و بێ ئامانی ئەم ئایەتەدا وە دەستی هینان ، ئیستاش
نۆرە گە یشتە سەر ئایەتی سێ یەم •

تەفسیری ئایەتی سىيەم

« الرحمن الرحيم » به بەزەبى بەخشندەيە •

لە دەمى تەفسىر كۆردى ئايەتى يەكەمدا ماناى (الرحمن الرحيم) مان ئىك دايەو بە پىوستى نازانم لىردا دووبارەى بگەينەو ، ئەمما ئەوئى لىردا پىوستى بە باسكردن ھەيە ، ھۆى دووبارە كرانەوئى ئەم ئايەتەيە لىردا ، زانايان لە ئاقار ھۆى دووبارە كۆردنەوئى ئەم ئايەتەدا لىردا چەند رايەكيان ھەيە ، بوختەيان ئەمانەى خوارىن :

أ - بىر ئىك دە ئىن ھۆى دووبارە كرانەوئى ئەم ئايەتە چەسپاندى زۆرو زەوئەبى سىفەتى زەحمەت و بەزەبى خوايەو ھىچى دى •

ب - تاقىكى دى دە ئىن بۆيە لە باش پستەى (الحمد لله رب العالمين) ھو (الرحمن الرحيم) ھاتو تا بزانرى كە خواى گەورە تەنيا لە ئەنجامى سۆزو بەزەبى خۆيەو كائىناتى خولقاندو ، نەك بۆ و دەست ھىنانى سوودو بەرژەوئەندى يەك يان دوور خستەوئى زەرەرو زىاننىك ، چۈنكە لە ئايەتى دووئەدا (الحمد لله رب العالمين) پەنگە پىسارىنىك سەرەتەنكەى بىكەت ، باشە چما خوا خۆى كۆدو بە پەرورەگارو كائىناتى خولقاندو ؟! بە ئايەتى سىيەم (الرحمن الرحيم) وەلامى ئەم پىسارە دەدرتەو ، كە خوا تەنيا لە ئەنجامى سۆزو لوتفى خوايەتى خۆيەو كائىناتى خولقاندو نەك بە مەبەستىكى تر •

ج - پىرىكى دى ئاوا وەلام دەدەنەو ، دە ئىن : لەوشەى (رب) ماناى گەورەبى و قەھرو ھەببەت دەفامرتەو و جۆرە ترسولەرزىك دلى ئىنسان دادەگرى بۆيە لە ئايەتى سىيەمدا گوتراو : (الرحمن الرحيم) بۆ خاترى

وہی بزائن کہ خوا لہ گہل دہ سہ لات و گہورہ بی دا پرحمت و بہزہ بی و
لوتفیشی ہدیہ •

تستاش با بی بنہ سہر دہرہینانی بریک لہ گہوہرہ گرانبا بی بہ کانی
دہریای مہلاومہ لی نم ثایہ تہ :

گہوہری بہ کم :

درہوشانہوی سوزو بہزیی خودا لہ کائنات دا :

* دیاردہی بہ کم : زاووزئی زیندہ وہران^(۱) :

زیندہ وہر ہتا گچکہ ترو بی ہیزتر بیت و کہ متر توانای خو باراستن و
بہرگری کردنی ہہ بیت لہ جو چکہ کانی ، زاووزئی خیراترو پڑوی زور
بوونی ہلکشپوترہ بو وینہ : زاووزئی لہ نیو گیاندارہ یہ ک خانہ بی بہ کان دا
لہ ماوہی چہ ند پوژیک دا دہ گاتہ چہ ندہا ملیون ، شازنی موریانہ کہ
پیوستہ بو خوی بہ تہ نی زاووزئی و زور بوونی وہ چہ ٹہ نجام بدات پوژی
(۳۶۰۰۰) ہلکہ دادہ نی ، شازنی مہشہ نگوینہ پوژی لہ (۱۰۰۰) وہ ہتا
(۲۰۰۰) ہلکہ دادہ نی ، مشکی بیابان ہر سالی (۱۷) کہ پرتان دہزی
ہر کہ پرتہی (۴) جو چکہی دہ بیت ، چونکہ ناحہزو دوزمنی لہ کایہ
بہ ہاری پٹرن • بہ لام بہ بہراوہ ژووہ وہ ہتا گیانداز زلترو بہ ہیزتر بی و
زیاتر توانای خو پراگری و پاریزگاری ہہ بی لہ بیچوہ کانی زاووزئی
زور بوونی سست ترو کہ مترہ ، بو وینہ : نہ ہنگ بہ دوو سالان جاریکی
دہزی و یہ ک بیچووی دہ بیت ، فیل کہ تہ منی خودہ بہر (۷۰) سالی
ہل دہ کات ، بہ درتزابی تہ منی جوار بیچوی دہ بی •

(۱) (نشانہائی از او) دفتر دوم لاپہرہ (۵) اثر سید رضا صدر •

هه‌لته لێره‌دا په‌رحمت و سۆزی خوا وه‌ك مانگی چوارده
 ده‌دره‌وشیته‌وه ، گیاندارێ گه‌چكه‌و بێهێز چونكه‌ هه‌موو ده‌مێ مه‌ترسی
 له‌نیوچوونی هه‌یه‌ پێویسته‌ له‌سه‌رنکی دیکه‌وه‌ بۆی تێه‌ل‌بته‌وه ، ده‌نا
 له‌ماوه‌یه‌کی که‌م‌دا خه‌پایی یان لێ ده‌بهری و ئاسه‌وازیان نایستی ، ئەمما
 گیاندارێ به‌هێزو زه‌به‌لاح چونکه‌ بتر ده‌توانی بمیته‌وه‌ پێویستی به‌ وه‌چه‌ی
 زۆر نیه‌و نه‌گه‌ر خواره‌خواسته‌ گیانداره‌ زلو زه‌به‌لاحه‌کانیش وه‌ك
 گیانداره‌ وردیله‌و چووکه‌ له‌کان زۆر بووبان هه‌م ژیانی ئینسانیش
 ده‌که‌وته‌ مه‌ترسی‌یه‌وه‌و هه‌م ژیانی گیاندارانیش •

* دیاردە‌ی دووهم : شه‌مشه‌مه‌ کوێره‌و پادار : (٢)

زۆر که‌س بێیان وایه‌ شه‌مشه‌مه‌ کوێره‌ بۆیه‌ ته‌نیا به‌شه‌وی ده‌گه‌پتی
 چونکه‌ له‌شه‌وی‌دا چاتر توانای دیتتی‌ه‌یه‌ ، ئەمما له‌پاستی‌دا وایه‌و
 له‌شه‌ویش‌دا خالی له‌پۆژی‌باشتر نیه‌و هه‌یج به‌ری‌پێی خۆی نایستی به‌لکو
 هۆی گه‌پان و سوورانی به‌شه‌وی‌ته‌وه‌یه‌ که‌ دوژمنه‌کانی زه‌فه‌ری‌پێی
 نه‌بن ، چونکه‌ نه‌و به‌سته‌زمانه‌ فێرووزایی‌یه‌ نایستی‌و په‌نگه‌ دوژمناسی
 نه‌یه‌لن به‌بست به‌روات •

به‌لام تێستا بازانین به‌روه‌ردگه‌ر چون گه‌رو گه‌رفتی‌ته‌و بالنده‌ قور
 به‌سه‌ره‌ی چاره‌سه‌ر کردوه :

کوردان له‌مێزه‌ گوتویانه‌ : خوا هه‌تا ده‌رگایه‌کی نه‌کاته‌وه‌ یه‌کی
 داناخت ، لێره‌ش‌دا خوای زاناو توانا که‌ شه‌مشه‌مه‌ کوێره‌ی له‌به‌هره‌ی
 دیتن بێبه‌ش کردوه‌ له‌لایه‌کی دیکه‌وه‌ بۆی پرکردۆته‌وه‌و (پادار)‌ی‌پێی
 به‌خشیه‌وه‌ • ئەمما ده‌زانی پادار چیه‌ ؟ : ته‌و ئامێره‌یه‌ که‌ به‌یه‌کێک‌ له‌
 مه‌زن‌ترین داھێراوه‌کانی ئینسان حساب‌ده‌کریته‌ ، ته‌و ئامێره‌ دووری‌و

(١) سه‌رچاوه‌ی یتشووو لابه‌په‌ (٧ ، ٨)

نيزيكي كه شتى به كان له يه كتر پاده گه به نې و هه و آلى دوورى و نيزيكي
 قهراغى ده ريا كان ده داو كه شتى يه وانه كان له هه و آلى كيوه به سته له كه كان
 خه به ردار ده كاو هه و آلى وه نيزيك كه وتنى فرۆ كه كان له سنورى وه لات
 پاده گه به نې هه موو هم كارانهش له پى لى شه بۆله سه روو ده نكي يه كانه وه
 نه نجام ده دات •

ئىستا بابى نيه سه رپادارى شه مشه مه كوپره : شهو بالنده يه له هر
 جز كه يه كدا (۳۰) تا (۶۰) جار شه بۆلى سه رووى ده نك (الامواج فوق
 الصوتية) له گه روويه وه له چنه د كونيكي ورديله ي تيو لووتى به وه په وانى
 ده رى ده كات له پى لى گوئى يه كانى يه وه كه زنده پر ورده كارى و پى ك و
 پى ك خو لقتى راون ، شه بۆله گه پاوه كان - پاش تىك هه له نگووتيان له گه ل
 شهو ته نانه ي له پيشيه وه هه ن - ورده گرى و ده زانى له پيشيه وه چ هه يو
 چ نيه •

شه رى خو بنه رى نازيز به دى پى درشت له سه ر تيو چاوانى
 شه مشه مه كوپره و پاداره كه ي نه نو سراوه : له فابريقه ي سۆزو به زه يى خودا
 داهى تراوه !!؟

* ديارده ي سى يه م : خو راكى گياندارانى تيو ده ريا : (۱)

له تيو ده ريدا هه زاران جو ره گياندار هه ن كه ژماره ي تا كه كانى هه ر
 جو رى ك له مليونه ها تيه پر ده كات ، باشه ده بى شهو گيانداره ده ريا يى يانه
 له كوئى و چۆن چۆنى خو راكيان دا بين بكه ن ؟ ، ئايا شهو خوايه ي كه
 فه رموو به نى : (وسعت رحمتى كل شىء) [به زه يى من هه موو شتىكى
 گر تۆ ته وه] ده بى شهو گيانداره ده ريا يى يانهش نه كه ونه به ر پى زنه ي
 بارانى په حه مت و سۆزى ؟! با ، ده و ره تى فكه ره ، هه ر (صدف) يك سالى

(۱) سه رچاوه ي يشمو لاپه ره (۱۱) •

(۹۰۰۰۰۰۰) نۆ ملیۆن ھېلكە دەكات ، جۆرە ماسى يەك ھەيە يىئى دەپتۇن (خاويار) سالى (۳) تا (۴) ملیۆن ھېلكە دەكات ، جىشكى ئاوى سالى (۲۰) ملیۆن ، كەرويشكى ئاوى لەھەر دەققە يەكدا (۴۰۰۰۰) چىل ھەزار ھېلكە دەكات و تاچەند ھوتسوو درېزە بەو كارەى دەدات ، زاوويى گياندارە يەك خانەيى بەكان لەدەريادا لەماوەى پۇژىكدا خىوى لەچەند ملیۆن دەدات ، بەجۆرىك كە دەتوانن لە ماوەى چەند ھوتتويكدا ھىندەى قەبارەى زەوى زۆربىن ! ! ئەمما پەھمەت و سۆزى پەروەردگار بەبەردىكى دوو كىلى شكاندوون ، لەسەرىكەوہ لەپىئى ئەو ھەمو گەرا زۆرەى گياندارانەوہ بزيونكى زۆر بەلەزەت بۇگيانداران دابىن دەكات لەسەرىكى تىریشەوہ ھاوسەنگى (تەادل) يىك دىئى لەتو دىئاي گيانداراندا •

* دياردەى چوارەم : ماسى يە چرا دارە كان^(۱) :

قوولى زەرياکان لەھەزارەھا مەتر پترە ئەمما تىشكى پۇژى زياتەر لە (۴۰۰) مەتر بەئاويىدا ناچىتە خوارى ، ئەدى ئەو ماسى يانەى لە قوولايى زەرياکاندا دەزىن تەگىريان چىە !؟

«زانبارى» وەلام دەداتەوہو دەئىت : كوپە برالە چۆن تەگىريان چىە يىت وايە دنيا شارى بى ساھىە ؟ مەگەر ئەو پەروەردگارەى سەپەرشتى بوونەوہر دەكاو زانبارى و پەھمەتى وەھەمو شىك پادە گات و ئاگاي لەمارو مىرووى ھەيە گىروگرفتى ئەوان ماسى يانەى لى عاسى دەبىت ؟! نا ، پەروەردگارى بالادەست و خاوەن سۆز چراو گلۆبى جۇراو جۇرى بۇ وان جۆرە ماسى يان خولقاندوہ كە بەردەى تارىكى و شەوہ زەنگى ئەنگوستە چاوى زىر دەرياي بى دەدپن ، ھەلبەتە ئەو چراو گلۆپانەش جۇراو جۇرن ھەيانە شۆقەكەى بنەوشەيى بە ھەيانە سەوزەو ھەشيانە زەردەو

(۱) (نشانەھائى از او) دفتر يىك لاپەرە (۷۳ ، ۷۴) •

سوروه ۰۰۰ هتد سهرسورپهئسهترتر لهههسوی نهوهیه که بهعزئیک لهو ماسی یانه نهک ههر یهک و دوو بهلکو چهئدین چرای تیشک دهریان ههیه ، ئی وایان ههیه لهتهپلی سهریهوه ههتا سهری کلکئی بی دوگمهیهو پرووناکئی بهخش دهکن ، بهلئی خوئنهری بهپریز دنیا شاری بی ساحب نیو کوردانیس زور راستیان گوتوه : خودا کللوی بو بهپرووئیش کردوه ا

* دیاردهی بیئجهم : دهزگای بهیام نیری له لهشءا^(۱) :

ئینسان کاتیک چاوی بهکومه له تهلئکی هالۆزو بلۆزو لیک هالآوی تهلهفۆن ده کهوئی سهرگئیره کهی ده گاتئی کهچۆن چۆنی لهیهک کات دا ههزاره ها تهلهفۆن قسان یتکهوه دهکن بی نهوهی ههچیان له گهل ههچیان یتکهل بن • لهسوئنگهی نهوهوه ئینسان لهئافار نهو نهئدازیارو شارهزایانه دا که تهلهفۆنیان داھتاوه ههست بهسوپاس گوزاری و مهت باری ده کات ، بهلام ئایا دهزانی که دهزگای تهلهفۆن و (بریدی) لهشی ههر مروقتیک ههزاره ها که پرت هالۆزترو لیک هالآوترو پریک و یتکه تره له دهزگای تهلهفۆنی شارئیکی گهوره ؟!

دهزگای مئشک شهوو پۆژ ملیونه ها بهیام بهئبو ملیونه ها خانه دا تیهپ ده کات و سهر بارهش ئیش کردن و جوولائی دل و جه رگت و سی بهکان و گورچیله کان و بهنکریاس و گه ده و سهر و دهست و لاق و پشت و ۰۰۰ هتد بهپروه ده بات !!

ئایا دهزانی که زمانت خاوه نی (۳۰۰۰) خانه ی چئشته نو ههر کام لهو خانه ش بههوی تالئیکی باریکی نه دیتراوه وه به مئشکه وه به ستراره ؟!

ئایا دهزانی که ههر گوئی بهکت خاوه نی (۱۰۰۰۰۰۰) (بهک

(۱) (نشانهائی از او) دفتریکم لابه ره (۱۳۴ ، ۱۳۵) .

مليون (خانہی بیستہو ہەر خانہیہ کیش بههوی تالکی یه کجار باریکه وه
گه یه ندر اوه به مَشک ؟!

نایا ده زانی که هەر چاو نکت خنوی (۱۳۰۰۰۰۰۰۰) [سه دومی
مليون] خانہیہ که نهر کیان وه گر تنی وینهی شته کانه له پئی و شه پوله کانی
تیشکه وه و گه یان دنیه تی به مَشک ؟!

نایا ده زانی که بیستی لهشت خاونهی (۳۰۰۰۰) خانہی ههست کردنه
به گهرمی و (۵۰۰۰۰) خانہی ههست کردنه به ساردی و (۵۰۰۰۰۰) خانہی
ههستی دهست لی کو تان (لمس) ه ؟! هاتوو چۆی نیوان خانه کانی له شو
میکش له هەر سه عاتیک دا زیاتر له (۳۰۰۰) کلم پئی ده برن !!

نایا - خوینهری نازیز - چ جار ان لهو نه ندازیارو شاره زایه کردونه وه
که ده زگای ته له فونی مَشکی خولقاندوه و ههستت به وه کردوه که لیزمه ی
سوژو به زه بی وی هه مو جی ی پر کردوو ؟!

وه نایا پهروه ردگاریکی هینده به خشنده و خاوهن سوژ شایانی نه وه
نیه خو ش بو یسترئ و سه ری به ندایه تی بو بخریته سه ر عه رزی ؟!

* دیاردهی شه شه م : نایا زه وی لانکیکی نارام نیه ؟^(۱)

له گه ل هه بوونی چه ند عاملی به هیزدا بو ته فرو توونا کردنی زه وی
گۆی زه وی هه زاره ها ساله وه كه خۆی ماوه ته وه و مووی لی نه له خشاوه و
له نیو نه چه و ، ناوی ده ریاکان به رده وام به هوی تیشکی پوژئی وه ده بیته
هه لم و به ره و سه ری ده پروا و له کات و شوینی گونجاودا له شیوه ی باران و
به فرو ته رزه دا ده گه ریته وه نیو زه وی و له عه مباره سروشتی به
تاماده کراوه کان دا جی گیر ده بیته ، ناوی خرپووه ی بن زه وی جی ی

(۱) (نشانه هائی از او) دفتر دویم ، لاپه ره (۱۴ - ۱۵)

بى تەنگ دەپى و لەزۆر جىيان دا بەشىۋى كانى و سەرچاوان سەر وەدەر دەپى ، بەشىكىش لەئاۋى بەزمەندەى ژىر زەۋى لەئەنجامى بەلى گەرمى نىو زەۋى دا دەپتە ھەلم و گازو قەبارە بەكى زى لى ئىك دى و مەترسى تەقىنەۋە بەكى بى ئامان بۇ خىرۆكەى زەۋى دىتتە پىش •

دىسان زەۋى ئەسەعاتىك دا (۱۸۰۰۰۰) كىلم بەدەۋى پۆۋى دا ھەل دەسورپى و لەھەر سەعاتىكىش دا (۶۸۰) كىلم وەك فېرپۆكە بە دەۋى خۆى دا دەخولتەۋە ، سەر بارەش زۆر لەماددە پەق و شلە كانى نىو زەۋى لەسۇنگەى گەرمایى زۆرى نىو زەۋى دا دەنە گازو ھەلم و فشارو پالە بەستۆبە كى گەورە دەخەنە سەر تولىكى زەۋى ، ئىستا كە ئەمانە مان زانى باپرسىارىك لەخۇمان بەكىن ، باشە بۆچى زەۋى لەگەل ئەو ھەمو بەزم و پەزم و پەت پەتتەۋە بىتەۋە بەرە بەدا كە پىچى دە كرى ھىچى لى ئەھاتوۋە كورد گوتەنى : دەلىپى ئەباى دىۋە نەباران !!؟

«زانبارى» وەلام دەداتەۋە دەلئت :- بەزەبى و مېھرەبانى بەرۋەردگار دوو سى غامبلى بىچىنەبى پەخساندوۋە بۇ پاراستى زەۋى :
بەكەم : زەۋى سەرەپاى ئەۋە كە بۇ خۆى ھىزى كىشندەى ھەبەۋ ھەرچى لەسەر پەشتى يەتى بەخۆبەۋە دەگوشى و سوتىدەت پى دەخورى كە بەپەتكى لىيان شەتەك داۋە ، بەلى سەر بارەى ئەمەش بەچىتىكى ھەۋابى زۆر قەبەۋ ئەستور دەۋرە دراۋە پىچراۋە كە غامبلىكى فرە كارىگەرە بۆھىتەنە دى ئارامى بۇ دانىشتوانى سەر خىرۆكەى زەۋى •

دوۋەم : زىنجىرە چىاكان بەپىچى قىسەى شارەزاىانى زەۋى ناسى (جىئۆلۇجىا) چەندەيان بەدەرەۋەبەۋ دەبىنرى شەش ھەۋت ئەۋەندەشيان بەناخى غەرزى دا چۆتە خوارو بۇ زەۋى وەك بەبەكەرى تىسكى وان لەلەشى ئىنسان داۋ لەلىك پىچران و بەرەم بەبەرەم بوون دەى پارىزن ، قورئانى

گه وروه قسه له جیش له زور جی بیان دا زنجیره شاخه کان وه سینک و گولمیکخان ده چویتی : وهك ده فهرموی : (والجال اوتادا) نبأ - ۷ - •

سچی په م : ناگر پزینه کان وهك هه ناسه دان وان بو زه زی و له پله می گهرمی نیو زه وی کهم ده که نه وه و شه ماده شلو گازی یانه می که له شه نجامی گهرمی نیو زه وی به وه قالد بوونه وه و پاله به ستوو فشاریکی زوریان خشوته سهر تونلکی زه وی ده ریان داوین و زه وی له ته قینه وه (انفجار) یکی حتمی هه مه لاینه ده پارین •

که وایی خوینهری خو شه ویستم قه دری شه و خوایه بگره که لانکوله که مانی به سو زو به زدی خوی دوره داژه و گونجان دوویه تی بو زیانو تیدا حه وان هوه تیدا مه دار کردنی مه ، سووراز سووریش بزانه شه گهر قه دری شه و په روه ردگار نه گری به به نده ایه تی و پابه ندیت به پزیزو ده ستوره کانی به وه بی نمه کو بی نه زانی •

* دیارده می حه وتم : خرچو که کانی خوین : (۱)

له خوینی ههر کامیکمان دا دوو تاقمه خرچو که هه ن که به چاوی پروت نابینرین به که م : خرچو که سووره کان که له مهر (ملم) دا نیزیکه می (۵) ملیون هه ن ئیشی شه خرچو که سوورانه ش گسواسته وه گه یاندنی ئاوو ئوکسجینه به هه موو سیکلدا ئوچکه کانی سی به کان و وه رگرتی خوراکی ههرس کراوه له ریخوله کان و ئوکسجینه له سی به کان و گه یاندنیه تی - له کورت ترین ماوه دا (۲) به دوورترین وه لاتی له ش ، و پرای شه مش شه خرچو که نه شه و باشه روکو زه هره انه کو ده که نه وه که له شه نجامی سهر ف

(۱) سه رچاوه می پئشو ، لاپه ره (۲۵ ، ۲۶)

(۲) سه یری (آفریدگار جهان) بکه لاپه ره (۱۷۴) نوسراوی : علی

حجتی کرمانی ، عباسعلی عمید زنجانی ، سید حسن طاهری •

کردن و سووتانی خواردن دا یهیدا بوه له نیو خانه کانی له شدا ،
به لئی ئه و خو له میس و زبل و زاله به چالاکی خرپده که نه ووه دهی گه یه نه ووه
به دل و له ویشه ووه ده چیه ووه نیو سی به کان و له پئی هه ناسه دانه ووه
فپئی ده درینه ده ری .

ئه و به کورتی چۆنه تی به سه رهات و حال و بالی خرپۆکه
سووره کان بو . ئه م ما خرپۆکه سپی به کان که تاقمی دزوه من پیزه بیان
له خوین دا که متره له چاو پیزه ی خرپۆکه سووره کان چونکه له مهر
(ملم ۳) دا (۷۰۰۰) هه به ئستا بایزانین سه ره به رشتی که ری بوونه ووه چ
ئه رکبکی به وان خرپۆکه زیکه لان سپاردوه :- ئه رکی ئه خرپۆکه به رگری
کردنه له لهش و پاسه وانسی کردنیه تی ، چونکه چ له پئی خواردن و
خواردنه ووه وه چ له پئی هه ناسه هه لمزینه ووه چ له پئی بریندار بوونی
سووچیکی پستی له شه ووه زماره یه کسی زور به کتریای تریان به خش
(میکروب) هوروزم دینه نیو وه لانی له شو ده ست ده که ن به کاری ناپه و او
به رینگ به خانه کانی جهسته ی ئیسان ده گرن .

له و ده مه ی دا خرپۆکه سپی به کان ده ست ده که ن به فیدا کاری و خو
به خت کردن له پیناوی نیشتان داو ئه و کیم زووخواهی که له برین و
شوینه نه خو شه کانی له شدا ده بینری لاشه ی خرپۆکه سپی به کانه
له سه نگه ری خه بات داو له پیناوی باراستی له شدا به بله ی شه هیدی
گه یون .

جا ئیستاش نازانم داخوا کهس هه به سووزو به زه بی خودا له تابلاوی
خرپۆکه سوورو سپی به کانی خوین دا نه بینن یان نا ، به لام هه لبه ته به شی
هه ندن نا کهس به چه هه رده بن ئه دی کوردان نه یان گوتوه : چه م بی
چه قه ل نابن ؟!

خوینهرانی ئازیز له نێو ههزاره ها دیاردهی ئهم بوونهوه ردها که له هه موویان دا سۆزو به زهیی خوای میهره بان وه مانگی چوارده دهره وشیتته وه ته نیا جهوت دیاردهم باس کردن چونکه له میژره کوردان گوتوو یانه : زۆرگوتن قورئان خوۆشه ، دیسان گوتوو یانه : که سیک به که می نه زانی به زۆریش نازانی •

★ گه وه هری دووهم :

دووهمین گه وه هری پرتیشکی ئهم ئایه ته - که هاتۆته به نیگی نه فوستانی به نده - ئه وه یه : که پهروه دگار ئهم کائیناتهی له نه نجاسی میهره بانی و به خشنده یی و سۆزی بی پایانی خۆی خو لقا ندوه و بۆیه به نده کانی دروست کردوه تا کو چاکه یان له گه ل دا بکات و له ده ریای بی سنووری به زه یی و چاکه ی خۆی به هر مه ندیان بکات ، چۆنیه تی فامرانه وه ی ئهم واتایه ش له م ئایه ته ئاوا یه : باش ئه وه ی خوا پوونی کرده وه که به دی هینه رو سه ره به رشتی که ری بوونه وه ره ، خسته پروو که زۆر به به زه یی و به خشنده یه •

له راستی دا هر واشه چونکه خوای مه زن جه و جی غه یری خۆی نه تا کو بۆیه دروستیان بکات که سوودی پێ بگه یه نن • دیسان خوا وه ند له خۆرا پقی له که سیش هه ئناستی تا سزاو جه زره به سی بدات و بۆیه دروستی کات تا له کو تایی دا به ره و ئاگری جه هه ندهم باله ستوی دات •

که واته : بوخته ی قسان ئه وه یه که ئینسان بۆیه خو لقی ترا وه تا کو چاکه ی له گه ل دا بکری و له نازو نیعه ته کانی خودا خا وه ن پشک بیت •

لیره دا لووت و بزووت ده برسیار نیکی فه لسه فی په ش بینانه هه ل ده نگو وین که به در ئی زایی پۆزگار بوته گری کو ئیره و دیوه زمه ی سه ر دلو

میشکی پیریک ئینسانی چاره پەش و فزە ی ئی بیریون و زیندە گی ئی کردوونە
زاری مار ، پرسیارە که ئاوا یه :

ئەگەر راستە خوا بوونە وەرو زیانی بە مەبەستی سوود گە یانندن
بەغە یزو بەدایعی بەزە یی و بەخشنده یی خولقاندووە چما چە ندین
گەر و گرفت و ئاستەنگ لە زیاندا دە بینن که لە مپەرن لە پێ ی بە ئاکام
گە یشتی ئینسانداو چە بەرو تانەن لە پیش پەوتی بەرە و بەختە وەری
چوونی دا ، نایا و پیرای هە بوونی سەدان جوۆرە نەخۆشی دەروونی و
جەستە یی و جەنگ و شەرو شوۆ و خەم و خەفەت و بەزارە بوومە لەرزە و
ئاگر پزنیە کان و توفان و هەورە تریشقە و گەرماو سەرماو باو
گێژە لوو که و ۰۰۰۰ سەربارە ی هەموانیس شەیتان و دارو دەستە کە ی
لە جیهاندا ماقولە بگوتری ئەم زیانە پرە لە نازو نەعمەتی نەزمیرا و خوا
لە ئەنجامی پەحمەت و سوۆی خوۆیە وە پەخساندو و پەتی !!؟

لەم خالانە ی خواری دا هەو ئی وە لآم دانە وە ی ئەم پرسیارە دە دە یین :

۱ - کە سێک بپروایە کی پتە و تە وای هە پیت بە خوای مەزن و
سیفە تە کانی ئەم پرسیارە خوتخوتە ی دلی نادات چونکە نیو پوۆکی ئەم
پرسیارە لە گەل کاکل و نیو پوۆکی پروا بە خوا بووندا ناسازی ، نایا کە سێک
بپروای هە پیت بە وە که خوای بەخشنده خاوەنی هەمو سیفە تیککی چاکە و
پاک و بێ خەوشە لە هەمو سیفە تیککی بەدو خەراپ چون شەیتان دە توانی
زە فەری پێ بەری که گوا یه خوا بوونە وەری بە ناپرێکی خولقاندووە ئینسانی
بە مەبەستی ئازار و ئەشکەنجە و چەرمە سەری هتا وە تە دی !!؟

۲ - ئەو کە سەنە ی ئەم پرسیارە لە دل و دەروونیاندا دە پستی وە ک
گوتمان یان هەر بپروایان نیە ، یان بپروایە کی قریۆک و بێ خیر یان هە یه ،
لە سۆنگە ی ئەو شە وە لە پروانگە یه کی هە لە و ناتە و او وە سەرنجی زیان

ددهن • چونکه نهوانه وا دهرانن ژيان هر ثم قوناغهي ژيانې دنيايهو
 هيچي دي ، ههلبته ثم تپرواينه ههلهيهش نهنجامينكي ژير بئري يانهي ههله
 دهخوازي ، كه دهتوانين ناوا تهعيري لي بدينهوه :- مادام ژيان هر ثم
 زيانهيهو خواش بهمهبهستي چاكه لهگلدا كردنو بهزهيهو سوز نواندن
 سهبارت بهبهندهكاني پهخساندوويهتي ، كهواته : پيوسته ثم زيانه
 خالي بيت له ههمو جوړه نگرهراڼي و كوسپو تهگرهيهك كه دهپته
 تال كهرې •

كهواته نيمه بهرلهوهي وهلامي ثم پرسياره بدينهوه پيوسته
 بيخينه پروو كه ثم پرسياره وهك كوايتك وايه كه لهجستهيهكي
 نساغدا پهيدا دهبي ، بهلي ثم پرسياره لهنهجمي تپرواين و
 بيركردنهويهكي ههلهو ناتهواودا هاتوته دي •

بهلي بو وهلام دانتهوي ثم جوړه پرسيارانه بهر لههر شتيك پيوسته
 نهو بنهماو بنچينه فكري بهي كه پرسياره كهي لهسر بهنده بدينه بهر
 نشتهري بهكالا كردنهوهو توپزينهوهو ، چونكه ههمو دهمي پشهكي
 (مقدمه) ي ههله هر نهنجام (نتيجه) ي ههلهي بهدوادا دبت ، بو ويته :
 يهكك دهليت : ثم بيوره لهناسن و پولا دروست كراوه ، هرچي لهناسن و
 پولاش دروست كرايي سداوه ، كهواته ثم بيوره سداوه لهئاوي دا
 قم نايبت • ههلبته پرتهي (ثم بيوره سداوه لهئاوي دا قم نايبت)
 نهنجامينكي سرووشي و ژير بئري يانهي پرتهي پيشوويهتي : (هرچي
 لهناسن و پولاش دروست كرايي سداوه) • نهماشكي تيدا نيه كه
 پرتهي (ثم بيوره سداوه لهئاوي دا قم نايبت) ههلهيهو
 ههلهيي بهتي بهكشي لهپرتهي پيشوويهوه پيوه نو ساوه • كهواته بهر
 لهوهي بي به سر بوچ كردنهوهي پرتهي ، كوتايي پيوسته بچيه
 سروكاري پرتهي پيشووي كه پشهكي بهتي •

لهم مهسه لهی مهش دا بهه مان شیوه یتویسته بهخواوه نی پرسیاره که
 بترین : نمو پروانگه یه می که تولی یه وه ده زیان و بوونه و در ده فکری سه له و
 نانه واوه ، چونکه نم زیانه می یتستان بری نی لهه مو زیان ، به لکو
 قوناغیکه لهسه فهری دوورو دریزی کاروانی زیانی یتستان دا ، نم زیانه
 بهروه ردگار ده لیت قوناغی تیدا تاقی کرانه وه یه و هیچی دی ، به لکی
 ده فهرموی : (الذی خلق الموت والحیوه لیلوکم ایکم احسن عملا)
 - ملک - ۲ - واته : نمو زاته می مردن و زیانی خو لقا ندوه تا تاقی تان
 بکانه وه کنه تان په فتاری چاتره .

جا مازام نم زیانه شوینی تاقی کرانه وه و لیک هه لآ ویرانی په شو
 سپی و به دو چاکان بیت نه که هر واقوول نیه خالی بیت له هه مو و
 چه شنه نیگه رانی و تنگ و چه له مه یه که ، به لکو هه بورنی نمو جوړه شتانه
 زور شتیکی زه رزوری و حتمی یه ، ناخر یم نالی می یتستان نه گه ر نالی و
 سویری یان نه چیری و به ردی سارد و گهرمی و به ر پی یان نه یه ت چون
 ده ناسری و ده رده که وی داخوا یتسانیکی به وره و خو پراگه یان نا !!

جا خوینه ری خو شه ویستم نه وهی که لهم دورسی دیره می یتستا
 پابوردن به په تی ترین جوی که ره وه می یتسلامه له پیچکه کان و گوره ترین
 یتمیزی یتسلامه .

پیاو هه قیش بلیت تپروانینیکی ناوا له زیان - واته تپروانینیکی یتسلامی -
 سه ره پای نه وهی که شتیکی راست و واقعی یه گه لیک گه لیکش یتویست و
 زه رووری یه بو یتستان ، چونکه یتسانیک که لهم پروانگه یه وه ده زیان
 ده فکری سه ره له به ری دنیای له یتش چاوان ده یتته شانوی تیدا تاقی کرانه وه و
 سه رتا پای زیانی - بهه مو لایه نه کانی یه وه - ده یتته تیکوشان (جهاد)
 خه بات و ته قه للا له یتناوی وه ده مست هیتانی په زامه ندی خوداو زیانی
 نه پراوهی به هشت دا ، بابا یه کسی شواش وشه می : بی هیوایی ، به زین ،

پدش بینی ، ناٹومیدی ، ترس ، پاشه کشی کردن ، نیوچاوان گرژی و ...
 هند لہفہ پرهنگی میسکی دا نابینرین • بابایہ کی ڈارا مادام دہ زانی بؤچی
 خولقیتراوہ و چی لی ڈاواکراوہ لہ کاتیک دا نیگہرانی و تہنگ و چہ لہمہ یدک
 بہرینگی بی دہ گری و لہ راستی پا دی سہری دنیاہی لی ویک نایہ تہوہ و
 عہزم و تیرادہی کول نابی و چرای ہیواو ٹومیدی وہ پلتہ
 پلت ناکہ وئی و خفہ نابت ، بہ لکو ہہ لوئستیکی گہش بینانہ لہ ناقار
 نیگہرانی و تہنگ و چہ لہمہ کانی دا دہ نوینی و ہیچ وہ سہرخوی نایہ نی و
 بہ دلکی ہندی و ناراموہ لہ گہ لیان دا پروو بہ پروو دہ بیت و بہ شینہ می لی یان
 وہ خو دہ کہ وئی و دہ بہریان پادہ چی ، چونکہ تہو دہ زانی کہ زانی دنیا جی
 تہوہی نہہ ئینسان دلی خوئی بی خوش کاو بہ ہہویا وہی بی تی یدا دہ مینی ،
 تہدی تہوہ نہہ فورانہ کہی بی گوتوہ : بہمہ بہستی نامی کردنہ وئی
 لہ سہر شانوی زہوی دام ناون (واذ قال ربک للملائکۃ انی جاعل فی
 الارض خلیفۃ) ۰۰ بقرة - ۳۰ - ، یان تہوہ نہہ پیغہ بہرہ کہی بی
 دہ لیت : (الدنیا مزرعة الاخرة) دنیا کیلگہی دوا پروہ •

بیگومان لہوہ رزی (جاندن) ئش دا دروینہ و خر کردنہ وہی
 بہروبووم شتیکی چاوہ پروان نہ کراوہ ، کہواتہ - ئینسانی مسولمان
 دہ لیت - با لہم زیانہ دا پرنجی بدہم تالہ و دنیا بہ گہنجی بگم ، ہہ لہ تہ
 بابایہ کیش سووراو سوور بزانت پیوستہ لہ سہری پرنج بدات و خوئی
 ماندوو کات لہوہ ختیک دا ماندوو بوو نارہقی دہرداو لہ بہ دہستانی خوئینان
 تی چرزا ہیچ بی تیک ناچی و ورہی بہر ناداو زراوی ناچی •

تہمما بہ خوا بابایہ ک بیچی وای بی بویہ خولقیتراوہ بی کہیفی بہ دلہ
 خوئی نہ کاو و ہک پانالکی بہرہ لداو خو پری و بی صاحب کارو پیشہی
 گہران و سووران و لہوہ پان بی ہر کاتیک نیگہرانی و کومپ و تہ گہرہ بہ کی

بیته پئی جازز ده بی و جاوی ده چنه توفی سهری و کیچی ده که ویته که ولی ،
چونکه وا ده زانی که لهم زیانه‌ی دا پرنج به خه سارو ددرده دار بوو ئیدی
بوی ددرده چی و تروسکایی زیانی ده کوزیته وه و گه لیک گه لیک خوی
بی بهخت و ثقبال و نه گبهت و چاره پرهش و سهر به ههش دیته بهر چازان •

به پراستی ئینسانیکی تاواش که ته پروانکه یه کسی واوه سهیری زیان
ده کات زور زور جئی خویته‌ی تووشی ته‌نگه نه فوسی و هه‌ناسه برکتی
بی و قه‌لای عزم و ئیراده‌ی پرووختی له کاتیک دا شتیکی ناکه ویته بهر دلی و
نیگه رانی یه که یه‌خه‌ی بی ده گرتی ، چونکه نه و ئینسانه وا ههست ده کات
که هه‌مو نه و پرنج و تیکوشانه‌ی خه‌رجی ده کات له وه‌ختی به‌ره‌نگار
بوونی له گه‌ل گتیره و کیشه‌کان دا به‌فیرۆ ده پروا و کهس بوی ناووسی •

بوخته‌ی قسان نه‌وه‌یه که له‌سۆنگه‌ی تیود پراماتیکی نایسلامی یانه‌ی
هه‌له‌وه له‌زیان بوونه‌ور ، مرۆقه پره‌ش بینه‌کان دوو چاری پره‌ش بینی
ده‌بن و دنیا یان له‌پش چاوان تاریک ده‌بی ، واته هه‌ر وه‌ک چۆن بابای
میزاج تیک چوو ئاوئ شیرن و زولالی به‌زاری تاله ، بابای بیرو پروا تیک
چووش به‌هوی لاملی له‌ئیسلام زیانی دنیا ی - که گه‌وره‌ترین به‌هره‌ی
خوایه - له‌به‌ر نیگا ده‌بیته دیوه زه‌مه‌و به‌جاریکی سهری دنیا یه‌ی لی و تیک
دیتسه‌وه •

۳ - نه‌و شتانه‌ی پره‌ش بینه‌کان (المتشائمون) به‌نموونه ده‌ی هینسه‌وه
بو پالشتی ده‌عواکه‌یان نه‌زانی خویان بسوه که تووشی نه‌و چۆر ته‌می
کردوون و هه‌قیان به‌ناهه‌ق هاتۆته به‌ر چاوان ، تیتشاش با‌جینه‌ سهر و کاری
نه‌و دیاردانه‌ی دلی زه‌نگ گرتوو و جاوی ته‌م به‌سه‌رداها توژی نه‌وان
پره‌ش بینان به‌عه‌یب و ناتوه‌واوی حسیب کردوه •

به لآم پيش ٺهوى يهك به يهك پي يان دا بجينه خوار پويسته چهند
خاٺيڪ له بهر چاوبگرين :-

يه كه م : خواى مه زن خاوه نى هه مو سيفه ٽيكي چا كه و باكو پي خه وشه
له هه مو سيفه ٽيكي خه راب ، كا ز به جي يى (حكيم) يش يه كي كه له سيفه ته
چا كه كانى خوا ساده ترين شتيش له باباى كا ز به جي (حكيم) دا ٺهوه يه كه
ٺيشى پي هو وده و پي سو وده نه كات ، كه واته نابي له ٺيو كا ٺيناتي خوا دا تافه
شتيكي پي ٺامانج هه ٻيٽ •

دووه م : مهرج نيه هه رجي ٺينسان هيڪمه ت سو وده و فزانجه كه ي
ده رك نه كرد ٺه و پي نه زانينهي وى به لگه پي له سر نه بوونى چو نكه
ياسا يه كي ٺير ٻيٺي (منطقي) يه كه (عدم العلم لا يستلزم علم العدم) نه بوونى
زانبارى به شتيڪ نه بوونى ٺه و شته ي لئى نافرته وه •

به لئى ٺينسان هه ر وهك چو ن له لايه نى جهسته و قه باره و ته مه نه وه
سنور داره ، له لايه نى ٺيرى و زانباريشه وه ديسان سنور داره ، وهك
قورٺان فه موويه تى : (وما اتيتم من العلم الا قليلا ٠٠٠) اسراء - ٨٥ - ،
هه هيند بئكان زانبارى پي دراوه ، ٺينجا هه ر وهك چو ن به قولايى
گچكه ماسى گچكه ده گيرئى به زانبارى كه ميش شتيكي كه مو كورت
ده زانرئى ، هيچ كه شيش نيه له پي پي و جي يى جئيو ناپه زايى ده رپرنى
مندائىكي نه زان سه بازه ت به و بزيشكه ي ده يه وئى چاره سه رى بكاو حه ب و
ده رمانى ٺال و تفتى ده داتئى دو و دل پي •

سئ يه م : مادام ٺه م زيانه قوناغى تاقى كرانه وه و ليڪ جوئى كرانه وه و
هه لاو ٻر رانى په شو و سپيان پي حه تمن ده پي و ٻر اى نه خو شى و و ٻر اى
ٺيرى برسى به تى و ، و ٻر اى گه رما سه رما و ، و ٻر اى كه يف خو شى دل
ته نگى و ، و ٻر اى سه ركه و تن بن كه و تن و ، و ٻر اى ٺاشتى شه رو ٺازا وه و ،

وږپړای جوان دزږيو ، وږپړای شیرین نالو ، وږپړای هیمنسی و ئاسایش
 ترسو له رزو ۰۰۰ به کورنی وږپړای ئه ریتی (ایجابی) نه ریتی (سلبی)
 هه بیت ، تاكو پروون بښه وه که سه بارهت بهو شتانه ی پیریان قایله و جوی
 په زامندی وین چوون په فتار ده کات ، ئیا خوئی لی ایی ده بی و هر
 خوئی له بیر ده بی یان مافی خه لکی دیکه شی تندا په چاو ده کاو سوپاسی
 خودا ده کات •

وه هه تا ده رکه ویی که سه بارهت بهو شتانه ی پی یان ناپازی یه و خو شی
 ناوین هه لوښتی چ ده بی ، ئیا دنیای لی وه تنگ دی و بی هیوایی پرووی
 تی ده کاو دست ده کات به پرځنه گرتن له کار سازی بوونه وهر ، یان
 به به راو دژوو وه نارام ده گری و پرووی به ندایه تی ده کاته خواو پی یی
 ده لیت : ئه من به نده ی تو م و هر چو نیکي تاقیم بکه یه وه پازیم و شوکرانه
 بزیرم •

چوارم : هه مو ئه و دیاردانه ی به شتیکی سه لبی و خه راپ وه بهر چاو
 دین ئه گهر له گلو شه نیگایه کی گچکه وه و له پروانگه ی به رژه وه ندی که ص
 (شخصی) - یه وه سه پیریان که ین سه لبی و حه راپ ، ئه ما ئه گهر له
 پروانگه ی به رژه وه ندی گشتی یه وه تی یانه وه پامین نه ک هر شتیکی به دو
 خه راپ نین به لکو گه لیک گه لیک شتیکی پیو یست و جاکیشن ، بو وینه :
 توفان و باران و به فر بو بابایه که له شی تهر ده بی و سه رمای ده بیت شتیکی
 خه راپ و سه لبی به به لام ئه گهر له پروانگه ی به رژه وه ندی گشتی یه وه
 سه یری بکه ین شتیکی زور باشه و گه لیک زه رووری یه و زیانی مه ردومی
 پیوه به نده به خواردن و خوار دنه وه باک و خاوینی و کشت و کال و مالات
 به ختو کردنه وه •

دیسان کویری و که پی و لالی و که چه لی و شلی و گوجی و دهرده داری
 سه بارهت به و که سه ی که کویره یان که په یان لاله یان که چه له یان شله

یان گۆجه یان دهرده داره شتیکی خهراپن ئه ماما سه بارهت به بهرزه وه ندی گشتی زۆر چاکن و گه لیک پویستن ده زانی بوچی !؟

بوختاری وهی ههردوم که چاویان به بابای کوپتر کهوت قهدری نیمه تی چاوو ، که چاویان به کهپر کهوت قهدری نیمه تی گوئی و ، که لایان دیت گه وره بی نیمه تی گو یایی و ، که که چه لیان دی قهدری تووکی سه رو ، که شهل یان دی قهدری لاقو له تهری ساغو ، که گۆجیان تانه بهر چاوان قهدری نیمه تی دهست و بهلو ، که دهرده داریان دی قهدری لهش ساغی بزنان ، که قهدری نهو نیمه تانه شیان زانی قهدری بهر وره دگاریان ده زانن و که قهدری ویشیان زانی له تاقی کردنه وه به که یان دا نمره به کی چاک وهرده گرن •

ههراواش بهو پیو دانه هه مو نهو دیاردانهی که تیمه به پروالهت به شتیکی سه لپی و بهد دینه بهر نیگامان گشتیان ئه گهر بهرزه وه ندی گشتی په چاو بکه یین زۆر شتی باش و پویستن بو ژیان •

جا تیتسا دوای خسته پووی ئه م چوار خاله ده توانین بچینه سه رو کاری ئه و شتانهی که په شینه کان به عهیب و نانه واوی و که مو که سری له قهله م ده دن له بوونه وه روا :

● سه بارهت به هه بوونی جوړه ها نه خووشی دهروونی و جهسته بی ده لاین :

هه بوونی نه ساغی و نه خووشی له چه ند لاوه شتیکی زهرووری بهو ده بی هه بیت :

۱ - پشینان گوتوو یانه : له تاریکه شهوان دا قهدری مانگی ده زانری ، به لئی هه مو نازو نیمه ته کانی ژیان و هختیک قهدریان ده زانری و بهی به بایه خ داری یان ده بری که په کیان له سهر کهوت ، ئه گهر گریه ان نه ساغی و

نهخوښيش نه بوايه ښان ههستي به بايه خو گرنګي ته ندروستي و له ش
ساغی نده کرد بویه گوتراوه : ته ندروستي تاجیکه له سهری هه موښناسیتکی
ساغ ټوما درده دارو نهخوښه کان نه بی نای بینن .

جا پرته نګه لیره دا به کیک بلیت : جا قیدی چی ده کا با بابای ته ندروست
هست به نیمه تی ساغی نه کات چما چ ده قهومی ؟!

ده لاین : نه زور ده قهومی چونکه زیانی دنیا جی تاقی کرانه و یه و
ښناسیش هه تا پتر هست به گوره یی به هره و نیمه نه کانی خودا بکات
چاتر له خوی وه نزیک ده که وئی و زیاتر هست به منته باری ده کات .

۲ - ټو گورپانکاری و پش که وتن و پهرسه ندنه ی له زیان دا ده ی بینن
ټه نجامی مل ملانی و ده به ریک پاجوونی ښاسانه له گه ل ټو کو سپ و
ته گره و مهینه تی یانه ی پی پی ده گرن که له ټو وان دا (نهخوښی)
پو ټیکي گرنګ ده گپړی ، جا ته گه ر ښان ټو کو سپ و ته گره و
چهره سهری یانه ی له پی دا نه بوايه ده بو ده گه ل چ ملانه ی گرتبايه و
ده به ریک پاجووبايه ؟!

ټایا ته گه ر ټو سدان نه ساغی یانه نه بوونايه که تووشی ښان و
تازه ل و پوووک دین ښان چ هه و جی ی ټوه بوو که هه زاره ها کتیب و
نوسراو بره خستی که ده رباره ی ټه وان نهخوښی یان و شیوازی
چاره سره کر دبان ده دوین ؟!

۳ - هه لته نهخوښی یه کان به هوی میکروبه ووه بلاو ده بنه و ، به لام
ټایا ده زانی که زانایان ده لاین هه بوونی میکروپ بو زیانی ښان شتیکی
پیوست و بايه خ داره ؟ شاره زایان ده لاین چوونه زور و هه ی میکروپ
له جهسته ی ښان ده پته هوی دروست بوونی نا کوکی و ده گونګ پاجوون
له ټوان میکروپ و خرپو که سپی یه کانی خوین دا ، خرپو که سپی یه کانی
خوین له ټه نجامی مل ملانی یان دا له گه ل دوژمنه سنور شکیته کان دا

پوښتی یان به بژیوو و تفاقى پتر ده کات له سونگه ی سدرف کردنی بژیوو
 تفاقى زوریش له لایهن خړوکه سپی به کانه وه له شی ښان به وه و فراژوو
 بوون و نه شو و نماکردن ده چیت ، ته نانه ت شاره زایان ده لاین : نه گهر
 میکړوب نه بویه قه دو بالای هیچ ښایتک له (۸۰) ساتمه تر تنی
 نه ده پېړی •

● سه باره ت به جهنگ و شهرو شولیش ده لاین :

۱-۲- هه رچی له خالی یه که م و دوو هم دا گونمان ده رباره ی
 نه خوښی و نه ساغی لیره ش دا بی هینه وه بهر نیگات و ته نیا وشه ی (نه خوښی)
 بکه به (شهرو شول) و وشه ی (ته ندروستی) بکه به (هینم و ناسایش) •

۳ - شهرو شول و هه را نه نجامیکى سرووشتی زیانی ښانه کانه ،
 چونکه خوی به خشنده له سونگه ی نه وه وه که ښانی بوختری تاسی
 کردنه وئى خولقاندوه وای دروست کردوه که :

یه که م : نژاد بئو به پئى و بست و هه لېزاردنی خو ی به پئى به دا
 پروات •

دوو م : له گه ل پانهری خړو چاکه دا پانهری شهرو خرابه ش هه بیت
 له زیانی دا ، جا له ناکامی کو بوونه وه ی نه م دوو عامیله دا ښانه کان
 تیک هه ل ده پړژین و له پراستیک پرا دین و جهنگ و هه را به رپا ده بیت •

که واته هه بوونی شهرو شول نه نجامیکى حه تمی و سرووشتی زیانی
 ښانه و عامیلکى بنه پرتی به له تیک هینه ره کانی سرووشت و سهرو سیمای
 کومه لگای مرو شایه تی •

خو نه گهر به کیکیش بلت : جا چ ده بوو نه گهر نه دوو عامیله ی که
 له نه نجامی وان دا شهرو هه را به رپا ده بیت نه بوونایه ؟

دەلێن : ئەو دەمی ئینسان لە ئینسانەتیی دەشۆراو بەکەلکی تاقی کرانەووە و جێنشینایەتیش نەدەهات ، چ فەرقی نەدەبوو لەگەڵ ئەو دارو بەردەدا کە ئەستۆگەنجی یاسا فیزیایی و کیمیایی بەکانی سرووشتەو داری یی لەسەر بەردی دانانری و مێشی یی لەئاو ناگری .

● دەربارە ی هەبوونی خەم و خەفەت و بەزارەش دەبێزین :

خەم و خەفەت خواردن بو ملانە گرتنی ئینسان لەگەڵ کۆسپ و تەگەرەکانی ژیانی دا وەک تین و گەرمی وایە بو ناگر ، واتە ئەگەر بێن : بوچی خەم و خەفەت و دل تەنگی و کەسەر هەیه لەژیانی دنیا دا ؟ - لەگەڵ ئیتراف کردنمان دا بەهەبوونی تەنگ و چەلمەو گیرە و کێشە ی نەپراوە دا - وەک ئەو وایە بێن : لەبەرچی تین و گەرمایی مان بو دیت لە کاتێک دا لەبەر ئاوروچکە یەکی دانیشتوین !؟

● سەبارەت بە بوومەلەرزە و ناگر بۆزە کایش لەتەفسیری ئایەتی

دوو مەدا شتیکمان لێ پراگە یاندووە کە بایی قەناعەت یی هێنان دە کات .

● ئەمما مەسەلە ی دیاردە ی تۆفان زانایان دەربارە ی دەلێن :

ئەو هەلکەشین و داکشین و تۆفانانە ی کە لەزەریاگان دا پروو دەدەن جوړاو جوړن : هەیانە لە ناوچە ساردە کانهو دەی و هەیانە لە ناوچە گەرمە کانهو ، هەیانە توخی سەرەوێ ناوی دە گرتەووە و هەشیانە باری بنەوێ سوودی ئەو هەلکەشین و داکشین و تۆفانانەش و بپرای هاوسەنگ کردنی پلە ی گەرمی نزمی ناوچە ساردە کان بەهۆی تۆفانی گەرمەووە پلە ی گەرمی بەرزی ناوچە گەرمە کان بەهۆی تۆفانی ساردەووە ، دەبێتە هۆی شلقاندن و تیکەووە پاشەقاندنی زەریاگان و نایە لێ بوگەن بن و بێنە کانگی زاووزی ی بەکریا و مێش و مێشولەو زیندەووە زیان بەخشەکانی تر .

● ئەمە سەبارەت بە تۆفانی ئیو زەریاكان ئەمما لافاوی پرووبارە كان
 بی گومان ئەگەر لە پوانگە بەرژەوئەندی گشتی یەو سەیری کەین زۆر
 بەسوودە چونکە نیشانە و درووشمی زۆر بوونی ئاوی چۆم و پرووبارە کانه و
 ئەوش شتیکی شوکری خوای دەوئی و شایانی بی قەلس بوونی یە ،
 مەسەلە ی وەپیش خستی بەرژەوئەندی گشتیش لەسەر ئی تاک شتیکی
 سەلتراو و پی ناوی زۆری وەدوا کەوین •

● هەورە تریشقەش و پرای ئەوی کە ئەنجامی پیکەو وەتور بە
 بوونی هەورە سارد و گەرمە کانه ، دوو مین پینگەشە بو دروست کەزنی
 (نایترۆجین) لەزەوی دا چونکە هەر جارێک هەورە تریشقە بریقە ی هات
 ئەندازە یەک لە (ئۆکسجین) و (نایترۆجین) پیکەو وەتور بە
 دە کاو بارانیش وەک (نایترۆجین) یکی ئاویتە دە ی هیتتە خواری بو ئیو
 زە (۱) •

● دیار دە ی سەرما و گەرما و باو گێژە لوو کەش پی ناوی یەک
 بە یەک وەدوا یان کەوین و سەری خوینەری ئازیریان پیو بەشیتین چونکە
 حیکمەت و سوودیان شتیکی هەست پی کراو و لە کەس شیرا وە یە ئەمما
 بە مەر جیک بەرژەوئەندی تاییەتی ئە کەینە سەنگی مەحەک و خو بەرستانە
 دە دنیا یە ئەفکرین •

ئێستا مایەو مەسەلە ی هۆو حیکمەتی هەبوونی شەیتان و پیو دارو
 دەستە کە ی ، بەلام چونکە کەسیک بەوردی لەوی پابورد وورد بوو پیتەو و
 لئی حالی بوو پی بەستایی حیکمەتی هەبوونی شەیتانیش دەزانی ،
 بە پیوستن نازانم لەبەنی کەووی بەم درێژ دادپی یە بکەم . پیو بە کورتی
 دە ئیم :

(۱) سەیزی کتیی (العلم يدعو للإيمان) ی کرسی موريسون بکە لاپەرە

• (۷۸ ، ۷۹)

وہك گوتمان ئىنسان جىن شىنى خوايه و بو تاقي كردنه وئى خونناره ،
 كه سىكىش ده كرى تاقي وه كرى كه تواناي به سهر ده چوون و
 دهنه چوونى دا هه يت ، نه گهر نا به زور لى كراو (مُجْبَر) حسيب
 ده كرى ، كه واته ده بى و سىراي باله رى چاكه كه زىرى و فرشته و
 پىغمبه رانن (صلى الله عليهم وسلم) باله رى خه راپهش هه بى كه هه او
 نه فس و شه يتان و به دانن •

له مه وه كه پابورد زانيمان كه په خه ي پهش بينان سه باره ت به
 بوونه وهر وهك بلقى سهر ناوئى وايه و ههر له خوزه بووچ ده يتسه وه ،
 چونكه هه مو نه و شانه ي نه وان به عه يب و ناته واوى له قه لم ده دن شتيكه
 ناپىنك و پىكى و خوار و خىچى تبه درامان و بىر كردنه وه ي خويان هيناويه ته
 دى و هىچى دى •

له كو تا بى دا ده لىم : نه و پهش بينانم وهك بابايهك دىنه پىش چاوان كه
 له پشت په رده يه كى په شه وه سه رى جهان ده كات و دوايش ده لىت : نه م
 دنيايه هه موى ههر تارىكى و شه وه زه نكه و هىچ جوانى به كى تىدا نه !

★ گه وه رى سى يه م :

جوړى په يو هندی نيوان خوا و بهنده له پى بازى ئىسلام دا :

په يو هندی نيوان خودا ئىنسان له ئىسلام دا برى تى به له خو شه وى ستى و
 پى زى دووسه ره ، واته خو شه وى ستى و پى زى خودا بو ئىنسان و ئى ئىنسان بو
 وى ، هه له ته كه ده لىن په يو هندی نيوان خوا و ئىنسان له ئىسلام دا ناوايه
 واته له دنياي واقع دا وايه چونكه (ئىسلام) به رنامه ي راسته قىنه ي خوايه
 (ان الدين عند الله الاسلام) •

دياره كه به رنامه ي راسته قىنه ي خواش شتىكى واقعى به و له گه ل
 واقع دا ناكو كى نه ، له مه وه ده گه ينه نه م نه نجامه :

هەر بیرو باوە پێک پەیوەندی نێوان خوا و ئێسمان بەغەیری ئەو
 شیوەیە دیاری بکات کە ئیسلام دەبێت بیرو بازە پێکی پووچ و هەلە یەو
 لە گەڵ واقع دا ناسازی ، جا ئەو پووچی و هەلەیی و لە گەڵ واقع دانە سازانەش
 بە لگەیی ئەمە یە کە خودا نە ی ناردووە با لە نێو خە لکیش دا بە ناوی ئایینی خواوە
 ناسرابی (۱) .

ئێستاش چەند دە قێک لە قورئانی قسە لە جێ و فەرماشتی پێغەمبەری
 پێشەوا مان (صلی اللہ علیہ وسلم) دە خەینە بەر جاوان کە ئیسلامی ئەم
 قسە یە ئیستامان دە کە ن و جۆر و چۆنە تی پەیوەندی نێوان خودا و
 ئێسمان بۆ پوو ن دە کە نە وە :

۱ - لە هاتنی ئایە تی (الرحمن الرحیم) بە دوای (رب العالمین) دا
 ئەمە دە فەرماشتە وە کە پەر وەرد گاری کائینات (رب العالمین) بە سیۆز و بە زەیی و
 بە خشن دە یە (الرحمن الرحیم) . لە ئاقار وە دی هێ ترا وە کانی دا .

۲ - (ومن الناس من يتخذ من دون الله اندادا يحبونهم كحب الله
 والذين آمنوا اشد حبا لله) بقره - ۱۶۵ یانی : هێندێ کەس هازە لێ بۆ
 خوای پەیدا دە کە ن ، هێندە ی خۆشە و یستی یە خوای خۆش یان دە و ی ن ،
 ئەمما پەر واداران لە وان پتر خوایان خۆش دە و ی ، واتە خۆشە و یستی
 پەر واداران بۆ خوایان پترە لە خۆشە و یستی وان بۆ پەر س ترا وە کانیان .

۳ - (يا ايها الذين آمنوا من يرتد منكم عن دينه فسوف يأت الله بقوم
 يحبهم ويحبونه) مائده - ۵۵ ، یانی : ئە ی پەر واداران هەر کامێک لە

(۱) لێرە دا مە بە ستم لە و ئایین و مەزە بانە یە کە ئێسمان دە سکاری کردوون و
 شیواندوونی و وای لێ کردوون کە لە گەڵ واقع دا نە سازین وە ک :
 جوولە کایە تی و مە سیحایە تی .

تَبَوَّه لَه دِينَه كَهَى وَه رَغَرِپْ خَوَا مِيلَلَه تَيْك دَه پَرَه خَسْتِي خَوْشِي دَه وِسِن وَ
خَوْشِيَان دَه وِيّ •

٤ - (قَلْ اِنْ كُنْتُمْ تَحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِ يٰحَبِيْبِمُ اللّٰهُ •••) آل
عمران - ٣٢ ، وَاتِه : بَلِيّ - بَه ئِيْسَانَه كَان - ئَه گَر خَوَاتَان خَوْش دَه وِيّ
وَه دَوَاى مَن كَه وَن خَوَاش خَوْشِي دَه وِيْن •

٥ - خَوَاى بَه خَشْنَدَه لَه فَه رَمُوودَه يَه كِي قَوْدَسِي (حَدِيْث قَدْسِي) دَا
دَه فَه رَمُوِيّ : (اِذَا تَقَرَّبَ اِلَيَّْ الْعَبْدِ شَبْرًا تَقَرَّبْتُ اِلَيْهِ ذِرَاعًا وَاِذَا تَقَرَّبَ اِلَيْ
ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعًا وَاِذَا اَتَى اِلَيَّْ مَشِيًا اَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً)^(١) وَاتِه : ئَه گَر
بَه نَدَه بَسْتِيك لِيْم وَه نِيْزِيك كَه وِيّ بَايْئِك لِيّ ي نِيْزِيك دَه بَه وِه ، ئَه گَر بَه
پَرُوِيْن بُوْلَام بَيْت بَه غَارْدَان بُوْ لَاى دَه چَم !!

٦ - دِيْسَان خَوَاى گَه وِرَه لَه سَه رَ زَمَانِي بِيْغَه مَبَه ر (صَلِي اللّٰه عَلَيْهِ
وَسَلَم) فَه رَمُو وَيَه تِي : (عِبْدِي مَا عِبَدْتَنِي وَرَجَوْتَنِي فَاَنْتِي غَافِرُ لَكَ عَلٰى مَا كَان
فِيْكَ ، وَيَا عِبْدِي اِنْ لَقِيْتَنِي بِقَرَابِ الْاَرْضِ خَطِيْئَةٌ مَّالِمٌ تَشْرِكُ بِي لَقِيْتِكَ بِقَرَابِهَا
مَنْفِرَةٌ)^(٢) وَاتِه : ئَه ي بَه نَدَه مَه تَا بَه پَه رَسْتِي وَ تِكَا م لِيّ بَكَه ي لِيْت خَوْش
دَه بَه مَه رَجَه نَدَه تَا وَا نِيْشْت هَه بِن ، وَه ئَه ي بَه نَدَه ئَه گَر بَه پَرَا وِه پَرِي زَه وِي
لَه تَا وَا ن بِيْ يَه لَام هَا وِه لَمْ بُوْ دَا نَه نِيّ ي ئَه مِيْش بَه پَرَا وِه پَرِي زَه وِي بَه زَدِي ي وَ
چَا وِ پُوْشِي وَ لِيّ خَوْش بُو وِنْت بُوْ دِيْنَم !!

٧ - بِيْغَه مَبَه ر (صَلِي اللّٰه عَلَيْهِ وَسَلَم) فَه رَمُو وَيَه تِي : (لَلّٰهُ اَشَدُّ فَرْحًا
بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ حِيْنَ يَتُوْبُ اِلَيْهِ مِنْ اَحَدِكُمْ كَا نَ عَلٰى رَا حِلْتِهِ بِاَرْضِ فَلَآةٍ فَا نْفَلْتَتْ
مِنْهُ رَا حِلْتَهُ وَعَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ فَا يُسِّسُ مِنْهَا فَاْتِي شَجْرَةٌ وَاَضْطَجِعُ فِيْ ظِلِّهَا

(١) (بخاری) له (انس و ابی هريرة) وهو (طبری) له (سلمان الفارسی)

یهوه پریوایه تیان کردوه •

(٢) (احمد) له (ابو ذر) هوه پریوایه تیان کردوه •

وقد أيس منها ، فينما هو كذلك اذا هو بها قائمة عنده فأخذ بخطامها ثم قال من شدة الفرح اللهم انت عبي وانا ربك ، اخطأ من شدة الفرح (١) .

ياني : خوا شادو دلخوشتره به توبه و گه پانه و می به ندهی له بابایه که ولاختگی بی به له دهشتیکی چؤل و هوئل ، ئینجا و لآخه که می لئی به ره دلدای ده بیت و خواردن و خوار دنه وه که شی له سه ر بشتی به تی ، دوا بی لئی نانومید ده بی و ده چتیه کن دره ختیک و له بن سیهری دا ده نوئی هه لیه ته به چاکمی لئی بی هیوا و ته ما پراو بوه ، جا له کاتیک دا له و حاله می دایه سهیر ده کات هاتوته بهر ده می پراوه ستاوه ، شه ویش جله وی ده گسرتی و له خوشیان ده لبت : نهی خوا به نه تو به نده می و من بهر و ردگار تم ، له خوشیان لئی تیک ده چی !!

۸ - خوی گه و ره له سه ر زمانی یغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم)
فهرموویه تی : (عبي المؤمن احب الي من بعض ملائکتي) (٢) .
واته : به نده می بر پوادارم لا خوشه ویست تره له بر پیک له فرشته کانم !!

۹ - دیسان خوی میهره بان فهرموویه تی : (حقت محبتي للمتحابين فيَّ وحقَّت محبتي للمتواصلين فيَّ ، وحقَّت محبتي للمتناصحين فيَّ ، وحقَّت محبتي للمتزاوِرين فيَّ ، وحقَّت محبتي للمتباذلين فيَّ ، المتحابون فيَّ على منابر من نور يغبطهم بمكانهم النيون والصدیقون والشهداء) (١) .

یانی : خوشه ویستیم فه رز بوه بو ئه وانهی له پناوی من دا به کتریان خوش ده وی ، وه خوشه ویستیم فه رز بوه بو ئه وانهی له بهر خاتری من ینکه وه به یوه ستن ۴ وه خوشه ویستیم بیویست بوه بو ئه وانهی له پئی من دا

(۱) (مسلم) پیوایه تی کردوه له - انس بن مالک - هوه .

(۲) - طبری - له - ابو هریره - وه پیوایه تی کردوه .

نامۆزگاری یه کتر ده کهن ، وه خۆشه ویستیم فه پز بوه . بۆ ئهوانهی له بهر من هاموشوی یه کدی ده کهن ، زه خۆشه ویستیم بپویست بوه . بۆ ئهوانهی له بهر خاتری من شت به یه کتر ده به خشن ، ئهوانهی پیکه وه دۆستن له پرسی من دا - له به هه شت دا - له سه ر چه ند دوانگه (منبر) یکی نورینن . پێغه مبه ران و باوه پته وان و شه هیدان ئیره یی یان پێ ده به ن له بهر به رزی پایه و پله یان .

۱۰ - خوی به خشنده له فه رمایشتیکی تری قودسی دا فه رموویه تی :
 (مَنْ آذَى لِي وَلِيًّا فَقُلْ اسْتَخْلِجْ لِي خَرْتًا مِنْهُمَا أَوْ يَخُذْ أَوْ يُعْطِ مِمَّا رَزَقْنَاهُ وَأَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عِجَابٌ عَلَىٰ حَقِّهِ الَّذِي كَفَرَ عَنِ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ)
 الفرائض ، وما يزال عبدي يتقرب اليّ بالنوافل حتى أحبه ، فاذا أحببتك كنت عينه التي يبصر بها وأذنه التي يسمع بها ورجله التي يمشي بها وفؤاده الذي يعقل به ولسانه الذي يتكلم به ان سألتني اعطيتك وان دعاني اجبتك ، وما ترددت عن شيء أنا فاعله ترددي عن وفاته لانه يكره الموت واكرد مسأله (۲) .

یانی : هه رکه سیک دۆستیکم ئازار بدات شه پی له گه لدا به رپا کردووم ، وه به ندهم به هیج شتیک وه ک به جئ هینانی نه و شتانه ی له سه رم فه پز کردوون له من وه نیزیک ناکه وی ، وه به ندهم ده م بۆ ده می لیم وه نیزیک ده که وی به وی هینانی سونه تانه وه هه تا خۆشم ده وی ، که خۆشم ویست ده به ئه و چاره ی پێی ده بینئ وه گوئی به ی پێی ده بیستئ وه لاقه ی پێی ده پواو نه و زیری به ی شتی پێ

(۱) (احمد) و (طبری) و (حاکم) و (أبو نعیم) له عائشه وه پریوایه تیان کردوه ، (بخاری) یس پریوایه تی کردوه له (ابو هریره) وه له گه ل جیاوازی به کی که م دا .

(۲) (بخاری) پریوایه تی کردوه .

ده‌زانی و ئهو زمانه‌ی قسانی بئی ده‌کات ، ئه‌گه‌ر داوا‌ی لئی‌کردم بئی ده‌به‌خشم و ئه‌گه‌ر بانگی کردم بده‌نگی‌یه‌وه ده‌چم ، وه له‌هیج شتیک‌دا که ده‌یکه‌م دوودل نه‌بووم وه‌ک دوو دلیم له‌مراندنی‌دا چونکه ئهو - به‌نده‌یه - مردنی بئی ناخۆشه و ئه‌مینش بئی ناخۆش بوونی ویم بئی ناخۆشه !!

خوینه‌ری ئازیز ئهم ده‌ نموونه‌یه له‌په‌چیک بون له‌ ته‌غارێک له‌و ده‌قه ئیسلامی‌یانه‌ی ده‌ری ده‌خه‌ن که په‌یوه‌ندی نیوان خوا و ئینسان بریتی‌یه له‌ دۆستایه‌تی و پزیز و خۆشه‌ویستی له‌ئافار یه‌ک‌دا .

ئهمما لێ‌ده‌دا شتیک ماوه پێویسته بگوتری ، که ده‌لێن په‌یوه‌ندی نیوان خوا و به‌نده‌کانی بریتی‌یه له‌ خۆشه‌ویستی و سۆزو دۆستایه‌تی نابئی ئه‌مه‌ی لئی وه‌فامرئێ که نه‌فی هه‌بوونی ترسان له‌خودا ده‌که‌ین ، ئا چونکه له‌خوا ترسان خه‌سله‌تێکی به‌په‌ته‌ی ئینسانی ژیر و خواناسه‌ و مرۆف تا پتر خوا بناسی زیاتری لئی ده‌ترسیت ، به‌لئی مه‌به‌ستمان ئه‌وه یه‌ به‌لکو مه‌به‌ست ئه‌مه‌یه که خۆشه‌ویستی و سۆز له‌نیوان خوا و ئینسان‌دا زه‌مینه‌ و بنچینه‌ی په‌یوه‌ندی نیوانیانه ، ئه‌مه‌ش که گوتمان پاستی‌یه‌که وه‌ک مانگی چوارده له‌ئێو به‌نامه‌ی خودا خۆی ده‌نوینئێ و له‌ ده‌یان ده‌ق‌دا خراوه‌ته‌ پوو .

به‌لئی په‌یوه‌ندی خوی به‌به‌زه‌یی و بالا ده‌ست له‌گه‌ل ئینسان‌دا ئاوا‌یه نه‌ک وه‌ک فه‌یله سووفه‌کانی یۆنانی ده‌یان گوت ، که گوا‌یه خودا هه‌ر هه‌تنده په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل مرۆف‌دا هه‌یه که وه‌دی هه‌تهریه‌تی و هه‌چی دی ، چونکه ئه‌وان ده‌لێن : خودا بوونه‌وه‌ری وه‌ک ئاشنکی زه‌به‌لاح وه‌گه‌ر خسته‌وه وازی لئی هه‌تاوه‌ و پشته‌تی تێ‌کردوه‌ و ئینسانی تیدا هه‌لوه‌دا کردوه . وه‌ نه‌ک وه‌ک ئه‌فسانه‌کانی کلیسایی (الخرافات الكنسیه) ده‌لێت : که گوا‌یه خوا به‌نده‌کانی ده‌بوغزینئێ و بئی خۆش یه‌ شت فیر بن و له‌ دنیا‌یه‌تی‌بگه‌ن و هه‌یج شتیکیان له‌ زانیاری خۆی به‌ش نادات و هه‌یج کام له‌ نه‌هتیی یه‌کانی خۆیان

بۆ ئاشكرا ناكات ئەللاھوممە مەگەر لە پێی دزی و فزی و تەلەكە بازى يەوہ ، دەنا ئىنسان هيجى دەسگىر نايٓت !!

وہ نہك وہك ئەفسانەى جوولەكايەتى دەئٓت : كە خوا ئٓمە - گەلى جوو - ى كرددو بە وە كىلو جىئ ئىنىنى خوئى و ئٓمە گەلى خواى ھەلبزٓراو (شعب اللہ المختار) ین و ئٓمە فرزندو خوئشەوئستى خواىن (نحن ابناء اللہ واجباؤہ) و پٓويستە ھەموو گەلانى تر - غەبرى جوو - دىلو زٓبر دەستى مەبن و ئٓمە سووديان لٓى وەرگرين چونكە خوا ھەر وہك چوئن ئازەلٓى لەبەر خاترى ئىنسان خوئقاندوہ غەبرى ئٓمەشى لەبەر مە خوئقاندوہ !!

وہ نہك وہك ئەفسانەى بت بەرسى بەھەموو شٓوہ كانى يەوہ دەئٓت : پٓويستە بۆ وەى بگەينە خوا ھوؤ وەسٓيلەيەك ھەبٓت لە نيوان دا^(١) ، جا كە يفىئ خوئبەتى ئوھوؤ وەسٓيلەيە دارە ، بەردە ، خورمايە ، مانگايە ، پووہكە ، ئىنسانە يان ھەر شٓىكى ترە •

جا ئٓستاش خوئنەرى بەرپز ! وەرە پٓبازى خواو پٓچكە كانى تر لەبەرئٓك پارگروہ پامٓنە ھەتا بەرزى و گەورەيى بەرنامەو ئاينى خوداو نزمى و قريؤكى پٓچكە دەسكردە كانت بۆ دەر كەوئى •

(١) ھەلبەتە ئٓمەى مسوئلمائيش ئىنكارى ناكەين كە ھەبوونى ھوؤ وەسٓيلە پٓويستە بۆ گەيشتن بەخودا وہك پٓغەمبەر (صلى اللہ عليه وسلم) يان كەسٓيٓك كە جىئ گرى وى يەو لە شوئنى دادەئٓشىئ ، بەلام ئٓمە دەئٓين ئو ھوؤ وەسٓيلەيە ناتوانئى ھيج زەرەرو قازانجٓكمان پٓي بگەينئى بەبٓى وئستى خودا كەواتە نابٓى ئىنسان ئەوان پەرسئى و لٓى يان وەبپا پٓئى چونكە ئوہ ھەر لايقى خوايە •

تەفسیری ئایەتی چوارەم

« ملك يوم الدين ، خاوەنی پۆزی سزاو پاداشە • مانای وشەكان : ملك : واتە خاوەن ، پڕېنكیش بە (مَلِك) یان خویندۆتەووە واتە سەرۆك و خاوەن دەسەلات •

يوم الدين : واتە پۆزی پاداش و سزا ، چونكە (الدين) لە زمانی عەرەبی دا دوو واتایان هەل دەگرت ، یەكەم : تاین و پێباز (ان الدين عند الله الاسلام) دووم : سزاو پاداش وەك لەم ئایەتەدا هاتووە •

لەم ئایەتە پیرۆزەدا بابای مسوڵمانان دینی بەویدا کە خوای گەرە خاوەن و گەرەوی پۆزی قیامەتە ، کە پۆزیکە چاگان پاداشیان وێ دەدریتەووە ، بەدان بەسزاو تۆلەیان دەگەن •

جائزستا یا بناویك لە دەریای دەولەمەندی ئەم ئایەتەدا لێ بدەین و بەقەدەر تواناو بو لوان بڕیک لە گەرەو گرانایی بەکافی بێنە دەر :

★ گەرەو هەری یەكەم :

پۆزی قیامەتی چیەو چۆن دیتە پیش ؟

لەبەر پۆشنایی چەند دەقیکی قورئان و فەرماشتی بێغەبەردا (صلی الله علیه وسلم) وەلامی ئەم پرسیارە دەدەینەووە :

۱ - بەروردگار دەفرمووی : (بسم الله الرحمن الرحيم • اذا السماء انفطرت • واذا الكواكب انتثرت • واذا البحار فجرت • واذا القبور بعثت ••) انفطار •

واتە : بەناوی خوای بە بەزەیی بەخشنە ، کاتیک ئاسمان شەق و بەق بو ، وە کاتیک خڕۆکەکان پڕزو بلاو بوون ، وە کاتیک دەریاکان تەقینەووە ، وە کاتیک گۆرەکان هەلقەندرانەووە •••

۲ - ديسان فەرموويەتى : (اذا الشمس كورت ، واذا النجوم انكدرت ،
واذا الجبال سيرت ، واذا العشار عطلت ، واذا الريحوش حشرت ، واذا
البحار سحرت ، واذا النفوس زوتجت ، واذا المؤودة سثلت ، بأى ذنب
قتل ، واذا الصحف نشرت ، واذا السماء كسثطت ، واذا العجيم سعرت ،
واذا الجنة ازلفت ۰۰۰) تكوير •

يانى كاتى پوژ ينجرايهوه ، وه كاتيك ئەستېرە كان كوزانهوه ، وه
كاتيك شاخه كان بزوينران ، وه كاتيك حوشترى نازس پشت گوئى خرا ،
وه كاتيك جانهوه ران خپر کرانهوه ، وه كاتيك دەريا كان داگيرسان ، وه كاتيك
ئىنسانه كان زيندوو کرانهوه ، وه كاتيك «كچى» زينده به چال کراو پرسيارى
لى کرا : به چ تاوانىك كوزراوه ، وه كاتيك نامه كان به شرانهوه ، وه كاتيك
ئاسمان كهول کرا - ئەو گومبەزە شينه پاراوهى ئىستا دەى پىنين ئەما -
وه كاتيك دۆزەخ بئىسە دار کرا ، وه كاتيك به هەشت پارزىنراوه ۰۰۰

۳ - لەجئى به كى دى دا دە فەرموئى : (القارعة ، ما القارعة ، وما ادريك
ما القارعة ، يوم يكون الناس كالفراش المبثوث ، وتكون الجبال كانهن
المنفوش ۰۰) القارعة ۱-۵ •

واته : داچلە كئىنەر ، چووزانى داچلە كئىنەر چى به پوژنىكە مەردوم
وهك به پوولەى پرژو بلاويان لى دىت ، وه شاخه كان وهك خورى پەنگاؤ
پەنگى شىنراوه •

۴ - هەروەها فەرموويەتى : (ونفخ في الصور فصق من في السموات
ومن في الارض الا من شاء الله ، ثم نفخ فيه اخرى فاذا هم قيام ينظرون ،
واشرقت الارض بنور ربها ووضع الكتاب وجيء بالنبيين والشهداء وقضى
بينهم بالحق وهم لا يظلمون ۰۰) زمر ۶۸ ، ۶۹ •

واته : وه كه په نا (صور) فووی پيدا كړا ، ده سبه جي هه رچی له
 ناسمانه كانو زه وی دا هه به بی هوش بوون ، مه گه ر نه وه نه بی كه خوا
 به وی - بی هوش نه بی - ئینجا فووی كی دیکه ی پيدا كړا ، په كمر
 هموویان همستانه وه و جاوه پروان بوون ، وه زه وی به پوښنایی په روه ردگاری
 پرووناك بووه و کتیی تاوانان پوښراو پیغه مبه ران و شاهیدان هیران و به هغو
 پاستی جوگمیان له تیوان دا كړا ، بی نه وه ی زولمیان ای بکریت .

۵ - له شویتيكي تر دا فمروویه تی : (یوم تبدل الارض غیر الارض
 والسموات وبرزوا لله الواحد القهار ۰۰) ابراهیم - ۴۸ .

واته : پوژی قیامه تی نه زه وی وه ك خوی ده مینی و نه ناسمانه كانو
 - بنده كان - پاده نوینرین بو خوی ته نیای بالآ ده ست .

ئیستا له تیکر ای نهو نایه تانه دا بو مان ده ركهوت كه پوژی قیامه تی
 چون دینه پیش ، زانیمان كه پوژی دواپی وه ختیک دینه پیشی كه نه م
 زیانه ی سه ر زه وی کونایی بی دیت و نه م بوونه و ره تیک ده چی ، به لی
 زانیمان كه ناسمانه كانو نه ستیره و خرۆكه و شاخو ده ریاو ۰۰۰ هتد
 سه ر له بهر هه لا هه لا ده بن و له بهر تیک هه لده وه شین ، واته هه ر وه ك چون
 به نكه مووروویكه له وه ختی پچرانی ده زووه كه ی دا پرزو بلاو ده بی و هه ر
 ده نكه ی بو چی به کی ده چی ، نه م بوونه و ره ش هیزی کینشده ی ده نیودا
 نامینی و پارچه پارچه ده بی ، زانیشمان كه هوی نه م تیک چوون و خه را
 بوونه ی بوونه و ره ده گه پیته وه بو فو پيدا كړانی كه په نا (الصو) له لایه ن
 فریشته به كه وه - به فمرماتی خوا - به ناوی (یسرافیل) . كه واته زانیمان پوژی
 قیامه تی چون ده قومی به وهش وه لآمی بهش دووه می برسیاره كه مان دایه وه ،
 مادام وایه با نه ، جبار بچینه سه رو کاری بهشی به كه می برسیاره كه و بزاین
 پوژی قیامه تی چیه و چونه ؟!

۱ - خوی زانا فرموویتهی (یاایها الناس اتقوا ربکم ان زلزلة الساعة شيء عظیم ، یوم ترونها تذهل کل مرضعة عما ارضعت وتضع کل ذات حمل حملها وترى الناس سكارى وما هم بسكارى ولكن عذاب الله شدید) حج ۱۰

واته : ئەى مەردووم لە پەرورەدگار تان بترسین بوومە لەرزەى قیامەتێ شتیکی گەورەیه . پۆژیکە دەبینن هیچ شیردەرێک ناگلی لە کۆرپەکەى نایتێ و هەموو ئاوسێک کۆرپەکەى لەبەر دەچیت و خەلکى دەبینی وەك سەرخۆشان ، ئەمما سەرخۆش نین بەلام سزای خودا توندو تیزه .

۲ - دیسان فرموویتهی : (ویوم یحشر اعداء الله الى النار فهم یوزعون . حتی اذا ما جاؤھا شهد علیهم سمعهم و ابصارهم و جلودهم بما كانوا یعملون و قالوا لجلودهم لم شهدتم علينا قالوا انطقنا الله الذى انطق کل شیء و هو خلقکم اول مرة و الیه ترجعون) فصلت ، ۲۱، ۲۰، ۱۹ .

یانى : ئەو پۆژەى دوزماننى خودا بەرەو ناگر پاریچەك دەدرین و هەمو خڕ دەکرێنەووە سەرێک . جا کاتێک هاتن گوی و چازو پێستیان شایهتێ لێدان لەوێ کە دەیان کرد . وە بە پێستیان گوت چما شایهتیمان لێ دەدەن؟! گوتیان ئەو خۆیەى هەموو شتیکی هێناوێته گۆ تێمەشى هێناوێته گۆ ، وە هەر ئەویش هەوڵ جار هێناوینیە دى و هەر بۆ کەن ویش دەگەرێنەووە .

۳ - یەمبەر (صلی الله علیه وسلم) فرموویتهی (تُدنى الشمس يوم القيامة من الخلق حتى تكون كمقدار ميل ، فيكون الناس على قدر اعمالهم فى العرق ، فمنهم من يكون الى كفيه ومنهم من يكون الى ركبتيه ، ومنهم من يكون الى حنجرته ، ومنهم من يلجمه العرق الجأماً - و اشار رسول الله (صلی الله علیه وسلم) بيده الى فيه .)^(۱)

(۱) (مسلم) پێوایهتێ کردووە .

ياني : پوڙي قيامتي پوڙ لهخه لکي وه نيزيک ده خري هتا ده کاته
 نه دنا دزي يه ک ميل (۱۶۰۶) متر !! جا خه لک به يتي کسر دموه کانين
 ده تاره تي دا دهبين ، هه يانه هتا گوږينگاني دي ، وه هه يانه هتا نه ژنو ياني ،
 وه هه يانه هتا که له که ي دي ، وه هه يانه تار دق جل هوي ده کات - تا
 چه ناگه ي دي - وه يغه مبه ر ، صلي الله عليه وسلم) به ده ستي ناملزه ي
 کرد بو زاري •

۴ - خوي به خشنده ده فهر موي : (يومئذ تعرضون لا تخفى منكم
 خافية فاما من اوتى كتابه بيمينه فيقول هاؤم اقرؤا كتابيه ، اني ظننت اني
 ملاق حسابه فهو في عيشة راضية ، في جنه عالية ، قطوفها دانية ، كلو
 واشربوا هنيا بما اسلقتم في الايام الخالية ، واما من اوتى كتابه بشماله فيقول
 ياليتي لم اوت كتابيه ولم ادر ما حسابه ، ياليتها كانت القاضية ما اغنى عني
 ماليه هلک عني سلطانيه ، خذوه فقلوه ، ثم الجحيم صلوه ، ثم في سلسله ذرعا
 سبعون ذراعاً فاسلکوه ، انه كان لا يؤمن بالله العظيم ولا يحض على طعام
 المسكين ، فليس له اليوم ههنا حميم ، ولا طعام الا من غسلين لا ياكله الا
 الخاطئون •) الحاقه - ۱۸ هتا ۳۷ •

واته : پوڙي قيامتي پاده نوږين هيجتان لي شير اوه نايي ټينجا
 نه وي کتبه که ي به راسته دا وي درېته وه ، ده لیت : ها کتبي من بخوښنه وه ،
 نه من دم زاني تووشی حسابي ده بم ، وه نه و کهسه له زياتيکي پي
 پد زامه ندي دايه ، له باغيکي به رزدا ، ميوه و بهر که ي نيزيکه ، - بي يان
 ده گرتري - بخون و بخوښنه وه نهوشی گيانتان بي به وي له زياتي
 پاپوردوودا کردووتانه ، نه ما نه وي به لاي چه پدا کتبه که ي وي
 درېته وه ، ده لیت : بر يا کتبه که م هه ر نه در ابايه وه ، وه حسابي خو م
 نه ديا ، کاشکي زيندو و نه بو بامه وه ، سامانه که م چ سوودي بي نه گه ياندم ،
 ده سه لانه که م فهوتا ، - بي ي ده گوتري - بي گرن کو و زنجيري بخه نه

مل ، دوايي بي خه نه ټيو دۆزه خ ، ټينجا زنجيرټيكي ټي وه درټينچن حه ټتا
باسك درټزه . ټو له دنيا دا برواي به خواي گه وره نه بوو خه لكي هان
نه ده دا له سر يارمه ټي داني هه ژارو نه داران^(۱) ټه مړؤ چ خزم و نزيكي
ټينه و خؤرا كيشي ټي نادرټي له كيم و زوخوا به ولاوه . ټو كيم و زوخوا و ش -
ټه نيا تا و اباران ده ي خؤن .

ټيس تاش زانيمان پؤژي قيامه ټي چي به و چؤنه ، زانيمان كه پؤژي كه
هه تا بلټي ي پر مټرسي و توو شه و ټينسان له حه زمه تاني ناگاي له خؤي
نامټي و چاوي ټه بله ق ده بن و وه ك باباي سه رخؤش به ولا و لا يان دا ده كه وي و
په نكي زه رد ده ټي و خه لكي به گوټرمي پټزه ي تا وانه كانيان پټزه ي نارمه ي
له شيان به رز ده ټته وه ، پؤژي كه هيج كه س تواناي حشايي كردن و بپرو
بيا نواني نيه و هه كه سه چاك يان خه راب به پاداش و سزاي كرداره كاني
ده گات و يان پووه و به هه شتي به رين و پر نازو نيعمه ت يان دۆزه خي
زه به لاج و پر سزا و ټه شكه نجه و خه م و به زاره و ده پټي ده كه وي ، خوابه
بمان گيري له وانه ي پووه و به هه شت و ده پټي ده كه ون و نه چينه پټي ټه وانه ي
به ره و دۆزه خ پاله ستؤ ده درټين .

ټيس تا كه زانيمان پؤژي قيامه ټي چي به و چؤن دټه دي كوټايي
به ټيوه پامانمان دټين له گه وه هري به كه مي ټه م نايه ته و ده چينه خزمه تي
گه وه هري دووه مي و هه لوسته به كي له نا قاردا ده كه ين .

(۱) لټره دا جي ي سه رنج ټه وه به كه هه ر له دواي بپروا به خوا نه بوون
يارمه تي نه داني هه ژاران باس كراوه ، هه لټه ته لټره دا و له چه ندين
شويني تر دا به ته نگه وه بووني ټيسلام ده رده كه وي سه باره ت به هه ژارو
نه داران .

★ گهوهري دووم :

نهنجامي پوڙي قيامتي جي به ؟!

پوڙي قيامتي ٿينسانه کان ده ڪرڻه چوار دهسته :

دهسته يه ڪم : ڪه مسولمانان - واته ٺهوانه ڪه پڙيازي خويان
ڪردوٺه بهرنامه ي ژيانان - بهرهو پهزامندي خواو بههشتي بهرين و
نهپراوه وهپڙي ده ڪهون •

دهسته ي دووم : ڪه نامسولمان و بي دينان - واته ٺهوانه ي ڪهردن
ڪهچي شهريعتي خودا نهبوون - بهرهو توڙهي خواو دوزخه پي ٿين و
نازارو بي ڪوٽايي بالهستو ده درين •

دهسته ي سٽيهم : ڪه ٺهوانه چاڪه و خهراپه ڪانان يه ڪسان و
هاوسهنگن بهرهو ناوچه ي (اعراف) بهپڙي ده ڪرڻ ڪه شوپنڪه ده ڪهوتسه
ٿيوان بههشت و دوزخه وه •

دهسته ي چوارهم : ڪه ٺهو مسولمانان پهفتارو ڪردهوه بهده ڪانان
پترن له پهفتارو ڪردهوه چاڪه ڪانان پووهو دوزخه ده ڪهونه پڙي وههنا
به نهذازه ي تاوانه ڪانان دهسووتيرين تي يدا ده ميننهوهو دوايي پزگاريان
دهبيت •

ڪهواته با لهبر پوڙنبايي چهند ده ٿيڪي ٿيسلامي دا سهرنجڪي حال و
بال و گوزه راني هدرڪام لهم چوار تاقيمانه بهدين :

تاقي يه ڪم : دانيشواني بههشتي بهرين :

۱ - پهروهردگار لهوهسفي بههشت دا فدهوويه تي : (مثل الجنة
التي وعد المتقون فيها انهار من ماء غير آسن وانهار من لبن لم يتغير طعمه
وانهار من خمر لذة للشاربين وانهار من عسل مصفى ولهم فيها من كل
الثمرات ومغفرة من ربهم) محمد ، ۱۵ •

یانی : سیفہ تی ٹو بہہشتہی کہ گفٹ دراوہ بہمسولمانان ٹاواہہ :
 چہندین پرووباری تیدان لہ ٹاوی نہ گؤپاو ، وچہندین پرووبار لہ شیریک
 نام و چیری تیک نہجوه ، وہ چہندین پرووبار لہ شہپایی بہلہزہت بؤ
 خۆرہوانی ، وہ پرووبار گہ لیک لہہنگوینی بالآوتہ ، وہ بؤ وان لہو
 بہہشتہی دا ہہیہ گشت میوہجاتیک ، سہر بارہش لئی خۆش بوون
 لہ پەرورہ ردگار یانہوہ .

۲ - لہجی بہ کی دی دا فہرموویہ تی : (یاعباد لاخوف علیکم الیوم ولا
 اتم تحزنون ، الذین آمنوا بایاتنا وکانوا مسلمین ، ادخلوا الجنة اتم
 وازواجکم تُحبرون ، یطاف علیہم بصحاف من ذهب واکواب ، و فیہا
 ما تشہیہ الانفس وتلد الاعین و اتم فیہا خالدون ۰۰۰) زخرف ۶۸-۷۱ .
 واتہ : ٹہی بہندہ کانم ٹہمړؤ - پؤزی قیامہ تی - نہ ترستان لہ سہرہو
 نہغہمگین دہ بن ، ٹہی ٹہوانہی بر وایان بہ ٹاہہ تہ کانہی مہ ہہ بوو گہ ردن
 کہچیش بوون لہ زبانی دنیادا ، ہہ پروونہ بہہشتہی ٹیوہ و زاناتان دلخۆش
 دہ بن ، لہ ویدا چہند مندالیک بہ سہریانہوہ دہ گہ پڑن بہ قایی زیرینہوہو
 بہ پەر داخوہ ، وہ لہو بہہشتہی دایہ ہہرچی دل وازی لئی بیت و کہ فی
 چیتی و چاو لہ زہتی لئی بکات ، وہ ہہتا ہہ تاہش تییدا دہ مینہوہ .

۳ - دیسان دہ فہرموی : (جنات عدن یدخلونہا یحلون فیہا من
 أساور من ذهب ولؤلؤا ولباسہم فیہا حریر . وقالوا الحمد لله الذی اذہب
 عنا الحزن ان ربنا لغفور شکور ، الذی احلنا دار المقامہ من فضلہ لایمسنا
 فیہا نَصَب ولا یسنا فیہا الضوب) ۳۳ - ۳۵ .

یانی : دہ چہ نیو چہند باغیکی نہ پراوہ ، تییدا دہ پازیرینہوہ
 بہ باز نہی زیرو مرواری و پؤشاکیان لہوی دا ٹاوریشمہ ، وہ دہ لین :
 سوپاس بؤو خواہی غم و بہزارہی نہ ہیشٹین بہرستی پەرورہ گارمان
 لئی خۆش بوو بہ ٹہمہ گہ . ٹہوہی نیشہجئی کردین لہ خانووی
 نہ پراوہ دا لہ چاکہی خۆی ، نہ تییدا ماندو دہ بن و نہ وہ پوز دہ بن .

۴ - له شويتىكى تر دا ده فرموى : (. . . على سفر موضونه متكىن عليها متقابلين ، يطوف عليهم ولدان مخلدون ، باكبواب و اباريق و كاس من معين . لا يصدعون عنها ولا ينزفون . و فاكهة مما يتخيرون . و لحم طير مما يشتهون . و حور عين . كأمثال اللؤلؤ المكنون . جزاء بما كانوا يعملون . لا يسمعون فيها لغواً ولا تأثيماً الا قِيلاً سلاماً سلاماً) واقعة ۱۵ - ۲۶ .

ياني : - بههشتى به كان - له سر چند كورسى و قه نفه به كى به زير چنراو دانىشتون پروو به پرووى به كتر ، چند مندالكيان به سه ره وه ده گه پرين - بو خزمهت - كه هر به مندالى ده ميننه وه ، به به رداخى خالى و گوزه و پىكى خوار دنه وه وه ، نه زانه سه رى پى ده گرن وه نه پى سه رخوشى ده بن - وه كه شه پايى دنيا - . وه لهويدا - هه يانه - هر چه شنه ميوه به كه ئىشتىاي بكن ، وه هر جوره گوشتىكى به پر وه كه دليان بى خوازى ، وه - له بههشت دا هه به - نافرتهى سپى و چاو گه وره و قه شنگ ، هر ده لى سه روارى نيو سه ده فن ، نه وه پاداشى نه وه پره فتارو كردارانه يان بوو كه له دنيا دا ده يان كرد ، بههشتى به كان له وى دا قسه ي پروو بووچ و بسى باهخ و ناشرين نايهن ، بيجگه له سلام كردنى به يتا به يتا .

۵ - بېغه مبهر (صلى الله عليه وسلم) له وه سفى بههشتى دا گو توويه تى : (فيها ملاعين رأّت ولا اذن سمعت ولا خطر على قلب بشر) واته له بههشتى دا هه به نيمهت گه لى كه نه هيج چاويك ديتوويه تى وه نه هيج گوئى به كه بىستوويه تى ، نه به سه ر دلى هيج ئىسانىك دا هانوه .

۶ - خواى بهخشنده ده فرموى : (يا أيتها النفس المطمئنة ارجعي الى ربك راضية مرضية فادخلي في عبادي وادخلي جنتي) فجر - ۲۷ تا كوتايى .

ياني : نهى نهفسى هدى و نارام گرتوو - به يادى خوا - بگه پرتوه .

لای په روږدگار توش له و پازى و شوىش له تۆ پازى به ، ددېچو نيو
پيرى بنده پاسته قينه گانم و بچو نيو به هه شته كه موه .

۷ - هه لبه ته تيمه ى نيسانى كه م و كه سر ناتوانين ته عير نه نازو نيمه ته گانې
به هه شتى به رين بده بنگه و كو تايبى به باس كردنى پنين نيمه به هه رحال
به ناچارى وازى لى د نين دواى نوه ى سه رتويى نازو نيمه ته گانې به هه شتى
پازاو به باس ده كه ين كه برى تى به له : به ديدارى خردا شاد بوون !

به لى په روږدگار فرموويه تى : (وجوه يومئذ ناضرة الى ربها
ناظرة) • قيامه - ۲۲ - ۲۳ •

واته : له و پوژه دى - پوژى دوايى - چنه د پوويكى پر شنگدارو
گه شوه هه ن سه رى په روږدگاريان ده كه ن !

تستا كه تا نه اندازه يك زانيمان تا قمى به كه م زيانيان چونه و گوزه رانيان
چى به باسه رى كى تا قمى دووه ميش بده ين تا قمى دووه دانى شتوانى دوزه خى
پر تيش و ژان :

۱ - خواى گه وره فرموويه تى : (هذان خصمان اختصموا في ربهم
فالذين كفروا قطعت لهم ثياب من نار يَصْبَبَ من فوق رؤسهم الحميم
يصهر به مافي بطونهم والجلود ، ولهم مقامع من حديد ، كلما أرادوا ان
يخرجوا منها اعيدوا فيها من غم وذوقوا عذاب الحريق •) حج ۱۹ تا ۲۲ •
واته نه مانه دوو تا قمن له تا قار په روږدگاريان دا دزايه تى يان هه به ،
هه رچى كافره كانن جلو به رگيان له تاور بو پر راوه ، كانزاو تاوى گهروم
كو لوبويان به سه ر سه ردا ده پز نيرى ، تستا و هه ناويان پى دى ده تو تبه وه ،
سه ر باره ش قه مچى تاسنين يان هه به ، هه ر كه ويستيان لى تى
بچنه ده رى به داخو به زاره وه ده گه پز نيره وه نيو و - پى يان ده گوترى -
بيخترن سزاي سووتيمه •

۲ - لهجتي به کي دى دا ده فده موي : (واصحاب الشمال ما اصحاب الشمال ، في سموم وحميم وظل من يحموم ، لا بارد ولا كريم ، انهم كانوا قبل ذلك مترفين ، وكانوا يَصْرَوْنَ على الحث العظيم ، وكانوا يقولون اذنا متنا وكنا تراباً وعظاما انا لمبوثون او اباؤنا الاولون ، قل ان الاولين والآخرين لمجموعون الى ميقات يوم معلوم ، ثم انكم ايها الضالون المكذوبون ، لاآكلون ، من شجر من زقوم فمائلون منها البطون ، فساربون عليه من الحميم ، فساربون شرب الهيم ، هذا نزل لهم يوم الدين) واقعة - ٤١ تا ٥٦ .

واته : براده راني چه په ، براده راني چه په چن ؟! له نيو گړه بابه کي سووتنه رو ئوي کولوو داغو سيهري دوو که لتي دان ، نه فتنکه و نه سوودی عهده نه وانه له پيش دا - واته له دنيا دا - له زياني پر له زهت و پاپواردن دا بوون ، وه موجيرو چيره گرتوو بوون له سر تاواني گه وره - بي پروايي - وه ده يان گوت ئايا نه گهر مردين و بوينه خو ل و تيسک و پرووسک ئايا زيندوو ده کرينه وه ؟ ئايا بابو بايرانشمان ؟! يتيان بلتي نه وانه ي هوه لتي و نه وانه ي دوايي تينکړا کو ده کرينه وه . بو کاتيکي ديايي کراو له پوژنيکسي تهرخان کراودا ، ئينجا تيوه ئه ي سهر لتي شتواوه بي پرواکان ، له دره ختي زه قوم^(١) ده خو نو ورگي لتي داخن ، ئينجا ئوي داغي له سر ده خو نه وه ، وه ک خوار دنه وه ي نه و حوشتره ي تووشي نه خو شي (هيام^(٢)) بووه ، نه و به ميوانداری لتي کرانيان له پوژي دوايي دا !

(١) دره ختي زه قوم به ره که ي زور تال و ناخوشه و ناخوازه و

سووتنه ريشه •

(٢) (هيام) جوړه نه خو شي به که تووشي حوشتر ده بيت ، که به هيچ

شنيک تيراو ناي و دايم وده رم تينوويه •

۳ - یغمبهر (صلی الله علیه وسلم) ده فەرمووی : (لو أن دنوا من غساقٍ يهراق في الدنيا لآتنّ أهل الدنيا) ^(۳) . یانی ئەگەر دۆلکە یەك له کیم و زووخوا - که خۆراکی دۆزهخی یە کانه - بپزێنرێتە نیو دنیاوە هەموو خەلکی دنیا بۆگەن دەبن و دەپزن .

۴ - دیسان خۆی بالآ دەست فەرموو یەتی : (ان جهنم کانت مرصادا للطاغين مآباً لا بینَ فیها احقابا لا یدوقون فیها بردا ولا شراباً الا حمیماً وغساقاً ، جزاءً وفاقا ، انهم کانوا لا یرجون حسابا ، وکذبوا بآیاتنا کذاباً ، وکل شیء احصیناهُ کتاباً ، فذوقوا فلن نزیدکم الا عذاباً ..) .
النبا ۲۱ - ۳۰ .

یانی : دۆزهخ خۆی مەلّاس داوہ ، بۆ یاخی یوان شوین و ماوایە ، هەتا هەتایە تییدا دەبینەوہ ، تییدا ناچیزن هیچ چەشنە فینکی و خواردەنەوہ یەك ، بێجگە لە ئاوی داغ و کیم و زووخوا ، ئەمە سزایەکی بپ بەپێستە ، چونکە ئەوان بپروایان بە حساب و لی پرسینەوہ نەبوو ، وە بپروایان بە ئایەتە کانی مە نەدە کرد ئێمەش هەموو شتیکمان ژماردووە و نووسیمانە لەو کردارو پەقارانەیان که لە دنیا دا کردوویانە ، دە بپچیزن بۆتان زیاد ناکەین مەگەر سزاو ئەشکەنجە !!

۵ - یغمبەر (صلی الله علیه وسلم) فەرموو یەتی : (ان اهون اهل النار عذاباً یوم القیامة لرجل یوضع فی اخصص قدمیه حجرتان یغلی منهما دماغه ، ما یری ان احدا شر منه عذاباً ، وانه لاهونهم عذاباً .) ^(۴) .

واتە : ئەو کەسە ی که بە سووک ترین سزای خەلکی نیو ئاگری دۆزهخ ئازار دەدرێت لە پوژی قیامت دا پیاویکە دوو بەردی دەخرێنە بن هەردوو

(۳) (احمد) و (ترمذی) پیاویەتیان کردووە .

(۱) (بخاری) و (مسلم) پیاویەتیان کردووە .

پئی میسکی پئی یان ده کولئی ، نهو کابرایه پئی وایه هیچ کسیتک سزای لهو به دترو به تین تر نیه ، به لام نهو لهه موویان نهشکه نجهی ساده تره و که متره .

نهمهش بهر کولتیک بوو له حال و بلل و گوزه رانی خه لکسی دۆزدخ و وانه زانن که له بنی کدوومان داوه و هموو شیتیکمان لهه باره وه خستونه پوو .

ئیتاش با سۆراغیکه دهستهی سئییم بکهین که دانیشتوانی (اعراف)ن ، خوی گه وره له سووپه تی (اعراف)دا به دریزی باسی نهم دهسته به مان بو ده کات دهه فرموی : (ونادی اصحاب الجنة اصحاب النار ان قد وجدنا ما وعدنا ربنا حقا فهل وجدتم ما وعد ربکم حقا قالوا نعم فأذن مؤذن بينهم ان لعنة الله على الظالمین ، الذین یصدّون عن سبیل الله زیفونها عوجا وهم بالآخرة کافرون ، وینهما حجاب وعلی الاعراف رجال یعرفون کلا بسیماهم ونادوا اصحاب الجنة أن سلام علیکم لم یدخلوها وهم یطمعون ، واذ صرفت ابصارهم تلقاء اصحاب النار قالوا ربنا لاتجعلنا مع القوم الظالمین ونادی اصحاب الاعراف رجالاتا یعرفونهم بسیماهم قالوا ما أغنی عنکم جمعکم وما کتمت تستکبرون أهؤلاء الذین اقستم لاینالهم الله برحمة ادخلوا الجنة لاخوف علیکم ولا اتم تحزنون ۰۰) اعراف - ۴۴ - ۴۹ .

یانی : دانیشتوانی بههشتی دانیشتوانی دۆزه خیان بانگ کرد ، که ئیمه نهوهی بهروردگارمان گهتی پئی دابوون دهستان کهوت به پراستی ، جا ئایا ئیوش نهوه تان دیت که خوا گهتی پئی دابوون به تهواوی؟! گوتیان به ئی ، ئینجا بانگ که ریک بانگی کرد له ئیویان دا که نه فرینی خوا لهسه زالمانه ، نه وانهی پئی له پئیازی خوا ده گرن و ده یانهوی بی شیوتین و بی بیزین و پرواشیان به پۆزی دواپی نیه . وه له ئیویان - تیوان بههشتیانو دۆزه خی یان - دا بهر بهستیک هیه - که لکی جوئی کرد و نهوه - لهسه نه عرافیش - که بریتی به لهو بهر بهستهی تیوان بههشت و جهه ندهم -

تاقمبک هەن هەموانیان دەناسن - ج بەهەشتی بن چ دۆزەخی - بەهۆی
سەر و سیمایانەوه ، وە ئەو تاقمە ی سەر (اعراف) بانگی بەهەشتی بەکان
دەکەن دەئێن : سەلامتان لی یت ئیستا - ئەو تاقمە - ی سەر (اعراف)
نەچوونە بەهەشتی ئەمما بەتەمانە بچن • بەلام وەختیک چاویان پێ
وەردەگێڕرێتە لای دانیشتوانی دۆزەخ دەئێن : پەرورەدگارمان مەمان
گێرە لە پێری زالمەن • وەدانیشتوانی (اعراف) بانگی چەند پیاویکیان کرد
کە بەسەر و سیمایان دەیان ناسین گوئیان : کوا دارایی و خو بەزل زانیتان چ
دادیکی دان ؟! ئایا ئەوانە بوون - ئەو بروادارانە - کە سویندتان دەخوارد
خوا هیچیان نادان و پەحمیان پێ ناکات ، - ئینجا بەتەوسەزە پێیان دەئێن -
بچنە ئێو بەهەشتی نەترستان لەسەر و نەخەمو خەفەت تان هەیه !!

ئەمەش گۆزەرائی تاقمی سێیەمە کە توێژەرەوانی قورئان زووربەیان
پایان وایە لەدوایی دا بچنە ئێو بەهەشتی •

ئینجا نۆرە گەیشتە سەر تاقمی چوارەم •

تاقمی چوارەم مسوڵمانانی تاوانبار : وەك یشتر گوتمان مسوڵمانان
دەکرێنە دوو دەستە لە رۆزی دوایی دا دەستە بەکیان بێ دەردی سەر دەچنە
ئێو بەهەشتی بەرینەوه و هەر کەسە بەپێی تیکوشان و هەول دانی خۆی
بەدیه کی دیاری کراوی دەدریتێ ، دەستە دوو میان ئەوانەن کە
تاوان و سەرپێچی بەکانیان زیاترن لەکردەوه و پەفتارە ئیسلامی بەکانیان
دەبرێنە ئێو دۆزەخ و هەرکەسە بەگۆڕەمی کەمی و زۆری تاوانەکانی سزا
دەدرێ و دوایی پزگاری دەبێت جا یان درەنگ یان زوو •

پێتمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) لەو بارەوه فەرموویەتی (آندرون من
المفلس ؟ قالوا : المفلس فینا من لادرهم له ولا متاع ، فقال : ان المفلس من
أمتي من يأتي بصلاة وصيام وزكاة ، ويأتي وقد شتم هذا وقذف

هَذَا ، وَاكْلَ مَالِ هَذَا وَسَفَكَ دَمِ هَذَا ، وَضَرْبَ هَذَا ، فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ ، وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ ، فَانْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يَقْضَى مَا عَلَيْهِ أَخْذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطَرَحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طَرَحَ فِي النَّارِ (١) .

يَانِي : دَه زَانَن مایه پووت کئی به ؟ گوتیان شهی پیغه مبهری خوی
 مایه پووت له نیو مه دا که سیکه مال و دارایی نیه ، گوتی : مایه پووت
 له تو مه تی من نهو که سه به که پوژی قیامه تی دیت نوژیو پوژیو زه کانی
 پی به به لام جتیوی بهم داوه بوختانی به وهه کردوه مالی وی خواردوه و
 خوینی وی پشتوه له وی داوه ، تنجا له چاکه و خیره کانی ده دریت بهم و
 به هتا چاکه و خیره کانی ته واو دهن ، به لام که چاکه و خیره کانی تی یان
 هدنه هتاو بهر له وی مافه کانی له سه لایجن ته واو بوون ، له تاوانی وان
 - خاوهن مافه کان - وهرده گیری و فری ده درینه سه کابرای تاوانبار تنجا به

تاوانه وه فری ده درینه نیو ناگری دوزه خ .

که واته نه گهر بیت و نینسان نوژیو پوژیو زه کات و ناکاری ئیسلامیانه
 نه بیت نه وه به مسولمان حسیب ناگری و نایی و ایزانری که نهویش هر
 وه ک بابای مسولمانی مایه پووت (مفلس) حسابی بو ده گریت و دوی
 تی هه لدان و پی دادان یکی زور یان کم پزگاری ده بیت ، نه چونکه وه ک
 گوترا نهو که سه مسولمان نه بو وه وه مسولمان نیش مامله تی له گه لدا
 ناگریت . له کانی ته فسیر کردنی نایه تی پنجه م دا باشتر شه باسه
 ده توژی نه وه .

به لئی خوینهری نازیم نه مه به نه نجاسی پوژی دوی جا له خوی
 گه وره ده پاریمه وه که بمان گیری له وانه ی له کیلگه ی زبانی دنیا یان دا تووی
 کردارو په فتاری دلگیری ئیسلامیانه و خوا بهرستانه ده چیتن و له پوژی

(١) (مسلم) پیوایه تی کردوه .

دوایی دا به بهروبومی درمختی ئاکارو پهفتاری خواپه رستانه یان شاد ده بن و ده لئین : (الحمد لله الذی هدانا لهذا وما كنا لنهتدی لولا أن هدانا الله ۰۰)
 اعراف ۴۴ سوپاس بوخوایهی پینمای کر دین بو نمهو نه گهر پینمای
 نه کر دباين به ئاکام نه ده گه یشتین •

چون دهی سه لئین که پوژی دوایی شتیکی حه تمی و پیوسته ؟!
 له دوو گه وهه ری پشوو دا پروون بووه که نم زیانهی دنیا دواین قوناغ و
 ناقه دهرفتهی زیان نیه قوناغی ترو دهرفتهی تریشی به دوادا دین ، به لئی نم
 زیانهی تستامان په رده یه گه له شانو گه ری یه که که دوای مردن و تیک چوونی
 دنیا په رده کانی دیکه شی یه که یه که به دوادا دیت ، له م گه وهه ره ش دا
 سووپرئیک به خواوه دده مین به دهوری سه لماندنی دیاردهی (قیامت) دا •

پشه کی با بچینه خزمهت گوتاری خوا بزاین له م باره وه چ ده لئیت :

۱ - په روه ردگار له سووره تی (نحل) دا فرموویه تی : (وأقسموا بالله
 جهد ایمانهم لایبعث الله من یموت بلی وعداً علیه حقاً ولكن اکثر الناس
 لایعلمون ، لیین لهم الذی یختلفون فیہ ویعلم الذین کفروا انهم کانوا
 کابیین انما قولنا لشیء اذا أردنا ان نقول له کن فیکون ۰۰) ۴۰، ۳۹، ۳۸ •

یانی : گاوره کان سویندیکمی گه ووه یان به خوا خوارد که نه وانهی
 دهرن زیندوو یان ناکاته وه ، با - چونکه - گفتی پرسته قینهی داوه نه مئا
 زور بهی خه لکی نازانن ، زیندوو یان ده کاته وه بووهی نه رستهی تی یدا پای
 جوئی جوئی یان هه بو بو یان پروون کاته وه ، وه بووهی گاوره کان بزاین که
 له دنیا دا درو یان ده کوه ، هه رشتیکش بمانه وی پی پی ده لئین : (به)
 نه ویش ده بیت •

لیره دا په روه ردگار چوار به لگه ی به میزی هینا وه ته وه بو پووج
 کر دنه وهی ئیدیعای گاوره کان که گوايه زیندوو ناکرینه وه :-

(۱) - (وعداً عليه حقاً) خوا گفتی داوه و پيوسته گفتم و په پیماننه که یی بهرته سهر ، چونکه نهو بوخوی فرمانمان یی ده کت که گفتم و په پیماننه پیاړیزین (و اوفوا بالعهد ان العهد كان مشولاً) اسراء - ۳۶ ، په پیماننه به جی پین چونکه لی برسینه وهی هه یه ، جا چوون شتیک به تیمه ی بلئی بیکن بو خوی پشت گوئی ده خات ؟ ثابا نه گهر وا بکات وه بهر نه م ثابته ناکه وی : (انا مرون الناس بالبرّ و تسمون انفسکم ۰۰ ؟) بقره (۴۴) ۰ چما فرمانی چا که به خه لک ده کهن و خو تان له بیر ده کهن ۰

۲ - (لیبین لهم الذی یختلفون فیه ۰۰) بووه ی بو یان - بو مسولمانه کان - پوون کانه وه نه وه ی که تی یدا ناکوکی یان هه یه و پرایان جوئی جوئی به ده باره ی ۰ به لی زور جار ان مسولمانان ده نیو خو یان دا بوچوونی جوئی جوئی یان ده بی و له سهر هیندیک مهسلان پیک ناکه ون و ناکوکی یان ده که ویته نیوه وه - هه لته ناکوکی بیرو پا و بوچوون له قالیکی برایانه دا - نه وه ش ده بته هو ی دروست کردنی گرفت و کسری کویره له دلیان دا ، به لام له پوژی دوا یی دا خوا هه مو شتیکان بو پوون ده کانه وه گرفت و گری کویره کانی دلیان نامینن ۰

۳ - (و لیلعلم الذین کفروا انهم کانوا کاذبین) وه بووه ی گا وره کان بزانی که له دنیا دا درو یان ده کرد - که ده یان گوت خوا نیه و نیسلامه تی پاست نیه و زیندوو ناکرینه وه ۰۰۰ هند - به واتایه کی تر بو وه ی گا وره لامه زه به کان به سزای تاوانه کانیان بگمن ۰

۴ - (انما قولنا لشیء اذا اردناه ان نقول کن فیکون ۰۰) تیمه ههر کاتیک شتیکمان ویست پیمان گوت : به ده بیت ۰

له سی خالی پشوودا ده رکهوت که پانه ر (دافع) هه یه بو هاتنه دی پوژی دوا یی که ده توانین بلین نه و پانه ره بریتی به له چه سباندنی داد گهری

«العدالة» لهم خالەشدا دەر ده کهوئى که وئیرای هه بوونى پالنهەر بهر بهست
 (مانع) يش نيه له پئى هاتنه دى پۆزى دوايى دا ، شتىكى به لگه
 نهو سيشه که هەر شتىک پالنهرى هه بئى و چ بهر بهستيشى له پئى دا نه بن
 هاتنه دى حه تى و فه رزه .

۲ - له سوورته تى (نبأ) دا ده فه رموئى : (عَمَّ يَسْأَلُونَ عَنِ النَّبَأِ
 الْعَظِيمِ ، الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ، كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ، ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ، أَلَمْ نَجْعَلِ
 الْأَرْضَ مَهَادًا وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ، وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا ، وَجَعَلْنَا بَيْنَكُمْ سَبَاطًا ،
 وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ، وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ، وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ، وَجَعَلْنَا
 سُرَاجًا وَهَاجًا ، وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ ، مَاءً نَّجَاجًا ، لِنَخْرُجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ،
 وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا - ان يوم الفصل كان ميقاتا) نبأ .

يانى : له چ پر سيار له به كره ده كه ن ، له كاره ساتى گه و ره (قيامهت) ،
 كه تى بيدا جوئى جوئى ، باوازين دوايى ده زانن ، - كوپه - باوازين
 دوايى ده زانن ! ئايا زه وى مان نه كرده به لانك ؟ وه شاخه كانمان نه كرده
 به گولبخ ، وه له تىرو مئى يان نه مان خولقاندوون ؟ وه نوستن تانمان نه كرده
 هوى سانه وه ؟ وه شهوگارمان نه كرده وه پۆشاك ؟ وه پۆزگارمان
 نه كرده وه تافى كارو كاسبى ؟ وه حهوت - ئاسمانى - پتهومان له
 سهرووتانه وه دروست نه كرده وون ؟ وه چرايه كسى فره تيشك دهرمان
 نه هتانه ته دى ؟ وه له هه وه متور به بووه (گوشراوه) كان ئاوى زۆرو
 به پئز نه مان نه نارد وه خوارئى ؟ تاوه كو دانه وئله و پوو كه و باغى چرو پرى
 بئى پروتئين ؟ ... به پراستى پۆزى لىك هه لا وئردئى - چاك و خه راپان -
 كاتىكى ديارى كراوى هه به .

ئىستا كه كاله پوووشىنىكى مانى ئه م ئايه تانه مان كرد با جازىكى دى
 ئه ما به ووردى تى يان به فكرين :

خوای مەزن لە پینچ ئایەتی هەوە ئێی دا دواى ئەزەى بەسەر سوپمانەوہ
 پرسىارى لەو شتە کردە گاورە کان دە ئیو خۆیان دا قسەو باسى لێ دە کەن
 کە بریتى بە لە کارە ساتى گەورە (قیامت) و خستبە پروو کە بۆ چوونى جوئى
 جوئى یان هەبە لە ئافارى داو ، ئینجا دوو جار لەسەر بەک هەردە شەى لێ کردن و
 بێى پراگە یاندن کە لەدواى دا هەموو شتیکیان بۆ دەردە کەوتى ، بە ئێى دواى
 ئەوانە بە کسەر وازى لەمەسە لە کە هتێاو چۆ ئیو مەسە لە بە کى دیکەوہ کە
 بە پراوەت چ خزمایەتى لە گەل ئەوہى پشوووى دا نین ئەمما لە پراستى دا
 وانى ئەو ئەو باسەى کە یازدە ئایەتى دواى بۆ تەرخان کردوہ هەر هەمان
 مەسە لە بە کە پینچ ئایەتى هەوە ئێى لێى دەدوین . پەنگە بەرسى چۆن ؟!

ئەگەر دەتەوئى بزانی گوئى بگرە : پەرورددگارى مەزن دواى ئەوہى
 هەلوئىستى بێ پروایانى خستە پروو سەبارەت بە پوژى دواى و دەرى خست
 تاچ پراددە بەک چترە گرتوو ولا ملن وای بە باشى زانى دەستى ئەوان
 بێ پروایان بگرئو نەختیک بە ئیو پریک لە تابلۆ دلبزۆینە کانی بوونەوہ ردا
 بیان گپئى ، بەشکم خوا بکا تۆزیک سەر لە قەبیلکى خۆیان بئینە دەرئو
 نەختیک سەر بلند کەن و ئاسۆى باو زەینیان خۆى لیک وە کیشئى و بەشکم
 ئەوہ خوا بە لە کەرئى شەیتانى بئینە خوارئى و شتیک بەشتیک بکەن .

بە ئێى خوای مەزن دەبەوئى بە گاورە کان بلیت - هەلبەتە بە بێى
 بۆ چوونى مە - کە گومان کردتان لەمەسە لە ئىزبانەوہ دا شتیکى نا ئافووئو بێ
 جئى بە چونکە سەبرى هەرکام لە دیاردە سروسشتى بە کانی بوونەوہر بکەن
 بئینجگە لەوردە کارى و پریک و ینکى و کارامەبى چیدى بەدى ناکەن ، جا
 کە یفئى خۆتانه ، سەبرى زەوى دە کەن سەبرى شاخەکان دە کەن ،
 لە دیاردەى نبرو مئى بەتى ورد دە بنەوہ ، دىقەت لە دیاردەى نوستن دە گرن ،
 دە شەو گارەوہ پرادە مینن ، لە پوژگار دە فکرن ، ئاسمانەکان دە کەنە جئى
 سەرنج ، لە دیمەنى هەورو باران بارین ورد دە بنەوہ ، لە ئافار خوردا

هه لوهسته ده گهن ، يان له ناقار دانو پلوه پوووه كو باغو و باغات دا ۰۰۰
 له هر كام له مانه دا بڼگه له ورده كاري و دست په نځيني و كار به جتي بي چيدي
 به چاو نابڼن ، چا باشه هه ياران مادام بوونه و هري خودا سر له بهري
 پړك و پيكي و ورده كاري و شاره زايي تيدا په ننگ داته وه چوڼ ده بي زيانسي
 ئينسانه كان كه به شكن لهم بوونه و هره نارپك و پيك و بي سهره و بهره
 بيت ؟!

چوڼ ده بي ته وانه ي له زيانيان دا سهرگرمي چا كه كردن و خزمهت
 كردن بوون به خواو خه لك و كه ته وانه كو تايي به زيانيان بي كه به
 به راوه زووي و انه وه زياون و دايم و دهرم دليان پر بوه له فيل و ته له كه و
 جامبازي به رامبر به خه لك و ته وه ي به خه و نيش نه يان ديوه چا كه و خزمهت
 بوه ؟! ناخر چ خوا به رداره ته و مسولمانانه ي له پياوي پازي كردني خودا و
 پراستي به رزه و ندي ميلهت دا له گهل نفس و نارو زووه كانسي خو يان دا
 به رده و ام سهرگرمي كيشه و ملانه گرتن و ده به ريك پاچوون بوون و كه
 ته وانه حسابيان بو بكرچي كه نفس و نارو زووه كانيان و كه گورگي هار
 به ره لدا كردوه و چيان بي خوش بو و يت كرد بيتيان و بي دلچي به خو يان
 نه كرد بي و گوئي يان نه دابته فه رماني خواو پيغه مبرو به رزه و ندي خه لك و
 بنچينه په وشت و ته خلاق ي به به رزه كان ؟!

كه وانه هر و كه چوڼ له بوونه و ردا نارپك و پيكي و بي سهره و به رهي
 نابنري نايچي و مهاله له زيانني ئينسانيش دا بينري ، له هه مو انيش پوونه
 كه زيانني ئينسان نارپك و پيكي تدايه له دنبا دا چونكه و كه گوتمان په ش و
 سبي و چاك و خه راپ و كه يه كه دهرن و كوچ و كوچار تيك ده تين ، مادام
 وايه پيوسته قوناغيكي تر هه بيت له زيانني ئينسان دا كه هم ناته و او ي به ي تدا

پر بکرته و دادگهري تيدا بجه سبي و چاكان (خوابه رستان) به ياداشي
 چاكي يان و به دان (دوورله خويان) به سزاي خرابي خويان بگن .
 هر بويهش به كسه ر دوا به دواي خسته پرووي نهو يازده تابلويه
 له كتيبي سروشت ده فهرموي : (ان يوم الفصل كان ميقاتا) به پراستي پروزي
 ليك هه لا و بروندي (چاكو خه راپان) كاتيكي ديارى كراوى هديه .
 تستا كه له باغي والاي قورنان هم دوو گوله مان چني و كردمانه
 به لگه بو سه ملاندني پراستي به تي زيندوو بو ونه وه با سه برنكي باخچه ي
 زيريش بگه ين و بزائين له وئيش شتيكمان ده سگير ناپت !

خوينهري به پيز زيري و ويژدانت بگه به دادگهرو تي فكهه :
 تايا ماقوله نهو همو په حمهت و سوزو به خشنده ي به ي كه خوا
 هه به تي هر هينده ي لي هه لوه ري كه له زيانى دنادا ده بينريت !؟

تيمه كه ده لين سيفه ته كاني خودا سنوور يان نهو زيري ناتواني
 سنوور نيكيان بو دانت ، بو وئنه سيفه تي به خشنده ي و به زه ي ، ده گونجتي
 بلين زيان ته نيا هم زيانه به و هيجي تر !؟

نهه ده زاني بوچي ؟ چونكه مادام خودا خاوه ني سوزو به زه ي و تواناو
 ده سه لاتيكي بي سنوور بيت غه يري خوشي هموي حه و جتي ين ، ده بي
 نهو نازو نيمه تانه ي به غه يري خوي ده يان به خشي ديسان بي سنوور ين ،
 چونكه نه گه ر وانه يت - پاكي بووي - ناچار ين بلين : يان دل په قى و بي
 سوزي پيشان داوه ، يان پزدي !! شكى تيدا نهه هر كامبكي شيان بلتي
 له به روه ردگاري مه زن ناوه شته وه .

كه واته ده بي له دواي هم زيانه زيانتي تريس هه يت كه دابارين و
 هه لپزاني سوزو به زه ي و نيمه ته كاني خوداي تيدا به رده وام ده يت ،
 چونكه زيانى دنيا ناگونجتي بلين خوا همو په حمهت و سوزو ميه ره باني
 خوي تيدا په كارخسته ، به نه عبرتيكي دي په حمهت و ميه ره باني خودا هر

هیندهی لئی چاوه پروان ناکرئی که لهم ژیاندها دیته بهر چاوان و پتویسته ژیانیکی تریش هه بیت نهونده نازو نبعمه تهی تیدا بن که له په حمهت و بهخشندهیی خوا بوه شیتوه ، یغه مبهری خوشه و بستیش لهم باره وه فرموده یه تی : (ان الله تعالی خلق یوم خلق السموات والارض مئه رحمة ، کل رحمة طباق ما بین السماء والارض ، فجعل منها فی الارض رحمة فیها تعطف الوالدة علی ولدها والوحش والطیر بعضها علی بعض ، فاذا کان یوم القيامة اکملها بهذه الرحمة)^(۱) .

یانی : خوای بهرز لهو دهمه ی دا که بوونه وهری خوآقاند سه د بهزه یی شی هتایه دی ، هه ره یه کیکیان پر به پری نیوان ئاسمان و زهوی یه ، لهو سه ده به کیکیانسی له سه ر زهوی دانا ، بهویان دایک بهزه یی به کۆر به که ی دا دیته وه و جانه وه رو په پوره سوژ به رامبه ره کتر ده نوئین ، کاتیک قیامت هات هه سه دی ده خاته کار .

جا خواجه بمان گبری له وانهی چ له دنیا و چ له دواپۆژدا پشکیان له زور به ی بهزه یی و سوژت ده که وئی .

خوئنه ری ئازیزم ئه مه بهر چایی یه ک بوو سه بارهت به سه مانندی پاستیه تی پۆژی دواپی هیوادارم بایی قه ناعهت یی هتنان و په وانده وهی تمه و مژری شک و گومانانی کرد بیت .

★ گه وهه ری چواره م :

• تاوو ته ئسیری برهوا بوون به باشه پۆژ له ژیانی ئینسان دا ، ده توانین له جهند خائیک دا کاریگه ریه تی برهوا به باشه پۆژ بوون بخهینه پوو :

یه کهم : پهیدا بوونی ئوؤخرن و ئارامی له دل دا : ئینسانیک برهوا ی به زیندوو بوونه وه و دواپۆژ نه بیت ، ناتوانی ههست به ئارامی و ئوؤخرن بکات

(۱) (مسلم) پیوایه نی کردوه .

لەدڵ و دەروونی دا ، چونکە دیاردەى مردن لانی کەم ھەر بەچەند پۆزێک کەرەتێک وەک دێوێ زەمەیک سواری سینگى دەبێ و دەستەو یەخەى دەبێ و خوتخونەى میسکى دەدات و بێى دەئێت : وامەزانە لەبەر دەستانم قوتار دەبى ، دەم بۆ دەمى بتر لەمن وەنیزیک دەکەوى و تاو بۆتاوی شەقارێک بەرەو گۆپى تارێک و ترووک دەنێى و ئەگەر چەنک بەگەینە کەشکەشانى فەلەک پۆزێک ھەر دێت گیانت لێ دەستتیم دەعەرزیت دێخمو سەربازە چالاکەکانم لەمارو میروو و مشک و کرم و دووبشک و ... ھتد لەجەستەى تەرپو نازەت بەر دەبن و ھەر پچکەى بۆ لایەکى دەبن و پەرەم پەرەم دەبى !! بەلێ دیاردەى مردن بۆ ئینسانى بێ برپاوا لامەزەب جەزەرەبوو سزایەکى دەروونى زۆر سامناکەو ژین لەئادەمى تال دەکات چونکە بە پاستى شتیکی ناخۆشە ئینسان تەنیا ئەوەندە ژيانەى سەر زەوى بژیەت و نەتوانی دەققەیکى لێ زیاد کات و ھەرکاتێک مردن ھات تیکەوہ بێچرئ و بچتە بن گلئ و ئیدی جارێکى دى ھەرگیزا ھەرگیز چاوی گەشى بەژبان ھەل نەھتئ !

بەلام بابای خاوەن برپاوا ئیمان بەگۆبەرى پێزەى بتەوى برپاواکەى ترس و سامى مردنى لەکن کەم دەبێت، تەنانت برپاوادارى پاستەقینە لەوہى وەولای کەوئ کە لەمردنئ ناترسیت بگرە زۆریشى کەیف بێ دئ و بە زەرەخەنەوہ باوہشى بۆ دەگرنتەوہ وەک میوانتیکى لەدووورپا ھاتوو و نازیز بەختێر ھانتئى لێ دەکا . (۱)

(۱) محمد اقبال لەوبارەوہ فەرموویەتى :

نشانە مرد مؤمن باتوگۆیم

کە چون مرگش رسید خندان بمیرد

واتە : نیشانەى پیاوی برپاوادارت بێ بلیم : ئەو کەسەیکە کە کاتى

مردنى ھات بە تیکەینەوہ بمیرئ .

ئاخر پرواداريك بزانيت زيانى دىنای له ئاقار زيانى به ههشتى دا
 وهك گرتوخانه وايه (الدنيا سجن المؤمن) چۆن و بۆ ده بى به مردنى
 قهلس و ناسه رسهنگ بيت؟! ئه رى بايم كيه تان ديتوويه تى قوتايى
 زيرهك و پهنج دهر له وهختى تهواو كردنى تاقى كردنه ودا ماته مى و دلتهنگى
 داىگرتى؟! ئه مئا قوتايى ته مبهل و ته وه زه ل و سه عى نه كهر ئه شه دو ميللا
 زور جى خۆيه تى كه له كو تايى تاقى كردنه ودا نيوجاوانى تىك نى و
 عه رزى به جاوان نه بىنى و له داخ و خه فه تان نانى پى نه خورى و خه وى لى
 نه كه وى ، ده وه لآ قوتايى زيرهك باباى مسولمان و پرواداره و قوتايى
 ته مبهل و بلخيش باباى بى پروا و بى دىنه .

ئيره دا قوله نه زيله يه كم هاته وه ياد كه نازانم له چ كتيك دا
 خويندوومه ته وه : ده گير نه وه كاتيك خواى به به زه بى و كار به جى ويستى
 گيانى ئيراهيم يغمه بهر (صلى الله عليه وسلم) بكيشى فرشته ي تهرخان
 كراوى نارد بۆ ئه وه مه بهسته كه (عزرائيل) (عليه السلام) باش
 ته وه ي ئيراهيم له مه بهستى هاتنى (عزرائيل) حالى بو پى گوت : به
 پهروه ردگارم بلئى : چ خۆشه ويستىكت ديتوه گيانى خۆشه ويستى كه ي
 بكيشى ، دواى ته وه ي (عزرائيل) قسه كه ي ئيراهيمى گه ياند به خواى
 زانا - هه لبه ته خواى گه و ره پيش ته وه ي ئيراهيميش قسه بكات زانيويه تى
 چى له دل دايه - ، خواى بالآ ده ست و ميره بان فه رمووى : پى بلئى
 ته دى ئه ي ئيراهيم ^(۱) تو چ خۆشه ويستىكت ديوه هه ز به چوونه لاي
 خۆشه ويستى كه ي نه كات؟! هه لبه ته ئيراهيم (صلى الله - عليه وسلم)
 فه سى نه ماو عزرائيل ته وه فرمانه ي پى سبيرا بو به جى هئا .

(۱) هه زه رته ي ئيراهيم يغمه بهر (صلى الله عليه وسلم) به (خليل
 الله) خۆشه ويستى خدا ناوبانگى دهر كردوه .

به لئی به پراستی په روږگار پراست ده کات که سیک خوی گوره ی
خوش بوئ و په ریزی خاوین بی و پروای به به هشت هسیت و خوی
بو ناماده کردیت مردن و کوچ کردنی له کن ده بته شتیکی ناسایی و وهک
گه شتیکی خوشی له قهلم ده دات •

لیردا و دلام دانه وی پرسیارنیک به پیوست ده زانم که په ننگه
خوتخوته ی زور دلان بدات : باشه ته گهر وایه بوچی نینسای مسولمان
به زووترین کات خوی ناکوزی یان لانی کم خوی به کوشت نادات
به شکم زووتر بچته نیو زیانکی خوشتره وه ؟!

ده لاین : مرؤفی مسولمان نیمه تی زیان و تمهن به گرانایی ترین
نیمه تی خودا ده زانی و زیانی دنیا به کیلگه ی دواپوژ داده نی ، که واته
فهرزه له سهری به بی توانای نهو نیمه ته پاریزی و لهو کیلگه یه دا شتا
بچنی چونکه په روږدگار فرموویته تی : (ثم لتسألن یومئذ عن النعیم)
التکائر - ۸ - دواپی له قیامه تی پرسیارتان لی ده کړی دهر باره ی
نیمه ته کان • مادام وای که سیک به خرتو خورایی گوره ترین نیمه تی
خودا زایه کاو به فیرو بدات سهر باره ی نه وی که شتیکی بی ثاقلانہ ی
کردوه خواشی له خوی زیر کردوه و دهریشی به وه ناچیت •

نه وه له سهریکه وه له سهریکی تریشه وه ، خو نینسانی مسولمان وهک
بابای بی دین و لامه زب خویری و به ره لداو بی به ندو بار نیه هرچی
ناره زوی کرد بیکات ، نا چونکه مسولمان به نده ی خوابه و په یسانی
له گه ل خواو پیغه مبهردا (صلی الله علیه وسلم) به ستوه که به فرمان و
ده ستوره کانیان وه پابه ندیت ، ده یه کیک له یاساکانی خواو پیغه مبه
(صلی الله علیه وسلم) نه وه به که نینسان بو خوی خوی له نیو نه بات ،
وه به فیرو بی هووده خوی له قیس نه دات : (ولا تقتلوا انفسکم ان الله

كان بكم رحيماء) نساء - ۲۹، خۆنان مه كوژن خوا له گه ئان به بهزه يه .
(ولا تملقوا بأيديكم الى التهلكة -) بقرة (۱۹۵) به دهستی خۆنان خۆ
مهفهوتین .

به ئی مسولمان هه مو شتیکی بۆ دیاری کراوه و بۆ پوون کراوه تهوه
که له چ کاتیک دا بۆی ههیه نه پیناوی خوا دا خۆی به کوشت داو له
چ کاتیک دا خۆ به کوشت دان له پئی ئیسلام دا فهزوه . . . هتد .

بوختهی قسان تهوه یه که برپا بوون به دواپوژ وزه و هیزیکه بی
پایان له دهروونی ئادهمی دا ده په خستینی و دلی پر ده کات له تیشکی هیاو
ئاوات و برپا به خۆ بووی و مهردی و پیاوه تی و ئازایه تی و . . .
هتد و ههوری پهش و دزیوی ترس و لهرزو ناومی دی و بی هیوایی له سه
شاری دلی ئاوه دانی به یادی خوا و دواپوژیکه خۆش و پر له شادی و
بهخته وهری ده په ویتته وه .

دووم : برپا به دواپوژ بوون ئاورو مه شخه لی شوپشی
ئازاد یخو ازانه یه دزی هه رچه شه زو لم و زۆرو بی دادی و مل هووپی و
دی کتاوری به ک ده زانن بۆ ؟!

چونکه میله تیک ئیمانی هه بیت به وه که ئه م ژیا نه ی دنیا شوینی
تیدا تا قی کرا نه وه یه و شانوی تیدا نواندنی شانۆ گه ری ژیا نی ئیسا نه کانه و
بۆ وه ی نه په خستیرا وه هه تا هه تا یه به رقه رار بی و دوا ی به سه ر چوونی
کاتی دیاری کرا و (اجل مسمی) ته خته و مه خته و به رده و کورسی و که ل و
به له کانی تری ئه م شانۆ یه تیکرا تیکه وه ده پینچرین و هه لده گیرین و
سه ره له نوێ شانۆ یه کی تریان پی دروست ده کری ، به ئی ئیسا نیک یان
میله تیک بروای و ابیت ئه سته مه مه ودا به چ زالم و طاغوتان بدات خۆیان
له سه ر بکاته ئۆ و نیو به دلخوازی خۆی بیان ئازوئی ، نه ته وه و گه لیک به
پاستی برپا به دوا پوژیان له دل دا چه سپا بیت و بزانی که (ما الدنيا فی

الآخرة الا مثل مايجمل احدكم اصعبه في اليم فلينظر بم يرجع (١) !
 واته : دنيا له چاو (بهمهنت) دواپوژدا وهك نهوه وايه يه كيكتان قامكي
 بخاته نيو دهريا دهبه ساهيري كات نهندانزي نهو ناوهي به بهنجهيهوه
 هاتوه چهنده له چاو ناوي دهريا • (زياني دنياش له چاو بهمهشتي
 ناوايه) ، ميلله تيك نهوه بزانيت چؤن له پيناوي چوار باروه ناني
 چهورو نهرو سئ شهو جيگاي خوشو گهرم خويان پوو زهردو
 شهرمهزاري لاي خوا دهكهنو نهستؤ بو زوردارو فيرعهنان كهچ دهكهنو
 زياني بهمهشتي له قيس خو دهن !!

نهما ئينسانيك يان ميلله تيك پئي وايي كه نه م زيانهي دنيا تافه
 دهرفته هه لكه وتوه وقت جار ئيكي دي واي بو پئي ناكه ويتو پئي
 ده زيني ناكه وي ، پيم وايي گه تيك گه ليك جيئي خويه تي كه به هه رنرخيك
 بووه به هه رجورنيك بووه چهنغيان له م زيانه كه مه قايم كردوه و نه يان
 هيشتوه به خورايي پرواتو له دهستان بچي •

جا ، شكلي تيدا نيه كه واقعي زياني • نه م جوړه ئينسانو ميلله تانه
 هه ناوا بووه مه گه ر چؤنه كايي دهنه پووي نه داوه له سه ر زولم و زوري و
 بي داداي چهوساندنوه و دهنگ هاتبن و خويان فيدا كرد بيت •

به ئي هه ر گهل و نه توه يه ك پروا به قيامت و زيندوو بوونه وهي له
 نيودا نه بووه وهك زه وي يه كي شوره گك و سوئرو بي تام هيج جوړه
 دره ختيكي په وشت به رزي و پياوه تي و فيدا كاري و خزمهت كردنو •••
 هتي تيدا ناروئي چونكه نه م خه سلته مه غه وي به به رزانه گوژالك نين له
 سه ر زبلي بروين و زه مينه يه كي باك و پر تام و چيريان گه ره كه ، نه ويش
 پروا به خوا بوون و پروا به دواپوژو ههست كردنه به بهر پرسياري •

(١) « مسلم » پيوايه تي كردوه •

به لئی خوینته‌ری به پرتز دره خستی خسه له ته مه عنه وی به بهرزه کان مه حاله له سه‌ر زه مینه‌ی بهرزه وه نندی به ماددی به کان پروتین و په‌گان داکوتن چونکه گوزه چی تیدا بنت هه‌ر نه‌وه‌ی لیج ده‌پژیت و له سه‌ر سه‌رانگۆیلکیش دارمیو ناپوئی •

هه‌ر بویه‌ش (ستالین) له جه‌نگی جیهانی دووه‌م دا ناچار بو و سه‌ر له‌نوئی کلنساو مزگه‌وت و په‌رستگاگان ئاوه‌دان بکاته‌وه و په‌ره به خواجه‌رستی و ئایین په‌روه‌ری بدات بو خاتری وه‌ی هه‌ست و نه‌ستی ئایینی و خواجه‌رستی له دلی سوپا که‌می دا بجوولینی و نه‌وه هه‌ست و نه‌سته خواجه‌ی به پیته پالنه‌رنیکی کاریگه‌ر بو هاندانی سه‌ربازه‌کانی که خۆیان به‌مخت که‌ن و پینه به‌لا گپری ده‌وله‌ت و گه‌ل، نه‌مه‌مه‌که به دافعی ئابووری و بهرزه‌وه‌ندی ماددی - وه‌که مارکس و باقی پش‌سپانی پرده‌وزی مارکسیزم ده‌یان گوت - به‌لکو به دافعی پازی کردنی خوداو وه‌ده‌ست هینانی ژبانی هه‌ناهه‌تایی به‌هه‌شتی به‌رین •

ئاخر براله بلئی یان نه‌لئی هه‌ر ئینسانێک بگری خۆویست و به‌رزه‌وه‌ند دوسته ، بنگومان ئینسان که به‌رزه‌وه‌ندی به ماددی به‌کانیشی ده‌وی و هه‌ولیان بو ده‌دات بو تیرکردنی نه‌وه (خۆ) به یه‌تی و بو پاریزگاری کردنه‌تی ، ده‌ی باشه پیم نالئی نه‌وه ئینسانه - تاک یان کومه‌ل - چون ده‌ست به‌ردار ده‌بیت له‌وه (خۆ) به‌ی که هه‌مو به‌رزه‌وه‌ندی به ماددی به‌کانی ده‌کاته به‌لا گپری ، له پیناوی به‌رزه‌وه‌ندی ماددی دا - که بریتی به له پاراستنی ده‌وله‌ت - ئاخر چون ئینسان شتی‌ک بکاته به‌لا گپری خۆی دوا‌یی دیسان خۆی ده‌کاته‌وه به‌لا گپری !!؟

هه‌ر له‌م هه‌لوسته‌دا که پێچکه نایسلامی به‌کان زاریان ده‌بیته ته‌له‌ی ته‌قیوو هیچ وه‌لامیان بی نادرته‌وه به‌رزی ئیسلام و گونجانی له‌گه‌ل سرووشی ئینسان دا ده‌رده‌که‌وی ، چونکه ئیسلام ده‌لیت : وه‌ره نه‌ی

گهڻ خۆت بهخت که له پښی پاراستی گهڻو میلهت دا بۆ وهی خوا
 لبت پزای بۆ و هیج بهخهه نهم زیانه شته وه مه به که له دهستت دهچی
 چونکه خوی بالادهست و به بهزهیی بههشتیکی پزاندۆنه وه بۆ نهوانهی
 له قسه وه فرمانی ده رناچن هیندهی ئاسمان و زهوی بهرینه و زیانی دنیا
 لهچاو وی وهك دۆلۆبه ئاویك وایه له ئافار زه ریا بهك دا .

کهواته ئیسلام هه ر له وه ده مهی دا که داوای شتیک له ئینسان ده کات
 بریکار (بدل) نیکبسی له جۆی دا ده داتی که ههزاران جار چاتره له وهی
 دهی بهخشی کهواته خوا گوتنهی ئینسان سه و دایه کی له گهڻ دا ده کرئ فیه
 فازانج ده کات (ان الله اشتری من المؤمنین انفسهم واموالهم بان لهم
 الجنة) توبه - ۱۱۱ - خوا مال و نهفسی له پر واداران کرپوه و بههشتیان
 ده داتی .

لیره دا ئیسلامهتی راست وهك شه و بابایهیی کردوه کنه دهی وهی له
 بازاری شتیک بکرئ و که دهچیته کن کابرای دو کانداری ماملهتی له گهڻ دا
 ده کات بهر له وهی شته کرپراوه کهی لئ و مرگرئ ههقه کهی ده داتی ، شه
 شه و پرئچکه و بیردۆزانهی که ده یانهوی ئینسان هه لئین بۆ خۆ بهخت کردن و
 خزمهت و فیداکاری بئ ئاماده کردنی زه مینه و پالنه ریکی گونجاوو و راست
 وهك شه و کهسانه م دینه بهر نیگا که ده یانهوی بجه بازاری شمه کی بکرن
 شه ما ههشیای خویان ده باخه لئ دا نیه که دوایی له بهر امبهردا بی دن به
 بابای شمهك فرۆش !! شکی تدا نیه که به دهستی خالی ده گه پنه وه و
 کهس نالی له گوئی پرا هاتوون !!

پیره میردی شاعیریش په حهتهی خوی لئ بۆ زۆر راستی گوتوه :

پاوت نارد بۆ ئیش قوهه تی بهرئ

سهعات قورمیشی نه کهی ناگه پئ

سیٔیم : گرنگی و پروا به دواپوژ بوون له پیکهوه بهسترانی
کۆمه لگاوا پاراستنی بهرزوه وندی یه کانی دا :

تایا ئه و خه لکه ی له کۆمه لگایه کدا ده زیات که ئه ندانه کانی بهروایان
به زیندوو بوونه وه و سزاو پاداش و بهرپر سیاری نیه و له سه ر په وشت و
ئاکاری بهروادارانه بار نه هینراون و فرچکیان به خو شسی و له زه تی زیانی
به هه شت و سام و هه بیه تی نیو دۆزه خه وه نه گرتوه چ شتیک بهرگری یان
لئی ده کات که به کاری به دو ناپه واههستن •

تایا میلله تیک بهروای به سزاو جه زره به ی ئاوری جه هه نده م نه بیو
به هه ویای نازو نیعمه ته کانی به هه شتی نه بیت چ شتیک به ره له سستی ده کات
له تاوان و سه ریچی و زیان به خه لک گه یاندن ؟!

تایا میلله تیک هه ست به چاوه دیری خوا نه کات و پئی وایی وه ک
پاتائیکی بی ساحب خو پیری کراوه و به ره له دای وه لاتی کراوه و پێشمه ی
له سه ر دامالراوه ، هه ر کام له ئه ندانه کانی چ شتیک پئی لئی ده گری
که بکه وینه دووی نه فس و ئاره زوو و کانی و بیجگه له بهرزوه وندی به
شه خسی یه کانی خۆی هه چ شتیک دی به پیردا نه یهت ؟! ••

په نگه به عزه که سیکه ساده زهین و بی ئه زموون بیژن : چۆن چ
شتیک بهرگری لئی ده کات ؟! قانونی سزادان !! به لام پێویسته له وه لامی
ئهم قسه ساده یه دا بگوتری :

۱ - قانونی سزادان نه دهستی وه هه موو جی یان پاده گات وه نه
توانای به سه ر هه موو که سدا پاده شکی ، به لکو وه گوتراوه : یاساو
ده ستوو ره کان وه که تهونی جالبالوو که وان ئه وانهی وه ک میس و مه گزو
میشووله و په یوله هیدی و مه ندو هیواشن ده یان گری و ئه وانه ش که وه ک
زه رده واهه و زه نگه سووره وریاو بی عارو به هه لیمن قوتاریان ده بیت •

۲ - ئەگەر گریمان قانونەکان تۆنایان ھەموو میللەت بۆخەنە ژیر پکیفی خۆیانەو ھەخۆ ناتوانن ئەوانەى کەئەوانیان داناو ەیانخەنە بەر تەوزمی خۆیانەو ە ، نەخیر دەسەلات و تەوزمی قانونو دەستورەکان بە تەنێ وا لە ھەموو خەلکی بکات کە بابەندبن بە پزیمی ولانەو ە شیرازەى کۆمەلگا نەچرینن ، چونکە ئینسان ھەر ھیندە لە دەستور و قانونان دەپەوتنەو ە لێیان دەترسیت کە مەترسی سزا درانی لەبەر بێ و بە کوردی چاوی لە قەمچی و کوتەك بیت بەلام ئاخەر ھەموو دەمێ ئەو کوتەکە لە کوئی بو ھەتا بابای تاوانباری بێ چاوترسین بکری و پێی لە خەراپەکاری وەپەوتنری !!؟

بەلام کە ئیمان و پڕوا ھەبو ئینسان مەگەر چۆنە کایى دەنا ھەوچئى بە قانونو سزادان ناکات چونکە ئەو ئیمان و پڕوا یە کەى بە سەر یەو ە چاودیرەو نایە لێ بێ خوار دایت کە ئاگاداری دەکاتەو ە ، لە مێرووی ئیسلامیش دا ئەو نەدەمان نمونە ھە یە لەم بارەو ە کە لە ژمیرە نایەن بەلام کورد گوتهنى : (لوئىچکگ نمونەى تەغاریکە) ئیمەش یە کیک لەو پڕوداوانە بە نمونە دیننەو ە :

شەونکی عومەرى کورپی خەتاب خەلیفەى مۆسولمانان - خواى لێ پازى بێ - بە کۆلانەکانى شارى مەدینەدا دەگەپا بۆ وەى بزانتى ھەست و خوستى نێو شار چىە لە یە کیک لە ماله کاندا گوئى لەم وتووێزە بوو :

دايك : دەھەستە كچم بچۆ نەختیک ئاوئى بکە نێو شیرە کەو ە با زۆر بێ • كچ : ئاخەر دا یە عومەر (گەرەى مۆسولمانان) نەھى کردو ە لەو ە •
دايك : دەپرو كچم پڕۆ خۆ عومەر ئاگای لێ نیه ە •

كچ : جا خۆ دا یە ئەگەر عومەر ئاگای لێ نیه خواى عومەر ئاگای لێ یە !! •

به لئی له گۆمه لگای ئیسلامی دا لهو ده مه دا که دهستی قانون چیدی
بپ ناکا دهستی پروا و ئیمان دینه کایه و مو ترس و جهز مه ت له دلی ئیسان دا
ده پرده خستیی و نایه لئی شیرازه ی کومه ل بچرپیتی ، ئه م ما له کۆمه لگای
کوفردا ئه و ده سه ئه نه •

ئه وه له سه ر نیکه وه ، له سه ر نیکي دیشه وه له گۆمه لگای ئیسلامی دا
هه ر کام له ئه ندامانی کۆمه لگا خوا خوا به تی ئیشیکي خیری بو هه لکه وئ
که هینانه دی سوود و به رزه و ندی به کی خه لکی تیدا بیت به شکم به هو ی
ئه وه و پاداشیکي بو بنوسری تا ته رازووی خیرانی پی ی گران بیت
له پوژی دوا یی دا ، که پوژنیکه که س ده فریا که س نایه و مندالی
شیره خۆره له جهز مه تان سه ری سپی ده پی و ئیسانی ئزاو به جه رگ له خۆ
ده چی •

به لئی کۆمه لگای ئیسلامی ده زانن که پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم)
فه رموویه تی : (اتقوا النار ولو بشق تمره) ⁽¹⁾ خۆتان له سزای خوا
پیا ریزن ئه گه ر به له تکه ده نکه خورما یه کیش پی !! که واته هه ر خوا
خوا یانه ئیشیکي چاکیان بو هه لکه وئ تا هه لئی که نه سه ری و به ئومیدی
خزمه ت کردن به خه لک و پازی کردنی خوا چی به چی ی که ن •

ئه م ما ئه م جو ره پانه ره له کۆمه لگای پی دین و پی پروادا به دی
نا کرئ و له سۆنگی ئه وه شه وه له باتی کۆمه لگایه کی خیر خوا و کومه ل
دۆست و خوا به رست کۆمه لگایه کی شه پخوا و خه لک نه و یست و خۆ به رست
به چاو ده نگیوین •

خو ئنه ری ئازیزم : ئه مه کورته یه ک بوو له ته فسیری ئایه تی چواره می
ئه م سوو پرته مه زنه ، ئه م ما نابی و ابزانی که لئفهم بو له سه ر هه تیوان

(1) بخاری و مسلم پیاو به تیان کرده •

هەلداویەووە و هیچ نەماوە بێتیم دەربارەی ئەم ئایەتە پێرۆزە پر پیت و
پێزە ، ئیستاش نۆرە ئایەتی پێنجەمینە .

تەفسیری ئایەتی پێنجەم

« اياك نعبد واياك نستعين » بەس تۆ دەبەرستین و هەر لەتۆش

یارمەتی دەخوازین .

مانای وشەکان

اياك : بەس تۆ ، لێرەدا وشە (اياك) بەرکار (مفعول) و وێش

کارو کاراکەئێ کەوتووە .

نعبد : دەبەرستین ، لێرەدا (نعبد) کە کاروکارا (فعل و فاعل) یە

کەوتۆتە دواى بەرکارە کە یەووە ، ئەم شێواژەش کاتێک بە کاردێتێرێ لە

زمانی عەرەبیدا کە بابای قسەبێژ بیهوێ کارە کە ، یان وەسفە کە لە

بەرکارە کەدا کورت کاتەووە بەووە ئایەتی کات . کەواتە لێرەدا بەرستن

(عبادە) کە کورت کراوەتەووە لە دوینراو (مخاطب) دا کە بەروەردگاری

مەزنە .

ئىستاش نۆرە دەرهێنانی بڕێک لە گەوهەرە گرانبایی بەکاتی

دەریای بێ پایانی ئەم ئایەتە پر پیت و پێزە یە :

★ گەوهەری یە کەم :

خواپەرستی (عبادە) یانی چی و بەکێ دەگوترێ خواپەرست (عابد) ؟!

(راغب الاصفهانی) لە مانای (عبادە) دا دەلێ : (المبودية : اظهار

التذلل ، والعبادة ابلغ منه لانه غاية التذلل ولايستحقها الا من له

غاية الافصال وهو الله تعالى ولهذا قال (الاتعبدوا الا اياه) .

یانی : به‌ندایه‌تی واته : پیشان‌دانی گهردن که‌چی ، به‌لام
 خواپه‌رستی (عبادة) له به‌ندایه‌تی پر ماناتره چونکه (عبادة) شه‌وپه‌ری
 گهردین که‌چی یه‌و شه‌وش که‌س شایانی نیه شه‌وه نه‌بی که شه‌وپه‌ری چاکه‌و
 منه‌تی هه‌یه - به‌سه‌رمانه‌وه - که خ‌وای بی‌ هاوتایه ، جا یو‌یه‌ش
 فرموویه‌تی (بی‌جگه له وی که‌س مه‌په‌رستن) •

هه‌روه‌ها ده‌لیت : (والناس في هذا ضربان) عبد لله مخلصا وهو
 المقصود بقوله : (ان عبادى ليس لك عليهم سلطان •) ، وعبد للمدنیا
 واعراضها ••• وایاه قصد النبى (صلى الله عليه وسلم) بقوله : (تعیس
 عبدالدرهم ، تمس عبدالدينار) وعلى هذا النحو یصح ان یقال : ليس كل
 انسان عبدا لله فان العبد بهذا المعنى بمعنى العابد ••) •

واته : خه‌لك له به‌ندایه‌تی‌دا دوو جوړن ، هه‌یانه به‌ته‌تی به‌نده‌ی
 خواپه له‌م ثایه‌ته‌ش‌دا شه‌م جوړه (به‌نده) یه مه‌به‌ست بوه : (ان عبادى
 ليس لك عليهم سلطان) به‌نده‌کانی من تو ده‌سه‌لانت به‌سه‌ردا ناشکین •
 هه‌شایانه به‌نده‌ی دنیاو شه‌ته‌کانیه‌تی ••• یغه‌مه‌ریش (صلى الله عليه وسلم)
 شه‌م جوړه‌ی مه‌به‌ست بوه که فرموویه‌تی : (نه‌گه‌تی و بی‌ خیری بو
 به‌نده‌ی درهم ، نه‌گه‌تی و بی‌ خیری بو به‌نده‌ی دینار •) به‌م بی‌یه‌راسته
 بگوتری : هه‌مو ئیسانیک به‌نده‌ی خوا نیه ، چونکه به‌نده به‌م مانایه واته
 گهردن که‌چو به‌رستار^(۱) • (که‌واته ئیسان چی خوش بوئ و گهردن
 که‌چی بو بکات شه‌و شه‌ی به‌رستوه‌و به‌خ‌وای خوی حسیب کردوه •) •
 دیسان (راغب) ده‌لیت :

(ویقال طریق معبد ای مذلل بالوطء ، وبعبیر معبد ای مذلل بالقطران
 وعبدت فلانا اذا ذللته واذا اتخذته عبدا قال تعالى (ان عبدت بني اسرائيل)

(۱) شه‌وی نیوان دوو که‌وانه‌که بو خۆم نووسیومه •

واته : وه ده گوتري پئی به کئی (معبد) واته گهردن که چ و خوښ کراو به هوی پیدا پوښتن ، وه حوشرینکی (معبد) یانی مل پئی که چ کراو و ژیر دست کراو به قه تران^(۲) ، وه ده لئی (عبت فلاناً) نه گهر ملت پئی که چ کردبئی و بارت هینابی بان کردبیت به کویله (عبت) ، خوای گه وره فهرموویه تی : (ان عبت بنی اسرائیل) یانی (بنی اسرائیل) ت کردوه به ژیر دستمو فهرمانبه ری خوښت - نهی فیرعون - .

ماموستای خوا لئی خوښوو (ابو الاعلی المودودی) یش لهم باره وه ده لیت : (مانای (عبودة ، عبودية ، عبديّة) له گۆشه نیگای زمانه وه بریتی به له : نه ستو که چی و خو به که م پیشان دان ، یانی ئینسان له ناقار یه کیک دا گهردن که چ بئی و به ئیراده و ویستی وی به پړیوه بجئی و هیچ جوړه لاموجوومی و سه ره خه ری و به ره هلستی یه که نکات له ناقار نه مرو فهرمانه کانی دا ، له هلس و کهوت و پرفتارو ، کرداری دا ته نیا په زامه ندی وی په چاو بکاو به پئی ویستی و خواستی وی بڑیعت^(۱) .

باقی سه رچاوه کانی تریش له ته فسیرو کتیه زمانه وانای یه کان ، هه مان مه به ست دوو باره ده که نه وه له گه ل جیاوازی شیوازی دهر برین دا .
که واته ئیستا له بهر تیشکی قسه ی زمان زانان دا ده توانین بلین :

(عبادة) خوا به رستی واته گهردن که چی و فهرمانبه ری کردن ته نیا بو خوا ، واته هلس و کهوت کردن و به پړیوه چوون له هه موو لایه نه کانی

(۲) (قطران) ماددیه کئی شله و چه وره له هیندیک دره خت و ه رده گیرئی وه که سنه و بهر (کاز) . سه بری (المنجد) بکه لابه په (۶۳۸) پیتی (ق) چاپی (۲۲) .

(۱) سه بری (المصطلحات الاربعه) ته رجه مهی فارسی ، لابه په (۱۶۷) بکه ، چاپی سنه یه م .

ژيان دا بهیځی پښمونی په کانی خواو پښه مېر (صلی الله علیه وسلم) ،
 به لږ خوا په رستی یانی پابه ند بوون به بهرنامه و پښازی وی به وه و فرې دانی
 هر پښچکه و کوږه پښی به کی تر که غیری خوا دایناوه و نه خشمی
 کښاوه ، و خوا په رستی واته گوځ شل نه کردن و به هیچ حسیب کردنی
 فسهی هر کار به ده ست و پښی سږی به که که قسه کانی له کانی او پوونی
 پښازو دستوری خوا ه لڼه ه ښجاوه و ده یوځی خوځی له مېر دوم بکاته
 خوا ته مایه تی فیرعه و نایه تی یان به سردا بکاو دستورو یاسایان بو
 دانسی •

ښتاش بو خاتری وهی چتر مهسه له که پوون پښه وه و هیچ کهس
 له م باره وه گړی کوږه ی له دلې دا نه مینتی با سر نڅکی قورثانی قسه
 له جی بدین و بزاین لهو باره وه پای چوڼه :

۱ - له سوورتهی (مؤمنون) دا ده فرموځی : (ثم ارسلنا موسی و اخاه
 هرون بایاتنا و سلطان مین الی فرعون و ملته فاستکبر و وکانوا قوما
 عالین فقالوا انؤمن لبشرین مثلنا و قومهما لنا عابدون !) ۴۵-۴۶ •

یانی : دواپی (موسی) و (هارون) ی برای مان به نیشانه گه لڼک و
 دهسه لاتیکی ناشکراوه پوهانه ی لای فیرعه ون و دارو دهسته که ی کرد ،
 ښه ما ښه وان خوځان به زل گرت و میلله تنکی سرکهش بوون ، گوتیان
 چوڼ بپروا به دوو ښساننی و هک خوځمان دښین ، سره پارهش میلله ته که یان
 گهردن که چمانن و ده مان په رستن ؟!

لږه دا فیرعه ون و دارو دهسته که ی بی په رده ده لڼن میلله تی (موسی) که
 (بنی اسرائیل) ه ښه ده په رستن ، شکشی تیدا نه که مه به ست له وشه ی
 (عابدون) لږه دا نوځرو پوځرو بو کردن ښه به لکو مه به ست گهردن
 که چی و پابه ندی ښه میلله ته به به ښه و نه می و دستورو به رناوه ی
 فیرعه ونه وه •

۲ - ههروهه فرموویهتی : (وتلك نعمة تمنها علي^۲ ان عبدت بني اسرائيل) •

شعرا - ۲۲ - •

واته : ئهوش که مینهتیکه به سهرمدا ده کهی له ئهنجامی ئهوهوه بوو که تو - ئهی فیرعهون - (بنی اسرائیل) ت کردبوو به بهندهی خۆت • (۱)

۳ - دیسان فرموویهتی : (ولقد بعثنا في كل امة رسولا ان اعبدوا الله واجتنبوا الطاغوت) نحل ئایهتی (۳۶) •

۴ - له جئیهکی تر فرموویهتی : (والذين اجتنبوا الطاغوت ان يعبدوها وانا بوا الى الله لهم البشرى) زمر ، ئایهتی (۱۷) •
یانی : وه ئهوانهی خۆیان له بهرستنی طاغوت پاراستوهو بو کن خوا گه پراونهوه موژدهیان پێ ده درێ •

۵ - له شوئینکی دی فرموویهتی : (الم اعهد اليكم يا بني آدم ان لا تعبدوا الشيطان انه لكم عدو مبين ؟) یس ئایهتی (۶۰) •
یانی : ئهی وه چهی ئادهم ئه دی پام نه سپاردن که شهیتان نه بهرستن چونکه ئه دوژمئیکێ ئاشکرایه بو وه ؟!

۶ - دیسان فرموویهتی : (اتخذوا اجدارهم و رهبانهم اربابا من دون

(۱) ئهم ئایهته : (وتلك نعمة تمنها علي • الخ) قسهی (موسی) یه (علیه السلام) له وه لآمی فیرعهوندا که پێی گوت : (الم نربک فینا ولیدا ؟ ئایا ئیمه به مندالی به ختومان نه کردی ؟) (موسی) ئیره دا ده بهوئ پێی بلی : بویه ئهمن له مآلی تو دا به ختو کرام چونکه نه تهوهی من (بنی اسرائیل) ژیره دهستهی تو بوون •

الله والمسيح ابن مريم وما امروا ليعبدوا لها واحدا ..) توبة نايه تي
(۳۱) *

ياني : قه شهو باپاگانيانو (عيسى) ي كوپرى مريم يان كرده ياسا
دانهر و فەرمانبره و له باتى خوا ، فەرمانيشيان يى نه كرابو كه غه يري خودا
كه صى تر بپه رستن *

۷ - له سوورپه تي (اعراف) ذا خواى بالا ده ستو به به زه يى ده رباره ي
هه ر كام له نوح و هود و شعيب كه هه ر سكيان يغه مبه رى خوا
بوون ده فەر موئى :

(ولقد ارسلنا نوحاً الى قومه فقال يا قوم اعبدوا الله مالكم من اله
غيره ...) (والى عاد اخاهم هودا قال يا قوم آعبدوا الله مالكم من اله
غيره) (والى مدين اخاهم شعيبا قال يا قوم اعبدوا الله مالكم من
اله غيره ..) ده بينين هه ر كام له م يغه مبه رانه (صلى الله عليهم
وسلم) فەر موويه تي : (گه لو خوا بپه رستن چ په رستراوى دي كه تان
نين) !!

خوينه رى نازيز له ووه كه رابوزد وه ك مانگى چوارده ده ر كه وت
كه وشه ي (عبادة) چه مك و واتايه كى يه كجار به رين و به ر فراوانى هه يه و
كورت كرانه وه ي له چوارچينه وى به جي هينانى دروشمه كان دا - وه ك
زووربه ي مسولمانانى تىستا ده يكن - به هيج كلوجيك له گه ل ده قه كانى
قورمانى قسه له جي دا ناسازئ *

به لئى (عبادة) له پروانگه ي مه كته بى يه كناه رستى تىسلامه وه واته :
ته نياو ته نيا ته ستو كه چ كرى و فەرمان به رى كردن بو خوا و فپئى دانى
هه مو و چه شنه كو يلايه تي و بت په رستى به ك ، جا كه يفتى خو يه تي ته و بته
كه ده په رستري له باتى خوا يان و پراى خوا ، دارو به رده ، پروه كه ،
نازه له ، شه يتانه ، تىسانه ، تىنجا ته و تىسانه ش كه يفتى خو يه تي په شه ،

سووره ، سپی به ، زه رده ، فەپهنگی به ، روسیایی به ، عاره به ، کورده ، ٠٠ هتد هەرچی هه به با بێی ، مادام له باتی خوا یان وێرایی خوا به رستراو فەرمانبهری له قسه و فەرمان و یاسا و دهستوره کانی کرا - نه و قسه و فەرمان و یاسا و دهستورانهی که له سهراوهی پرونی ئیسلامه وه ههلی نههتجان و به پێی ههوا و ئاره زووی خووی دایان و - نه وه کرا وه به خوا به کی ساخته و له جێی خوا ی پاسته قینه دا دانرا وه .

به هلی خوینهری خوشه وستم : له وه وه که پابورد ده رکهوت که مه رج نه هه تا نوێژ بو به کیک نه که ی و پوژووی بو نه گری و که نووشی بو نه به ی به به رستراوت نه ژمیرری با له هه مو کار و بار و هه ستان و دانیه ستیکی ژیا نیه ست دا پابه ندی به رنامه و گوی له مستی قسه و پێ نموونی به کانی بی !!

جا ئیستا نه گه ر خوینهری ئازیزم پر به زاری پێ بکه نێ به وانیه ده ئن : باشه چ ده بێ نه گه ر ئیمه وێرایی مسو لمانیتی و خوا به رستی سوودیش له یرو با و پرو به رنامه کانی دیکه ش وه رگرین له بواری سیاسی ئابووری و کۆمه لایه تی و ٠٠٠ هتد دا ، هه یج خه تایی نا گه رم و چ گله بی یانی ئی نا که م .

چونکه نه وه زه ین کورت و له خوا بێ خه به رانه نازان که خوا فەرموویه تی : (ان الله لا یغفر ان یشک به ویغفر مادون ذلك لمن یشاء) نسا - ٤٨ .

یانی : خوا نابوو ری و چا و بووشی ناکات که ها و نا و شه ریکی بو دابنری ئه م ما غه یری ئه م تا وانه له هه مو تا واتیکی تر - که به وئی - ده بووری !!

به هلی نه وه له ئیسلام بێ خه به رانه نازان که به م قسه به یان خوا ی گه و ره وه درۆ ده خه نه وه !! نه دی خوا ی کار به جێ ناهه رموئی : (الیوم اکملت

لكم دينكم ۰۰۰) مائدة - ۳ - واته : ئەمپۆ پىيازە كە تانم بۆ تەواو
 كردن ۰!؟ ۰۰۰ خۆى كار بە جى و زانا دە فەرموئى پىيازى خوا (دىنى
 ئىسلامەتى) تەواو و هىچ كەم و كەسرى تىدا نى بە لام ئەو لە خوا
 بى خە بەرانه دە ئىن : جا ج دە بىت ئە گەر لە پىردۆزە دە سكر دە كان سوود
 وەر گرىن لە لايەنە كانى سىاسى و ئابوورى و كۆمە لايەتى دا !!

گوايه خۆى بالادەست ، ئەو بەر وەرد گارى ئەم بوونە وەرە
 زە بە لاخەى پەخساندووە و پىك خستو تە نيا لە لايەنى مەعنەوى و پىرووحى دا
 پىنپۆرە و سىاسەت و مياسەت و باقى شتە كانى تر نازانى ؟!

(سبحان الله عما يقول الظالمون علوا كبيرا) پاكى و بى خەوشى بە كى
 بى و ئىنە بۆ خوا لە وەى كە ستم كاران دەى بىژن ، (كبرت كلمة تخرج
 من أفواههم ان يقولون الا كذبا) كەف - هوشە يە كى فرە زل لە زارىان
 دىتە دەرى ، بىجگە لە درۆ هىچى تر نىە .

ئىستا كە بىم و ابى تا ئەندازە يەك و اتاو چەمكى وشەى (عبادۃ) مان
 ئاوە لا كرده وە با دەست كە يىن بە تىو پرامانى گە وەهرى دوووم .

★ گە وەهرى دوووم :

خوابە رستى لە ئىسلام دا لە سەر بنەماى خۆشە وىستى پۆنراو (۱) :
 چۆنەتى دەرهترانى ئەم گە وەهرەش لە دەربارى پىر خەزىنەى ئەم
 ئايەتە دا ئاوايه :

(۱) هەر چەندە لە كانى توژىنە وەى ئايەتى سى ئەم « الرحمن الرحيم » دا
 گە وەهرى سى ئەممان بۆ ئەم باسە تەرخان كرده ، بە لام باسە كە
 هىند گرنگ و بايە خدارە ئەم گە وەهرە و دەيان گە وەهرى تىرشى
 بۆ بىكرىنە نلوانكە ئىستا هەر كەمە .

دوای ټوہی بابای پروادار خوی ناسی و سوپاس و ستایشی
 کردو پروای کرد به ژبایتکی دی دوای مردن ، که هر کام لهمانه
 بزوتنه ری ههستی خوښه ویستی و پټزن بهرامبر به خوا ، دوای ټوہ
 یه کسهر گوتی : (ایاک نهد ۰۰) هر ټوټو ده په رستین ، که واته خوا
 په رستی یه که ټه نجامی و تووټزه که ی پټشه و یه هر وک چون ټوہ
 مه پدارانه ی هاوینان ده چن بو کوستانه کانی شاخی (قه ندیل) ټه گهر
 لی یان پرسی بوچی ده چن بو وی ؟ ده لین : چونکه ټاوو هه وایه کی
 سازگارو کانی و سه رچاوه ی ساردو زه مهنده له ووه پی چاکی لی یه ، که واته
 چوون بو کوستانه کانی (قه ندیل) چهنه پالنه ریکی هه یه که وک
 کوله کان له سهریان به نده .

ده کتومت مه سه له ی په رستی په روه ردگاریش بهم چه شنه یه ، بو یه
 مسولمان خوا ده په رستی چونکه به دی هینه ره و خاوه نی هه مو سیفه ټیکي
 به رزی خوا یه تی یه و سوپاس و ستایش هر شیاوی وی یه و گه وره ی
 پوژی پاداش و سزایه - هه لته مسولمان پتر ته مای پاداشیان هه یه تا
 سزا - جا له سوڼگه ی ټه مانه ووه ده ی په رستن ، که واته په رسترانی خوی
 مه زن ټاکامی خوښه ویستی به نده کانه بهرامبر به وی ، چونکه هر کام
 له و عامیلانه ی راپوردن وا له ټینسان ده کات خوی خوښ بوئی چ جای
 هه موشیان خپروه یڼ . ټینجا که سیش شکی له وده نیه که خوی بی
 هاوتاش ټو جوړه به ندانه ی خوښ ده وی چونکه ټو هر به رله ووه ی
 به نده کانی بی ناسن و بی په رستن چا که ی له گه لدا کردوون و خوښی
 ویستوون و پټزی لی گرتوون ! مادام وای ټیستا که به نده کانی ټه ستوی
 بو که چ ده که ن و به تاقه سه ردارو گه وره و په روه ردگاری خو یانی حسیب
 ده که ن هه و جار هه و جار خوښی ده وین .

به لئی بنجو و بناوانی خواهرستی خوشه و یستی به ، به لام ئایا هممو
کەس بۆی ههیه لافی ئهوه لئی بدات که خوای خوش دهوئی و دوستانه تی
له گهه له خوادا به هیز و یتهوه ؟! (۱) •

ههلبهته نه به لکو بئویسته ئهوانه ی خویان خوش دهوئی و پزیزی
لئی ده گرن درووشم و نیشانه گه لیکیان بپوه بیت که لهوانه ی خویان خوش
ناوئی جوئی یان ده کاتهوه و هه لیان داویرئی •

چونکه ئیمان و برپوا که پیشه و بنه ماکه ی خوشه و یستی به ههست و
نهست و عاتیفه و سۆزبکی ده روونی به و له بهر چاوان په نهان و شیراوه به و
ههستی بئی ناگریت ، به لام ئه وهست و نهست و عاتیفه و سۆزه ده روونی به
دیمه ن و پرۆاله تیکی بهر چاوو دیتراویشمی ههیه که ده کریته نیشانه و
درووشم و به لگه ی هه بوونی ، واته ئیمان و برپوا دوو دیوی ههیه دیویکیان
شیراوه و په نهانه و خوا نه بئی کەسی بئی شاره زانیه ، دیوه کە ی دیشیان
دیتراوو ئاشکرایه و هه موو کەس ده ی بئیی ، ئه ویش بریتی به له و کردارو
پهفتارو په وشت و ئاکاره ی که ئینسانی ئیمان دار بئی هه لدهستی و ده ی کاته
به لگه و شایهت و ته رجهمه به کی واقعی بۆ ئیمان هه کی •

به لئی کەسێک کەسێکی یان شتیکی خوش بوئی له ییناوی دا په ننج
ده داو تی ده کوشتی بۆ وینه : ده بینین ئه و ججیلانه ی دلدارن و ئافره تیکیان

(۱) که په تیکی له کوپریک دا له گهه له کیک له دانیشتون بوو به موناقه شه مان
ئهو ئیدیعی ئه وه ی ده کرد که هیچ کەس نیه هینده ی وی خوای
خوش بوئی و دوستانه تی له گهه له پته و بیت ، ئه ممان نوێزو باقی ئاکاره
ئیسلامی به کانی تریشی تیدا نه ده بینرا ، که پیشم ده گوت : مادات خوات
خوش ده وئی چما با به ندی فرمانه کانی نابی ! زماره گه لیک عوزرو
به هانه ی بئی ججی دینانه وه ، جا ئه و چه ند دپیره ی سه ری وه لامی ئه و
جووره کەسانه ده ده نه وه •

خۆش دەوئى ھەر شتىكى لەتواناۋ پرستيان دابى لەپىناۋى دا بەخت دەگەن، بەلكو زىاد لەوھش جارى واىە لەپىناۋى يارو خۆشەويستەگەيان دا مل دەبەر كارى وا پادەگەن كە بەھىچ كىشەنەو پىوانەيەكى زىرانە ماڧوولنە، لىرەدا قوولە نەزىلەيەكم ھاتەو ە ياد :

دەئىن كەپدەتسىكى سەلمان پىغەمبەر (عليه السلام) بە لاي مېروولەيەكى دا پابوورد كە سەرگەرمى گواستەو دى گردىكى گەورە بو كە كرابوو بە مارەيى خۆشەويستەگەي سولەيمان لىي پىرسى : جا خۆ ئەگەر ھەزار سالىش بزيەي تىستا ھىچ بە ھىچ ناكەي چما بە خۆپايى خۆت ماندوو دەگەي ؟!

مېروولە لەو ەلام دا گوتى : كاكى خۆم لە مەزەيى ئاشقان دا لىكدانەو ە نيە !! بەلئى ئەو كەسەي كە گوتوويەتى :

تعصي الاله وتزعم' حبه لعمرك هذا في المقال بديع
لو كان حبك صادقا لاطمته فان المحب لمن يحسب مطيع
وئپراي باخى بوونت لەخوا گومان دەگەي خۆشت دەوئى
سوئىندم بەخودا ئەم قسەيەت لەگەل واقع پىك ناكەوئى

ئەگەر پاستە خۆشەويستە دەيى مل كەچ كەي بۆ نەمرى
كەسەك كەسەيكى خۆش بوئى گوتى لەبۆ فەرمانى دەگرى^(۱)

زۆر پاستى گوتو ە !!

بەر لەو ەي ئەم گەوھەرە بەجئى پىلین د پەردە لەسەر گەوھەرەيىكى
ترى ئەم ئايەتە مەزەنە ھەلدەينەو ە پاستى بەكى زىدە بايەخدار ماو ە نالوئى
لىي بئى دەنگ بىن .

(۱) ئەم دوو پىرپە شىعرە بۆ خۆم تەرجەمەم كردن ئەگەر ناتەواۋى بەكى
تەدابىي داۋاي چاۋپۆشى دەگەم .

ههروهك چۆن كه سىك پراست بكات لهوه دا كه خواى خۆش دهوئى به قسهى دهكات و سهريچى له فهرمانه كانى ناكات ، ديسان كه سىك به پراستى خواى خۆش بوئى هه موو ئهوانه شى خۆش دهوئى كه خوا خۆشى دهوئى وه هه موو ئهوانه شى ده بوغزىئى كه خوا دهيان بوغزىئى ، گومانىش لهوه دا نيه كه بهنده گوئى پايه ل و فهرمانه بهر كهانى خوا به گشتى و له پىزى پىشه وه يان دا پىغه مبهرمان موحه ممه دو خزم و هاوه لانى خۆشه زىستى خوان و شه يتان و ئىنسانه له خوا ياخى بووه كانىش ناخه زو دوژمنى خوان ، كه واته مسولمان پىويسته هه موو برواداران به گشتى و پىغه مبهرو خزم و نزيكانى و هاوه لانى به تا به تى خۆش بوئى و له ولاشه وه شه يتان و داروده سته كهى له ئىنسان و جن (بهرى) به بوغزىئى ، هه ر بۆيه ش به ئه ده بو و په وشتىكى ئىسلامى داده نرى كه ئىنسان له ده مى ناو هيتانى به كىك له پىغه مبهران دا (صلى الله عليهم وسلم) ^(١) داوا له خواى گه و ره بكات كه له بارانى په رحمه ت و به خششى خۆى زياتريان به سه ردا بارىئى به م جوړه ده ئىن :
 (صلى الله عليه وسلم) يان (عليه السلام) ، وه له ده مى ناوه يتانى يارانى پىغه مبه ردا بلتىن (رضى الله عنه) خوا لى پازى بيت ، وه له ده مى ناوه يتانى خوا به رستىكى چاك و مسولمانىكى خزمه ت گوزاردا پىزىن :
 (رحمه الله) خوا په رحمى پى بكات •

ديسان هه ر بۆيه ش به ئه ده بو و په وشتىكى ئىسلامى داده نرى كه هانا وه بهر خوا به رىن له بهر شه يتان و شه يتانى به كان چ نه بىنراو بن

(١) هه ئبه ته ئه م سه له وات دانه بتر ده ربارهى پىغه مبهرمان موحه ممه دو (صلى الله عليه وسلم) داكوئى له سه ركراوه ، وهك خوا ده فه رموئى : (ان الله وملائكته يصلون على النبي ، يا ايها الذين آمنوا صلوا عليه وسلموا تسليما) احزاب - ٥٦ -

ج بئراو (من الجنة والناس) ، وه بئین : (اعوذ بالله من الشيطان الرجيم) بهنا ده بهمه بهر خوا له بهر شهیتانی نه فرین لئی کراو .
 جا خوا بو خاتری گه وره یی و به خشنده یی خوئی بمان گیرئی له وانهی له قسمی خوئی و پیغمبره کهمی (صلی الله علیه وسلم) ده رناچن و توخنی شهیتان و شهیتانی به کان ناکه ون و به لایان دا ناچن . نامین .

★ گه وهری سئی بهم :

له بهر تیشکی سئی بهمین گه وهری شهیم نایه ته پیرۆزه دا شهیم ده فامریته وه :

نیزیک کهوته وه له خواو پۆچوون له ده ربای بی بی خواناسین دا به کت و پری نایه ته دی و خوڤاگری و نارامی و نه سره و تووی گه ره که ، کوردانیش له میزه گوتوو یانه : کهس له پریک نایته کوپیک .

جا وه نه بی شهیم پله به یی و ورده ورده پی شه لآچوونه تنیا له بواری خوا به رستی دا هه بیته به لکو هه موو کاروباریکی دنیا به گویره ی شهیم یاساگشتی به به پریوه ده چئی ، ده بینین بابای وه رزش کار هه وه ل جار چل به نجا کیلوی بو به رز ده کرئی شهیم پاش چهند مانگ چهند سالیک ده توانی سهری پی به سه دو دووسه دی به وه بنی ، به لام نایا شه گهر ههر هه وه ل جار هه ولی دابا که به کسه ر سه دووسه کیلوی به رز کاته وه بوی ده چۆ سهری ؟!

خوا به رستی و سهر کهوتیش به به یزه ی خواناسی دا ههر به وه گه زو جاوه . چۆنیته فامرانه وه ی شهیم مه به ستهش له نایه ته پریته و پیزه ناوایه : له پله ی به کهم دا به نده به دی هینه ری خوئی ناسی و زانی که خاوه نی هه موو سیفه تیکی به رزو جوانه .

لهپله‌ی دووهم‌دا ستایش و شوکرانه‌بژیری به‌رام‌بهر به‌په‌روه‌دگاری
ده‌رپری ، واته ناسینی خودا وای لی‌کرد سوپاس و ستایشی بکات •

لهپله‌ی سئ‌یه‌دا جارنکی‌دی‌دوو‌پاتی کرده‌وه که خوا ختوی‌هم‌ور
سیفه‌تیک‌ی له‌بارو‌چاکه بویه‌ش هر خه‌سله‌تی به‌زه‌یی و به‌خشنده‌یی
باس‌کراوه چونکه جئی‌ومه‌قام وا داخوازی ده‌کات •

لهپله‌ی چواره‌دا پرواهتانی خوی‌ده‌رپری به‌پو‌زی دوا‌یی پو‌زی
سزا‌پاداش ، روژنک که داد‌گه‌ری خوی‌تدا ده‌چه‌سپئی و پاک‌وپیس لیک
هه‌لدا‌و‌یررین •

ئینجا لهپله‌ی پینجه‌دا ئینسان پتر هه‌ل ده‌کشئی و ده‌چته‌ قو‌ناعی
دووان (خطاب) له‌گه‌ل خودا دوا‌ی ئه‌وه‌ی که له‌پله‌کانی پیش‌و‌ودا
به‌شئو‌ه‌یه‌کی ناراسته‌وخو‌یی له‌گه‌لی‌دا ده‌دوا •

هه‌لبه‌ته ئه‌مه‌پله‌یه‌ش له‌به‌رنامه‌ی خودا به‌پله‌ی (احسان) ناسراوه
چونکه له‌فه‌رمایش‌دا هاتوه : (الاحسان ان تعبد الله كأنك تراه ۰۰۰)^۱
واته : (احسان) ئه‌وه‌یه که له‌ده‌می خوا‌به‌رستی‌دا وابزانی خودا
ده‌بینی و تئی‌ه‌وه پاده‌متنی •

یگومان (احسان) یش وه‌ک زانایان ده‌لین به‌رزترین پله‌ی
خوداناسی‌یه • ئیستاش چه‌ند فه‌رمایش‌تیک‌ی یغه‌م‌بهر (صلی‌الله‌علیه‌وسلم)
دینینه‌وه بو‌ پتر ئاوه‌لا‌کردنه‌وه‌ی مه‌به‌ست :

۱ - (ان الدین یسر ولن یشاد الدین احد الا غلبه ۰۰۰)^۲ واته :
دین‌داری و خوا‌به‌رستی ئاسانه‌و - له‌گه‌ل سرووشتی ئینسان‌دا

(۱) (بخاری و مسلم ترمذی و نسائی و ابوداود) پی‌وا‌یه‌تبان‌کردوه له
(عمر بن الخطاب) ه‌وه •

(۲) (بخاری) له - ابو هریره - وه گپ‌را‌ویه‌ته‌وه

ده سازئى - هيج كه سيكيش پيش بر كئى له گهَل دین دا نه كرده
 دین به سه ری دا زال نه بو بی ، واته : هيج كه سيك زیاده پوهی
 له خوا به رستی دا نه كرده و زیاد له پیوست بیی دا قول نه بو ته وه
 له حایك دا نه بی كه ده ری نه بر دوه و به كی كه وتوه و فرزه ی لی پراوه .

۲ - (سئل رسول الله (صلى الله عليه وسلم) اى العمل احب الى الله ؟
 قال : ادومه وان قل)^(۱) یانی : پر سیار له پیغمبر (صلى الله عليه
 وسلم) كرا : چ كرده و به كه خو شه و یست تره له كن خوا ؟ فه رموی
 به رده و ام ترینی نه گهر كه میش بی .

۳ - (قال صلى الله عليه وسلم : اما والله انى لا خشاكم لله واتقاكم له
 ولكنى اصوم وافطر واصلى وارقد واتزوج النساء فمن رغب عن
 ستى فليس منى .)^(۲) یانی : پیغمبر (صلى الله عليه وسلم)
 فه رموی به تی : بزانی به خوا له هه مواتان پتر له خوا ده ترسیم و
 پاریزی لی ده كه م نه ماما به پوزو ده به و پوزو بو تیریش ده كه م
 - مه به ست لیره دا پوزوی سوننه ته - وه نو تیریش ده كه م و ده شنووم
 وه ده چمه لای ئافره تیش هه كه سيك له پئی و شوینی من لامل بی
 له - میلله تی - من نه !! .

۴ - (عن عبدالله بن عمرو رضى الله عنهما قال : قال لى النبى (صلى
 الله عليه وسلم) : الم اخبر انك تقوم الليل وتصوم النهار قلت : انى
 افعل ذلك ، قال : فأنت اذا فعلت ذلك هجمت عينك ونفثت نفسك

(۱) (بخارى و مسلم و ترمذی) له - عائشة - وه گپراو یانه ته وه .

(۲) (بخارى و مسلم و نسائی) له - انس - . پریوا به تبان كرده وه .

وان لنفسك حق ولاهلك حق فصم وافطر وقم ونم)^۱ •

واته : (عبدالله بن عمرو بن العاص) خواتنیان پازی بی
گوتویه تی : پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) پی گوتم : هوآلم پی دراوه
که توشه و گار^(۲) بهمه و نوژان ده بهیه سهرو روپز گارش به وژوو ،
گوتم : نه من واده کم ، فهرمووی : نه گهر وا بکهی چاوت قوول ده بن و
نهفت ماندوو ده بیت ، بشزانه که نهفت مافی ههیه و ، خیزانت مافی
ههیه ، که واته پوژوو انیش بگره - یانی پوژوووی سوئنت - و پوژ
بوئرش بکه ، وه شهونوژانیش بکه و بشنو •

به لی خونهری نازیز به نامه ی خوا به پی سروسشتی ئینسان
پوژنراوه (فطرة الله التي فطر الناس عليها ، لا تبديل لخلق الله -) مادام
وابی ده بی له گهل و زه و توانای ئینسان دا بگونجی و وانه بی که ئینسان بو
به پیوه نه جیت (یرید الله بکم اليسر ولا یرید بکم العسر) بقرة - ۱۸۶ -
واته : خوا ده یه وی کارتان بو وه سینایی بخات و نایه وی لتان گران
بکات •

ئهما هدر له گهل نه وه ش دا که ئسلام له تواناو وزه ی هه مو که سیک
دایه به هیزترین ئینسانیش مه و دای ههیه که ئه سپی پیش پرکئی و به ره و
پیش چوونی تاو بدات له مه دیدانی خوا په رستی دا •

به لام دوو باتی ده که ینه وه که نیزیک بوونه وه له خوا و زوورپا چوون
به په یزه ی خواناسی دا به په له په ل سه ر ناگری و بشوو دریزی و خو پراگری و
وره ی به رزی گهره که ، پیشینانیش گوتوو یانه : نه وه ی له بلیندان بر وانی

(۱) (بخاری و مسلم) له - عبدالله بن عمرو بن العاص - وه
گیراویانه ته وه •

(۲) واته هه مو و شه و گار به بی پسانه وه •

ده نويان ده كهوئى ، به چاوى خوښم باباى وام ديوه له پيش دا ئىسلامى زور به تين و تاوه وه گرتوه و ويستويه تى به دوو پوزان له هه موو تاوان وه به پړئ و بچته پزى نه و خوابه رست و خاويداوانه دى دواى هه و لو خه بات و تى كووشانى چهند ساله گه شتون به و بله و پايه يه دى پى گه يون ، نه ما پاش ماوه يه كه نه هه نه يتوانيوه به رده وام بيت به لكو زور جارن هه و ازيشى له خوابه رستى و دين دارى هتاوه و پيشى چهند به گوپو تاوه وه به ده رباى خوابه رستى دا چوته خوار دوايى هينده به تين و گوپوه وه كشيوه ته وه و پاشه كشمى كردوه ، به پى ياساى (لکل فعل رد فعل يساويه فى المقدار و يعاكسه فى الاتجاه) بو هه كارنك كاردا نه وه يه كه هه يه ، له نه نده دا بارته فايه تى و له پړه ودا پيچه وانه تى .

په ننگه هيندى كس وا له م قسانه م حالى بن كه هه رچى به گوپوتين پرووه و خوابه رستى چوو دوايش به گوپوتين ده كشيته وه و پاشه كشمى ده كات ، به لام نه مه بهستم نه وه يه وه نه نه و فامرانه وه يه ش له جى خويه تى ، بو پروون كردنه وه دى مه به ستيش و نه يه كه دينه وه :

نه گه ر كو تى كى لاسيق له ديوارنى كه په ر پاكيشى ، هه تا كو تى كى ليدانه كه به ته وزم تر بيت هه له زينه وه كشمى به ته وزم تر ده پى ، به لام هه هه مان ديوار نه گه ر پاچى كى نووك تى رى ليدى ده بينين له باتى هه له زينه وه و كشمانه وه دوا پى دا ده چته خوار .

تستا به م و نه يه مه سه له كه ئاشكراتر بوو ، نه وانه دى زياد له به پړه دى خويان لىنگان پاره كيشن و له توانايان به ده ر تى ده نووستين ، شتى كى سروسشتى و ئاسايى به كه ده ر نابهن و به كيان ده كهوئى چونكه نه و به ربه سته دى خوى پى داده دن په ق و پنه وتره له ئيراده و عزمى نه ره و له دى وان ، به لى نه وانه وه كه نه و كه سه وان كه ده يه وئى له په يزه يه كى (١٠) پى پى لكه يى به دوو شه قانان وه سه ركهوئى !!

ئەمما ئەوانەى بەشىنەىى و ھىدى ھىدى دەچنە پىش و لەبۆلای
 خۆشەوېستى خواو پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) و پىبازە کەيان و شوپىن
 کەوتوانى و زىانى نەپراوى بەھەشت پاچىكى نووك تىزيان دروست کردو و
 بە بوغزاندى شەيتان و دارو دەستەكەى و پىچكە کاتيان و شوپىن
 کەوتوانيان و ترسان لە دۆزەخ دەمەزەرديان کىرۆتەو و پۆز
 بۆ پۆزى قۆناغىكى نوئ دەپىن و بە پلەيەكى تر دا سەردە کەون ھەتا دەگەنە
 سەربانى کۆشكى پازاوى خواپەرستى و پلەو مەقامى (احسان) •

★ گەوھەرى چوارەم :

ئەركى بەندە بەرامبەر بەخواو ئىخوا بەرامبەر بەوى :

خوينەرى ئازىز بەپاستى ئەم ئايەتە مەزنە جوانى و پەونەقى ھەرە
 زۆرى ئەم سووپەتەى وەخۆ گرتو و بە بىرپەرى بىشى لەقەلەم دەدرى ،
 چونكە وەك پىشتر گوترا ئەو چوار ئايەتەى پىشى کەوتوون ھەموويان
 چەند پىشەكى يەكن كە ئەم ئايەتەيان لى و ئەنجام دى ، ديسان ئەو دوو
 ئايەتەى داويش دىن واتە : شەشەم و ھوتەم بەھۆى وى بەو سەريان
 ھەلداو ، چونكە لە سۆنگەى ئەو وەگە بەندەكان بەتەنى خوا دەپەرستىن
 شياوى ئەو ن داواى لى بکەن پىنمايىيان بکات بۆ پىئى پاست و
 بيان گىرئى لەوانەى خوا لىيان پازى بەو نىعمەتى ئىمانى پى داون نەك
 ئەوانەى خواگرتو سەر لى شىواون •

ئىستا با بىنە سەر چۆنەتى قامرانەوى ئەم ياسايەو دەرھىتانى ئەم
 گەوھەرە لەدەريايى پى خەزىنەى ئەم ئايەتە :

بەندەكان پاش ئەو ئەو پاستىيانەيان دىت كە لەچوار ئايەتى پىشوودا
 ھەبوون گەيشتە ئەم ئەنجامە كە تەنيا خودا شياوى پەرستىن ئەستۆ بۆ

که چ کوردنه و کهسی دی پئی ناکه وی بپدرستری و ملی نه وی
بکری ، بویه گوتیان : (اياك نعبد) به ته نی تو ده پرستین !!

به لئی به نده کان دوی نه وی زانیاں که خوا به دی هینه ره و خوا هنی
هموو سیفه تیکی چاکه (بسم الله الرحمن الرحيم) ، وه زانیاں که خوا
شیایو سوپاس و ستایش بو کوردنه چونکه پهروه ردگاری جیهانه (الحمد لله
رب العالمین) ، وه زانیاں که نه و پهروه ردگاره مه زنه ته نیا به پالنه ری سوزو
به خشنده بی و چاکه له گه لدا کردن کائیناتی خولقاندوه (الرحمن الرحيم) ،
وه زانیاں که خوی کار به جی سه ره رشت و خوا هنی پوزی فیامه نی به
(ملك يوم الدين) ، گوتیان : (اياك نعبد) بهس تو ده پرستین •

تنجا هه لئه ته نه گهر به نده به پویشتن بو لای خوی بجی نه و به
غاردان بولای دی بویه به نده کان دوی نه وی په یمانی به ندایه تی یان له گه ل
خوادا به ست و گفت یان پی دا که غیری وی نه پرستن ناماده بی نه وه بیان
بهیدا کرد که خوا به هانا یانه وه بیت و ده ستیان بگری و له برینی پئی
خوابه رستی دا پشت گیری یان بکات بویه گوتیان : (وایك نستین) وه
یارمه تیش هه ره له تو ده خوازین

لیره دا به بیوستی ده زانم چهنه دیریک له نامووز گاری به کانی
(عبدالقادر الجیلانی) - په حمه تی خوی لی بی - بخهینه بهر چاوان له
باره وه :

ده فهرموئی : (یاغلام آین عبودیتک للحق عز وجل ، هات حقیقه
العبودية وخذ الکفایه فی جمیع امورک : أنت عبد آبق من مولاک ، ارجع الیه
وذل له وتواضع لامره بالامتثال ، ولتهیه بالانتها ، ولقضاء بالصبر والموافقه ،

(۱) کتبی (الفتح الربانی والفیض الرحمانی) نوسراوی (عبدالقادر

الجیلانی) لابه ره (۲۲) •

إذا تم لك هذا تمت عبوديتك لسيدك وجاءتك منه الكفاية قال الله عز وجل :
« أليس الله بكاف عبده ؟ » •

إذا صحت عبوديتك له احبك وقوى جبه في قلبك وآنسك به وقربك
منه من غير تعب ولا طلب لك صحبة غيره فتكون راضيا عنه
في جميع الأحوال ، فلو ضيق عليك الأرض برحبها ، وسد عليك الابواب
بسعتها لم تسخط عليه ، ولم تقرب باب غيره ولم تأكل من طعام
غيره •• الخ) •

يانسى :

پۆلە کوا به نډایه تیت بۆ خوای بهرزو بئی هاوتا ؟ به نډایه تی راسته قینه
بینه دی و له گه ل بووتی (کفاية) ی خوا وه رگره له همموو کارو باریکت دا ،
تۆ به نډه یه کی زویر بوو و غه زریوی له گه ورهت ، بگه پتوه لای و ملی
بۆ که چ بکهو نه مرو فه رمانی جتی به جتی بکهو واز لهو شتانه بینه که به رگری
لئی کردوون و نارامی و په زامه نډیت ده رپه له ناقار قهزاو قه ده ری دا ،
نه گهر نه مهت کرد به نډایه تی راسته قینه ت هیناوه ته دی بۆ گه وره کهت •
وه یارمه تی و پشتیوانی خوات بۆ دئی ، خوا فه رموویه تی : (الیس الله بکاف
عبده ؟) نایا خوا بهس نیه بۆ به نډه که ی ؟!

نه گهر به نډایه تیت بۆ وی راست بئی خووشی ده وی وی خووشه ویستی
خووی له دلت دا به هیز ده کات و ده ت کاته هاوده می خووی و له خویت
وه نډیک ده خات بئی ماندوو بوون ، وه نایه لئی هاوپی یه تی غه یری وی
بکه ی ، ینجا له همموو حالیک دا لئی پازی ده بی خو نه گهر سه ری
دنیا بهت لئی ویک بپته وه به و بان و پوری یه یه وه ، وه همموو ده روانت لئی
داخت به و فراوانی یه یانه وه لئی تووپه نابی و لسی ده دلئی ناگری و
له ده رگای غه یری وی وه نډیک ناکه وی و خو راکی غه یری وی
ناخوی •• هتد) •

به لئی به پراستی گرنګ خو ساغ کردنه ووه و خو يهك لا کردنه ووه و دل
 ساف کردنه ووه به بو خواي گه وره چونکه وه کو ئيمای غه زالی ده فهرموی ،
 « رحمة تي خواي لي بي » :- هه ر وهك چون پوژ هه مو ده مي تيشكي پر
 پيت و بزي بلا و ده کاته ووه خواي مه زيش دايم و دهره م تيشكي سوژو به زه يي و
 به خشنده يي به خش ده کات به سه ر به نده کاني دا ، به لام هه ر وهك چون
 ئاسني زه نګ گرتوو و له تکه گوزه ناتوانن تيشكي پوژي له خويان دا بخه نه
 دره وشانه ووه و ته جه للا له بهر ناساغي و بي ئاماده يي بان هه ر ئاواش ئه وانه ي
 دل و دهره ونيان به زه نګ و زاري چلک و چه به ري تاوان که مري به سنو ووه
 وهك ئاوي پيس ليئو لالی لي نيستوه وهك ئاسنه زه نګ گرتوو و له تکه
 گوزه کان تواناي عه کس کردنه ووه و سوود وه رگر تيان نيه له و تيشكي
 سوژو به زه يي به ، ئه م ما ئه وانه ي له پي خوا به رستي و نويزو پوژوو دوعاو
 زيکرو قورئان خو يندن و ئه مر کردن به چاکه و به رگري کردن له خرابه و
 به پيوه چون به گو يره ي پي و شوني پتفه به ر (صلي الله عليه وسلم) و ••
 هتد هه ستاون به پا کردنه ووه و سبي کردنه ووه ي نه فس و دل و دهره ونيان ئه وانه
 وهك ئاوتنه يه کي ساف چون تيشكي خو ري تيدا دهره وشيته ووه ئاوا نورو
 تيشكي به خشنده يي و سوژي خوايان له دلي دا دهره وشيته ووه •

که وانه ئينسان هه تا پتر خو ي ماندوو کاو زياتر به سه ر نه فسي دا
 زال بي و پا کي کاته ووه له زه نګ و زاري سه ري چي و تاوان و خو به رستي و
 دنيا په رستي پتر شياوي دابارين و هه لپزاني پيژنه ي به ته وژمي باراني
 په رحمة تي خوا ده بيت •

جا ياره بي خوايه بچينه پي ئه وانه ي جله و ي نه فس و ئاره زو وه کانيان
 له ده ست ژيري و دل و دهره وني پي له ئيمانان دا يه و دايم و دهره م
 سه رگه رمي خاوين کردنه ووه ي نه فسيان و خه ري کي زاخاو دانني به ده نگي
 سازو خو ش ئاوازي قورئان و سونه ت ، ئامين •

★ گهوهري پيڻجهم :

بوخت ترين شيوى خوا بهيك ناسين (التوحيد) :

لهم ثابته پيروزه دا خوا بهيك ناسين يان يه كتابه رستي (التوحيد)
به چاترين شيوه خراوته پوو : چونكه نهو شانهى نينسان ده يان كات
به خواى خوى و ده يان په رستى له كاتيك دا له خوا په رستي وه دوور ده كه وى
له دوو جوړ به در نين :

أ - شتيكه نهو بابايه به له خوى به رزتر و بالاترى ده زانې جا كه يفي
خويه تى نهو شته بتيكى له دارو بهر دانا شراوه ، پروه كه ، نازه له ،
نينسانه ، يردوزه يه كه ، دام و ده زگايه كه . . . هتد ، واته : نينسان شتيك
به رستى غه يري خواو غه يري خوى •

ب - هه واو ناره زووه كاني خوى ، وهك قورنان فهرموويه تى :
(افرأيت من اتخذ الله هواء) جايه - ٢٤ - يانى : نهو بابايه
نابني كه هه واو نه فسي خوى كردوته خواى خوى ؟!

به لى نينسان هه ر له خوا په رستي لادات دوو چارى بت په رستي ده بت و
ده بته كويله ، جا يان كويله يه كيك له ديارده سروشتي به كان ، وهك :
دارو بهردو پروهك و نازه له و نينسان و پوزو ناگرو شه يتان و فريشته و . . .
هتد ، يان كويله يه نه فسي خوى •

نهم ثابته پيروزه ش دل و دهر و نى نينسان له هه ر كام لهم دوو چه شنه
كويلايه تى يه باك ده كانه وه ، له به شى يه كه مى نهم ثابته دا كه خوينه ر
ده نيت : (اياك نعبد) بهس تو ده په رستين دهر و نى له هه ر چه شنه
په رستراو نيك پاده بته وه و نيشانه يه كى (x) به سه ر گشت طاغوت و بت و
صه نه مه كان دا د نيت و تو و پريان ده دات •

به لام په ننگه به غزه كه سيك و ايزانن كه به نازايه تى و شان و بيلي خويان و
بى يارمه تى هيچ كه سيك توانيو يانه نهم كاره جي به جي بكن ، هه ليه ته

ئەم جۆرە بىر كىرەنەمۇش لەگەل يە كىتابە رىستى (توحىد) ى بىنى تونىلك و دەغەل دا پىلك ناكە وى چۈنكە بت بە رىستى ھەر بت بە رىستى يە جا كە يىقى خۆ يە تى بىنىكى دوورە دەست بىنى ، وەك جۆرى يە كەم ، يان لە بنە و يالە وە بىنى وەك جۆرى دووم ، بۆ يە لە بەشى دوومى ئايەتە كە دا ئەو بەش (x) يىكى لىنى دراو و وە لا نراو و گوتراو و : (و اياك نستعين) يانى : وە يارمە تىش ھەر لە تۆ دە خوا زىن •

ئەو دوو جۆرە بت بە رىستى و شەرىك بۆ خوا پەيدا كىرەنە قىسمان لىنى كىردن لە زاراو ى (تصوف) دا بە (الرىاء) و (العجب) ناسراون • چۈنكە (الرىاء) ئەو يە كە ئىشىك بىكى غەيرى خواى تىدا پەچا و بىكى وائە : وىراى پەچا و كىردنى پازى كىردنى خودا بەرژە وەندى يە كى نرىشى تىدا پەچا و بىكى^(۱) ، ھەلبەتە ئەمۇش شەرىك بۆ خوا پىيار دانە (عجب) ىش ئەو يە كە لە كاتى جىنى بە جىنى كىردنى كارىك دا خۆت لىنى بگۈپىنى و عاجباتىت لە خۆت بىنى و شانازى بە خۆتە وە بىكى و بە ئازابە تى خۆنى لە قەلەم بەدى نەك بە فەزلى خودا •

يە كىتابە رىستى (توحىد) ى بىنى گەردو پوختەش ئەو يە كە نە يەلى نە خۆت و نە غەيرى خۆت بىنە بەردە و خوات لىنى وە شىرن • بەلام - خوينەرى خۆشە وىست - ئەو ئەندەش بزائە كە زال بوون و سەر كە و تىن بەسەر بەتە دەرە كى (خارجى) يە كان دا زۆر بە سىناى تىرە لە زال بوون بەسەر بىنى نىو وە دا !!

ھەر بۆ يەش يىقە مېبەر (صلى الله عليه وسلم) جەنگ كىردنى لە گەل بەتە دەرە كى يە كان دا بە تىكۆشانى گىچكە (الجهاد الاصغر) حىبب كىردو و

(۱) بىگومان جارى واش دە بىنى پىابازى يە كە دە گاتە پلە يەك خواى گەورە ى ھەر تىدا پەچا و ناكىرى •

جهنگ کردنی له گه‌ل بئی دەر وونی دا به‌تیکوشانی گه‌وره (الجهاد
الاکبر) له‌قه‌له‌م داوه .

خواش هه‌موو لایه‌کمان سه‌رخات به‌سه‌ر بته دهره‌کی و نیوه‌کی یه‌کان‌دا .

★ گه‌وه‌ری شه‌شه‌م :

برواو کرده‌وه لیک جوئ نابنه‌وه :

به‌ئێ له‌پروانگی مه‌که‌بی یه‌که‌به‌رستی یه‌وه کرده‌وه و بروا شتایان
بئ شتایان نابن و هه‌رگیز لیک ناترازین ، واته : ناگونجی و مه‌حاله ئیمان و
بروا له‌د‌ل و دهر ووتیک دا نیشه‌جئ بیت به‌لام کردار و په‌فتاری
له‌گه‌ل دا نه‌بئت ، دیسان مه‌حاله په‌فتار و کرده‌وهی ئیسلامی یانه له‌یه‌ک‌یک دا
به‌دی‌بکه‌ی که ئیمان و پروای نیه .

هه‌له‌ته له‌وه‌دا جیاوازی (اختلاف) نیه که مسو‌لمانی سه‌ری‌جی
که‌رو گه‌ونا‌ه‌بار ته‌گه‌ر له‌دیادا په‌شیمان نه‌بوو‌بته‌وه و له‌گه‌ونا‌هان
یانه‌بوو‌بته‌وه و پۆزی دوا‌یی بارت‌ه‌قای تا‌وانه‌کانی ده‌سو و تشریت ، نه‌وه
شتیکه (اجماع)ی زانا‌یانی له‌سه‌ره ، ته‌مما سه‌باره‌ت به‌که‌س‌یک که ئیدی‌قای
ئیمان و بروا ده‌کات و خۆی به‌مسو‌لمان له‌قه‌له‌م ده‌دات به‌لام نه‌له‌و شتانه
ده‌برینگ‌ته‌وه که خوا حه‌رامی کردوون وه نه‌له‌و شتانه نیزیک ده‌بته‌وه که
فه‌پزو پو‌ستی کردوون زانا‌یان دوو هه‌لو‌یستی جو‌دایان هه‌یه :

یه‌که‌م : ده‌ئین ته‌گه‌ر هه‌زار سالی بابایه‌ک لافی مسو‌لمانه‌تی لئ بدات
به‌لام هه‌ر به‌زار بئ و هیچی پ‌وه دیار نه‌بئ نه‌وه ف‌ری به‌سه‌ر
ئیسلامه‌تی یه‌وه نیه و ئیسلامه‌تی گه‌ل‌یک گه‌ل‌یک له‌وه به‌رزتره که هه‌ر به‌لاف
ل‌دان و ئیدی‌قایه‌کی بئ ته‌ساس ئیسنای‌یک به‌شوین که و تووی خۆی ح‌سب
بکات .

دووم : ده لئن مادام کابرا گوتی ئیمانم هه یه و برپوای به خواو
 بئعمه بهران و زیندوو بوونه وه و باقی پوکنه کانی ئیسلامه تی بوو نه گهر
 هیچ پهفتارو کرداری ئیسلامی یانه شی نه بئت ههر به مسولمان حسیب
 ده کرسی •

هه لئه ته به بیی پای دهسته یه کهم نابئی بابای نوئز نه کهرو زه کات
 نه ده رو پوژوو نه گرو پاریز نه کهر له حهرام کراوه کان بچئته به مهشت و
 ده بی هه تا هه تابه له جهمه نده می دا بمیئته وه ، به لام له سه ر پای دووم دوا ی
 سزاو جه زره به یه کی هاوسه نگ له گه ل تاوانه کانی دا له جه هه نده می پزنگاری
 ده بی و ده چئته تیو به هه شتی •

بی گومان لهم دوو پایه ههر یه کیکیان راسته چونکه دوو شتی دز
 به یه ک ناگونجی ههر دوو کیان راست ده رچن ، جا مادام وایه با چاویک به
 ده فه ئیسلامی یه کان دا بختینین بزاین هه ق به کام پیره یه :

له کاتی توئزینه وه ی ئایه تی دووم دا ئیسلامان به دره ختیک سو به اند
 که لایه نی بیرو باوه پ له جی ی په گ و پیشان یه تی و لایه نی کرده وه و
 جی به جی کردیش له جی ی فه وو لق و پوپ و گه لایانه ، وه له وی ئفتمان دا
 که ئه و باسه زیاتر پوئن بکه ینه وه ، هه لئه ته به جی هتانی گفت و به یمانیش
 فه پزه (وأوفوا بالمهد ان المهد کان مسؤل) اسراء - ۳۷ - جا ئه وه
 لیره دا گفت (وعد) که مان ده به یه سه ر :

کس توانای لاملی کردنی نیه له وه که ئه گهر سه ملاندمان ئیسلام
 له مه موو شتیک دا وه کو دره خته که وایه و هیچ جوړه جیاوازی یه کیان
 له تیوان دا نیه ئه و کاته چ حوکمیک دره خته که بگریته وه ئیسلامه تیش
 ده گریته وه ، ده فه رموو به دل تی فکره و ورد ورد سه رنج ده :

لهسه رتادا درهخته که به شپوهی نه ماینکی ساوا ده نیرئی و نهو
سه ری که له باری بنه و به په گ و پیشان دره ده کاو نجا نهو تام و چیزو
خواردن و بزیهی که پیوسته بو دره کردنی چر و گه لایان به په کسه
وردیله کانی دهی مزی و به پیی ده کات بو سه ری^(۱) ، نینجا بهو

خورا که به پیی کراوه چر و اقی و پوپ و گه لا بهیدا ده بن و فرازوو ده بن •
نیسلا میش له هه وه لی دا نه مای نه رم و شلکی عه قیده و پروایه که
له زه وی دل و میشک دا چه قهره ده داو په گان داده کوتی نجا لهو خوراکو
بزیهی که دل و میشک له نه نجامی تیوه پامان و بیر کردنه وه له کیسی
بوونه وه رو کتیی قورئان دا وه ده ستیان هیناوه پوخته به کی - که برینی به
له ناسین و خوشه ویستی خواو پیغه مبه رو (صلی الله علیه وسلم) همت کردن
به به ندایه تی - په وانه ده کری بو و نه دامانه ی که به سه ربازی بیرو زه بن و
هوش حسیب ده کرین له نه نجامی نهو که بن و به ینش دا لقو پوپ و
قه دو گه لای کرده وه و ناکارو په فتاری نیسلا می یانه دروست ده بن •

لیره دا به بیرم دا نایه ت هیچ جوره جیاوازی به کی نهوتو له نیوان
دره ختی مه جازی نیسلا م و دره ختی راسته قینه دا هه بیت که زه ره به
وی جواندن (تشییه) که بگه به نی •

نیستا با که په تیکی دیکه ش سه رنج دهینه دره خته راسته قینه که :
نایا کئی په گ و پیشه و بنه مای دره ختی به ته نی دیوه به بی قه دو لقو
پوپ و گه لا ؟!

(۱) جئی سه رسوپمان لیره دا نه وه به که هیزی کیشنده (جاذبیه) ی
زه وی ناتوانی به رگری له پته لا چوونی نهو نازوو خه و بزیه بکات
هه رچهند سه ری چچی کردنیشه له فهرمانی وی !! به لئی به لام
خوای گه وه نه مری له سه ره و ده بی هیزی کیشنده گه ردن که چ
بیت !!

دلایم که کس نهی دیوه و کمیش نای بینی چونکه نه ، نه لاهومه
 مه گهر په گڼو پښه‌ی وشک و برینگ و بی گیان نهویش ههر به پروالته
 جیاوازی هه‌به له گڼل بهردنک یان که‌سته که گڼک دا دنا له‌پراستی دا هیچ
 فهرقیان نه ، چونکه :- شتایان نهو پړولهی په گڼو پښه دهی گیرن بیی
 هه‌لنستن که بریتی‌یه له خوراک هه‌لمزین و دروست کردنی قه‌دو لقو
 پوپو گه‌لا :

تستا با باده‌ینه‌وه سهر دره‌خته مه‌جازی‌یه‌که ، ده‌لین مادام ئی‌سپاتمان
 کرد که کتومت وه‌ک دره‌ختی پراسته‌ینه وایه و پشتریش گوتمان نه‌گهر
 سه‌لمترا وه‌ک یه‌کن ده‌بی چ حوکمیک به‌سهر یه‌کیکیان دا ددری به‌سهر
 نهوی دیشیان دا بدری و سه‌لماندیشمان که وه‌ک یه‌کن ده‌توانین به‌پراشکوی
 بلین : په گڼو پښه‌ی عه‌قیده‌ی ئی‌سلامی و خواپه‌رستی هه‌بوونی مه‌حاله
 به‌بی لقو پوپو چرووی کرده‌وه و ئیلتیزام !!

قسم له‌وه‌ی نه‌یه که عه‌قیده و بنه‌مایه‌کی وشک و په‌ق و ته‌ق و بی پووح
 بیت ! هه‌لته‌ته نهو جوړه که‌سانه‌ش که ثم چه‌شنه عه‌قیده و بیرو پړوایه‌یان
 هه‌به عه‌قیده و بیرو پړوایه‌یان چ فهرقی نین له‌گڼل په گڼو پښه وشک و
 برینگه بی گیانه‌که‌ی دره‌ختی تاین دا !
 به‌لی خوینه‌ری نازیز :

نه‌مامی بیرو پړوایه‌ی عه‌قیده و ئیمانی ئی‌سلامی له زه‌مینهی ههر دلک‌دا
 پروایه‌چه‌فهری کردو په گڼو پښه‌ی داکوتان یه‌کسهر پوپو چه‌سپاندن و
 سه‌لماندنی هه‌بوونی لهو شوینه‌دا لقو پوپو چروو گه‌لای ئاکارو په‌وشت و
 کرده‌وه‌ی پړوایه‌ دارانه ده‌کاته هه‌ویه و شایه‌تی بوونی له‌وی‌دا •
 که‌واته : ههر وه‌ک چوون له‌ههر جی‌یه‌ک په گڼو پښه‌و بنه‌مای دارو
 دره‌ختان دیتران و له‌گه‌لیان دا قه‌دو لقو پوپو گه‌لا نه‌دیتران به‌لگه‌ی
 بی‌ختری و وشک و برینگ په گڼو پښه‌کانه به‌هه‌مان شیوه‌ش له‌ههر

ئىنسانىك دا ئىدىعا كىردى ھەبوونى ئىمان و پروا دىترا و کردار و پەفتارى
مسولمانانە و پروادارانە نەدىترا بەلگە يە بو قىرپوگى و بى خىرى و بى ئىيانى
ئەو ئىمان و پروا يە •

ئىستاش وای بەچاك دەزانم زمارە گەئىك دەقى ئىسلامى بىئىنەو و بو
بىر ئاوەلا كىردى مەبەست :

يەكەم : مەگەر چۆنەكايى دەنا لەھەر جىئەك وشەى (الذین آمنوا)
ھاتبى و ئىراى و ئىش وشەى (و عملوا الصالحات) ھاتو • ئەمەش ئەو
دەگەينى كە پروا ئىمان بەبى کردار و پەفتارى چاك نايىت •

دوووم : خواى گەورە دەفەرموى : (فاذا انسلك الاشهر الحرم فاقتلوا
المشركين حيث وجدتموهم وخذوهم واحصروهم واقعدوا لهم كل مرصد فان
تابوا واقاموا الصلاة وآتوا الزكاة فخلوا سبيلهم والله غفور رحيم) توبە ۶-•
يانى : كاتىك ئەو مانگانەى جەنگيان تىدا قەدەغە كراو بەسەر چوون
كافرەكان بكووزن لەھەر جىئەك و بەر دەست تان كەوتن ، وەيان گرن و
دەورەيان بەدەن و لەھەموو سەنگەران دا بويان دانىشن ، ئىجا كە
ئۆبەيان كىردو ئۆبىزان كىردو زەكات يان دا وازيان لى بىن ، خواش
لى بوردە و بە بەزەبى يە •

ئىرەدا دەبىئىن خواى زاناو كار بەجى فەرمان دەكات بەمسولمانان كە
لە كافران بىخەقتىن و بيان كوژن بەھەموو شىو يەك ھەتا دەگەپىنەو بو
زىر پىكىفى ئىسلام و ئۆبىزى دەكەن و زەكاتى دەدەن •

كەواتە كافر كان بە (۳) مەرجان بەمسولمان حىب دەكرىن و دەبنە
پروادا :

۱ - گەپانەو لای خواو ئىمان ھىتان بە پەروەردگارىەتى خوا
(فان تابوا) •

۲ - نوپز کردن (واقموا الصلاة ..)

۳ - زه کات دان (وآتوا الزكاة ..)

سئیهم : خوای گهوره فهموویه تی : (انما المؤمنون الذين اذا ذكر
الله وجلت قلوبهم واذا تليت عليهم آياته زادتهم ايمانا وعلى ربهم يتوكلون .
الذين يقيمون الصلاة ومما رزقناهم ينفقون ..) انفال - ۳ ، ۴ .

یانی : به پراستی پرواداران ته نیا نه وانن که له دهمی یاد کردنی خوادا
دلیان پاده چله کئی و کاتیک ثابته کانی ویان به سردا خویند رایه وه نیمانیان
بئی زیاد ده بی ، وه پشت به پهروه دگاریان ده بهستن . نه وانهی نوپزئی
ده کهن و له وهی ایمان به خشیون ده به خشن .

لیره ش دا دیسان ده بینین که خوای گهوره که ساتیک به پرواداری
پراسته قینه حسیب ده کات که له ترسی خوای دلیان پاده چهنی و پستی بی
ده بهستن و نیمانیان به خویندنی فورپرائی زیاد ده بی و نوپزئی ده کهن و
زه کاتی ددهن .

که واته که سیک ایمان و پرواکهی ثم دیاردانهی له گه ل دا نه بن
بابی بوولیکه وه یاره ی قه لب به سهری دا ده دریته وه .

چوارم : دیسان خوای گهوره فهموویه تی : (انما المؤمنون الذين
آمنوا بالله ورسوله ثم لم يرتابوا وجاهدوا باموالهم وانفسهم فى سبيل الله
اولئك هم الصادقون) حجرات - ۱۶ .

یانی : پرواداران ته نیا نه وانن که پروایان به خواو یغه مبه ره که ی
(صلى الله عليه وسلم) هتاوه هیچ دوو دل نین ، وه له ییناوی پربازی
خوادا مال و نهفسیان بهخت ده کهن ، ته نیا نه وانه پراست ده کهن .

که واته : چه مکی بیچه وانه (مفهوم المخالفة) ی ثم ثابته ناوای
لی دینه وه :

ٲهوانه‌ى به‌مآل و نه‌فس له‌پٲناوى پٲبازى خوادا خه‌بات نا‌كهن پراست
نا‌كهن له‌ بروا دارٲتى به‌كه‌يان‌دا •

پٲنجه‌م : پٲغه‌مبه‌ر (صلى الله عليه وسلم) فه‌رموويه‌تى : (يس
الايما‌ن بالتمنى ولا بالتحلى ولكن هو ما وقر فى القلب وصدقه
العمل ••) (١) •

واته : ئيمان خؤزگه‌ خواستن و ناخ هه‌لكيشان نيه‌ به‌لكو ئه‌ويه‌ كه‌
له‌دل‌دا جٲى گٲير ده‌بٲو كرده‌وه‌ش وه‌پراستى ده‌گٲيرٲو ده‌بٲته‌ شايه‌نى •
شه‌شمه‌م : پٲغه‌مبه‌ر (صلى الله عليه وسلم) فه‌رموويه‌تى : (بين
الرجل وبين الكفر ترك الصلاة) (٢) •

واته : له‌ئىوان ئىسان و كو‌فردا وازه‌ئىتانه‌ له‌ نوٲز • كه‌واته‌ هه‌ر
كه‌سٲك وازى له‌ نوٲز كردنٲى هٲنا به‌ نامسولمان داده‌نرٲو ده‌چٲته‌ پٲرى
بٲى پروايانه‌وه‌ •

هه‌وته‌م : ديسان پٲغه‌مبه‌ر (صلى الله عليه وسلم) فه‌رموويه‌تى :
(المهد الذي بينا وبينهم الصلاة فمن تركها فقد كفر) (٣) •

يانى : ئه‌و به‌ئىمان و سنووره‌ى له‌ئىوان مه‌و گآوره‌كان‌دا هه‌يه‌ نوٲزه
جا‌هه‌ر كه‌سٲك وازى له‌ئىتانه‌ كآفه‌ •

هه‌شته‌م : (ابن حزم الاندلسى) ده‌ئٲت : (٤) (كؤمه‌ئٲك له‌ يارانى

(١) (ابن النجار وديلمي) پٲيوايه‌ئىان كردوه‌ •

(٢) (احمد ومسلم والترمذى وابو داود وابن ماجه) له‌ جابسر بن
عبدالله (وه‌ پٲيوايه‌ئىان كردوه‌ •

(٣) (احمد وترمذى ونسائى وابن ماجه) له‌ (بريدة) وه‌ گٲيرايانه‌ته‌وه‌ •

(٤) سه‌برى كٲبى (فقه السنه‌ى (سٲد سابق) به‌رگى به‌كه‌م لابه‌رپه‌
(٩٣) بكه‌ •

پنجه مبهرو (صلی الله علیه وسلم) نوانه ی دواى وانیش له سهر نوهن که بابای نوینزه که کافر له وانه : عمر بن الخطاب ، عبدالله بن مسعود ، عبدالله بن عباس ، معاذ بن جبل ، جابر بن عبدالله ، أبو الدرداء ، له غیری هاوه لانی پنجه مبه ریش (صلی الله علیه وسلم) : احمد بن حنبل ، اسحاق بن راهویه ، عبدالله بن المبارك ، النخعي ، ابو ایوب السخثانی ، ابو داود الطیالسي ، ابو بکر بن ابی شعیبة ، وزهیر بن حرب ، وه غیری نوانیش •

له کۆتایی دا ده لیم نهم قه لمه ی تیتا بیی ده نووسم بویه ناوی لی تراوه قه لیم چونکه نهرکی نووسین به پینوه ده باو بیی ده نووسری به لام نه گهر گریمان له نووسین که وت نایا په وایه بیی بگوتری قه لیم !؟

نایا جیاوازی نهم پینوسه نه نووسه له گه ل چیلکه داریک دا چیه !؟ خو شتاقان نهرکی نووسین به پینوه نابهن ، نه گهر بگوتری جیاوازی یان نه ویه که پینوسه نه نووسه که هر چهند له راستی دا هیچی له چیلکه که زیاتر نیه به لام ههر چۆنک بیت له شیوه ی پینوس دایه !! له وه لام دا ده گوتری کاتی خوی له بهر نه وه بی یان نه گوتوه قه لیم چونکه له سه رشیوه و پوخساری قه لیم بوه به لکو له سۆنگه ی نه وه وه نه و ناوه ی به سه ردا براوه که بیی نووسراوه •

ههر بهم بی ودانه کابرای مسولمانیش بویه ناوانراوه مسولمان چونکه گهردن که چی فرمانه کاتی خوایه ، به لام وه ختیک له فرمانه کاتی خوا لاملی کردو یاخی بوو هیچ ماقوول نیه نه و ناوه ی هه رپنوه بی چونکه کاتی خوی نه و ناوه ی بویه لی تراوه چونکه نه سۆی بو نهمرو فرمانی خواو پنجه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) که چ کردوه ، نهمما تیتا که گهردن که چ نه ماوه و لاپی بوه و لای داوه ناوو شوپرتی مسولمانه تیشی پیوه نه ماوه له نسلامه تی به هه لاویرراوه •

به لئی ده توانین بَلِین هم قهلمه له نووسین که وتوووه کەش و هم
مسولمانه له خوا بهرستی ده رچوووه کەش کاتی خۆی که ئه رکی نووسین و
خوا بهرستی یان به جی هتاوه به قهلم و موسلمان حسیب کراون ، به لام
تستا که ههردووکیان ئه رکی خۆیان واز لئ هتاوه و لئ که وتوون دروست
نیه ناوه پشوووه که یان هه ر به ئینتی .

به لئی خوینه ری ئازیز ئینسانی بی کردار و پرفتار به موسلمان داناری
هه ر بویه ش له م سوورپه ته مه زنه دا ده بینین به نده کان دوا ی خویندنی چوار
ئایه تی پشوو که به روا داریتی ته وای تیدا ده رده که وئی یه کسه ر
گوتوو یانه : (ایك نعبد وایك نستمن) ، چونکه زانیویانه که ئیمانسی
بی کرده و ئیلتیزام هه ر قسه ی رووته و وه گویزی کویز نیو قسریوک و
پووچه .

جا خوا به بو خاتری گه ورده یی و سووزی خۆت و خوشه و بیستی
پغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) به مان گپری له وانه ی کرده ووه پرفتاره کانیان
شایه تی ئیمان و بروای موسلمانه تی یان ده دهن و به مان پاریزی له وه که هه ر
به زار لافی خوا بهرستی لئ ده ین ، ئامین .

★ گه وه ری حه وته م :

له به ر تینکی حه وته مین گه وه ری گرانباری ده ریای ئه م ئایه ته
مه زنه دا ئه م راستی به دینه به ر چاوان :
گرنگی دانی ئیسلامه تی به یه کیه تی و بیکه وه جۆش دانی کۆمه له ی
موسلمانان :

چۆنه تی ده رهتانی ئه م گه وه ره ش ئاوا به : خوینه ری ئه م ئایه ته
په رۆزه لیره دا پاناوی کو (جمع) به کار دینئ نه ک ئی تا ک (مفرد) واته نا ئیت :
(ایك اعبد) هه ر ئه ته و ده بهرستم ، به لکو خۆی په گه ل کۆمه ل و پیرپی

برواداران دهخات ، که واته بی بینه و بهره لهم نایه ته ده فامرته وه که
نیسانی مسولمان به تنی خوا نابه رستی و به تنیا خه ریکی به پویه بردنی
به نامه ی خودا نایت به لکو له گهل خوشک و برایانی تری ها و بیرو
ها و نامانجی دا به و کاره ههل دستتی •

ثم پاستی بهش وه نه بی هدر لیره دا باسی کرابی به لکو له ده یان ده قی
دیکه ی نیسلامی دا پانویتراوه ، بو وینه :

۱ - (ان الله يحب الذين یقاتلون فی سبیله صفا کانتهم بنیان
مرصوص) صف - ۵ - یانی : خوا به پاستی ته وانه ی خوش ده وی که
به کومه ل و به پیز له پیناوی دا ده جهنگن هدر ده لئی دیوار یکی پیکه وه
جوش دراون !!

لیره دا وپرای فامرانته وه ی ته وه که پیوسته برواداران له کومه ل دا
خویان بنوین ته وه ش ده فامرته وه که : به کهم : پیوسته به پیز و
به پیک و پیک خه بات بکه من • دو وهم : پیوسته وه چینی دیوار پیکه وه
جوش بدرین و وه که به نکه ته سیحیک له ته نیشته به که وه پیز بن و پال ویک
دهن و شان لیک دهن •

۲ - (واعتصموا بحبل الله جمیعا ولا تفرقوا ••) آل عمران - ۱۰۴ •
یانی : توند ده ست به به نامه ی خواوه بگرن و لیک به رته وازه مه بن •
۳ - پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) فهرمو ویه تی : (ومن مات وهو
مفارق للجماعة فإنه یموت میتة جاهلیة) (۱) •

یانی : هدر که سیک له کاتیک دا بمری که له پیر و تاقمی - مسولمانان -
جوی بوته وه مردنیک نه فامانه مردوه !! •

(۱) (مسلم) پیوایه تی کردوه له (عبدالله بن عمر) هوه •

۴ - دیسان فرموویه تی : (کلکم راع و کلکم مسئول عن رعیتہ) (۱) •

واته : هەر کابیتکان چاودیره و هەر کابیتکان له ئافار میلله ته که دا بهر پر سیاره •

۵ - ههروه ها فرموویه تی : (لاتباغضوا ، ولا تحاسدوا ، ولا تدابروا ، ولا تقاطعوا وكونوا عباد الله اخوانا ، ولا يحل لمسلم ان يهجر أخاه فوق ثلاث ..) (۲) •

واته : یه کدی مه بوغزینن ، وه تیره یی به یه کتر مه بن ، وه پشمت له یه کتر مه کن ، وه لیک دابره دابره مه بن ، هه موتان بهنده ی خواو برای یه ک بن ، وه حه لال نیه بو هیچ مسولمانیک که دهنگ له برا که ی دابره یتر له (۳) پۆزان •

۶ - له جی یه گی دی فرموویه تی : (مثل المؤمنین فی توادهم وتراحمهم وتعاطفهم مثل الجسد اذا اشتكى منه عضو تداعى له سائر الجسد بالسهر والحمى) (۴) •

یانى : وینه ی پرواداران له دۆستایه تی و به زه یی به یه کتر دا هاتنه وه یان و میهره بانى یان له گه ل یه ک دا وه ک جهسته یه ک وایه ، کاتیک نه ندایمکی نووشی ئازاریک ده بی هه موو نه ندایمه کانی تری له ش لی ی ده گیر نه وه و ده ست ده ده نه شه و نخوونی و گرانه تی •

هه لبه ته ئه مانه لوینجیک بوون له ته غاریکی شه و ده فه ئیسلامی یانه ی ده رباره ی چۆنه تی و شیوه ی پیک هاتن و به پیره چوونی کۆمه لگای ئیسلامی

(۱) (بخاری و مسلم) پیره یه تیان کردوه له (عبدالله بن عمر) وه •

(۱) (بخاری و مسلم) پیره یه تیان کردوه له (أنس) وه •

(۳) (بخاری و مسلم) پیره یه تیان کردوه له (ابى موسى الأشعري) وه •

ده دویڼ که ده توانین له دووسی ډیردا نیوه پږکه که یان پوخت که ینه وه :
« ښلام ده یه وی مسولمان به ته نیا نه بیو نه ندامتکی چالاکو کاریگر بیت
له نیو کومه لیک مسولمانی پیک و پیک و پیز سو و پیکه وه جوښ
دراوو تیک ترینجاودا » .

پنگومان هم باسه یه کجار گرنگو و تووینزو تووینزه وه یه کی فره
هه لده گری ، کورد گوته نی : نهو هه ویره ناوی زور ده وی ، به لام له بهر
چهنده هویه که په ننگه له بابای زیرو وردین شیراوه نه بن جلوه وی
پینوسی سه رکیشو زهوت نه بووم توند ده کم و به ناراسته کردنی
پرسیار پیک و وه لام دانه وهی له کورتی دهی پر مه وه :

هوی بایه خ دانی ښلام به پیز بوونی مسولمانان و خو نواندنیان
له پیرنکی پیک و پیکه وه جوښ دراودا چیه !!
له وه لام دا ده لاین :

له سو ننگه ی نه وه وه که ښلام به نامه و پربازیکه بو سه له بهری
زیانی ښمان به تاكو کومه له وه و سه رتا پای لایه نه کانی زیانی وه به رخو
ده دات و هیچی لی نابویری چ معنه وی بیت چ سیاسی چ تابووری چ
کومه لایه تی ۰۰۰ چ ۰۰۰ هتد ، به لی له سو ننگه ی نه وه وه ، مه حاله
تافه ښساتیک بتوانی به ته نی به سه ری دا پروا و به ندایه تی خوی گه وره
به چی بی ، نه که هر تافه ښساتیک به لکو کومه له مروفیکسی زوریش
- مادام پرزو بلاوو بی سه ره و به ره و لیک ترازاو بن - ناتوان ښلامه تی
به پړوه به رنو له گشت لایه نه کانی زیانیان دا ده ستورو یاساکانی خوا
بکه نه پربازو پاسته شه قامی زیان جا له بهر نه وه نایینی ښلام نه وه هه مو
گرنگی بهی به پیک و پیک و پیز بوونی مسولمانان داوه .

جا خوی گه وره پښمایي مان بکات بو بیر کردنه وهی پاست و ناخواتنی
پاست و ښس کردنی پاست ، وه بمان گری له وانهی له پناوی پازی کردنی

خواو بهجئ هتانی ئەرکی بهندایهتی و خزمهت کردنی پربازه کهی دا هموو
به رزه وهندی به کی شه خسی ده خه نه نهولا .

★ ههشتهمین گوهەر :

کۆمه لگای ئیسلامی ته نیا به که بنچینه و بنه مای هه یه له سه ری پابوه ستی ،
به ته عبیرنکی تر نه وشته ی ده توانی هموو مسو لمانان پیکه وه گری داو بیان
هۆننه وه ته نیا شتی که نه ویش ئیمان و پروایه :

شکی تیدا نه هه ر کۆمه ل و پیر و تا قمنیک پئویسته بنچینه به کی
هه بیته که له سه ری پابوه ستی و هه موویان کۆبکاته وه ، جا نه و بنه ماو
بنچینه به ی کۆمه لگای مسو لمانانی له سه ر خرده یته وه و لاقانی له سه ر
ده چه قینئ بریتی به له ئیسلامه تی و ئیمان داری .

له مه که به ی ئیسلام دا هه یچ کام له پره نگ و زمان و پره گه زو بنه چه که و
سنووری جو گرایی و ئاستی ئابووری نه که راونه بناغه ی کۆمه لگای
ئیسلامی ، با بزاین بۆچی ؟!

له سۆنگه ی نه وه وه که ئیسلام به پره و و پرۆگرای خوایه بۆگه شته
ئینسانه کان به ته عبیرنکی تر ئیموونی و نامه ی به دی هه نه ره بۆ وه دی
هه تراوه کانی ، شتیکی وا که راوه به جوغزو باز نه ی تیدا خه رپوونه وه ی
شوین که وتوانی به رنامه ی خوا که بتوانی هه موو ئینسانه کان له هه ر تیره و
نه ته وه و پره گه زیک بن و هه ر پره نگ و زمانیکیان هه بیته له نیو خۆی دا
بچه و یته وه وه هه موویان به خاته بن بالی مبه ره بانی خۆیه وه .

به لām ته گه ر هه تباو به روه رده گار سنوورنکی ته سکی که رده با به جوغزی
خه رکه رده وه ی ئینسانه کان وه که *

۱ - تیره و هۆز بۆ وینه جاف .

۲ - یان نه ته وه بۆ وینه کورد .

- ۳ - یان په گمز بو وینه ناری •
- ۴ - یان په ننگ بو وینه سپی پست •
- ۵ - یان زمان بو وینه هندی •
- ۶ - یان باری ژیان بو وینه هزاری •
- ۷ - یان ناستی بروهوش بو وینه خوینده واری •

نوه له حاله تی په کهمدا بیجگه له عه شیره تی جافو ، له حاله تی دووهمدا بیجگه له نه توهی کوردو ، له حاله تی سئیه مدا بیجگه له په گزی ناری و ، له حاله تی چوارهمدا بیجگه له سپی پیسته کانو ، له حاله تی پنجمدا بیجگه له هندی زمانه کانو ، له حاله تی ششمدا بیجگه له هزاره کانو ، له حاله تی هوهتمدا بیجگه له خوینده واره کانی دهنیو خوئی دا نهدده حه واندوه ، ینگومان توهوش شتیکی رهوا نیه و له گه ل دادگه ری و کار به جئی خودا ناسازیت •

جا بویه به روه ردگار مه وای بهرنامه کهی هتند لیک کیشاوه توه به بهراوه ژووی پینچکه و کوپره پئی ده سکرده کانه وه - که هه موو ئینسانه کان بتوانن له ژیر سیهری دا بجه وینه وه و به په کیسک له شوین که وتوانی حسیب بکرتین •

جا له بهر توهی تیره کانه جئی تهرخان کراوی توئزینه وهی نهم باسه نیه^(۱) به هیتانه بهرچاوی چهند ده قنکی ئیسلامی کونایی به باسه که دئینین :

(۱) ته لقه ی چواره می زنجیره ی (ده بهر لیک پراچوونی ئیسلام و پینچکان مان بو لیک کولینه وه و چاره سه رکردنی نهم مه سه له به تهرخان کردوه ، نه ماما حه یقی جاری چایی به چاوان نه دیوه ، وه که هه مو ته لقه کانی دیکه ی نه و زنجیره یه •

۱ - خوای گه وره ده فهرموئی : (یا ایها الذین آمنوا لاتتخذوا آباءکم
وأبناءکم اولیاء ان استجبوا الکفر علی الایمان ومن یتولهم منکم فاولئک هم
الظالمون) توبه - ۲۳ - •

واته : نهی پرواداران بابو برایانتان مه گرن به دوست که
کافریتی یان هه لژارد به سر ئیمان دا هه که سیکیش له تیوه به دوستیان
حسیب کات نه وانه ستم کارن •

۲ - دیسان فهرموویه تی : (قد کانت لکم اسوة حسنه فی ابراهیم
والذین معه اذ قالوا لقومهم انا برآؤا منکم ومما تصدون من دون الله کفرنا
بکم وبدا بیننا وبینکم العداوة والبغضاء ابدا حتی تؤمنوا بالله وحده)
ممتحنة - ۴ •

یانی : به راستی - نهی مسولمانان - بئسره ویکئی باشتان هه یه
له ئیبراهیم و شوین که وتوانی دا که به نه ته وهی خو یان گوت : ئیمه ئستان
به ریین و له وهش که دهی به رستن له باتی خودا پرواتان بی ناکهین ، وه
دوژمنایه تی و پقو قین له ئیوانمان دا هه یه هه تا هه تابه تاکو به نه تی خوا
ده به رستن •

۳ - هه روه ها ده فهرموئی : (لاتجد قوما یؤمنون بالله والیوم الاخر
یوادون من حاد الله ورسوله ولو کانوا آباءهم او ابناءهم او اخوانهم او
عشیرتهم اولئک کتب فی قلوبهم الایمان ۰۰۰) مجادله - ۲۲ - •

یانی : میلیه تنیکت وه ده ست ناکه وئی پروایان به خواو به پوژی دواپی
هه بی ، که سیکیان خوش بوئی که دوژمنایه تی خواو پیغه مبه ره که ی ده کات ،
با نه وانه بابیان یان کورپیان یان برایان یان عشیره تیان بن ، نه وانه - واته
نه و مسولمانانه - خوا ئیمان و پروای له دلیان دا جئی گیر کرده •

که واته : برای خویندەری ئازیز مادام خۆت بەشوی ئێ کە و تووی پێبازی خوا دەزانی و دەتووی لە تاقی کردنە وە ی ئێم زیانەت دا دەرجی و لە ئاوری دۆزە خۆی سەر فراز بی و بە بەهەشتی بەرین شاد بی بۆت نیه دۆستایەتی و برادەرایەتی بگری لە گەڵ بابایەکی بێ دین و ناموسلمان دا با باب و برا و خزم و خویندەش بێ ، تەنیا لە کاتێک دا نەبێ کە بتووی بەرە و سەرچاوەی زوڵل و سازگاری بەرنامە ی خوای بەخشندە ی بیتی و لە چەنگ گومرایی و سەرگەردانی پزگاری کە ی ، بە ئێ تەنیا لە حالتکی وادا نەبێ بۆت نیه لێ ی نیزیك وە بی و لە گە ئێ دا بگە پێ ی و تیکە لاوی لە گە ئێ دا بەر قەرار بکە ی .

لێرە دا دەتووی بە خێرایی نیگایە ک بەخشین بە مەسە لە یە ک دا کە لە سەر د ئێ زۆر کەس بۆتە گرفت و گرتی کۆتێرە ، ئەویش مەسە لە ی نەتە وایە تی یە :

هە ئێ تە وە ک گولمان لێرە دا تەنیا سەرنجێکی خێرایی دەدە ی نە ئەو مەسە لە یە چونکە لە جێ یە کی دیکە ی تەرخان کرا و دا تا پاددە یە ک ئا وە لمان کردۆتە وە :

خوای مەزن ئیسلامی بە گۆتێرە ی سرووشتی ئینسان ناردوو وە هیچ جۆرە کە م و کە سری و زیاده پەوی یە کی تێدا نایە تە بەرچا و .

مەسە لە ی خۆشە وستی گەل و نیشتمانیش یە کیکە لە غەریزە ی ئێ کە هێنەرە کانی سرووشتی ئینسان ، مادام وایە پێوستە لە ئیسلام دا ئەو غەریزە یە ش پەچا و کرا بێت ، هەر وە ک چۆن گشت غەریزە کانی تری ئادە می تێدا پەچا و کرا وە و حسابیان بۆ کرا وە ، وە ک غەریزە ی : خواردن و خواردنە وە (وکلوا و اشربوا و لاتسرفوا) اعراف - ۳۱ ، بخۆن و بخۆنە وە و زیاده پەوی مە کە ن . غەریزە ی جل و پۆشاک : (یابنی آدم قد انزلنا علیکم

لباساً يوارى سوآتمك ۰۰) اعراف - ۲۶ - ، ئەي وەچەي ئادەم بۆشاكمان
 بۇ ئاردوون ئەو ئەندامانەتان دادەبۆشەيت كە حەز ناكەن بەدەردەوە بىن ۰ وە
 غەريزەي شت ھەبوون (التملك) : (يا أيها الذين آمنوا لاتهلکم اموالکم ۰۰)
 مناقون - ۹ - ئەي بىر واداران مال و دارايى تان بى ئاگانان نەكأت ۰ وە
 غەريزەي جىسى : (نساؤکم حرث لکم فاتوا حرثکم انى شتم ۰۰) بقرە
 - ۲۲۳ - ژاننان جىي زاووزى و بەرھەم ھىئانى تىسەن ھەركاتىكى
 ويست تان بچنە لاي كىلگە كاتان بچن ۰

ھەر وەھا ھەموو غەريزە كانى دىكەي ئىنسان ھەر بەم شىوہە ، جا
 مادام لەسرووشتى ئىنسانىش دا ھەبە كە ئەو مىللەتەي خۆش بوئى كە
 لەئىويان دا بى گەبوو ئەو خاك و ئاوەي خۆش بوئى كە تى پىدا بى گەبوو ،
 نابى ئىسلامەتى پىي لەئىنسان گىرتىي كە گەل و ھۆزو خاك نىشىمانەكەي
 خۆش بوئى ، چونكە ئەگەر گىرىمان پىي لى بگىرى مانى وايسە
 پىي لەغەريزە بەكى ئىنسانى دەگىرى ، ئەمما چونكە چ ئىنسانىش و چ
 ئىسلامىش ھەردووكيان لەكارگەي بەدى ھىتەرىك دا دروست بوون و
 پەخساون مەھالەو چاوپروان نەكراوہ كە تىك بگىرىن و لە پاستىك
 پابىن ۰

كەواتە ئىسلامەتى دىي ئەو چەشەنە نەتەوايەتى بە نىە كە سرووشتى
 ساغى ئىنسان دەي خوازى ، بەلام ئەو چەشەنە نەتەوايەتى بەي لە ئەندازەي
 سرووشتى خۆي دەچىتە دەرىي و دەپتە پەگەز پەرىستايەتى و بت پەرىستىي و
 بەكورتى دەپتە (فاشىزم و شۆفىنىزم) ئەو بەھىچ پەنگىك لەبەرنامەي
 خوادا پەوا نىەو بەتوندى تاوانبار دەكرى ، چونكە ئەو كاتە لەگەل بىچىنە
 ئىسلامى بەكەدا تىك دەگىرىن و دزايەتى بەپىدا دەكەن ، ھەلبەتە ھەر
 نىتىكىش لەگەل دەستور و ياساكانى بەرنامەي خوادا دز بوەستى پەفرز

ده گری و موری ناههقی بویه ده نری ، چونکه تیه لسهر شهو بنچینه یه
پهروه ردگارمان بهخوای خویمان زانیوه دهی په رستین و گهردن کهچی
بهرنامه کهی ده بین که لهه موو سیفه تیک دا ته واوه و بی له که یه و هه رچی
بی فرموی (۱۰۰٪) پاسته و بی خه وشه .

خوینهری نازیز شهوش کومه لیک بوون لهو گه وهه رانهی که بهنچاوی
بی هیزی بنده له ده ریای ده وله مندی (ایک نمبد وایک نستین) دا دیران ،
به لام نهچی وایزانی همموو شتیک گوتراوه و له بنی کدووی دراوه چونکه
قهت قهت سنووردار (محدود) بوی نالوی بی سنوور (لامحدود) ده وره
بدات و ده نیو خوئی بگریت ، ئایا له په رداختک دا ئاوی زه ریاکان
ده حه وینه وه و جیی ده کریته وه ؟!

تستاش نورهی ئایه تی شه شه مینه و ده میکه چاوه پروان ده کا ،
(ولقد یسرنا القرآن للذکر فهل من مدکر ؟) قمر - ۱۵ - یاسی :
به پاستی قور ئانمان سینا کردوه بو حالی بوون شهوه کهس نه بی لی
حالی بی ؟!

تەفسیری ئایەتی شەشەم

• اهدنا الصراط المستقیم ، پرتیمایی مان که بو پرتی پاست •
مانای وشە کان :

اهدنا : (راعب الاصفهانی) ده لیت : (الهدایة - دلالة بلطف)
واتە : هدايت پرتیمایی کردنیکی هیدی و نەرم و نیانە •

ئینجا ده لیت : (پرتیمایی کردنی خواش بو ئینسان چوار شیوی هەیه :
یە کەم : ئەو پرتیموونی یەی که هەموو ئینسانیککی گرتۆتووە ئەویش بریتی یە
لە زیری و فام و تێگەشتن ، وهك فەرموویەتی : (قال ربنا الذی اعطی
کل شیء خلقه ثم هدی) •

دووهم : ئەو پرتیموونی یەی که لەسەر زمانی یەغەبەران (علیهم السلام) و
کتیبە خوایی یە کان ناردوویەتی ، وهك فەرموویەتی : (وجعلنا منهم أئمة
یهدون بامرنا ...) •

سێ یەم : ئەو پرتیموونی و یارمەتی دانە ی تاییەتە بەو کەسەو کە
هیدایەتی دراوە و پرتبازی خوای گرتووە ، خوای گەوردەش لەم بارەو
فەرموویەتی : (والذین اهدوا زادهم هدی) ، وه فەرموویەتی : (ومن
یؤمن بالله یهد قلبه ...) • هتد •

چوارەم : پرتیمایی کردنی پۆزی دوا ی بو چوونە نیو بەهەشتی ،
وهك فەرموویەتی : (الحمد لله الذی هدانا لهذا ...)

هدايت ته ټو چوار هدايه تانهش ښکوه په يوه ستن و هدرکامتيکيان
 نه نجامي ټووی پيش خوښه تی ، چونکه که سيک ئی په که ميانی بو
 نه پر خسايت ئی دوو می لی چاره پروان ناکړی ، وه که سيک ئی دوو می
 نه بېت ئی سټی می بو په یدا ناييت ، وه هيچ که سيک ئی چوار می بو
 نايته دی تا کو ټو سټی يانهی پيشه وهی تيدا نه هاتنه دی ، (۱) .

دياره ليره دا وشه (هدايه) به مانای سټی په ميان به کار هټراوه واته :
 ټو پر ټموونی په یی که خوا دهی دات به و ټينسه یی که پر ټبازی خوی
 گرتوه . پيشه وای تو ټيزه ره وانی قورټانیش (ابو جعفر الطبری) هدر
 له سر ټم پرايه په وه که ده لیت : (ومعنی قوله « اهدنا الصراط المستقيم » في
 هذا الموضع عندنا : وفقنا للثبات عليه) .

يانی مانای (اهدنا) له شونهدا له کن مه : يارمه تی مان بده که
 له سر پر ئی پراست بمټينه وه (۲) .

الصراط المستقيم : ابو جعفر الطبری (ده لیت : (اجمعت الامه من
 اهل التأويل جميعا على ان الصراط المستقيم هو الطريق الواضح الذي
 لا اعوجاج فيه وكذلك ذلك في جميع لغات العرب) .

واته : گڼت تو ټيزه ره وانی قورټان له سر ټوه ن که (الصراط
 المستقيم) ټو پر ئی په ټاشکراو پراسته په که هيچ پيچ و په نای تيدا نيه ،
 هدر وه ها له هه موو زار - ديالکت - کاني عه ره بيش دا هدر وایه .

ټنجا دواي چه ند قسه په کی دیکه ده لیت : وه ټوه یی که به لای منه وه
 چاره بو مانای ټم ټايته واته : (اهدنا الصراط المستقيم) ټوه په که

(۱) (معجم مفردات الفاظ القرآن) راغب الاصفهانی پیتی ه لاپه ره

• (۵۳۶)

(۲) جامع البيان بهرگی په کهم ته فسیری سوورتهی فاتحه ټايته تی شه شه م

مه بهست لیره دا ئه مه بیت : یارمه تیمان بده که له سه ر ئه و پرتیازه به رقه رار
بین که هه لت بزار دوه و به نده خو شه ویسته کانی خو نت بو پرتیایی کردوه ،
که ئه ویش ری ئی پاسته •

چونکه هه ر که سیک پرتیایی بکری و یارمه تی بدری بو گرتنی ئه و
پرتیایی ئه وانه گرتوو یانه که خوا ییداون له یغه مبه ران و صدیقان و
شهیدان ئه وه پرتیایی کراوه بو ئیسلام و باوه پ به یغه مبه ران و یا به نده
بوون به قورئانه وه و ئیش کردنی به وه که خوا ئه مری بی کردوه و په وینه وه
له وه که خوا به رگری لئی کردوه و شوین که وتی پرتی و شوینی پتغمبه ر
(صلی الله علیه وسلم) و پرتی و شوینی ئه بو به کړو عومرو عوسمان و علی
خوایان لئی پازی بی و هه ر به نده به کی تری خوا به رست ، هه موو ئه وان هس
له (الصراط المستقیم) دا هه ن (۱) •

که واته : بوخته ی قسان ئه مه به که مانای : (اهدنا الصراط المستقیم)
یانئ : خوا به پرتیایی مان بکه بو ئیسلام و یارمه تی مان بده که له سه ری
به رده وام بین •

تستاش با بچینه سه رو کاری ئه و مرواری و گه وه رانه ی له ده ریای
ده و له مه ندی دا هه ن و به پتی تواناو بو لوان برنکیان لئی ده رتین و له سه ر
سینی زمانی کوردی بو خو ئنه رانی ئازیزیان پانوتین :-

★ گه وه ری به که م :

به رنامه و پرتیازی ژبان پتویسته ته نیا له لایه ن خوا وه نه خشه ی
بو بکشری و دابنری ، چونکه ئیسان هه ر چه نده زانا و بلیمه ت و لئی هاتوو

(۱) سهیری (جامع الیان) بکه به رگی به که م ته فسیری سووره تی فاتیحه •

بئ شتی وای له باران دا نیو له ئافار کاری وادا دامارو دهسته وستانه • بۆ سهلامندنی ئهم قسه یه ش دوو به لگان دینیه وه :

به لگهی یه کهم : بئزاری و ناپه زایی ده برپینی زاناو مشور خۆرانی ولاته پۆز ئاوابی و پۆز هه لاتی یه کان سه باره ت به و بارو دۆخهی تییدا ده زین و به و پئی و په سم و ده ستورانه ی حو کمان به سه ردا ده که ن ، وه ئیعیراف کردیان به که م و کوپی و ناته و اوی ئهو پینچکانه ی ئینسان دای ناو ن •

هه لبه ته ئیمه ناتوانین قسه وه لۆیستی هه مو ئهو زاناو پدئین سپی یانه بخرینه به رینگا که به ده ست شماره ستانه تی یه ماددی یه بئ ئه خلاق و بئ بئ پرووچه که یانه وه زاله یانه چونکه نه که هه ر له قهری چه ند لاپه ره یه که بگره له قهری چه ند کتیبیکش دا نین ، به لام لۆیچیک نیشانه ی ته غاریکی یه وه چه ند نمونه یه که دینیه وه :

۱ - شایه تی دانی دکتۆر (الکیس کاریل) که باداشی (نۆبل) ی ستاندوه ئهو کابرایه له کتیبی (ئینسان ئهو نه ناسراوه !) دا ده لیت : (۱) •
(•• هه ر چه ند بزیشکان و فیرکاران و زانایانی ته ندرستی زان به دلآوابی یه وه هه ول و تیکۆشانی خۆیان به خت ده که ن بۆ سوودی ئینسان ئه ممانه که یونه ئامانج ، چونکه ئه وان چه ند نه خشه و یلانیکیان پۆناوه که ته نیا به شیک له راستی یان ده ئیو خۆ گرتوه •

وه ده گونجی ئهم قسه یه سه باره ت به وانه ش بگوتری که ئاره زوو و خه یال و ویسته کانیان به ئاره زوو و خه یال و ویستیکی تر ده گوپنه وه له یتسای هیزو ییزی ئینسانی دا (۲) ••• وه ئهو خاومن پیردۆزانه

-
- (۱) سهیری کتیبی : (الانسان ذالك المجهول) بکه ص ۲۹ ، ۳۰ ، ۳۱ •
(۲) وادیاره وه رگیپه عاره به که چاک نه ی توانیوه چه مکی ئهو یه که دور دیره ده برپئی ، هه لبه ته ئه منیش ئهو چی نووسیوه هه ر ئه وه م وه رگیپه اوته وه •

شاره‌ستانه‌تی به‌ك دروست ده‌كهن كه هه‌رچه‌ند به‌ ئامانجی وه‌ده‌ست هیتانی به‌خته‌وه‌ری مروّف په‌خسیتراوه به‌لام ته‌نیا له‌گه‌ل پرواله‌تیکي ناته‌واو یان شیوینراوی ئینسان دا ده‌گونجی • (باش سه‌رنج ده) •

ئه‌و پزیم و به‌رنامانه‌ی خاوه‌ن بیردۆزه‌کان له‌پیری خویان دا دروستیان کردون هیجان ده‌باران دا نیه ••• ئاخه‌ر به‌نده‌کانی شوپشی فه‌په‌نساو خه‌یالاتی «مارکس» و «لنین» ته‌نیا به‌سه‌ر چه‌ند بابایه‌کی وشک دا ده‌چه‌سین •• مادام وای پیوسته به‌ئاشکرا بزانی ئی که ده‌ستوو رو پئی و په‌سمی په‌یوه‌ندی به‌کانی ئینسانه‌تی تا ئیستا نه‌ناسراون ! ، چونکه زانیاری په‌کۆمه‌لایه‌تی و ئابووری به‌کان چه‌ند زانیاری به‌کی گۆتره‌کارین •

به‌و پئی به‌ده‌رده‌که‌وی که ئه‌و بارو دۆخه‌ی زانیاری و ته‌کنۆلۆجیا تیدا سه‌رکه‌وتوه‌و ، بو ئینسانی په‌خساندوه له‌گه‌ل ئینسان دا ناسازی ، چونکه هه‌ر له‌خۆوه‌و به‌گۆتره‌کاری دروست کراوه‌و به‌پئی په‌چاوا کردنی هیچ چه‌شنه تپوه‌پاماتیک له‌سرووشتی ئینسان پۆتراوه •

ئنجا درێژ به‌قسه‌کانی ده‌داو ده‌ئیت :

پوخته‌ی مه‌به‌ست ، زانیاری به‌ماددی به‌کان فره‌ وه‌پیش که‌وتوون و به‌ره‌یان ستاندوه ، ئه‌مما زانیاری به‌ ئینسانی به‌کان له‌حاله‌تیکي سه‌ره‌نایی دان ، هۆی هیواشی به‌ره‌وپیش چوونی زانیاری ژیان (علم الحیاة) یش ده‌گه‌رته‌وه بو‌حاله‌ته‌ جوور به‌جووره‌کانی ژیانی ئینسان و بارو زرووفه‌کانی ، وه هالۆزی دیارده‌ی ژیان ، وه بو‌جووری بیك هاتنی ژیری مان که زۆر زۆر دلخۆشه به‌نقوم بوون له‌دنیای ماددی و میکانیکی دا •

••• پیوسته ئینسان پتوه‌ری هه‌موو شتیک بیت به‌لام واقع به‌ به‌راوه‌ ژوو وه‌یه ، ئینسان زۆر پیز په‌پرو غه‌ریبه له‌و دنیا به‌دا که دروستی کردوه ، ئینسان نه‌ی توانیوه دنیای خۆی پیک و پیک کات چونکه

شاره‌زایی پر استه‌قینه‌ی دهر باره‌ی خۆی نیه ۰۰۰ نهو نیوه‌نده‌ی که زیری و زانستی مان هیناویه‌ته دی گونجاو نیه بو مه ۰۰۰ تیمه گه‌لیکی چاره پرشین چونکه زیری و پره‌وشتمان داده‌به‌زئی و نزم ده‌پته‌وه ۰۰

نهو دلّه پراوکتی و غم و په‌زاره‌یه‌ی دانیش‌توانی شاره‌هاو چهره‌خه‌کان به ده‌ستی‌یه‌وه ده‌نالین زاده‌ی پزیمه‌سیاسی و نابووری و کۆمه‌لایه‌تی‌یه - کانیا نه ۰۰ تیمه کوشته‌ی دواکه‌وتوویی زانیاری‌یه ئینسانی‌یه کانین له زانیاری‌یه ماددی‌یه کان •

ئینجا ده‌لێت : تاقه‌پێی چاره‌سه‌رکردنی ئهم گه‌روگرفته‌و لابردنی ئهم کۆسه‌په‌یداکردنی زانیاری‌یه‌کی قول‌تره‌ به‌نه‌فسی خۆمان ۰۰۰ جا مادام شاره‌ستانه‌تی ماددی‌هاو چهره‌خه‌ حاله‌تی سرووشتی زبانی تیک شکاندوه‌و شینواندوو‌یه‌تی ، زانیاری ئینسان - ناسی له‌هموو زانیاری‌یه‌ک پتر بوته‌پێویست ••

به‌لێ له‌پروانگه‌ی (الکسیس کاریل) هوه پتر شاره‌زا بوون دهر باره‌ی ئینسان تاقه‌پێی چاره‌سه‌رکردنی گه‌روگرفته‌کانمانه‌و تاقه‌پێی پر است کردنه‌وه‌ی لاتهلێ و خواری باری زبانی شاره‌ستانه‌تی ماددی ئهم‌په‌ویه ، په‌لام له‌پرستی‌دا (الکسیس کاریل) په‌ی به‌ ده‌رمانی پر استه‌قینه‌ نه‌بردوه‌و زۆریش جێی گله‌یی نیه چونکه ئهو له‌ نیوه‌ندیکێ وادا زیاده‌که له‌ئیسلام بێ‌خه‌به‌ری تارادده‌یه‌که هه‌ندیکان هه‌ر ناویشیان نه‌بسته‌وه‌ ده‌نا له‌پرستی‌دا نه‌و تاکه‌ پێی و نه‌و تاقه‌ ده‌رمانه‌ی دکۆر (کاریل) به‌دوای‌دا ویله‌ ته‌نیا ئیسلامه‌ ، به‌لێ ته‌نیا ئیسلامه‌ که هه‌موو لایه‌نه‌کانی مرۆف پر چاو ده‌کاو هه‌جیان پشت‌گۆی ناخات ، ته‌نیا ئیسلامه‌ که وێسرای گرنگی دانی به‌ پشه‌سازی و ئاوه‌دانی گرنگی‌یه‌کی زۆریش به‌ لایه‌نی پر ووحی و نه‌خلاق‌ی ئینسان ده‌داو نا به‌لێ لاتهل بێ و خوارو خێج بیت •

دیشان ده‌کاریل ده‌لێت :

(لەپراستی دا مروڤایه تی هەولێکی زۆری داوه خۆی بناسێ ، بەلام
 لەگەڵ ئەوەش دا ئیمە خەزینە بەک زانیاری و تێبینی مان هەیه که زاناو
 فەیلەسووف و شاعیر و زاناگەورە پووحی یەکان کۆیان کردۆتەوه ، تا ئیستا
 تەنیا چەند لایەتییکی دیاری کراومان لە نەفسی خۆمان ناسیوه ، ئیمە
 نازانین ئینسان بەشیۆه یەکی گشتی بریتی یە لەچی . . . ئیمە هەر هێندە
 دەزانین ئینسان لەچەند پارچە یەکی لێک جوودا یێک هاتوه . . . هەر
 کامێکمان یێک هاتوه لەکۆمەلە تارمایی بەک لەتۆه پراستی دا پراستی بەکی
 نەناسراو هەیه !!

. . . لەپراستی دا نەزانی یەکەمان هەمه لایەنەیه ، چونکه زوربەیی
 ئەو پرسیارانەیی ئەوانە ئاڕاستەیان دەکەن که دەربارەیی مرۆڤ لێ
 دەکۆلنەوه بەبێ وەلام ماونەوه چونکه چەند لایەتییکی بێ سنوور لە دنیای
 شێراو و مان دا هەن که هەتا ئیستا پەیان یێ نەبراوه .

ئیمە تا ئیستا وەلامی زۆر پرسیاران نازانین بۆ وێنه :

چۆن مادده کیمیایی یەکان یێکەوه دەنووسین بۆ یێکھاتی ئەندامەکانی
 خانە ؟ !

چۆن (کرۆمۆسۆمەکان) که لەتۆه پراستی هێلکۆلەیی ییتیراو
 (البویضة الملقحة) دا هەن سیفەتەکانی ئینسان لەو هێلکۆلە وەر
 دەگرن ؟ !

چۆن خانەکان سەر بەخۆ بەکۆمەل پێز دەبن و دەبنە هۆی یێکھاتی
 شانەو ئەندامەکان ؟ ! ئەو خانانە هەر دەلێی پۆلە میروو و مێشەنگوینەن
 پێشەکی ئەو ئەرکه دەزانن که بۆیان دیاری کراوه ؟

یێکھاتی سرووشتی دەروونی و فسیۆلۆجی مان چۆنه ؟ !

تیمه ده زانین که لهچهند شانهو ئه ندام و شله یهك پینکها تووین ، ئه ما
به یوه ندى نیوان شعور و دوماغ (میشک) تا تیتسا نهیتى به .

تیمه تا تیتسا پووستى مان به شاره زایى ته واو هه یه ده رباره ی
فسیؤلوجیای خانه کانی میشک . . تا چ ئه ندازه یهك ئیراده کار ده کاته
سه ره لهش ؟

ژیری چۆن ته ئسیری تى ده کرئى له لایهن ئه ندامه کانه وه . . .
تیمه تا تیتسا زۆر دوورین له ناسینی ماهیه تی به یوه ندى به کانی تیوان
به یکه رى تیسکی و ماسوولکه وه ئه ندامه کان و جوړه کانی چالاکی ژیری و
گیاسی .

وه تا تیتسا ئه و عامیلانه ناسین که ده بته هوئى هاوسهنگى میشک و
به ره له ستى کردنى ماندووپی و تیکوشان دزی نه ساغى به کان . . تیمه
نازانین چۆن هه ستى ئه ده بی و هیزی ده برین و جوړه ت زیاد ده بن .
ئهمانه و چه ندين پرسیاری تری نه زمبرراو ده گونجی بکرین . . .
به لام گشتیان بی وه لامن ئاشکرایه که هه رچی زانایان پیشکەشیان
کردوه له وه دا که به یوه ندى هه یه به ئینسانه وه : هه تا تیتسا ناته واوه ، وه
زانستی مان سه باره ت به خو مان هه ره له قو ناعی سه ره تایی دایه (۱) .

که واته به ئیسترافی گه وره ترین زانای ژیان ناسی ئه وروبا زانبارى مان
ده رباره ی ژیان و ئینسان زۆر که م و کورته وه هه ره له قو ناعی سه ره تایی
دایه ، وه ئه و ژیانیه ی که تیدا ده زین و پره له ته نگ و چه له مه و گیرمو
کیشه زاده ی نه شاره زایى و که م و کورته ی ناته واوی شاره زایى به کانمانه
ده رباره ی خو مان .

هه لبه ته که سیکیش هینده نه شاره زاو نه فام بیت ده رباره ی خوئى

(۱) (الانسان ذلك المجهول) ص ۱۳ ، ۱۴ . وه رگیرانى عادل شفیق .

بۆي نيهو په وانيه ههستيت به داناني بهرنامهي ژيان بو خوي ، چونكه
شتك لهسهه نهفامي و نهزاني دابمهزري ههه ناتهو او و كهه و كهه
دهه دهچيت وهك گوتراوه :

خشت اول چون نهاد معمار كچ

تا ثريا ميروود بنیان كچ (۲)

تستاش بابجینه لای یه کینکی تر له بلیمهت و شاره زایانی شارستانه تی
مادی بزاین چ سکالایه کی ههیه سهبارت به شاره ستانه تی یه که یان و
چهند بیزارو ناپازی یه لای :

۲ - شایه تی دانی (رینه دوو) هه لگری پاداشی نوبل
له زانیاری یه کان دا : نهو کابرایه له کتبی : (انسانی انسان ، نقد علمی
للحضارة المادیة) دا ده لیت :

(زانیاری و ته کنولوجیا نامیرینکن ههچ په وشته و نه خلاقان نیهو
ده گونجی به کار بترین بو خیر یان بوشه پ یان بو ناوه دانی یان بو کاول
کردنی -)

(- تیه لانی نهوه لی ده دهین که له چاخی زانیاری دا ده ژیهین ، به لام
له راستی دا مهیدانی زانیاری نه مرۆ هاوسهنگی یه کی وای تیدا نیه . که
مهودا بدات به زانیاری له هه ل سوپانی کاروباری مرۆف دا سوود به خش

(۲) واته : که وهستا خشتی یه که می به ناپیکی دانا ، نه گهه خانوو تا
(ثریا - کو) برپوا ههه خوار ده بی . (کو : کۆمه له
نهستیره یه کن) .

(۰۰) پروابوون بهمه که دنیای هاوچهرخ بووچ و بی توه شتیک نیه هدرکورت کرابتهوه لهسدر فهیله سووفه کان و ئه دپیه بهرزه کان ، به لکو شتیکه له تپو گشت کومه له ئابووری و کومه لایه تی به کان دا باوه و کارده کاته سدر هموو دیارده و چالاکی به کانی زیان) • (۲)

(۰۰) ئینسانی ئه مپوژگار له زورلاوه وهك ئه و ئازله کیوی به دهچی که زیانی خوی له باغی گیانداران (حدیقه الحیوانات) دا ده باته سدر، ئینسانی ئه مپوژ وهك ئه و ئازله خوراک و پاریزگاری لی کردنی ته وای هدی به لام نه و هاندره سرووشتی به بنه پرتی یانه بی به شه که بنجینه ی زور له ئه رکه جهسته یی و پرووحی به کان نی ، ئینسانی ئه مپوژ نهك هدر به برای ئینسانی بیگانه یه و به سرووشت بیگانه یه به لکو زور له وه گرنکتر ئه مه یه که به خوشی بیگانه یه) (۳)

(۰۰) ئه و پهش پینی به نوی به به زوری هه لقولای سدرچاوه ی دنیا نه بوونی گشتی به به هوی دهرک کردنی ئه مه که زانیاری توانای چاره سدر کردنی گپرو گرفته کانی ئینسانی نیه) •

(۰۰) زانیاری به وه تاوانبار ده کری که به کارده هینری بو پروو خاندنی بنجینه دینی و فهلسه فیه کان بو ئه وه ی چه ند جیگر (بدیل) یکی وایان له شوین دا دابیت که په وشت و په قناری ئینسان ئارپاسته بکات و تپروانینیکی

(۱) (انسانیه الانسان) ص ۲۵ •

(۲) سدرچاوه ی پینشو و ص ۳۳ •

(۳) سدرچاوه ی پینشو و ص ۳۳ •

(۴) سدرچاوه ی پینشو و ص ۳۳ •

ماقوولۇ بەقىمەت پېش كەش بىكەت سەبارەت بە بوونەور • (۱)

(••) وە ئېمە ناتوانىن شىۋازى زىانمان بىگۆپىن مادام چەند پە وشىتىكى كۆمەلەيتى-نوئى نە يەنە كايە •• بەلكو دىتىكى كۆمەلەيتى نوئى •• جا كەيفى خۆيەتى شىۋەى ئەو دىنە نوئى بە ھەر چۆتىك بېت پىۋىستە بىچىنە كەى پىكەۋە ھەلكردن و پىكەۋە گونجان و تەبابى بېت لە نىۋان ئىنسان و سىرووشتا دا لە باتى ئارەزۋوى شىپانە بۆ چە و ساندنەۋە و زال بوون) (۲)

(••) ھەۋلدانىش بۆھىنانەدى ھەلۋىستىكى ئىنسانى گەردن كەچ نە بوو بۆ فەرمانە كانى تە كۆلۋجىا بەرە و دوا گە پرانەۋە و تى شىكان نىسە بەلكو ھەلۋىستىكى بەرە و پېش چوۋانە و كۆشىتىكى پالەۋانانە بە • (۳)

(••) زۆركەس ماندوۋبوون لەم پاكردنە شىتانەدا بۆ كۆپىنى بەردەۋام ، وە ئەۋانەى بە تەمەنن ماندوۋبوون ، بەلام تازە بېئ گە شىتوان و ايان لى ھاتوۋە ھىچ بايەختىكى تىدا بەدى ناكەن ، وە كاتىك ئەۋانە ھالۋى ئەم زىانە سەرگىز كەرە دەپىنن و ئەو ھەموو تىكۆشانە دەپىنن بۆداھىنانى تە كۆلۋجىاى نوئى تاكو ئەو گىروگرفتانە چارەسەر كات كە ھەر نەفسى تە كۆلۋجىا خوقاندوونى !! ھاۋار دە كەن :

(ئەم جىھانە بوەستىن ، ئېمە دەمانەۋى بىچىنە دەرى) (۱)
دىسان رىنەدوۋو دە ئىت :

(۱) سەرچاۋەى پېشۋو ۶۳ •

(۲) سەرچاۋەى پېشۋو ۶۳ •

(۳) سەرچاۋەى پېشۋو ص ۲۳۲ •

(۱) سەرچاۋەى پېشۋو ص (۱۹۸) •

(۰۰۰ زۆربەى زۆرى گېروگرفتەكانى ئىنسان لەدنيای ھاوچەرخدا دەگەپتەووە بۆ خۆدانە بەر تەئسىرى شارەستانەتى و شارىشىنى پىشەمازى ، وە پىس بوونى دەورووبەرى جۆراو جۆر وە تىكچوونى فىيولۇجى كە لە گۆپانە كت و پىرى يەكانى شىوازەكانى ژيان پەيدا دەپى ، وە دوور كە و تەنەو لە مەيدانە سرووشتى يەكانى ژيان و دەورووبەر ، تەگەرە عاتيفى يەكان ، گۆشەگىرى دەروونى لەشارە قەلەبالغەكاندا ، وە ووشكى و ماندوويى و پابواردنى ناچارى - بەكورتى ھەموو ئەو بارودۆخانەى تەكنۆلۇجيا دروستى كرددون بەپى ياساوپرۆگرام و پىنەخشمە كىشان و سنوور بۆ دانان ئەمانە گىشتيان تەئسىر دەكەنە سەر ھەر كەسنىك لەدانىشتوانى و لاتە دەولەمەندەكان بەپى جياوازى ، ئەم تەئسىرانەش شتىكى پەسەن نىن لەسرووشتى ئىنساندا بەلكو كاردانەوہى سرووشتى ئىنسانن لەبەرەمبەر شتە داھىتراوہ تەكنۆلۇجى و كۆمەلايەتى يەكاندا)

ئەوہش ئىعتىرافى يەكىكى تر بوو لەكەلە بلىمەت و زاناكانى دانىشتووى شارەستانەتى ماددى لەسەر بووچى شارەستانەتى يەكەيان و دەستەوستانى زانىارى لەئافار ھىنانەدى بەختيارى و خوشبەختى بۆ ئىنسان .

۳ - ئىعتىرافى (پروجىە گارودى) فەيلەسووفى ماركىسى فەپەنساىى :

پروجىە گارودى كە بەگەورەترىن پىشەواى ماركىسىزم حىبب دەكرىئى لەسەدەى بىستەم داو تەنانەت ماركىسى يەكان بە نوئى كەرەوہى ماركىسىزىمى لەقەلەم دەدەن ، لەھاوہى پىشوو دا بە شىئوہ يەكى پەسى ئىسلام بوونى خۆى دەرپىرى و واژى لەبىردۆزدەى ماركىسىزم ھىتاو لەبىرى ماترىيالسىتى يەوہ بەرپى يەوہ بۆ بىرى خواناسى و مسولمانەتى ، جا بەدەردى كوردەكە گوتى : بەسەد ھەكىم ھىندەى دەردە دارىك نازانن ، دەبا بزائىن گارودى نەو مسولمان و كۆنە ماركىسىست پراى چىە سەبارەت بەو بىردۆزانەى ئىنسان

دایان و بهو شارستانه تی به ماددی بهی له سه ر بنجینه ی زانیاری
پووت و پچراو له ئاین پۆنراوه :

دکتۆر (محمد جابر الانصاری) له چاوی کەوتی کدا له گەل پۆجیه
گارودی دا ئەم - و توو نێزەمان بو دە گێریتەوه : (۱)

دکتۆر محمد جابر : بۆچی له مارکسیزم هه لگه پراوی سه وه و دزی
شارستانه تی پۆژئاوای سه رمایه داری ده وه ستی و ده ست کردوه به
بانگه وازی کردن بو به رنامه به کی نوێ ۰۰ که ئیسلامه ؟

پۆجیه گارودی : گه وره ترین تاوانی شارستانه تی پۆژئاوا ئەمه یه
که ته نیا پستی به به ره ویش چوونی ماددی به ستوه ۰۰ زیادی به ره هم هتیاو
هه لکشینی ئاستی پابواردن به تاقه پێوه ری پیش که وتن و به ختیااری ده زانی،
به لام ئایا ئەنجام چ بوو ؟ ئەنجام چ بوو پاش به ره هم هتیانی زۆر
له ترومیبل و مه کینه و ئامیری کامپیۆتەر ؟ پاش زۆر له بانق و سه رمایه ی
گه وره ؟ پاش شارو پێ و بان و کارگه و فابریقه خانه ی زۆرو زه وه ند ؟!

دوای ئەم هه موو به ره هم هتیا نه سه رمان به کوێ ده گات ۰۰ کوا
به ره ویش چوون له لایه نی پوو حسی و په وشت و ئاکاری به رزو په فتاری
ئینسانانه و به خته وه ری راسته قینه ؟!

تاقه ئەنجامی ئەم بێردۆزه ماددی به ئیستا ئەوه یه که جیهانی ئەم پۆ
هۆی خۆ له ئیو بردنی نه ک جارێک سه دان جار وه ده ست هتیاوه ۰۰
به لام به بی هه لکشین و فرازو بوونی هاوسه نگ و به رامبه ر له په وشت و
ئه خلاق و ئاکاره پۆجیه کان که ده بنه به رچو له مبه ر له پێی هتیزی
وێران کاری مروف دا •

(۱) ئەو چاوی کەوتنه له گوڤاری (الدوحه)ی - قطری - ی دا له ژماره ی
(۸۴) ی سالی ۱۹۸۲ تو مار کراوه لاپه ره (۱۰ ، ۱۱ ، ۱۲ ، ۱۳) •

ئىنجا ماركسىزىمىش ھات تاكو ھەمان تاوان دووبارە بىكئەنەو بەلام بە شىۋەيەكى تر ، ماركسىزىمىش بىردۆزەي ھەلئىشىن و بەرەو پىش چوونى سەرمایە و دارایی كرده سەنگى مەھكەو پىۋەرى پىش كەوتن و كامەرانى ئىنسان ، زیاد لەمەش بەرەو پىش چوونى سەرمایە و لایەنى ماددى كىرد بەقانونىكى ھەتمى و بەرەو وام بۆ فرازوو بوونى سۆشپالىزىم ، ئىنجا پزىمى سەرمایەدارى و پزىمى ماركسىزىمى كەوتنە پىش بركى لەيەك مەيداندا ، مەيدانى بەرھەم ھىتانی ماددى بەرەو وام ھەتا ھەتايەو بەبى ئامانچ .

تاقە جپاوازىيەك كە ھەبىت لەتپوان ئەو دوو پزىمەدا ئەمەيە كە يەككىيان تاك (فرد) دەكاتە بنەماي پزىمەكەي و يەككىشيان كۆمەل ، بەلام مېزوو بەرەو دوا ناگەرپتەو و ھەتمەن دەبى بەرنامەو پەپرەو پىكى دىكە ھەبىت بۆ دروست بوونى شارستانەتى و گەشە كىردن .

شىتىكى سەلمىتراو لەروانگەي مەنەو كە سۆشپالىزىم لەسەر ئەم بنچىنە ماددىيەي ئەمپرۆ مەھالە ، سۆشپالىزىم نايەتە دى بەبى گەشە كىردن و فرازوو بوونى رووھى و ئەخلاقى لەسەر رووى ماددەو و لەسەر رووى گەشە كىردنى ئابوورىيەو ، ھاتنەدى ئەمەش مەھالە چ لە پزىمى سەرمایەدارى داو چ لە پزىمى ماركسىزىمدا چونكە ھەردوو كيان كەوتوونە ھەمان ھەلەو دەك برىتىيە لەھەول دان بۆ ھىتانه دى شارستانەتى بەبى ئىمان و عەقىدەو بەبى لایەنى ئەخلاقى و رووھى) . (۱)

بەلئى خوئىنەرى ئازىز ئەو ش پىاى گەورەترىن پىشەواي ماركسىزىمى سەدەي بىستەمە سەبارەت بەپزىم و فەلسەفەي پۆزھەلات و پۆزئاوا بەتەبىرىكى تر ماركسىزىم و كاپتالىسىم ، وەك دىتمان برىواي واىە كە ھىچ

(۱) لەگەو ھەرى دوو ھەمدا دىسان دەگەرپىنەو سەرگارودى قسە

بەنرخە كانى .

کامیان بټزو پرستی ټهوه یان نیه بتوانن شارستانه تی پراسته قینه بټنه دی و
 خوشبهختی و کامه رانی بو کومه لی ټاده میزاد فراهه م بټن .
 بهشتیوانی خوا له گه وهه ری دوو م دا ده ری ده خه ن که گارودی و
 هاویرانی ج بیرو باوه پرو به نامه یکه به چاره سهرو شیفای زامی ئیسانه تی
 ده زنان .

٤ - ئی تیپرافی (میلوفان دو جیلاس) ټندامی لیژنه ی مه رکه زی
 حیزی شیوعی یوغسلافیای یشوو .

میلوفان دو جیلاس که یه کیک بوو له ټه ندامه هره به رزه کانی حیزی
 مارکسیزمی یوغسلافیای چو ټیه تی که وتنه گومانو هه لکه پرا نه وه ی خوی
 له یردو زه ی مارکسیزم ټاوا ده گپریته وه :

(.. ټمن هه موو شتیکم له بیر به پوژو سه عاته وه ههروه ک پخون
 تو به کار وهختی ته جه لالو دره وشانه وه ی خوامی له بیر ده مینی :

ټه وه هه مووی له شه وی ٧ ، ٨ ی کانوونی یه که می سالی ١٩٥٣ ز دا
 پرووی دا ، پاش ټه وه ی وه ک شه وانی تر چومه سه ر جی و نوو ستم ،
 کتوپر له ټیوه پراستی شه وی دا وه خه بهر هاتم ، بیریکمی نوئی هاته می شکمه وه
 به لام یه کسه ر بریارم دا که مه حاله واز له یرو باوه په کهم - مارکسیزم -
 بټن ، ټمن لهو سه روحه دی دا چه ند وتاریکم له پوژنامه ی حیزب دا
 نووسی بوو که به عزیزیک به (کونه به رستی) یان له قه له م دا بوو .

ده مزانی که پرایه کانم ټه وه نده ناخایه نی ده بنه هو ی تی کچوونی
 به یوه ندیم له گه ل هاو پری یانی لیژنه ی مه رکه زیم ، ټه وانه ی که هه موو
 ته منی لای و زور به ی ته منی (قهیره یی) م له گه ل دا برد بوونه سه ر ،
 له ټاواتیکمی هره به ر زمان ده کولیه وه و پاش ټه وه ی دلئی خومان زور
 پری خوش کردو خه فتمان لی خوار دو ټاره ق و خو ټیمان له پری دا پرشت ،
 بومان ده رکه وت که و پریته یه که و هاتنه دی مه حاله .

خیزانه‌گم (ستیفا) به‌ئارامی نووستبوو له‌ولای ژووره‌گه‌وه ،
به‌لام هه‌ستم به‌مه‌بوونی ده‌کرد له‌نیو تاریکی و ئارامی شه‌وگاری بئی
برانه‌وه‌دا •

ویستم زه‌نیم له‌سه‌ر ئه‌م جووره شته مه‌ترسی لئی کراوانه هه‌له‌نگیوم
ئهمما فایدی‌ی نه‌بوو ده‌نگوت بریارینکی کۆتایی له‌نه‌فسم‌دا دراوه ، شتیك
که ناچارم ژیانم و ئاوانه‌کانم و له‌مه‌مووشی گرنگر خاوو خیزانمی له‌پێناو‌دا
دانیم ، ده‌مزانی که هیچ هیوام نیه له‌م جه‌نگه‌دا ، له‌و ده‌مه‌ی‌دا چاره‌نووسی
(تروتسکی) م وه‌بیر ده‌هاته‌وه‌و له‌دلی خۆم‌دا ده‌مگوت : وا چاتره‌ پیاو
وه‌ك (تروتسکی) بیت نه‌ك (ستالین) ، واچاتره‌ که تێشکی‌و به‌اپرئی
نه‌ك خیانه‌ت و ناپاکی له‌گه‌ل ویزدان و هه‌ست و نه‌ستی ئینسانانه‌ی‌دا بکات •
ته‌نانه‌ت بیرم له‌و س‌اله‌ درێزانه‌ی گرتوو‌خانه‌ش ده‌کرده‌وه ، که
دیاری کرابوو بو‌یه‌کیك که حوکم دریت به‌سزای خیانه‌ت !! یان سزای
پروپاگه‌نده‌ی دزانه (الدعاية المعادية) که بریتی‌بوو له (۹،۷) س‌ال ئه‌وانم
به‌زه‌ین‌دا ده‌هات وه‌کو حوکمه‌که ده‌رچوو‌بیت •

ئاوا - به‌خه‌یال - خۆم به‌ته‌نئی و به‌سووک سه‌یرکراو ده‌هاته به‌ر چاو
باش ئه‌وه‌ی هاوڕێ‌یانم خیانه‌تیان له‌گه‌ل‌دا کردم و سزای تۆقینه‌ر خاوو
خیزانمی گرت‌ه‌وه •

ئهمما ئه‌و مل‌ملائی سه‌خته‌ی له‌ده‌روونم‌دا ده‌گه‌پا به‌زوویی کۆتایی
پێ‌هات ته‌نانه‌ت پتر له‌چه‌ند ده‌قعه‌یه‌کی نه‌برد ، یه‌کسه‌ر هاتمه‌وه سه‌رخۆم و
زه‌نیم کۆ بو‌وه دوا‌ی ئه‌وه‌ی به‌هۆی خه‌و‌الوویی‌یه‌وه به‌رت بو‌وبوو .^(۱)
چونکه ده‌مزانی به‌لئی ده‌مزانی که حه‌قیقه‌تی من لێ‌ره‌دایه‌و مه‌حاله

(۱) مجتمع غیر کامل الشيوعية المتفککه ، میلوفان دو جیلاس ص ۲۸ •

وازی لی بتم ، هر چند به لایه کی نهسته میش جاوه پیم کات که بی دا
تیپه پیم •

نجا پویشتم بو ژوره کهم چند دیریکم نووسی که نه مانم په گهل
خستبوون :

ناکوکم له گهل سه رۆکانی حیزبدا پیه لآ چووه و پیوسته خویمان
لی بیچریم •• هله به ته باش نه وش به سی هفتان به شیوه یه کی په سسی
ههوالی هه لوئستی ده له تم بی پراگه یه ترا له دزی من • (۲)

به لام مادام خو بهخت کردنم به زیانم له پیناوی ویژدانم دا ، وه
زال کردن و هه لئاردنی پایه کانم به سه ر واقع دا به ییمان داپرنی ، که واته
نیمانی خوم له و شه وه دیتوته وه گیانی هیواو بر وا به خو بووی هیزی
پیدا کردوم تاکو پروداوه کانی پوژگارو کوسبه کانی بی پرو به پروو بم ،
هه روه ک چون نهو نیمانه درابوو به هاو پی پیره گیراوه کانم (۳) •
له شوینکی تر دا ده لیت :

(••• سۆزو به رۆشی نیسان بو به روه ردگاری ناسمانه کان ناگونجی
له دلنی نیسان داپرنی ••)
هه روه ها ده لیت :

(••• نوسراوه کانی مارکس وه ک نوسراوی باقی نووسه ره
بلیمه ته کان بریتی به له پیکه وه جوش دانی بیردۆزه جوئی جوئی کان ، چونکه
نهو بیردۆزه که ی لیک داوه له تابووری سیاسی ئینگلیزی (الاقتصاد السیاسی
الانگلیزی) (آدم سمیت وریکاردو) وه سۆشیالیستی فپره نسایی (سان

-
- (۲) سه رچاوه ی پینوو میلفان روجیلاس ص ۲۹ •
 - (۳) سه رچاوه ی پینوو میلفان روجیس ص ۳۱ •
 - (۴) سه رچاوه ی پینوو میلفان روجیلاس ص ۳۸ •

سیمون و فوریه) وه فلسفه‌ی ئه‌لمانی کلاسیکی (کانت و هگل و
و فیورباخ) . (۱)

له‌جی‌یه‌کی تردا ده‌ئیت :

(۰۰۰ وه ئه‌وه‌ی که پئویسته که‌په‌تکی تر زۆر به پوونی باس
بکرت ئه‌وه‌یه که ئهم کتیه (کتیی ناوبرا و) نایه‌وی مارکسیزم شی
بکاته‌وه و ته‌فسیری بکات به‌لکو ده‌یه‌وی ده‌ری‌خات که به‌کاره‌تانی توندو
تیزی و خه‌راه‌کاری له‌ژیانی ئینسان دا‌تا‌کو کۆمه‌ل‌شیکی حه‌تمی و فپه‌زه
له‌ کاتیک دا مارکسیزم به‌ شیوه‌یه‌کی گشتی به‌سه‌ر کۆمه‌ل‌گایه‌ک دا
بچه‌سپیری یان باشتر بلین سه‌پیری) . (۲)

له‌شوینیکی تردا ده‌ئیت :

(۰۰۰ ئه‌من بۆیه هینه‌ده‌ گه‌په‌مه‌وه لای (ئانیشتان) و فیزیایه‌که‌ی،
تا‌کو ئامازه‌ بکه‌م بۆ ئه‌و مه‌یدانه‌ پان و به‌رینه‌ی زانیاری نوێ دا‌گیری کردوه
دوای ئه‌و چاخه‌ی لینین و ستالین (یاسا دیالکتیکی یه‌کانیان) تیدا دا‌پشت،
که‌واته‌ زۆر گرنگه‌ که بۆ یه‌که‌م نیگا هه‌ست به‌و جیا‌وازی یه‌ بکه‌ین
له‌نیوان شیوه‌ی ئه‌و دنیا‌یه‌ی فلسفه‌ی مارکسیزم دروستی کردوه و ئه‌و
شیوه‌یه‌ی ئانیشتان یان زانیاری نوێ هه‌تا‌ویه‌ته‌ دی) . (۳)

دیشان ده‌ئیت :

(۰۰۰ زانستی هاوچه‌رخ نه‌ک هه‌ر جوێ یه‌ له‌و بیردۆزانه‌ی لینین و
ئه‌نگلز دا‌کوکی یان له‌سه‌ر ده‌کرد به‌لکو زانستی هاوچه‌رخ ئه‌و بیردۆزانه
بوچ ده‌کاته‌وه .

-
- (۱) سه‌رچاوه‌ی پشوو ص ۴۱
 - (۲) سه‌رچاوه‌ی پشوو ص ۶۴
 - (۳) سه‌رچاوه‌ی پشوو ص ۶۹

ناسرانی مادده و هەرچی ټیمه دەربارەى دەیزانین گەردن کەچە بۆ
 گۆپرانکارى و بەهیچ کلۆجیک پەوانیە کورتى بکەینەووە لەسەر ئەو
 ئەندازەى هەستە کائمان دەیزانین ، ناسینی مادده (ماتەر) بەشیکە لە
 ناسینی تەواوى جیهان ، ناسینی جیهانیشت لە چاخیسکەووە بۆ
 چاخیکی ترو لەبلیمەتیکەووە بۆ یەکیکی تر کە سەرگەرمی ناسینی
 فەرقی هەیه) . (١)

هەر وەها دەتت :

(ئەو ئەنجامەى کە دەگونجی بیگەینى لە ئەنجامى توێژینەووەمان
 دەربارەى کۆمۆنیزم و هەر ئیدۆلوزیەکی تر ئەو یە کە : ئیدۆلوزى
 کۆمۆنیزم لە چەند هۆیه کی عیلمی پەیدا نەبوو ، بەلکو چەند عامیلیکی
 سیاسى داخواری کردووە ئه‌ویش داخواری یەکانى حیزب ، ئنجا لەدوای دا
 بۆ یە یەکی عیلمی لى دراووە پیش کەشى جیهان کراووە وەك زانیاری یەك
 وەك بیروباوەرپنکی عیلمیانە کە تەفسیری جیهان دەکات) . (٢)

خوینەرى ئازیزو بەپریزم :

ئەمە ئیعتیرافی چوار کەس بوو لە کە لە زانایانى پۆزەهلات و پۆز ئاوا
 دوویان (ئەلکسیس کاریل و رینە دوو) نوینەرى شارستانەتى پۆز
 ئاوان دووشیان (روجیه گارودى و ملیوفان دوگیلاس) نوینەرى
 شارستانەتى پۆز هەلانی مارکسیزمى ، وەك دیتمان هیچ کامیان
 لەپروانگە یەکی ئیسلامى و ئایینی یەووە پەخنە لەپریزمە کانیان ناگرن تابلین :
 ئەوانە عاتیفەى دینی پالى ییووە ناون ئەو قسانە بکەن ، بەلکو هەموویان
 لەسەر بنجینە یەکی زانستانەو واقیعی یانە قسە دەکەن ، بەلى ئەوانە کە لە

(١) سەرچاوەى یشموو لا پەرە ٧٦ •

(٢) سەرچاوەى یشموو لا پەرە ٨٤ •

زاناو چاوساغانی شارستانه تی پۆزه لات و پۆژئاوان- که سەدان نموونهی تری وهك وایش هەن - ئیفلاسی و مایه پوتی شارستانه تی ماددی و دوور له خوایی دهخه نه پروو و بهوبه پی بی بهره یی سهوه ده ری ده پرن که ریچکه دهسکرده کان و بیره دۆزه ئیسان کرده کان زۆر له وه که مترن که بتوانن خۆش بهختی و کامه رانی و ئاوه دانی پاسته قینه بۆ ئیسان دابین بکه ن .

به ئی هه موویان به یهك دهنگ نهو پاستی به ده ئین که قورئانی مه زن و قسه له جی بهر له (۱۴۰۰) سال پای گه یانده وه : (فماذا بعد الحق الا الضلال) ، له دوا ی هه ق (ئیسلام) بیجگه له سه ر ئی شیواوی چیدی هه یه ؟! که واته پاسته ده بی بهرنامه ی زیان ته نیا له لایه ن خوا وه دابنری و بهس .

ئیسناش با بیینه سه ر به لگه ی دووه می پاستیه تی گه وه هری به کمه : به لگه ی دووه م :

ناخۆشی و پر تنگ و چه له مه بی و سه ر ئی شیواوی ژیا نی دانیش توانی شارستانه تی ماددی دوور له خوا و نایسلامی ته م پۆژگاره :

زۆر که سی بیره کورت و ساویلکه بی یان وایه دانیش توانی ده وه له ته پۆزه لات و پۆژئاوایی به بی دین و نایسلامی به کان له و به پی به خته وه ری دا ده ژین و له ه یجان که م نه و به هه شتیان له دنیا به دا به نسیب بوه !!

به لام له پاستی دا خه راپ حالی بوون و به هه له دا چون ئیسناش بۆ خاتری وه ی نهو خه راپ حالی بوون و به هه له دا چوونه مان بۆ ده رکه وی با سه رنجیکی خیرایی مه و ولانانه به دین :

۱ - پیش پرکتی کردن له زیاتر دروست کردن و دا هینانی چه کی کوشنده و قهر که ر :

لهسالی (۱۹۷۷ز) پښکخراوی یونسکو کونگره یه کی بهست
 که (۳۳) کس له زمانیان و هونه رهنندان و فیهله سووفان و سیاست مه داران
 به شداریان تیدا کرد که تیان دا هه بوو پاداشی (نوبل) ی وه رگرتیوو ،
 کاره گانی تهو کۆره له چوار سوپرگه دا ده سووپان :

ا - نایا ئینسان سه ربه شتی که ره یان بوو که شووشه یه به ده ست

به ره مه گانی یه وه ؟

- ب - ئینسان له به رام بهر هیزه کان دا
- ح - گرتی کوپره یه کی کومه لایه تی تر
- د - جهنگی به رده وامی پو شنییری

هه لبه ته یمه نامانه وی هه موو وتوو ئیزه گانی تهو کۆره لیره دا تۆمار
 بکه یین و ته نیا تهو باسه ی (شین ما کراید) ده نووسین له زیر ناو و نیشانی
 (شتی زه یین به بو مبابه کی باش و خاوین !) له گه ل دوو کورته باسی
 (فیلپ نیل) و (فیلپ برانت) شین ما کراید ده لیت :

(... له گه ل دان پیدانانی سه رو کانی ته مریکاو پووسیا که بیوسته
 چه کی ته تومی کهم بکرته وه یان نه هیلرئ ، به لام چه کی ته تومی هه ر
 له زیاد بوون دایه ، ته نانه ت قسه کردن ده رباره ی کهم کردنه وه ی چه کی
 ته تومی هه ر له بهر چوو ، تا ئیستا واته سالی (۱۹۷۷) چه کی کۆکراوه ی
 ته تومی بایی ته وه ده کات (۲۰) که پرته تان هه موو کومه لگای مرۆقابه تی له تیو
 به ری !!

ئيجا ما کراید ده رباره ی بو مبابی نیوترۆنی ده لیت :

(... ئیستا جوړه چه کیکي کاریگه رترو هه رزانتریان دیتوته وه که
 زماره یه کی زور ده کوژی به هو ی تیشک دانه وه (اشعاع) وه ، ته ویش

بۆمبای (نیوترۆنی) یه ، ئەم بۆمبایه زور زیاتر له بومبای کۆن کارده کات
وێرپای ئەوهش هیچ کارناکاته سەر خانووبه‌ره و شمهک !!

بێگومان ئەوه یه کێکه له شیوازه کانی نه‌هه‌شتنی ئینسان ، به‌لام له‌چهند
هه‌فته‌ی بێشموودا هه‌ندێک له شماره‌زایانی چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی هه‌وایان بێ دام
که ئیستا کۆششینی زۆر سهرف ده‌کری بۆ دروست کردنی بومبایه‌کی
سه‌روی ده‌نگ (القنبلة فوق الصوتية) که ده‌توانی مێشکی ئینسان
به‌هه‌زینی و دانیشتوانی ناوجه‌یه‌ک بکاته شیت و شوور ، ئەوه‌ش به‌هۆی
له‌نیوبردنی خانه‌کانی مێشک به‌تایبه‌تی ۰۰۰ ئەم بۆمبایه‌ش وه‌ک ده‌لێن :
له‌هه‌موو ئەوانی بێشوو مرۆفانه‌تره چونکه ئینسان نا‌کوزی ، تاقه‌ شیتک که
ده‌یکات ئەوه‌یه که ئینسانه‌کان ده‌کاته ئازهل یان پرووه‌ک ۰۰ !!) •
دوای ئەوه ما‌کراید و ئه‌یه‌کی ترمان دینته به‌رینگا له‌و کارانه‌ی
کاربه‌ده‌ست و بلیمه‌تانی سه‌ده‌ی بیستم بێ یانه‌وه خه‌ریکن :

(۰۰۰ چهند مانگیك له‌مه‌وبه‌ر هه‌وایك بلاو‌کرایه‌وه که سه‌رنجی
که‌سی پانه‌کێشا له‌خه‌لکی ئەوروپا ئەو هه‌واله‌ ده‌یگوت :

وه‌زیره‌تی جه‌نگی ئەمریکا (۴۵۰۰۰) چل و پینچ هه‌زار کۆریه‌ی
به‌ستراو (مجمدی) له‌ کۆماری کۆریاوه هه‌تاوه که به‌هۆی له‌بارچواندن
(الاجهاض) ه‌وه ده‌سگیر‌کراون ، هۆی ئەوه‌ش ئەمه‌یه که ئەم کۆرپانه
بپویست بوون بۆ تاقی کردنه‌وه‌ی ته‌شیری تیشکی بۆمبایی له‌سه‌ر یستی
ئینسانی تازه به‌ستراو ۰۰) !!

ئنجا ده‌لێت :

(ئه‌وه‌ی باسم کرد به‌لگه‌یه‌کی نوێ‌تره له‌سه‌ر پروخانی په‌وشت و خوو
له‌دنیا‌دا ، ئەو به‌ره‌و‌پیش چوونه‌ی مرۆفایه‌تی به‌خۆیه‌وه‌دی له‌شه‌پی
دووه‌می جیهانی به‌ه‌ولاوه وێرپای ویش په‌وشت و خوو هه‌ستت کردن

بەلجی پەرسراوی بەرەوی نەستاندوو. ۰۰ لەم (۳۰) سی سالی دواوسی دا
پوو خانیککی ئەواو پوووی دا لە ئەخلاق و پەشتاد و زانیاری دین و پەشت
لە گەلدا نەبوو بۆتە جێی مەترسی بۆ مرقایەتی و هەپەشەمی لە تۆبەردنی
لجی دە کات) .

لە هەمان کۆنگرەدا (فیلپ نویل بیکر) لە ژێر ناوونیشانی :
(دێرندەمی چە کە نیوکیە کان) دا گوئی :

هیتلەر شەش سالان جەنگی کردو دنیای پێ کرد لە جەنجال
لە گەل ئەو شەش دا بۆمبای ئەتۆمی لە بەر دەست دا نەبوو ، جەنگی وی هەر
بە چە کە کۆنە کان بوو ، بەلام ئیستا دکتۆر (هربرت یورک) نەسالی
(۱۹۷۳) دا نووسیبویەتی کە چە ککی هەلگیراوی ئەتۆمی ئەمریکا دە گاتە
(۱۵۰۰۰۰) میگاتەن (میگاتەنیک یەک ملیۆن تەنە) .

لە ماوی ئەو شەش سالەدا (۱۹۳۹ - ۱۹۴۵) هاو پەیمانە کان (الحلفاء)
(۱۷۲) ملیۆن تەن تەقەمەنی یان خستە خوار لە سەر ئەلمانیا کە بوو بەهۆی
کاوڵ کردنی ئەلمانیا لە سەر بۆ خوار و لە پۆژە لانهووە بۆ
پۆژناوای ، بەلام ئەو ئەندازە بەی کە لە ماوی شەش سالاندا لە سەر
ئەلمانیا خرایە خوار ئیستا هەر یەک بۆمبا هاوێژ دەتوانی لە ماوی یەک
چرکەدا لە یەک جی دا فریادی داتە خوار ئی !! . هەلبەتە ئەو لەسالی
(۱۹۷۳) زدا بوو !! (۱)

بەلجی شیتی چەک دروست کردن گە یو تە پاددە یەک کە بە پیی هەوایی
ئەمریکا کە لەسالی (۱۹۸۰) بلاوی کردوو ئەم پۆ قیمەتی چەک سازی
لە جیهاندا لە هەر دەققە یەکدا گە یو تە یەک ملیۆن دۆلار کە ئە گەر لە گەل

(۱) سەیری گوڤاری (العربی) کویتی بکە زمارە ۲۸۷ ی سالی ۱۹۸۲

لە پەپە (۱۸ ، ۱۷ ، ۱۶ ، ۱۴)

سالی (۱۹۰۰) دا بهرامبەری پێ بکەین (۳۰) بهرامبەره به پێی هه مان
 هه وائ (۴۰۰۰۰۰) زانای بله یه که م سه رگه رمی دروست کردنی چه کي
 نووی ته تومی ترن ، ته وه له کاتێک دا ده کړی که ده توانی به دووههزار
 بۆما له یه که مین سه عانی جهنگ دا (۱۷۵) ملیۆن ئینسان له دانیشته وانی
 شوینه قه له بالغه کان بکوژی ، وه له ئه مریکا (۲۴۰۰۰۰) بۆمای (مگاتی)
 هه یه که ده ئین ده توانی (۱۲) جار ان هه موو گوی زه وی ته خت کات!! وه
 له رووسادا (۸۰۰۰۰) وه به ریتانیا (۱۵۰۰۰) ینگومان چین و فه ره نساش
 له م جو ره یان هه یه !!

(فیلې برانت) له باسکی دا له هه مان کۆنگره ی ناو براودا ده ئیت :

(۰۰۰ ته و ما ل و دارایی به ی که له چه ک و ته قه مه نی ته مپو دا خه رج
 ده کړی هه ر ئی دانه پو ژنکی بایی به پو یه بردنی هه موو ته و پزیکه خراوه
 ته ندروستی یانه ی جه مان ده کات که ته رخا ئن بو له ته بو بردنی مه لاریا
 (له رزوتا) ، وه نه رخ یه ک فپو که ی (نفآته) [۲۰ ملیۆن دو لار] به شی
 دروست کردنی (۴۰۰۰۰) ده رمانخانه ی لادنی بی یانه ده کات !! (۱)

تاقی کرانه وه ی بۆمای ته تومی له یه ک شاری یابانی دا (۲)

شه شه م پو زی مانگی ئابی (۱۹۴۵) سه ر له به یانی عاسمانی (هیروشیما)
 پێ گه رده و دلگیر بوو ، خه لکی تازه له مانی وه ده ر ده که وتن و پو وه
 که سه به ت ده چوون ، به ئی له و روژه دا سئ فپو که ی دوژمن به ره و
 هیروشیما ملیان لی نا یه کیک له و فپو کانه ته نیا یه ک بۆمای له سه ر شاری
 هیروشیما خسته خوارئ و له به رزایی (۵۷۰) مه تر ته قی به وه و هه ورئکی
 زه به لاحی له سه ر شاری ناو برا و دروست کرد .

(۱) گو فاری (العربی) ژماره ۲۷۷ سالی ۱۹۸۲ لاپه ره ۱۹ .

(۲) سه سیری (مفاسد تمدن غرب) بکه لاپه ره ۴۱ مه رداد مه رین .

هەر بە کەوتنە خوارەوێ بۆمبای تاین زیاتر لە (۲۰۰۰۰۰) کەس

کۆزراو و باقی دانیشتونیش خەراپ بریندار بوون .

(۲۰) دەقە پاش تەقینەوێ بۆمبای گۆرین ئاورینکی هەمەلایەنە

سەرتابای شای گرتەوێ و لە گەڵ باران بارینیشدا هەتا سەعات (۱۰) ی

پۆزی دوایی بەردەوام بوو .

تاوێک دوای تەقینەوێ بۆمبای تاین بایەکی بەهێز هەلی کرد کە

بوو بەهۆی هەلقەندنی چەندەها دارو درەخت و فری دانی چەندەها ئینسان و

پوو خاندنی سەدان خانوو و بەرەو شووشە پەنجەرە و دەرگا گانی شار

و هەك خەنجەری تیز و بریندە بەم لاو لادا بلاو بوونەوێ .

ئەندازە یەکی کەم لە دانیشتوانی شار کە نەمرد بوون زۆر بە پیسی

بریندار بوو بوون و هەندیکان پاش ماو یەك مردن و هەندیکیشان تووشی

نەخۆشی شیربەنجە (سرطان) بوون و بە دەردەداری گیانیان سپارد .

ئەمە ئەنجامی هاوئێزانی بۆمبایەکی گچکە ی ئەتۆمی کۆن بوو !!

جا ئیستا بەراوردێک بکە لە ئێوان ئەنجامی ئەو بۆمبایەدا و ئەنجامی

تەقێزانی ملیۆنەها بۆمبای ئەتۆمی نوێ بزانه دنیا چی لێ بەسەر دیت !!؟

۲ - هیندیک قەرن و هیندیک پەڕن :

(مصطفی لطفی منغلوطی) لە یەکیک لە نوسراوەکانی دا دەلیت : (۱)

دوێ شوو بەکن پیاوینکی نەداردا پابووردەم ، دێم دەستی لەسەر

زگی دانا بوو و دياربوو ئازاری هەبوو ، بەزەم پێی دا هانەوێ و لێم

پرسی چیتە ؟ گوتی ئازاری برسێتی تینی بۆ هێناوم ، بەو نەدی کە

لە دەسەڵاتم دا بو یارمەتیم دا ، ئنجای ئەم بەجێ هێشت و چوو مەلای

(۱) سەیری (تاریخ الادب العربي) احمد حسن الزيات بکە لایە پە

• (۴۶۳)

هاوړې په کي دهوله مندو پاره دارم ، سهرم سوړپما که دېتم تهویش دهستی لهسر زگی داناوه وهزاره برسی په که چهندي زگک دیشا تهویش هینده ، لیم برسی چته؟! گوتی : زگم دیشی ، گوتم : بهخوا سهیره :
 نه گهر نهو دهوله مندو نهو هندهی که لئی زیاد دهبوو دابای به ههزاره که شتاقیان له بهر زگیان وهنازار نده کهوتن ، خو دهبوایه بابای ههبوو هدر هیندهی خوار دبا که بیوستی پی یه تی ، به لآم له بهر خو به رستی زیاده پوهی تیدا کردوه و بهشی نه داره کهشی پراکیشاوه ته پیش خوئی ، خواش له توله دا نووشی زگک زلی کردوه ، تاکو بابای سته مکار خویشان له خوئی نه بیینی ، ناوا نهو په نده وه پراست ده گهر پی که ده لیت : زگک زلی دهوله مند توله ی برسیه تی ههزاره !! .

به پراستی خوینه ری به پریز نهو قوله نه زیله یه ی (منفلوطي) گپراپه وه به سر گشت دهوله ته روژئاوا یی و پوژه لآسی په کانی نه سو دا ده چه سپی ،^(۱) ده با بریک سهرنجی ژبانی تابووری نهو ولآتانه بده یین ، بزاین له چ حالیک دا ده ژین :

أ - (جورج یخت) پراویژ پی کراوی زانیاری یتشووی نه لمانیا (المستشار العلمی السابق فی المانیا) له کتیبکی دا به ناوی (افکار علی خافه الهاویة) ده لئی : برسیه تی بهر پرسیاره له ناقار مردنی (۵۵) ملیون کهس هه له (۲۰) مانگک دا ، واته له هه (۲۰) مانگک دا برسیه تی هینده ی کوژرانی جهنگی جیهانی دووهم له نیو ده بات !!

(۱) هه لبه ته دهوله تانی جیهانی سی به میش هدر وان به لآم تیمه مه به ستمان هه به که ته نیا ناوی ولآته پوژه لآنی و پوژئاوا یی په کان دینین ، مه به سته کهش شیرراوه نیه !!

شماره زایان ده‌لین تېستا له جیهاندا (۵۰۰) ملیون ټینسان هیه به که
 خوراکي ته‌واوی ده‌ست ناکه‌وئو و له‌نه‌بوونی‌دا ده‌زیت که‌واته (۸/۱)
 هه‌شیه‌کی جیهان له‌برسیه‌تی‌دا ده‌زین ، وه ده‌لین : سالانه ۴۰٪ ی مندالانی
 نه‌فریقا له‌برسان ده‌مرن ، هه‌روه‌ها سالانه ته‌نیاله (برازیل) (۲۵۰۰۰۰)
 ۴/۱ ملیونیک مندال ده‌مرن له‌برسیه‌تی و نه‌داری‌دا ، نه‌وه هه‌مووی
 نه‌حالیگ‌دا که نه‌مریکا سالی بایی (۴۰) ملیار دولار گه‌م ده‌سووتینی بو
 خاتری وهی نرخي گه‌م دانه‌به‌زی و تووشی زه‌ره‌ری نه‌یت !!

بم هیچ که‌سیگ گومانی نه‌ له‌هه‌بوونی چه‌وساندنه‌وه و چینایه‌تی
 له‌زیر سایه‌ی پزیمی سه‌رمایه‌داری‌دا بو‌یه به پتویستی نازانم زور له‌و
 باره‌وه بدویم به‌لام په‌نگه هیندیگ که‌سی ساویلکه هه‌بن نه‌وهی که به
 خه‌یالیان‌دا نه‌یت هه‌بوونی ده‌وله‌مندی و هه‌زاری و پزیمی چینایه‌تی بیت
 له‌ولانه سو‌شالیسته‌کان‌دا له‌زیر سایه‌ی پزیمی مارکسیزم‌دا بو‌یه به
 پتویستی ده‌زانم نیگایه‌ک به‌بارودوخی تابسووری بپریگ له‌ولانه
 کوم‌ونسته‌کان‌دا بخشیتین :

نه‌ندره‌ژید^(۱) نووسه‌ری به‌ناوبانگی فه‌په‌نسای ده‌گیت :

(۰۰۰ هه‌رده‌م باسو و خواسی دیکتاتوری پرولیتاریا (چینی کریکار)
 یان به‌گوئی‌دا ده‌داین ، به‌لام تیمه زور له‌واقعه‌وه دوور بوین چونکه
 له‌پراستی‌دا دیکتاتوری بوور کپاتی به‌که ده‌ستی به‌سه‌ر پرولیتاریا‌دا

(۱) نه‌ندره‌ژیدایه‌کیگ بوو له‌مارکسی‌یه‌کانی فه‌په‌نسا ، به‌لام دواي
 نه‌وهی له‌هاوینی سالی (۱۹۳۶) به‌کیه‌تی نووسه‌رانی پرووسیا
 ده‌عوه‌تیاں کردو چاوی به‌ پرووسیا که‌وت و هه‌موو شتیکی به‌چاوی
 خوئی دیت کیتیکی دانا به‌ناوی (گه‌پانه‌وه له‌پرووسیا) و له‌وئی‌دا
 په‌رده‌ی له‌سه‌ر واقع لابر دو واقعی پرووسیا • ده‌رخت •

گرتوه، پرۆلیتساریا تهنانت توانای ههلبزاردنی نوینه ره بارئزگه کانی
خۆشیان نیه که بهرگری مافه خوراوه کاتیان بکهن . . . !!) . (۲)

(نه لکساندر سولژنیسن) نووسهری پووسی بهناوبانگ که بههوی
پهخه گرتیهوه لهپژیمی پووسیای مارکسیزم گیراو دوایی لهپووسیای
وهدهرئێ نرا دهتیت :

(. . . لهپاستی دانهوهی چینی کرینکاری ولاتی مه وهدهستی دیتی جگه له
سوال چیدی نیه ، کرینکاری مه تهنانت دهسهلاتی نیه دیفاع
لهسادهترین مافی ژبانی خۆشی بکات ، چینی کرینکاری پووسیای مافی
کهترین مانگرتن (اعتصاب)ی نیه به مه بهستی زیادکردنی کرئێ یان
چاککردنی ههله و مه رجه کاتی ژبان .

ههه چهشنه مانگرتنکی کرینکاران به کارینکی دژ شوپشانه لهقه لهم
دهدرئێ : تیه هه رگیز ناتوان لهمان گرتنه کانی کرینکاری پووسیای
کهترین زانیاری وهدهست بئین (۱) .

ههروهها دهتیت : (واته الکساندر سولژنیسن) :

(. . . تهه بیروباوه په یانی مارکسیزم - که به میرات بو مان جیماوه
نهک ههه کاتی به سهه رچوووه باوی نه ماوه و جئێ دلی بی خۆش کردن نیه ،
به لکو له چاخی زپرنینی دا له هه موو پیش بینی به کانی دا وه درۆ که وتوته وه
هیچ کاتیک واقعی نه بووه .

(۲) سهیری (بازگشت از شوروی) بکه نوسراوی نه ندره ژید
لاپه ره (۹۲) .

(۱) سهیری (به زمامدارانی شوروی) بکه نوسراوی : الکساندر سولژ
نیسن (لاپه ره (۹۶) .

ئەو پېش پېشى يەنى دە ئىت : گواپە چىنى كرىكار ھەموو كاتىك لەبەر
تەوزم وتىنى برزوايى قەرار دە گرى لى ولاتە سەرمایە دارە كان داو ھىچ
شىك وە دەست نايەنې ، سەرتاپا ھەلەو ناتەواو بو ، خۆزگە تىمەش
دەمان تىوانى وەك پزىمى سەرمایە دارى كرىكارانمان لەلایەنى خۆراك و
پۆشاك و پىدا وىستى يەكانى ژيانەو دەلنبا بگەين !! (۲)

ئەو بىردۆزىە دە يگوت : شۆپشى ماركسىزم بەخىرايى دنيا
دائە گرى و دەولەت و دەسەلانى فەرمانرەوا (حاكم) نامىنى بەلام دەركەوت
كە ئەم قسانە گشتيان بووچ و پىخەبەرى بوون لەئىنسان و سرووشت .

ئەو بىردۆزىە دە يگوت : جەنگ ديار دە يەكە پەيوستە بە
سەرمایە دارى يەو ، خوا بكا پۆزىك نە يە كە پى پەجمانە ترين و
خوتىناوى ترين جەنگى دنيا لە ئىوان دوو دەولەتى ماركسىزم دا بەرپا
نە پى !!

(۰۰۰ تى شكانى ماركسىزم ئەنجامى ھەلەو كەمتەرخەمى سەرۆك و
زەنەرپالە كانمان نە بەلكو بەوردى ئەنجامى دەستوورو بنەماكانى
ماركسىزم - لىنىنىزمە -) . (۱)

(۰۰۰ پابەرانى كۆمۇنىزم بەھۆى پابەندى يان بە دەستوورە
كۆنە وشكە كانيانەو و ايان بە خەيال دا دەھات كە گشت دنيا بىجگە لەدنياى
كۆمۇنىزم بە ھۆى ناكۆكى تىو خۆ دوچارى بەجىمان و شپرزەيى دەبن ،
بەلام وا نەبوو پۆزئاوا چ لەلایەنى ئابوورى و چ لەلایەنى فىكرى لە تىمە
پىشكەوتو ترە) .

(اندرو سوخاروف) زانای گەورەى گەردىلەناسى پووسيايى كە

(۲) سەرجاوەى پىشوو لاپەرە (۷۵) •

(۱) بەزمامدارانى شوروى : لاپەرە (۷۶) •

به‌تاوانی په‌خه‌گرتنی له‌سیاسه‌تی پڅیمی مارکسیزمی له‌پووسیا ده‌رکرا
ده‌لټت :

(۰۰۰ ټینسان مادام ژبانی له‌تیو ژوورینکی داخراودا بیت هه‌ست
به‌وه ده‌کات که له‌گرتووخانه (سجن) دایه ، با هیج جوړه پټووستی په‌کیشی
به‌وه نه‌بیت که له‌ژووره‌که‌ی بچته ده‌رئ ، هه‌تا ته‌گه‌ر شه‌ووړپوژ سه‌ری
خوښی له‌شیپانه‌ی شه‌ووړوره نه‌دات ، ده‌ټیمه ټیستا له‌و چه‌شنه
گیراوانه‌ین !! (۲) •

(اندره‌ژید) ده‌لټت :

(۰۰۰ ته‌گه‌ر له‌پووبارینکی گچکه بپه‌رپه‌وه که له‌ته‌نیشمت شه‌و
(سووخوز) ه‌یه (۳) ده‌گه‌به چه‌ند خانوویه‌کی نزم و پيس که له‌هر
په‌کیکیان دا چوارکس ده‌ژین ، هه‌رکام له‌و خانوانه دوومه‌ترونیو
به‌دوومه‌تره (۲۳ × ۲) ، هه‌ر نه‌فه‌رټک پټووسته دوو پوډل کرئ‌ی شه‌و
خانوو به‌دات ، هه‌ر خواردنیکي چیشته‌خانه‌ی (سووخوز) دوو پوډل‌ی
گه‌ره‌که ، به‌لام ته‌م جوړه نان خواردنه بو که‌سانټک که مانگانه‌یان
له‌(۷۵) پوډل بتر نیه نالوتی ، بو‌یه پټووسته هه‌موویان بچجکه له‌ نان به‌ یه‌ک
ماسی ټیو فوتوو قه‌ناعت بکه‌ن و پازي بن • (۱)

له‌جئ‌ی به‌کی تردا ده‌لټت :

(۰۰ چوون ده‌گونجئ‌ی له‌به‌رامبه‌ر به‌سووک سه‌یرکردن‌یان لانی که‌م
ته‌میه‌ت بی نه‌دانی خوښبه‌ختان و پاره‌دارانی پووسیا سه‌باره‌ت به‌

(۲) سه‌یری کټیټی (کشورمن و جهان) بکه‌ نوسراوی سوخاروف
لاپه‌ره (۶۳) •

(۳) (سوخوز) کټلگه‌به‌کی اشتراکی په‌ که‌ به‌نیچه‌وانه‌ی کولخوژ
• وه هیج جوړه خاوه‌نایه‌تی به‌کی سه‌لټی تیدا نابیرئ •

ژېردهستان واته خزمهت کارانو کړنکارانو و ژنان و پیاوړی کړئ گرتہ-چا تر
 بلنم سہ بارهت بہ نهداران - تووړه نہ بسم و ہمسټ بہ نازاردانی دہروون
 نہ کہم ؟ ! له پووسیا چینایہ تی نیہ ، بہ لآم ہزارو نهدار زوړہ ، زوړ
 زوړہ ، لہ گہل ژہوہش دا ٹہمن بویہ گہشم کرد بو پووسیا کہ ہزاران
 نہینم یان لانی کہم چند سہینہ بیک ہزاران نہینم •

پوویستہ ٹہوہش بلنم کہ لہ پووسیا ہیچ جوړہ خیرخوایہ و چاکہ
 کردنیک نیہ ، چونکہ لہ پوړوگرامی دہولت دا ہمیہ کہ دہولت ٹہو
 کارہ - تیر کردنی دانیشنوان - بہ ٹہستوہ بگری ، بویہ ہیچ پوویست
 ناکات خہ لکی ہندیکیان دہ سگریوی ہندیکیان بکن !!

لہوہوہ جوړہ وشکی و ساردی بیک لہ پوہندی نیوان خہ لکی دا
 دہردہ کہوئی ، ہرچہ ند بہ پوآلت ہاوپړی یہ کترن) • (۲)

میلوفان دو جیلاس دہ لیت :

(ہموو ٹہو لایہ نہ سہلی یانہی مارکسیزم گومانی وابو لہ داہاتوودا
 نایان ہیٹی لہ نیو خودی ٹہویش دا پیدا بسوون و بوونہ بہ شیک ییک
 ہتہری ، مارکسیزم جوولانہوہ بیکہ کی جہ ماوہری بوو بہ ناوی زانیاری بہوہ
 وای پاگہ یاند کہ ٹہو خہ لکھی لہ ژیر نیری زولم و زوړو چہوساندنہوہ دا
 دہ نائین بہ ہشتیان لہ سر زہوی بو دروست دہ کات ، لہ سونگہی ٹہوہوہ
 ملیونہا ٹینسانی بہ کوشت دا لہ پیناوی ہتاندی ٹہو خہونہی لہ ہوہوہ لی
 میژوہوہ خوختوہی دلی مروفاہتی دہ دات ، بہ لآم ہر ہتندہ زانرا بوو
 بہچند دہولہ تیکی بیروقراطیانہ کہ لہ سر دہسلات و گہورایہ تی و
 سہرچاوہ کانی دارایی و بازارپہ کانی جہان و ہر شتیکی تر کہ دہولت و

(۱) سہیری (بازگشت از شوروی) بیکہ لاپہرہ ۴۴ •

(۲) سہرچاوی پٹشو لاپہرہ ۴۶ •

سیاسی یه کانی جیهان یه کسری له سهر ده کوژن ، یه کدی ده کوژنو
بهرده وامیش یه کدی ده هاپن •

••• شیوعیایه تی به ده بهر کردنی کالای نیشتمان بهر وهری و به
گرتنه بهری چهند پئی یه کی تاییه تی کمه ندکیش کرا بو چهند پئی یه کی
نه زانراو که بوون به هوی چهندین گروگرفت و به لا ، له راستی دا
مارکسیزم توونیکه به زه وی نیشتمان بهر وهری وهر کراوه و بوته هوی
هینانه بهرهمی گیره و کیشه و چه ره سهری ، پهنگه شهوش شتیکی
چاوه پروان کراو بووئی بو بیردۆزه یه ک لافی تفسیر کردنیکی ته وای
بوونه وهر لی ده داو چاره نووسیکی دیکتاتورانه له سهر ئینسان فهرز ده کات •

ئهو یاسا و ده ستوره ئابووری یانهی که شیوعی یه کان یی یان وابوو
به پئی نه خشمه یه ک ده بته هوی لابرانی بهرهم هینانی بازارو ده بته هوی
ئهو که ههر ئینسانیک به پئی پیوست سهرف بکات ، یان لینن گوتنه تی:
ده بته هوی گلوپینی زیر بو کانه یه ک که ته نیا بو دروست کردنی
ئاوده ستان به که لک ییت ، ئهو ده ستوره ئابووری یه ته مپۆ به دوا
چاره سه ریک دا ده گه پیت له بازای ئازاد دا ، له جی ی لابرانی جهنگ -
وه ک شیوعی یه کان بیران لی ده کرده وه - ده ولته شیوعی یه کان ده ولته
گچکه کانیان کرده کۆیله ، ئهو ته مرؤفایه تی تیسنا له زیر مه ترسی ناکۆکی
نیوان دوو ده ولته زله شیوعی یه کان دا ده ژیهت واته پرووسیا و چین ،
ناکۆکی یه ک که که متریه له ناکۆکی ئهو ده ولته شیوعی یانه له گه ل
ده ولته پزیمه کونه کان دا •

به م شیومه یه (پزگار کهرانی مرؤفایه تی) به په له به ره و جهنگی نیو
خۆیی دهه چنو (به دی هینه رانی به ختیار) ناچار ده بن به خه م
پزگار کردنی خۆ یانه وه بن •

ماركسى به كان بۆيان نيه جگه لهخۆيان گلەبى لهكەس بکەن لهسەر
 ئەو نەگبەتى و پۆز پەشى بەى بهسەريان هات ، چونکە سووربوونيان
 لهسەر پروا بەوه که لهتوانايان دا هەيه سرووشتي ئينسان بگۆرن و هەوليان
 بۆ هێنانەدى خەونەکەيان به پسقاندني کۆمەلگايەکی خەيالي ، تەنيا بەک
 ئەنجامي لئى هاتەدى ئەویش ئەوهيه که بيرە کانيان و خۆشيان بوونه نيجيري
 ئەو توندوتيزى بەى هەليان ئايساند .

ئينسان لەزير سايبەى مارکسيزم دا سەلماندی که به زەحمەت
 پامدە کرئى هەر وه که لهگشت قوناغە ميژووبى بەکانى تر دا سەلماندووبەتى .
 ديسان سەلماندی که ناتوانئى خۆى بگونجيتئى له گەل چەند
 بيردۆزەيەکی ميسالياندا به تايپەتى ئەو بيرە ميسالى بەى که خۆى
 خپه ئەداوه لهتەسک کردنەوهى سنوورى ئازادى و ديارى کردنى
 چاره نووسى دا) . (۱)

له جئى بەکی دیکە دا دەئيت : (۲)

(. . . ئستا شيوعى بەکان خەون به بههشته زەمينى بە خەيالي بە
 بەزايەچووہ که يانەوه نابينن - واتە بەهەشتى برايتى جيهانى - مەگەر
 بەقسە نەبئى !

گيروگرفتى مارکسيزم و ئەو گەلانەى لەزير پکيتفى دا دەژين هيندە
 پان و بەرين و هالۆزە هيج زيرى بەک ناتوانئى دەخۆى دا وه حەوتئى يان
 گريئى بەکانى بکاتەوه .

(۱) (مجتمع غير كامل الشيوعية المتفككة • ميلوفان دوجيلاس • لاپەرە
 • (۲۱، ۲۰، ۱۹))

(۲) سەرچاوهى بيشوو لاپەرە (۱۵۶ ، ۱۵۷) •

۰۰۰ ئەگەر بىت و وشەى (سەرمایە) بگۆپىنەوۈ بە وشەى (حېزب) ، دەتوانىن بەچاۋى خۆمان چارەنوۋسى شىوعىيەتسى بىنىن لە ھەمان چارە نوۋسدا كە ماركس بۆ سەرمایەدارى دىارى كىردوۋ : (دەس بەسەرداگرىتى سەرمایە (حېزب) دەبىتە كۆسپ و لەمپەر لەپىئى ئىو بەرھەم ھىنانەدا كە لەگەلى داۋ لە ژىرى دا گەشەى كىردوۋ !!

(۰۰ ھەر خوا دەزانى داھاتوۋ چۆن دەبىئى ، بەلام تىمەى ئىنسانى ئاسايش دەتوانىن تىبىنى بگەين كە ماركسىزم دوو ھەلى پىشت شىكىتى كىردوۋ :

۱ - ئىو ئەنجامە كۆتايىيەى پەچاۋى كىردىو بۆ پزىمە سەرمایەدارىيەكانى پزۇئاۋا نەھاتە دى ، چونكە ئىو پزىمانە نەك ھەر نەمردن بەلكو زانىشان چۆن پىئ دەپىون لە پىش كەوتى تەكۆلۇجىادا .
۲ - پىنكارى زىان لە ولانە ماركسىيەكاندا زۆر نىزىم بۆتەوۋ لەو ئاستەى بۆيان دانابوۋ^(۱))

خونبەرى بەرىز زۆر جاران كە لەگەل ماركسىيەكاندا دەكەوۋىە گەت وگۆۋ بەھىنانەوۋى چەندەھا بەلگەى واقىعى لەسەر پوۋچى ماركسىزم لە واقىعى زىانى ئىو كۆمەلگايانەدا كە بىردۆزەى ماركسىزىمان تىدا چەسپىتراۋە ، پىت دەلئىن ئاخىر بابە تا تىستا ئىو بىردۆزەى بەچاكى جىبەجى نەكراۋە خەتاي بىرو باۋەپە كە نىە !!

بەلام با بزىانىن (مىلۇفان دوجىلاس) چ دەلئىت لەو بارەوۋ :

(۰۰۰ ئىو تىشكان و سەرنەكەوتەش دەگەپتەوۋ بۆ زاتى ماركسىزم ، بۆيە ۋەك دەردەكەۋى چارەكردنى ئەستەمە ۰۰۰ ماركسىزم لە مل ملانىئى دايە لەگەل زىاندا ، ۋە ئەوانەى گۆپى بۆ ھەل دەقەنن ھەر

(۱) سەرجاۋەى پىشور لاپەپە (۱۶۲)

ئەو كەسانەن كە بە پىخى پىنمىوونى يەكانى كار دەكەن ، لەماوەى پىشت (جىل) نىكدا سەر كەردە كان لە شوپش گىرى يەوە گىوران بۆ چەوسىنەرەووە لەچەوسىنەرەووە پى يەوە بۆ بى بەندو بارى و جارنىكى دى يىرەكانى مار كىسىز ميان بە كار نەهنا مەگەر وەك درووشمىكى بازىرگانى .
 ۋە ئەو ھەموو دەسكارى كەردنەى سەر كەردە كانو بەرھەلىتى نەفامانەيان لە ئاقار واقىبى زىيان و يىردۆزەى نەگونجاوو پىنكەووە دزدا شىوہى مار كىسىزى گۆپى و دزىوى كەرد ، ئەو مار كىسىزەى كە لە پاپوردوودا جىخى ھىواو تروسكەى ئاواتى ملىۆنەھا زەحمەت كىش بوو واى نىھات بوو بە ئاقولاً ترين و نالەبار ترين پزىم !!^(۱) .

۳ - ئەو كورتە يەك بوو دەربارەى واقىبى پى گىرەو كىنەو (قەرى و پەرى) ھەر دوو جىھانى پۆز ھەلات و پۆز ئاوا ، ئىستاش با سەرىك لەزىيانى ئەو و لا ئانە بەدەين لە لا يەنى كۆمە لا يەنى و ئەخلاقى يەوە :
 أ - پە گەز بەرستى :

(. . لە شارستانەتى پۆز ئاوادا ئىنسانى سىپى ئىست لە ھەموو شىكدا جوى يە لە ئىنسانى پەش ئىست ، ئەو پى يەى سىپى پى دا دەپروات بە ھىج كلفوجىك پەش بوى نىه توخنى كەوئى ، وە كاتىك (سىپى) ناچار دەسى ئىش بە باباى (پەش) بكات - لە بەر ھەرزانى كرى كەيان - لە سەرى پىوئستە ھەر پاش دەست ھەلگرتى لە كار يە كسەر لە كىلگەى سىپى يە كان بەجىتە خوار بۆ كۆلئە كانيان ، كە زۆر لە خانوو بەرەى سىپى يە كانەوە دوورن !!

ھەر ۋە ھاسىپى يە كان دەر گاو پى و بانى تايبەتى يان ھەيە لە وەزارەت و

(۱) مجتمع غير كامل الشيوعية المتفككة . ملىۆمان دو جىلاس ، لا پەرە
 • (۱۶۷)

دايره كانى ده ولت دا ، وه شوئى دانىشتى تايه تى يان هه يه له تىو پاسى
هانوو چودا ؟! (۱)

(. . . له چاخانو و باغى گشتى و گۆمى مه له كردنیش دا سبى يه كان

ئىمىتازى تايه تى و قانونى خويان هه يه !

بۆ وینه له (جوھانسبورغ) دا كه به ده وله مند ترين شارى دنيا

داده نرى ، ليك جوئى كردنه وهى په گمز په رستانه ي پرش و سبى ته نيا له

ترومبيله گشتى يه كان و چيشته خانه و شانوو خمسته خانه كان دا به پونوه نابرى ،

به لكو له بىنا گشتى يه كانيش دا ده رگا و ئه سانسور (مصعدة) ي تايه تى هه يه

بۆ سبى يه كان و جوړنىكى تريس بۆ پرشه كان !!

له قهراغ ده ريا كان دا هه موو كاتيك ئه ندازه ي (۵۰۰) متر هه يه كه

پرش پسته كان له سبى يه كان جوئى ده كاته وه بۆ يان نيه تيكه ل بن !! (۲) .

. . هه لبه ته خانوو به رى سبى يه كان و زن و زن خوازى يان جوئى يه

له پرش پسته كان به لام ئايا ته نيا نه وه نده هه يه له هه گبه ي شارستانه تى

ماددى داو هيجى دى سه بارت به په گه ز پرستى ؟ دياره نه .

له خوارووى ئه فرىقادا پتويسته هه ر ئه فرىقايى يه ك ئىجازه ي هانوو چو

(اجازة مرور) ي بى بى كه تئى دا نوسرا بى ئه و كه سه بۆى هه يه له گه په كى

سبى پسته كان دا دانىشتى له نيزيك شارى (جوھانسبورغ) وه تئى دا نوسرا بى

بۆى هه يه بچيته نيو شار بۆ ئيش كردنئى وه تئى دا بيت كه بۆى هه يه

به شهوئى له تىو شاردا بى تبه وه ! (۳) .

(۱) سهبرى (صور متقابلة من حضارتين متقابلتين) بكه (هادى المدرسى)

لاپه ره (۲۹) .

(۲) سه رچا وه ي پيشوو لاپه ره (۳۳) .

(۳) سه رچا وه ي پيشوو لاپه ره (۳۶) .

۰۰۰ وە لە پۆدیسیا که (۹۰) ھزار سپی دەستیان بە سەر چارە نووسی
(۱۶) ملیۆن پەش دا گرتووە ، ھەر بە ھەمان پێی و دان حساب لە گەڵ پەش
پێستەکان دا دە کرێ ، بۆ وێنە :

(جوردون وود) ئەفسەریکی پێشووی سوپای سپی پێست لە
لەندن بە پۆزنامەنوسەکانی گوت : بە فەرمانی (ایان سمیت) سەرۆک
وەزیری سپی دوو ئەفریقای مەدەنی بێچەک و بێ تاوان کوشت .
ھەر وەھا گوتی : لە پۆدیسیا یاسای ھەلس و کەوت لە نێوان سپی و
پەش دا ئەمەییە : ئەم سپی ھەوێنی پەش بکوژە ، ئنجا پەرسە بۆچی بێرە دا
دەپۆیی ، یان لێر دا پراوە ستابوو ؟!

دیسان گوتی : زۆر جار ان لە گەڵ برادەر انم دا ئەفریقای یەکانم
کوشتوون و ئنجا پارچە پارچەم کێردوون و دەرخواردی کەرگە دینانم داون ،
ھەر چەندە ھیچ کام لە وانەش چەکیان ھەڵە گرتووە .

ھەر وەھا (جوردون وود) چەند وێنە یەکی پێشان داوە لە کۆمەڵە
قاملک و گوێ و لووت و ئەندامی جینسی براروی پەش پێستەکان (۰۰)^(۱) .
(۰۰۰ لە ئەمریکاش تا ئێستا دیاردەیی چەوستێرانە وەیی
پەش پێستەکان ھەر ماوە بۆ وێنە :

لە بیست ویلا یەتی ئەمریکی دا پێگە بە پەشەکان نادریی که لە گەڵ
سپی یەکان لە یەك قوتابخانە دا بخوینن .

دیسان لە زور بەیی ویلا یەتەکانی ئەمریکادا پێگە نادریی که یارونکی
پەش ژینکی سپی پێتی یان بە بەراوێ ژوو وە .

لەمەیدانی ئیش کێر دیش دا قانونی ھەندیک لە ویلا یەتەکان پێتی
بە کێرێکار پەشەکان نادان که لە گەڵ کێرێکارە سپی یەکان لە یەك شوێن دا

(۱) سەرچاوەی پێشووی لای پە (۳۷ ، ۳۹) .

بن ، ههروهه گریکاره پشه کان بۆیان نیه لهو ده رگایه وه هاتوو چۆ
بکهن که تایبه ته به سپی به کانه وه !) .

له مهیدانی کۆمه لایه تیش دا قانونی (۱۴) ویلایه ت حوکم ده کات به
جوی کردنه وهی نه فهره سپی به کان له پشه کان له شه مه نده فهران دا ، وه
له زووری ته له فۆن کردن و له خسته خانه دا ، ته ناته له خسته خانه ی
نه خۆشی به میشکی به کانیس دا ، جیاوازی له نیوان شیتی سپی شیتی پشه دا
ده کهن !!

وه ته ناته له که نیسه کانیس دا جیاوازی په گز په رسته ههیه !!
شه مه هه مووی له کاتیگ دا که (۱۰٪)ی دانیشوانی ئه مریکا په شن
واته (۲۳) ملیۆن !!

جیئ سهر نهجه که پزیه ی خۆ کوشتن (انشجار) له پیزی ئه وه گه نهجه
په شانه دا که ته مه نیان له نیوان (۱۵-۲۴) دایه زۆر زۆر بوه ، خۆ له نیسو
ئافره تان دا پزیه که (۳) چه ندانه بوه !

دیسان ته مه نی ئینسانی په شی ئه مریکایی به (۶) سال که متره له شی
سپی ، وه پزیه ی مردووانی دایک و شیره خۆره په شه کان ده گاته (۳) سی
ئه وه نده ی ئی سپی یسته کان .^(۱)

ب - بی ئه خلاقی و په وشت یسی :

(۰۰۰ هه ر له بینج کچی ئینگلیزی که ده چن بۆ که نیسه به کیکیان
زگ پره ، وه له له نده ن هه موو سالیگ زیاتر له (۵۰۰۰۰۰) بیژوو (زۆل)
له دایک ده بن ، وه له هه ر (۲۰) مندالیگ به کیکیان زۆله !!

له نه نجایی ئه وه هه موو به ره ئدایی به یه که له ویلایه تی (کالیفورنیا)
له سالی (۱۹۵۶) دا له (۸۷۴۵۲) زن هتان (۴۴۷۱) ته لاق دان پوویدا ،

(۱) سه رچاوه ی یشوو لاپه ره (۴۴ ، ۴۵ ، ۴۹) .

ههروها له بهریتانیا : ژنان له تعداد لږې کړدنې جینسې مه ترسې یان هه یه ،
وه باوکان مه ترسې زنانو کچانیان هه یه •

تعمات ماوه یه که له مه و بهر پیره ژینکې (۹۰) سآله که و ته بهر پکښې تعداد
ماوه یه که له مه و بهر پیره ژینکې (۹۰) سآله که و ته بهر پکښې تعداد
کوته که لیدانې (۳) که سې لارو که تمه بیان له (۱۷) سآل پتر نه بوو ،
پیره ژنه که سه ره پرای شکانې دم و چاوو شه ویلا گه ی سږ په راسووشې
شکابوون !!

له هه ر (۱۵) نافرته ی پیر یه کیکیان مه ترسې ته عدای جینسې لږې
ده کړې ، زنان له تمه ننې پیری به دا له هه موو که سښکې دیکه زیاتر جښې
مه ترسې ته عدان •

له (۵۰٪) زنانې (۶۵) سآله و زیاتر مه ترسې هڅرش بهر دنه سه رو
تالان کړدن و گیرفان پرینیان هه یه !

له هه ر (۱۵) زن (۷) یان مه ترسې یان لږې ده کړې که شه وږې به سه ر
شه قامه کان دا بوون •

گرینگ ترین سه ر ژمیر (آمار) که به ده ست گه یوه شه و یه که نیوه ی
خه لکې بهریتانیا ج زن و پچ پیاو ج گه پچ و پچ پیر له هڅرشې شه وان ه ی سه ر
کولان و جاده کان ده ترسین •

له هه ر (۱۰) که سښک چوار له دایک و باوکان مه ترسې مندآله کان بیان
هه یه که له ده مې یاری کړدن دا بښگانه زیان یان لږې بدن •

له هه ر (۱۰) دایک و باب (۳) یان مه ترسې زیان گه یان دنیان هه یه به
مندآله کان بیان له ده مې چوون و هاتنه وه له مه که ب •

زور به ی زوری شه تاوانان ه ی که له شم ریکاو پرووسیواو شه وروپادا
پروو ده دن به هو ی خو پتوه گرتی خه لکې شه شو تانه وه یه به شه ر ه ق
(مه ی) خوار دنه وه •

یەكێك لەسەر كرده كانی ئەمریکا گوتی : ئەمریکا لە ساوهی (۱۰) سالددا (۱۸) ههزار بیلون دۆلاری لە مەهی خواردنهوهدا سەرف كرده ، لە ئەنجامی ئەوهدا پتر لە (۱۰۰ر۰۰۰) سەد ههزار گهنج براونه (دار المساكين)^(۱) (۲۰۰۰) دوو ههزار خۆیان كوشتوهوه (۱۵۰ر۰۰۰) سەدو پهنجا ههزار ئافرەت براونه بەندیخانەو (۱۵۰۰) ههزارو پینج سەد كەس كۆژراوهو (۲۰۰ر۰۰۰) دوو سەد ههزار ژن بێوه ژن بووه یەك ملیۆن (۱۰۰۰ر۰۰۰) مندال بێ باب بەجێ ماوه .

دیسان بەهۆی ئەو مەهی خواردنهوهوه لە ئەمریکا لە هەر (۲۵) دەقهههدا یەك تاوانی گهورهو لە هەر (۲۴) سەعاتدا (۳) قەتل و پینج زینای بە زۆره ملی و سێ دزی گهورهو سێ ههزار دزی گهجهك پوو دەدات .

پۆژنامە (پرافدا) ی پوو سی نوسیویەتی : (خواردنهوهی مەهی لە پوو سیادا بۆته هۆی زیاد بوونی ژمارە ی تاوان و غایب بوون و كەم و كەسری لە كاری كارخانه كاندا)^(۲) .

سولزنیسن دەئیت :

(. . مەترسی مەهی خواردنهوه له كۆمه‌لگای پوو سیایی دا شتێك نیه گومانێ لێ بکری ، تازه پۆژنامە ی (ژن مین ژبائو) چایی بکین نووسیویەتی :

(. . كۆمه‌لگای پوو سیادا دوو چاری خهراپه‌كاری ، دزی ، سوود خۆری ، داوین پرسی و مەهی خواردنهوهو مادهه بێ هۆش كهره‌كان بوه ، بلاو بوونهوهی ئەو خهراپیی و ناته‌واوی یانه ماهیه‌تی كۆنه‌په‌رستانه‌و مەشخۆری كۆمه‌لگای پوو سیایی مان بۆ دهرده‌خات .

(۱) خانووی بەك كهوتان .

(۲) مفاصد تمدن غرب لابه‌رپه (۳۲ ، ۳۳ ، ۳۴) از مهرداد مه‌رین .

گرینکارانی پرووسیا زوربه یان چونکه ناتوانن ههست و نهستی دژ به دهولهتی خۆیان سهبارت به کاربه دهستانی خۆیان دربرن پهنا ده به نه بهر (مه) ، شهخسی مام نیوهندی پرووسیا بی دوو هیندهی شهخسی مام نیوهندی ئهمریکی مهی به کاردینی ، وه هه سا ئیک (۶-۷) ملیۆن نهفهر له خه لکی پرووسیا به مه بهستی تهرک کردنی مهی ده برینه ده زگا وریا که ره وه کانه وه ، سه ره پای ئه مهش ماده بی هۆش که ره کان زیادیان کرد وه له بارته قای ویش دا سزاو جهز به بی ئه ماده بی هۆش که رانهش هه لکشیه .

چونکه پلهی پروانامه (الشهاده) یه کیکه له و پئی یانهی لئانه وه ده گهی به ناو شوپرت و سامان له پرووسیا دا ، زوربهی خه لکی وئ ده ستیان دا وه ته دزین یان کپینی پروا نامه .

••• داوین پیسی دیسان ورده ورده له پرووسیا ته شه نه ده کات و ئه وه نه خۆشی یانهش که ئه نجامی سرووشی وین په ره ده ستین ••• (۱)

(••• پزیشکانی شوک هولم له کئیۆ لکه یه ک دا که له پاریس بلاو کرایه وه ده ریان بری که مندائیک به سه رخۆشی نه دایک بو به هۆی به رده وامی دایکی له سه ره مهی خواردنه وه !!

له ئه لمانیا سی پزیشک و توو ئیزیکیان کرد له گه ل فونایانی زانکۆی (بو ن) بو زانیی ئه ندازه ی بلاو بو ونه وه ی خواردنی ماده بی هۆش که ره کان له نیو قوتایان دا ، وه ده رکوت که ۱/۲ ی قوتایان جوریک له وه ماده بی هۆش که رانه ده خۆن ، قوتایانی کولجی (پزیشکی گه ری) له پیش هه مو وانه وه دین ••• (۲) .

(۱) به زمامدارانی شوروی [سولژنیسن] لاپه ره (۲۲ ، ۲۳) .

(۲) (صور مقابله من حضارتین مقابلتین) هادی المدرسی • لاپه ره

• (۶۳ ، ۶۵)

(۰۰۰ بەلّام ئەگەر ئەنجامى ئەو پشكىنە كە لەزانكۆى (بۆن) دا بەرپۆه برا بەرامبەرى بى بىكرى لەگەل ئەوى بەرپۆه برا بۆ قوتايانى زانكۆى (سوربون) لە سالى (۱۹۷۶) دەبىرى كە پىژەى زانكۆى سوربون زياترە لەو بارەوہ چونكە لە زانكۆى سوربون دا پىژەى قوتايانى مەى خۆر گەيوەتە (۶۳٪) .

(۰۰۰ بۆلىسى فەپەنسى پاي گەياند كە نيەى تاوانەكانى پارس بەهۆى ماددە بى ھۆشكەرەكانەوہ دىنە دى ، چونكە باباى مەى خۆر دەپتە دزو پى گرو پياكوژ ، بۆ ھىتانەدى مائ داراىى بۆ كپىنى پىوستى بەكانى .

(۰۰۰ لە ئەمريكا (۳۵) مليون كەس ماددە سەرخۆش كەرەكان بەكار دىنن ۰۰۰ لە نيويان دا ھەرسىك كوپەكەى (كارتەر) ھەن ، ھەروەھا ھەر بە شەش سەعات لە ئەمريكا نەفەرىك دەمىرى تەنيا بە ھۆى (ھىرۆين) ەوہ !!

(۰۰۰ وە لە ئىتاليا بەكىك لە دەزگا كۆمەلايەتى بەكان پاي گەياند كە بەردەوامى لەسەر مەى خۆرى پىر مەترسى ترين نەخۆشى كۆمەلايەتى بە كە تووشى گەل ھاتوہ ، وە پاپۆرتەكان ئامازە دەكەن كە ژمارەى مەى خۆران گەيوەتە (۴) مليون كەس ، مەى خواردنەوہ لە ئىتاليا سى يەمىن ھۆبە بۆ مردن لەدواى شىر بەنجەو نەخۆشى بەكانى دل .

بەلّام ئايا ھۆى ئەو ھەموو مەى خواردنەوہ چىە ؟!

بەكىك لەپزىشكە فەپەنساى بەكان دەلّت : (تىمە لە كۆمەلگاي خۆمان دا بەختيارى نابىنن ، ماددە سەرخۆش كەرەكان تاقە ھۆى وەدەست ھىتايى بەختيارى زاىە بوو لەدەست چوو مانن) (۱) .

(۱) سەرجاھەى پىشوو لا بەرپە (۶۵ و ۶۷)

ههلهته هوئی نه بوونی بهختیاری و کامه رانیس : نه بوونی ئیمان و عهقیده و هه بوونی خهفته و دله پراو کئی و بی ئیشی و بلا و بوونه وهی داوین یسی و بهستیایی و هه دست هتانی ماده بی هوئس که ره کانه .

ج - هه بوونی مه ترسی و ههست نه کردن به ئاسایش :

(۰۰۰ به شیوه یه کی گستی له ئه مریکا له هه ر چر که یه کدا تاوانیک و

دزی یه ک ده قومئ !

وه له هه ر (۳۰) چر که دا دزی یه کی چه کدارانه :

وه له هه ر (۶۰) چر که دا دزینی کچیک !

وه له هه ر (۵) ده قه دا دزینی ترومیلنیک !

وه له هه ر (۱۰) ده قه دا پوداوتیکی کوژران !

وه ته نیا له سالی (۱۹۷۴) دا (۱۰) هه زار ئه مریکی کوژران (۱) .

(۰۰) وه له گه ل ئه وه ش دا ده و له ت هه ر سالیك (۹۱) ملیار دۆلار

خه ر ج ده کات بۆ نه هیشتی تاوان ، وه له به ندیخانه کان دا (۳۵) هه زار

تاوانباری مه ترسی لی کرا و همن !

(۰۰۰ سه رزمیری یه کانی ئه لمانیای پوژئاوا ده ئین :

۱ - (۳) ملیون تاوان له ئه لمانیا پروو ده دات له هه ر سالیك دا .

۲ - له (۲۰٪) ئه لمانیه کان چه وجی پزیشکی نه فسین واته له

(۶۰) ملیون (۱۲) ملیون سه ر له خه سه خانه ژیری و ده روونی یه کان

ده دمن .

۳ - له ئه لمانیا هه موو شتیك قایلی دزرانه هه ر له پیلوو خانووو

به ره وه بیگره هه تا شه مه نده فه رو به نزین خانه و چهك .

(۱) سه رچاوه ی یتشو لاپه ره (۸۹) .

۴ - چينايه تى (قېرى و پېرى) له كۆمه لگاي ئه لمانى دا به پىسى

۱.

بلاو بۆنه وه چونكه له گه ل ده و له مهندي ئه وه ده و له ته دا — ى دانىشتوان

۴

له هه زارى دا ده ژين ، (۵) مليون خيزان (۲) سه رمايه ى مانگيكيان ناگاته (۵۰۰) مارك ، واته (۶۰) دينار ، به لام ۱۲ هه زار خيزان سه رمايه ى هه ر سا تيكيان بتره له (۱) مليون مارك !! (۱)

هه لبه ته باقى ده و له ته كانى تريش وه ك : سويدو نه رويج و ئيتالياو

نه رجه تينو به ريتانياو هتد له هه مان بارو دوخ دا ده ژين .

د - كپ كردنى ئازادى ئىنسان و تواندنه وه ى ئيراده و پليشاندنه وه ى

كه سايه تى له كۆمه لگا مارك سيزمى به كان دا :-

(ئه ندره زيد) ده لىت : (له پووسيا هه ميشه وه له پيش هه موو

شتىك دا پتويسته ئه وه له به رچاو بگيرى كه سه باره ت به هه ر مه سه له يه ك و

به هه ر شتىك پتويسته ته نيا يه ك بيرو باوه رو هه لوئىست هه پىت و

به س ... (۲) .

هه روه ما ده لىت :

(. . دام و ده زگاي خوئىندن و فېر كردن له پووسيا ته نيا ئه و شتانه

باس ده كات كه بتوانى بيرو هوشى خه لك ئاماده بكات كه دروودو

سلاو بۆ ديدارى ده و له ت بئىرن ، وه نووكى به روه رده و فېر كردنى

پووسيايى ته نيا به م مه به سه تىر كراوه .

(۲) واته هه ر خيزاننىك له و (۵) مليونه

(۱) سه رچاوه ى پيشوو لايه په (۹۸ ، ۹۹)

(۲) بازگست از شوروى لايه په (۳۶) .

... ده زانین که به پوآلت له پووسیا په‌خنه له‌خو گرتن (النقد الذاتی) زور به‌گرتنگ سه‌یری ده‌کړئ و دایمه له‌سهر زاریانه ، ټمن که له‌دوورپا شتیکم له‌و باره‌وه ده‌بیست زور دلم بڼی خوښ ده‌بوو بیرم ده‌کرده‌وه که نه‌گهر به دلسوزی به‌کار پتړئ ټاکامی زور چاکمی ده‌بڼی ، به‌لام زور زوو زانیم که ټهو په‌خنه له‌خو گرتنه هیچ شونینه‌واریکمی نیه ، بڼجگه له‌چهنده په‌خنه‌یه‌کمی جوزنی و گچکه‌ټوکه ، وهک : بوچی گوشتاوی نیوه‌پو ناخوښ بوو !؟

بڼجگه له‌م چمنه په‌خنه گچکانه په‌خنه له‌خو گرتن ته‌نیا له‌و جوغزه‌دا خپه‌ل‌دراوه که له‌خویان یان له‌یه‌کټکی تر بپرسن : ټایا فلانو فیساره مه‌سه‌له به‌پټی ده‌ستووری پزیم بوو یان نا ؟ ټه‌ما ده‌رباره‌ی خودی ده‌ستوورو به‌نامه‌ی ده‌ولت هه‌رگیز باسټک یان په‌خنه‌یه‌ک نایه‌ته دی ، ټه‌وه‌ی که باسی لئ بکړئ ته‌نیا ټه‌وه‌یه که ټایا فلانه ټیش و فلانه قسه وه‌کو به‌په‌وه‌و پر‌وگرامی پر‌وزه یان نا ؟ وه هاوار به‌حالی که‌سیک که نه‌ختک لاقی له‌و به‌په‌یه تڼی به‌پټی ... !!) (۱)

(... پزیمی شیوعی به‌رگری له دانیش‌توانی خو‌ی ده‌کات له زانینی هه‌وال و پو‌وداوه‌کانی دنیا ، وه هیچ هه‌والیک به‌ټینسانی نیو ولانه شیوعی‌یه‌کان ناگات مه‌گهر ټهو هه‌والانه نه‌بڼی که پزیم دانیان پټدا ده‌نئ ، بو وینه ټامیری پادیو نیه غه‌یری ټهو جوړانه که توانای وه‌رگرتنی شه‌پولی ټیستگا‌کانی تریان نیه .

دیسان ټامیره‌کانی شتواندن (تشویش) یش کاری خو‌یان ده‌کن له‌ټیستگا‌کان‌دا تا‌کو ټه‌وانه‌ی ټامیری گه‌وره شک ده‌بن نه‌توانن له ده‌روه‌ی پووسیا به‌ل‌دین !

(۱) سه‌رچاوه‌ی پټشو لاپه‌ره (۳۸)

وه ئەندازەى ئەو ئامېرانەى بۆ شىواندنى شەپۆلى ئىستگاکانى دەرهوه دانراون لە ولاتە مارکسىزمى بەکاندا بە دەورو بەرى (۲۵۰۰) ئامېتر دەگەن .

وه ئەو پارەيهى لەدروست کردنيان چوه بە (۱۰۰) ميليۆن دۆلار دەگات .

ههروهه سالانه نزیکهى (۳۵) ميليۆن دۆلار خهرج دهگەن ، واته چوار ئەوهندى که سەرف دهکړى له ههموو ئىستگا غهیره شيوعى بەکاندا کەشەپۆلهکانيان دەنيرن . بۆ ولاتە شيوعى بەکان .

سەربارى ئەومش پزىمه شيوعى بەکان بەرگرى هاتنه زوورهوهى هەر جۆره کتیبک دەگەن که لهگەل باوهپى پیرۆز (مقدس) ى پزىمدا نالوئى و کار بەدەستانى دەولەت لیستەى ئەو کتیبانه ئاماده دهگەن که ميللەت بۆى ههیه بیان خوئیتتهوه .

شتیکى سرووشيشه که لهبارو دۆخیکى وادا گەل تا ئەندازه يەك پازى دەبیت له پزىم ، چونکه ههچ شتیکى تر شك نابات لهجىى دا داى تیت . (۱) .

خوئنهرى ئازيز پيم وايه به خسته پرووى چەند نموونه يەكى دزیوو پەشو تال له ژيانى کۆمه لگا پۆزه لانی و پۆز ئاوايى به لاپرى بوه کان لەپاسته شەقامى ژيان ، له بەرنامەى خوا ، ماندووم کردى و دەرووسم ئازاردای ، بەلام داواى لى بوردنت لى دهگەم چونکه چارم ناچار بوو ، بۆ خاترى وهى چاتر قەدرى پۆزى پووناكى ئىسلامهتى بزاسى چەند تابلۆ يەکت لەشه وگارى ئەنگوسته چاوى پىچکه دەسکرده کان بەخمه بەر

(۱) سەيرى کتیبى (لا نلرأسماليه لا للماركسيه نعم للاسلام) بکه نوسراوى

هادی المدرسی ، لاپهړه (۱۹۳ ، ۱۹۴) •

نيگا ، تېستاش بۆ ټهوهی برېك دلو مېشكت مشت ومال بركړی و تيف تيفه
بدری ، چهند قسه يه كي خوشت بۆ ده گيرمهوه كه دانېشتوانی ههزارو
برسی پرووسياى بې بهش له نازادى دهرپړنى يروړا كړدرويانه به شېوازی
دهرپړنى ههست و نهستيان :

يه كه م :- به يكهري ټيسقان چيه ؟!

+ : باباى جوتياره دواى ټهوهی بهروبوومه كهى نه سلیمی لده ولت
ده كات ههروها بهز له ته سلیم كردنیشی !!
دووم :- نادم و حهوا چ په گنزېكيان هه بوو ؟
+ : بې گومان پرووسياى بوون •
- : بوجی ؟

+ : چونكه به پرووت و قووتى ده زيان و پرواشيان واو له بهه شتى دان!
سى يه م - : سه رمايه داريه تى چيه ؟
+ : بریتى يه له چه وساندنه وهى ټينسان بۆ ټينسان •
- : نه دى شيو عيايه تى چيه ؟!
+ : ټه و پراست به بهراوه زووه وهيه : چه وساندنه وهى ټينسانه بو
ټينسان !!

چوارم :- : هویه سه ركى يه كانى به ره وپيش نه چوونى كشت و كالى
پرووسيا چين ؟!

+ : ټه و هویانه به پريز ټه مانن : زستان ، بهار ، هاوین و له كوټاى دا
پاييز !!

پنجم :- : تايا پرى ده كه وى فيل تووشى (قوړى) بېى ؟!
+ : به ټى ، ټه گه ر بيه وى بارى ټابوورى مان بهر و كانه وه !!

شەشمە : - : ئەگەر ئىنسان مرد چى لى دە كەن ؟!

+ : ئەگەر ئىنسانى چاك بووبى ھىچ ، ئەمما ئەگەر خراب بووبى

پۇزىمى شىوعىيەتتى بۇ دروست دە كەن و دە يىخەنە نىوى !!

ھوتەم : - : ئايا دە گونجى خوا بېدەستى ؟!

+ : ھەتا بەرپۇزۇن سەر كەردە كانى حىزب ھەبن . . . نەخىر !!

ھەشمە : - : باش ئەوھى پۇزىمى ماركسىزمى دەپروخى چ دەقەومى ؟!

+ : كۆتايى بە سەردەمى دەولەت دى و چاخى سرۇف دەست

بى دە كات !

نۆيەم : - : لە كۆنگرەى حىزبە شىوعىيە كەن دا چ دە ئىن ؟

+ : دە ئىن : ئاوا كار دە كەين ، ئاوا دروست دە كەين ، وە ئاوا

مىللەتان دەخۇين !

دەيەم : - : چەند كات پىويستە بۇ رووخانى شارشانەتتى ماركسىزم ؟

+ : ھىچ .

- : بۇچى ؟

+ : چونكە ھەر دروست نەبوە تا پىويست بەرپروخانى بكا !

ياز دەم : - : مندائىك لە بابى پرسى :

۸ + ۸ . . . چەند دە كات ؟!

بابى گوتى : بىش ھاتە كەيەى پۇزىمى شىوعىيە دەى كەردە (۱۶) ،

ئەمما ئىسنا نازانم ، چونكە بئوھرە كان زۇر گوپراون و نازانم بە تەواوى

ئەنجام چىە ! (۱)

(۱) سەيەرە كىتئى (لا للرأسمالية ، لا للماركسية ، نم للاسلام) بكة ،

ھادى المدرسى ص ۱۴۵ - ۱۶۲ .

تیره دا کۆتایی به گهوهه‌ری^(۲) به کهمی ئەم ئایه ته مهززه دین و
ده‌چینه خزمهت گهوهه‌ری دووه‌می •

به‌لام بهر له‌وه‌ی د‌دست بکه‌ین به تیره‌پامانی گهوهه‌ری دووه‌م وای
به چاک ده‌زانم پوخته‌ی گهوهه‌ری به کهم له‌چهنده دێرێک دا بخه‌مه‌وه
بهر چاو :

له‌لابه‌ره‌کانی یشوودا دوو به‌لگه‌مان هه‌تایه‌وه بو سه‌لماندنی پاستی‌یه‌ک
ئه‌ویش ئه‌وه‌یه که به‌رنامه‌و ده‌ستووری ژبان به‌ته‌نێ خوا ده‌توانی نه‌خشه‌ی
بکێشی و دیاری بکات ، چۆنه‌تی فامرانه‌وه‌ی ئه‌و پاستی‌یه‌ش له‌ ئایه‌تی
(اهدنا الصراط المستقیم) ئاوايه :

به‌نده‌کان پاش ئه‌وه‌ی گوتیان : ئه‌ی خوا به‌س تو ده‌به‌رستین و هه‌ر
هاواری تو ده‌که‌ین ، زانیان که په‌رستی خوا به‌بێ به‌رنامه‌و په‌یره‌ویک
ناچیه‌ سه‌ر ، ئه‌جا گوتیان : (اهدنا الصراط المستقیم) پێی پاستمان
پیشان ده‌ ، چونکه‌ زانیان که پێی پاستی زبانی ئه‌نسان هه‌ر خوای ئه‌نسان
ده‌توانی دیاری بکات •

ئه‌و دوو به‌لگه‌یه‌ش که هه‌تاما نه‌وه بو سه‌لماندنی ئه‌و پاسته‌یه‌ بریتی
بوون له :

به‌که‌م : خسته‌ پرووی دان بده‌هه‌تانه‌و ئه‌عیراف کردنی چهنده که‌سێک
له‌زاناو سه‌پۆرانی شارستانه‌تی ماددی به‌ هه‌ردوو به‌شی پوژ هه‌لات و پوژ

(۲) هه‌له‌ته‌ یه‌وسته‌ خوێنه‌ری خۆشه‌وێست بزانی که ئه‌وه‌ی تیره‌دا
باس کرا سه‌باره‌ت به‌ پزیمی سه‌رمایه‌داری و مارکسیزمی لویچیک بوو
له‌ته‌غارێک و به‌ پشتیوانی خوای گه‌وره‌ له‌داهاتوودا نوسراویکی
سه‌ربه‌خۆ ته‌رخان ده‌که‌ین بوو مه‌به‌سته •

ئاوايه وە ، سەبارەت بە نەگونجان و بە كەلك نەهانتى ئەو بىردۆزە و پىنچكانەى
كە ئىنسان دای ناوون و شارستانەتى ماددىيان لەسەر بەندە .

دووەم : خستە پرووى ژيانى ناقولاًو دزىوى كۆمەلگای ئەو
شارستانەتى بە لەچەند لایەنكەو ، كە بئىسەرە و بەرەبى و پەشنىوى و
بئىئەخلاقى و بەد پەقارى و دپندەبى و دلە پاوكئ و تاوان و خەراپەكارى و
بئىنرخ كردنى ئىنسان چەند دیمەنكى زەقى ئەو شارستانەتى بە بوون .
لە ئەنجامى ئەوەش دا بۆمان دەرکەوت : كە پاستە غەبرى خوا
لەبارانى دا نیه پىياز و دەستور بۆ ئىنسان دانئ و خو ئەگەر داشى نا بىجگە
لە خەراپەكارى و بئىسەرە و بەرەبى و كۆپرەوهرى هيجى دى بۆ
مروفايه تى نایەتتە دى چونكە بپ كە گوزالك هەر ئەوەندەى لئ دەوشتەو
قە لەفسان بكرئ !!

★ گەوهەرى دووەم :

تەنبا بەرنامەو پىيازى خوا پاست و دروستەو هەر بىروباوەر
پىنچكە يەكئ دىكە خواریو خىچ و ناتەواو :

چۆنپەتى دەلالەت كردنى ئەو نایەتە لەسەر ئەم پاستى بە ئاوايه :
بەرەردگار ئىسلامى شوبهاندو بە پئى و بانىكى پاست و بئى گسرى و
قۆرت ، جا هەر وەك چۆن كۆى : ۲ + ۲ دەكانە (۴) و هەر ژمارەبەكئ
تر غەبرى (۴) دانئىن هەلەبە ، ئەو بەرنامەبەش كە دەپتە هۆى بەختەوهرى
ئىنسان لە دنیاداو سەرفرازى لە پاشە پۆژدا قەنبا ئەو پىيازبە كە لەگەل
سرووشت و واقعى مروفايه تى دا دەگونجئ ئەویش تەنبا ئىسلامە ، چونكە
تەنبا ئىسلام بەرنامەو بەپرەوى خوايه (ان الدین عندالله الاسلام) ، هەلبەتە
هەر خواش ئاگا و شارەزایە بە سرووشتى ئىنسان چونكە بەدى هتیراوى

خۆیەتی بەلام غەیری خوا یان هاوتای مۆشە که باقی ئینسانەکان ، یان
کہ مترە لە مروف که ئازەل و پووەکو ماددە ی پەقوتەقە .

بێگومان تێمە لێردا مەودامان نیە یەک یەکی پێچکەو بێردۆزە
دەسکر دەکان بەدیشە بەر نشتەری توێژینەووە یە کالآ کردنەووە ، چونکە ئەم
نوسراوە بۆ مەبەستە تەرخان نەکراوە^(۱) ، بەلام لێردا دوو کاران
نەنجام دەدەین :

۱ - خستە پوو ی چەند تابلۆیەکی دڵ بزوین لە شارستانەتی
ئیسلمی ، که لەزیر سایە ی غەیری ئەو شارستانەتی بەدا بەخەوینش
نەدیتراون .

۲ - خستە پوو ی ئیعتیراف بێ کردن و گەواهی دانی بێگانەکان
سەبارەت بە بێ هاوتایی و نموونەیی ئیسلم .

أ - چەند تابلۆیەکی دڵ بزوین لەشارستانەتی ئیسلمی :
یەکم :

باش ئەو ی (سعد بن ابی وقاص) دەستی بەسەر خەزەنەکانی
کیسرا داگرت ، ئەو خەزەنە ی که پاشاکانی فارس بە درێژایی چەند سەدە
خەریکی کۆکردنەو ی بویوون ، هەمووی ناردن بۆ کن (عمر بن الخطاب)
خەلیفە ی دوو می ئیسلم ، وەختیک (عمر) جاوی بێ کەوتن فەرمووی : ئەو
میللەتە ی ئەمە ی بەسەلامەتی گەیاندووە بە پراستی دەست باکن ! (علی بن ابی

(۱) لەنوسراوە کاتی تردا هەر کام لەمارکسیزم و فرۆیدیسم و داریۆنیسم و
اگزیستانسیالیزم بەکورتی دراوونە بەر نشتەری ئاوەلا کردنەووە وەو
پەخەیان لێ گیراوە بۆ وێنە سەیری ئەلقە ی (یەکمەم دوو مەم
سێ یەم) زنجیرە ی (دەبەرتیک پاچوونی ئیسلم و پێچکان) بکە .

طالب (گونی) : ئەتۆ دەست پاكيت كردوه بەپيشه ميللەتە كەشت چاوی لەتۆ
كردوه ، ئەگەر ، ئەتۆ تەتیی دا لەو پرابای ميللەتە كەشت تەتیی دا دە لەو پرا !
دووهم :

(هرقل) گورەى پۆم له (فسطاطية) پرسیاری له یه كيك له پیاوه كانی
كرد كه مسولمانه كان به ديل گرتبوویان و پاشان به ره له دا بوو بوو پرای
كردبوو ، پێی گوت : دەر باره ی ئەو ميللەتە هه و آلە بده یه ، ئەویش پێی
گوت : وات هه و آلە دده مێی وه ك تیانسه وه پامێنی ، ئەوان به پۆزی
سوار چاكن و به شه و ئی خوا به رست و گوشه نشین ، به پاره وه هق نه پێی شتی
كهس ناخۆن ، به پێی سلاو كردن وه ژووری ناكهون ، هه ر كه سینگی
ده گه لی دا بجه نكین له بنی دینن •

هرقل گوتی : ئەگەر لهم قسانەت دا باست بکه ی بن پێی من به
میرات ده گرن !!
سێ یه م :

(عمر بن عبدالعزیز) دواى هه لێزیرانی به خه لیفه چۆ سه ر مینه رو
دواى ئەوه ی سوپاس و ستایشی خوا ی كرد ، ئنجا گوتی :
(أمّا بعد) ، له دواى یڤغه مبه رتان چ یڤغه مبه ری دی نین ، وه له دواى
ئهو كتیبه ی بۆی نیراوه چ كتیبه ی دی نین •

بزائن هه رچی خوا حه لآلی كردوه حه لآله تا پۆزی دوا یی ، بزائن
ئهنم یاسادانه ر نیم و شوین كه وتووی یاسای خوام •
ئاگادار بن هیچ كهس بۆی نه گوی پرایه ئی بکسری له سه ری چسی
فه رمانی خوادا ، وه ئاگادار بن ئهنم له وه چاتر نیم و یه كیکم له تیه ،
ئهو نده هه یه خوا باری منی له هه موواتان گراتر كردوه !!
چوارهم :

تیرراوه کانی (مقوقس) ئاوا باسی سهربازه مسولمانه کانی (عمرو بن العاص) یان کرد : میلله تیکمان دیت مردنیان له کن خوشه رست تر بوو له زیان ، وه خو به گجکه حسیب کردنیان بی چاتر بوو له پایه و پله ، هیچیان دلیان به دنیاوه نه بوو ، به لکو هر له هر عهرزی دادنه نشتن ، سهر کرده کیان وه که یه کیک له خو یان بوو ، خاوه ن پایه و پله له بی پایه و پله کان جوئی نده کرانه وه ، وه کاتیکی نویژ ده بوو هیچیان وه باش نده که وتن ، دهست و دم و چاوو لاقی خو یان دهشت و به گهردن که چی نویژیان ده کرد .

پنجهم :

(عمر بن عبدالعزیز) بو شاره کانی (شام) هه والی نارد که ناوی هه کام له کوئرو بی دهست و بی و شه بله لی دراوو پیرو که نهفت له (دیوان) دا بنووسری و هه کویریک ئینسایتکی بو ته رخا بکری بو دهست پراکشانی و هه به دوو پیرخزمهت چه به کیان بو دابری ، ده فرمانی دا که ناوی هه مووه تیویکی بو بنووسن ، وه زیانی نه و ئافره ته هه زارانه ی (تأمین) کرد که میردیان نه کردوه و بی سهر به رشتی کهرن ، وه چیشته خانه یکی دروست کرد بو هه زازو نه دارو پێواران !!

شهشم :

(عمر بن عبدالعزیز) نامه ی نارد بو (والی) یه که ی له (مصر) گوتی : بیستوومه له (مصر) کومه له حوشریکی بار هه لگر هه ن و هه حوشریک (۱۰۰۰) (رطل) لی بار ده کری ، جا نه گهر نه نامه ی منت بی گه یشت نه بیستمه وه هه حوشریک له (۴۰۰) (رطل) زیاتری لی نری !!

(یونس بن عیید) چهند کالآو بهرگینکی جوئی له کن بوون ، هیندیکیان نرخیان (۴۰۰) درهم بوو ، هندیکیشیان (۲۰۰) درهم ، پوزینکی بو خوی چوو بو نوئیژی و برزاکه کی له دوکاتی دانا ، دهشته کی یه ک هات یه کیک لهو دهسته جلانه ی سه وداکرد که (۴۰۰) بایسی بوون ، به لام برزاکه کی یه کینکی (۲۰۰) بایسی نیشان داو نه ویش پیی قابل بوو کپی ، کابرای دهشته کی دهسته جله که ی به دهسته وه گرت و پوی ، «یونس» له پیی یه تووشی بووو دهسته جله که ی ناسی یه وه و لیی پرسی به چهند ت کپی ؟ گوتی به (۴۰۰) درهم ، یونس گوتی : تنیا (۲۰۰) ی دینی بسپو بیده وه به خاوه نه که ی ، دهشته کی یه که گوتی نه مه له کن مه (۵۰۰) یش ده کات : (یونس) گوتی برؤ بیده وه چونکه ئاموزگاری مسولمانان چاتره له دنیاو له وه ی تی دایه !! دوایسی ناردیده وه بو دوکانه که ی و (۲۰۰) درمه که ی دایه وه ، وه له گهل برزاکه کی بوو به دمه قالی یان و پیی گوت نه وه بو شهرمت نه کرد ؟ بو له خوی نه ترسای ؟! نیوه له نیوه قازانج بکه ی ؟ گوتی : من که پیم فرؤت نه و پازی بوو ! نه ویش گوتی : بریانه وه ی بو خوت یت خۆشه بو ویشت پی خوش بایه !!

ههشتم :

(وفد ی) (بنی تمیم) هاته کن (عمر بن الخطاب) که ده نیوه واندا گه وره که یان (أحسف بن قیس) هه بوو که نه گه ر تووپه بووبا (۱۰۰۰۰۰) شمشیر بوی تووپه ده بوو بی وه ی بپرسن بوجی تووپه بووی ، تهماشایان کرد (عمر) حوشتی زه کاتی دهرمان ده کات به (قه تران) ، (عمر) گوتی : وه ره (أحسف) جله کانت دانی و نه و حوشرانه م له گهل دهرمان که چونکه هه قی هه تیوو هه زارو بیوه ژنان و پنبوارانی تدا یه ،

بیاویک گوتی : ئەهی گەورەیی مسوڵمانان کۆیلەیک پاسپیرە ئەو ئیشەتان
لەباتی بکات، (عمر) گوتی : دایکت سینگت بۆ بکووتی، جاکی لە من و لە (احنف)
کۆیلە ترە ؟ هەر کە سینک ئیشی مسوڵمانان بە ئەستۆوە گرتی کۆیلەیی
مسوڵمانانە !!

نۆیەم :

گرانی یاک پووی کردە مسوڵمانان لە سەردەمی (عمر بن الخطاب) دا
(خوای ئێ پازی بی) ، (عمر) پۆن و سیبایی لەخۆی حەرام کردو
هێندە (زەیت) خوارد تا پەنگی تێک چوو ، دوای ئەوەی لەو بارەو
دواندیان گوتی : بەخوای پۆنم ناچیتە سەر زاری هەتا مسوڵمانە هەزارە کان
نەبخۆن .

وە یەکیک لەھاوێلانی یتەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) گوتی : ئەگەر
ئەو برسێتی یە لەتو نەچوو بایە پیم وایە (عمر) لەخەفەتان دەمرد .
دەبەم : شاری (قرطبة) لە سەردەمی (عبدالرحمن الثالث الاموی) دا
کە پایتەختی (اندلس) بوو شووی بە چرایان پۆشن دە کرایەو ، وە بابایی
یادە تا ماوەی (۱۰) میلان لەبەر تیشکی چراخانەیی شاردا دەپۆیی ، وە
ژمارەیی دانیشتوانی پتر لە (میلیۆتیک) بوون ، بەلام گەورەترین شاری ئەوروپا
ژمارەیی دانیشتوانی لە (۲۵۰۰۰) تێ نەدەپەری .

هەرۆهە (۹۰۰) گەرمای لی بوو (۱۷۰) ئافرەتی لی بوو کە
بەختی کوفی قورئانیان دەنووسی ، وە (۵۰) خەستەخانەیی لی بوو !!

یازدەم :

(فضل بن الربیع) وەزیری (هارون الرشید) لەکن (ابی یوسف)
القاضی (شایەتی دا بەلام (قاضی) شایەتی یەکەیی قبوول نەکرد : خەلیفە

لهو باره وه گله یی لی کردو بیی گوت : بوچی شایه تی به کت وه نه گرت !؟

(ابو یوسف) گوتی : چونکه گویم لی بوو پوژینکی بیی گوتی :
نه من کوپله ی توّم ، جا نه گهر راست بکات کوپله به شایه ناشی و نه گهر
دروشی کرد بیی دروژن بسوی نیه شایه تی به بدات ، نه گهر له کوپری
تو دا گوئی نه داته درویه له کوپری منیش دا گوئی ناداسی ، هه لبه ته
(هارون الرشید) په زامه ندی پیشان دا !!

دوازدهم :

(یحیی بن سعید) ده لئی : (عمر بن عبدالعزیز) ناردمی بو
کو کرد نه وه ی زه کاتی نه فریقیا کوّم کرده وه به دوا ی فه قیران دا گهرام که
بیان دهم که سم وه چنگ نه که وت و که شیش لی ی وه رنه گرتم ، ناچار
چهند کوپله به کم بیی کری و نازادم کردن !!
سینزدهم : له تابلو دل بزونه کانی شارستانه تی به ئیسلامی به که مان
نه وه به :

که مسولمانان چهند شتیکان (وقف) کرده که فازانجه که ی
خه رج بکری بو تیر کردنی نه وه سه گه برسی یانه ی خاوه نیان نیه ، تا کو برسی
نه بن و یان به مردن یان به پراگرتن بجه سینه وه .

ههروه ها چهنده ها شتی تریان (وقف) کرده که به فازانجه که ی
کوّمه ئیک ئیسانی ده نگ خوشیان بیی به کری گرتوه که به در ئیزایی
شه و گار به دهنگی ناسک و دلته زین گورانی و سروودی ئایینی بلین به شکم
بابای نه خوش و پیواری ئاواره و بی هاو دم فه راموشیان بیت !!

چواردهم :

(عبدالمکک بن مروان) له دهمی حه ج دا نه مری ده کرد بانگه واژ بکری

که هیچ کس فتوا نهدات بیجگه له (عطاء بن رباح) یشمه‌او زانای
خه‌لکی مه‌ککه .

به‌لام ده‌زانن ئه‌و (عطاء)ه چۆن بووه ؟!

په‌شو و به‌ك چاوو كونه لووت فشو و شهل و پرچ‌لوول و شه‌پله لیدراو
بوه له‌كاتێك‌دا له‌ جوغزی دهرس گوتنه‌وه‌ی‌دا داده‌نیشت له‌تو هه‌زاران
له‌فتوایانی‌دا وه‌ك قه‌له‌ په‌شه‌یه‌کی هه‌نیشتوو له‌كێلگه‌ی لۆكه‌دا خۆی
ده‌نواند !!

پازدهم :

ته‌نیا له‌یه‌ك كتیخانه‌دا له (اندلس) (٦٠٠٠٠٠) به‌رگ كتیب هه‌بوه
• كه‌ ته‌نیا لیسته‌ی ناوه‌كانیان (٤٤) به‌رگ بوه .
وه له (اندلس) دا (٧٠) كتیخانه‌ی گشتی هه‌بوه بیجگه له كتیخانه
تایبه‌تی‌یه‌كان^(١) .

شازدهم :

(ابو بكر الصديق) به‌ر له هه‌لبزیرانی به‌ خه‌لیفه‌ چه‌ند یتوه‌ژنیك
كه‌ میرده‌كانیان له‌ پێی‌ی‌ خوادا شه‌هید كرابوون و چه‌ند هه‌تیوێك كه‌
بابیان نه‌ماوو له‌ژیر بالی‌دا هه‌وا بوونه‌وه‌و بو هیندیكیان شیری ده‌دۆشی و
بو هه‌ندیكیشیان چیشتی لی‌ده‌نا .

ئجنا كاتێك بوو به‌خه‌لیفه‌ بیستی‌یه‌وه كه‌ یتوه‌ژنه‌كان خه‌فه‌تیان
خواردوه چونكه له‌مه‌ودوا له‌و خزمه‌ته‌ گه‌وره‌یه‌ بی‌به‌ش ده‌بن كه‌ ئه‌و
پیاوه‌ باشه‌ پێش‌كه‌شیانی ده‌كرد ، به‌لام به‌هه‌له‌دا چوو بوون .
پۆزێکی له‌یه‌كێك له‌ ده‌رگاكانی داو كچۆلێك به‌په‌له‌ ده‌رگاكه‌ی

(١) ئه‌و پازده تابلۆیه‌م له‌کتیبی (روايع اسلامية) ی ابراهيم نعمة
وه‌رگرتوه .

کرده و ده سبجی قیزاندی : نه وه شیردۆشه که یه هۆی دایه !!
دایکه کهش که دیت ددیتنی له گهڵ خهلیفه ی گهوره دا پروو به پروو
ده بیت ، به شهرمه وه به کچۆ له که ی ده لیت :

بابان و ئران بو نالی ی خهلیفه ی پغه مبه روی خوا ؟!
نه بو به کریش سه ر نهوی ده کاو له بهر خۆیه وه بچهند قسه یه کی
ده کات .

په نکه گویتتی : نه ی گه پێ ، به خۆشه ویست ترین په قنارم وه سفی
کر دووم ، ئنجا شیردۆشه که وه ک جار ان ده ست ده کاته وه به پشه که ی
خۆی و ده ست ده کات به شیر دۆشین بو یسه ژنان و هه ویر شیلان
بو هه تیوان !! (۲)

حه قده هه م : له سه رده می خه لیفایه تی (عمر بن الخطاب) دا (محمد) ی
کوپێ (عمرو بن العاص) که هاوپێ ی پغه مبه رو والی (میسر) بوه ،
قه مچی له کوپێکی هه ژار ده دات چونکه له پمبازین دا نه سپی وی وه پیش
نه سه به که ی که وتۆته وه وه پێی ده لیت بیگره له ده ستی باب گه ورا ن (ابن
الاکرمین) ! کوپه ش ده چته شکات بۆلای (عمر) !

گه وره ی مسو لمانان فه رمان ده ئیرێ بو (عمرو بن العاص) و
کوپه که ی (محمد) که بن بو مه دینه ، جا ئیستا با له (انس بن مالک)
گه پێ بن بو خۆی چۆنی پروو دا وه که دیوه ئاوا بۆمان بگێرته وه :

•• به خرای ئیمه نه کن (عمر) ی دانیشتبوین ، که دیمان (عمرو بن
العاص) به کراس و ده رپێ به که وه دی ، (عمر) که وته نچا و گپران له

(۲) سه یری (خلفاء الرسول) ی خالد محمد خالد بکه لابه رپه (۱۳۲ ،

۱۳۳) چایی دووهم .

(محمدی کوپي (عمرو) ئنجا پرسى كوا ميسرى به كه ؟!

گوتى نه وه تام گه وره ميسرمانان .

(عمر) گوتى نه م قه مچى به بگره و پى له كوپى باب گه وره بده !

ئنجا ميسرى به كه هينده ليدا هتا كول و دويه خوى لى گرت و
تيمش زورمان پى خوش بوو كه لى دات ، ئنجا هينده ليدا هتا يمان
خوش بوو كه وازى لى ينى (عمر) يش لى كدا لى كدا ده يگوت : ليده له كوپى
باب گه وران !!

ئنجا (عمر) گوتى : نه و جا وه رسوپى بو سه رى پو و تا وه ي

(عمرو) ، سوئند به خوى به پشت و قه وه تى بابى نه با لى نده داي !

كا برا گوتى : نه ميسرمانان مافى خوم وه رگرته وه دلم

سيوورى هات و له و كه سه م دا كه لى دابوم .

ئنجا (عمر) ناوپى وه (عمرو) داو گوتى : نه ميسرمانان (عمرو) كه نگى

خه لكتان كرده به كويله (عبد) نه دى به نازادى له دايك نه بوون !!

(مى استعبدتم الناس وقد ولدتهم امهاتهم احرا ؟)

ئنجا ناوپى وه ميسرى به كه ميسرمانان داو گوتى پرؤ خوات له گه ل ،

نه گهر نيگه رانى به كيشت بوو نامم بو پره وان بكه !!^(۱)

خوينه رانى به ريز نه وانه چهند تابلويك بوون له شارستانه تى

ده و له مهندي ئيسلام كه وهك لويچيك وان له نه غاريك له چاو هزاره ها

تابلوي ديكه دا كه ئاينى به رزى ئيسلام له واقيسى زبان دا هتاويه دى

له كاتيك دا حوكمى پى كراوه و به پره وه براوه !!

۲ - خسته پرووى ئيتيراف پى كردن و گه واهى دانى شاره زايان و

(۱) سه رچاوه ي پيشوو لاپه ره (۲۱۹ ، ۲۲۰) .

تیکۆله زهوانی بیتگانه سه بارهت به بی هاوتایی ئیسلام :

یه کهم : لهو دوایی یه دا کتییك ده رچوووه به ناوی (گه ووره کانی مئزوو)^(۲) به زمانی ئینگلیزی به قهلهمی زانای گه ردون گه ری ئه مریکایی (مایکل اج . هارت) ناوی (۱۰۰) کسی تیدا نووسیوه که به گه ووره ترین ییای مئزوو حسب ده گرین .

به لآم له پیش هه زانه وه ناوی (محمد) یغه مبه رمان (صلی الله علیه وسلم) ی نویسه له گه ل ئه وه ش دا نووسه ر بابایه کی مەسیحی به !
دووه م : پزیشکی ئه مریکایی (فکتور رۆنصون) به راوردی کردوه له تیوان ژبانی مسولمانانی (اندلس) و ژبانی ئه وروپایی به کان دا له یه ک قۆناغی مئزوویی دا گو توویه تی :

ئه وروپا دوای خۆرئاوا ده بوو به تاریکه شه وینکی ئه نگوسته چاوه ، به لآم (قرطبة) به چرا گشتی به کان رۆشن ده کرایه وه ، وه ئه وروپا پیس بوو به لآم له (قرطبة) دا (۱۰۰۰) گه رماو دروست کرابوو ، وه ئه وروپا له قورپی دا قه بوو بوو به لآم (قرطبة) شه قامه کانی به رد پیز کرابوون !! وه سه ربانی کۆشکه کانی ئه وروپا پربوون له کونی لووله سۆبان ، به لآم کۆشکه کانی (قرطبة) به نه خشو ننگار پاژنیرابوونه وه ! وه ئاغاو زله زله کانی ئه وروپا ئیمزای خۆیان نه ده زانی به لآم مندالانی (قرطبة) ده چوونه قوتابخانان^(۱) .

سئیه م : (الکس لوزان) فه یله سووفی فه ره نسایی ده ئیت :

(۲) ئه و کتیه وه ره گیراوه ته سه ر زمانی عاره بی به ناوونیشانی (المآة الاول) سه ده یه که مه کان .

(۱) سه یری کتیی (روائع اسلامیه) بکه لاپه ره (۵۲) .

(هیچ کتینک نه که بیردۆزه زانیاری یه کانی تیدا بن ، ههتا نه گهر
بیردۆزه پریازی یه کانیش بن ، زانیاری بهشتیکان لیج وه درۆ نه خاته وه ،
تهنانهت نهو کتینهش که له سه دهی بیسته م دا نوسراون ، بیجگه له قورئانی
بهخشنده !! (۲) .

چوارم : (مۆلتیر) میژوو زانی فهپه نسایی ده لیت :
هه وه ل کات ژمیر که له نه وروپا ناسرا نه وه بوو که (هارون
الرشید) بو (شارلمان) پاشای فهپه نسای نارد له سالی (۸۰۷) ز ، بیگومان
له وده می دا زۆر سه رسوو پهتەر بوو ، تنانهت دانیشتوانی کۆپی پاشا
تیجی دا گیز بوو بوون .

پنجم : (پرترا ندراسل) ی فهپه سووف ده لیت :
•• به لکو له و پۆژه یی دا که نه وروپا له بنی نه فامی دا ده زیا ، زانیاری یه
جۆر به جۆره کان ، فهلسه فه ، هونه ره جوانه کان شیمر له چین و له
ولاته ئیسلامی یه کاز دا لاقیان چه فاند بوو !

نه وروپایی یه کان به بی شهرمی یه کی ته واره وه نهو چاخه به چاخسی
تاریک داده تین ، له گه ل نه وه ش دا تاریکی ته نیا نه وروپای گرتبۆوه ،
پاستر بلین : نه وروپای مه سیحی چونکه (اسپانیا) اندلس که له ژیر
ده سه لاتی مسولمانان دا بوو ، خاوه نی شارستانه تی و پۆشنیری یه کی فرازان
بوو (۱) .

شه شم : پۆجیه گارودی فهپه سووفی مارکسی فهپه نسایی که
ماوه یه ک له مه وه بهر به شتو ده کی په سمی مسولمانه تی خو ی خسته پوو ،

(۲) سه رچاوه ی یتشوو لابه په (۵۸) .

(۱) (اعترافات دانشمندان بزرگ جهان) لابه په (۱۰۲ ، ۱۰۳) .

پاش ئەوئى ھەركام لەپژىمى سەرمایەدارى و پژىمى ماركسىزمى دەداتە بەر نشتەرى پەخەو ھەلسەنگاندن و دەرى دەخات كە شتافان ئەوئەيان دەباراندا نە بەختيارى و كامەپانى بو ئىنسانەتى و دەست بىن چونكە تەنیا پشت بە بەرھەمى ماددى و تەكتۆلۇجيا دەبەستن و ئاوپ وەلايەنى گيانى و پەوشت و ئەخلاق نادەن ، دەئیت :

••••• لە شارستانەتى ئىسلامى دا ئەو ئىك پچراندەو ئەو بارچە بارچە كەردنە پرووى نەدا ، لەئىسلام دا زانبارى پەيوەستە بە دینەو و كەردەو پەيوەستە بەباو پەو ، فەلسەفە لە پەغەمبەرايەتى سەرچاوەى گرتوو پەغەمبەرايەتى بەزىرى پەو بەستراو تەو ، زەوى لەئاسمانى وە دوور نەو ئاسماو بەزەوى پەو نووساوە ، پىش كەوتى شارستانەتىش بەرەو خوا دەپوات ••••• ئەم بەكئابى بە لەجەمكى شارستانەتى و لەجەمكى كۆمەلگادا ، دىئای پەرتەوازەو لىك پچرئىراوى ئەمپۆ زۆرى خەوجى بە ••••• ئەوئەش بوو كە كەمەند كىشى كەردم بەرە تىروائىتىكى ئىسلامى پانە لەبوونەوەر^(۱) .

خەوتەم : (زول لابوم) پۆژھەلاتناسى فەپەنسى دەئیت :

پىنمورنى پەكانى قورئان و ئامۆزگارى پەكانى بەتەنى بو سەرۆك تىرەكان نەبوون ، بەلكو ھەمەلايەنەپەو ، خەلكى لەھەر پەگەزو نەتەو پەك بن پىويستە دادگەرانە پەو يابەى ئىنسانەتى لەلايەنى زانبارى پەو بەر لەھانتى ئىسلام موتالاً بکەن ، تاكو دانى پىدائىن كە زانبارى و قىر كەردن بە ماناى بەرفراوانى بەھۆى مسوئلمانانەو بەجىھان گەپەنرا ، وە مسوئلمانان زانبارى خۆيان لە قورئان دەرھىتا كە وەك دەرياپەك بوو چەند پرووبارىكى

(۱) سەيرى گۆمبارى (الدوحة) بکە ژمارە (۸۴) ى سالى

(۱۹۸۲) لاپەرە (۱۳) •

لې ھەلگيرى .

قورئان ھەمىشە زىندوو ۋە ھەر گەسە لەخەلگى دىيا بەئەندازەى
بوچوون و تواناى خۇى بەھرەى لې ۋەردە گرىت (۲) .

ھەشتم : (جىرچى زىدان) مېزوونوسى بەناوبانگى مەسىحى
نووسىو بەتى :

(. . . . لەھەر جىيەك ئىسلام حوكمى گىراپا زانىارى و ئەدەب بە
خىراى ھەنگاوى بەرە و پىشەو ەنا !) (۳)

نۆبەم : (دراىر) مامۇستاي زانكۆى نيويورك دەئىت :

زانكۆكانى مسولمانان بربوون لە خوئىندكارانى ئەورويابى ، كە
بەئومىدى ۋە دەست ھىنائى زانست بەرە و ئەو ولانابە .مليان لې نابوو ، نەك
تەنيا ھەر خوئىندكاران بو فېربوونى زانست دەچوونە ولانى مسولمانان
بەلكو پاشا ۋە سەر كرده كانى ئەورويابو پوژئاوا ديسان بە مەبەستى تىمار كردنى
نەخۆشى يە كانيان بەرە و ولانى مسولمانان دە كەوتە پى (۱) .

دەبەم : (سېدلو) مېزوو نووسى بەناوبانگى فەپەنسى دەنووسى :

مسولمانان لەسەدە كانى تېو پاست دا لە زانىارى و فەلسەفە ۋە ھونەرە كان دا
تاقە مەردى پوژگار بوون و بو ھەر جىيەك چووبان زانىارى خۇيان بلاو
دە كرده ۋە ، تاكو زانىارى يە كانيان گە يىشتە ئەورويابو بوو بەھۆى

(۲) اعترافات دانشمندان بزرگ جهان (لا پەرە (۵۷ ، ۵۸) .

(۳) (تارىخ تمدن اسلامى) ج ۱ ص ۲۶۳ ، لەسەر چاھەى پىشوو ۋە

(۱) اعترافات دانشمندان بزرگ جهان لا پەرە (۱۲۵) .

شۆپشى زانستى ئەوروپا (۴) •

ياز دەم : (ھېلىت) زاناي گەورەى ئەوروپايى دەئيت :

پيويستە موسولمانان بە دامەزىنەرى پاستەقىنەى زانبارى بە
سروشتى بە كان (العلوم الطبيعىة) بزميرين ! (۳)

دواز دەم : پروفېسور (ھاكىج) زاناي بە ناوبانگى ئەمريكايى و
مامۇستاي زانكۆى (ھاروارد) دەئيت :

پىئى پىش كەوتى ولانە ئىسلامى بە كان ئەو نە كە لاسايى پزىم و
بىردۆزە كانى پوژئاوا بىكە نەمو و بىكە ونە شونيان •

ھەندى كەس دە بىرسن ئايا لە ئىسلام دا ئەو تىن و گوپە ھە بە كە
توانى يورپاي نوئى نوئى بخاتە بەرچا و ياسا و دەستورى جودا و بى لايىن
بخاتە بەرنىگاي ئىنسانەتى كە بە تەواوى لە گەل پى وىستى و داخوازى بە كانى
زىيانى نوئى دا بگونجىن !؟

وہ لآمى ئەو پىرسىارە ئەو بە كە نەك ھەر لە پىيازى ئىسلام دا ھەمو و
چەشە وزە و ئامادە بى بەك ھە بە بو بەرە و پىش چوون و بەرز كىردنە وەى
ئاستى زىيان بەلكو توانا و دەسە لآتى ئىسلام لەو بارە وە لە ھەمو و پزىمە
كانى تر زىاترە •

گىر و گىرتى ولانە ئىسلامى بە كان ئەو نە كە لە ئايىنى ئىسلام دا
ھۆ بە كانى پىش كەوتىن چەنگ ناكەون ، بەلكو مەسە لە نە بوونى ئىرادە و
وىستى پىويستە بو سوود وە رگرتىن لەو ھۆ و ئامرازانە •

ئەمىن بە تەواوى واقع بىنى بەو دە و انم كە شەرىعەتى ئىسلام ھەمو و
بىچىنە و بەرپە تە پىويستە كانى تىدان بو بەرە و پىش چوون و ھارزو و بوونى

(۲) سەرچاوەى پىشوو لاپەرە (۱۳۰)

(۳) سەرچاوەى پىشوو لاپەرە (۱۳۲)

خوينەرى ئازىز ئەوۋە چەند دان پىدا ھىتايكى زاناۋ شارەزايە
 بىنگانە كان بوون بەگەورەبى و بى ھاوتايى بەرنامەى خوا - پىيازى
 ئىسلام - دا ، ھەلبەتە تىمە نامانەۋى لىرەدا بە ھىنانەۋەى دان پىدانانى ئەو
 زانايانە پراستى و تەۋاۋىتەى ئىسلام بەجەسپىن ، چونكە ئىسلام پىۋىستى بە
 شايتەتى دانى كەس ناكلاۋ ۋەك زىپرى سوور وايە زىپرى سووريش كورد
 گوتەنى : لەئاۋرى ناترسى • بەلكو مەبەستمان لىرەدا ئەوۋە بوو كە دەرى
 خەين :

قەسەى ناھەزائى ساۋىلكەۋ لە دىنا بى خەبەرى ئىسلام سەبارەت بە
 دزايەتى نىۋان ئىسلام و زانىارى و پىش كەۋتن و ۰۰۰ ھتد فەپرى بەسەر
 پراستى يەۋە نىۋە دەعوایەكى بى شايبە دە •

ئىستاش خوينەرى خوشەۋىست ! لەمە زىاتر ناتوانىن چىۋەدى
 ۋەدۋاى گەۋھەرى دوۋم كەۋىن و پوۋنى كەينەۋە كە بىجگە لە ئىسلام
 گىت بىردۆزدو پىچكە كان قەلب و ناتەۋاۋو كەم و كەسرن و ناچارىن
 بەردە لەسەر گەۋھەرىكى دىكەى ئەم ئايەتە مەزنى ھەلدە دەينەۋە

★ گەۋھەرى سىيەم :

بۆچى ئىسلامەتى بە (الصراط المستقيم) ناۋ براۋە !
 خۋاى گەۋرەۋ كاربەجى لە كۆتايى سوورەتى (تكوير) دا دەفەرەۋى :
 (ان هو الا ذكر للعالمين ، لمن شاء منكم ان يستقيم ۰۰۰) واتە
 ئەم قورئانە بىجگە لە ئامۆزگارى بۆ گىت مەۋئايەتى چى تر نى ، بۆ ھەر

(۱) سەرچاۋەى پىشۋو لاپەرە (۱۳۶)

کامینکان بیهوی پاست بی •

به لئی ئیسلام بویه ناو بر او به پئی پاست چونکه بهرنامه و
پربازیکه له گه ل سرووشت و ماهیه تی ئینسان دا بیکه ل بیکه و بهرنامه و
پربازیکه داوا له ئینسان ده کات که پاست بیت •

پاست بیت بهرامبه به پهروه ردگاری و به ندایه تی و فرمانبه ری بو
بکات •

پاست بیت بهرامبه به پیغه بهرو (صلی الله علیه وسلم) به گویره ی
پنموونی و پئی و شوینه که ی به پویه بچی و بیکانه نمونه و پشمه وای بهرزی
خوی له هه موو بواره کانی زیانی دا •

پاست بیت بهرامبه به کومه لی مسولمانان و پزیزان لی بگری و
به زه بی بهرامبه ریان پشان داو زه ره رو قازانجیان به ئی خوی بزانی و خه محوړو
مشوور خوړیان بیت •

پاست بیت بهرامبه به ناحزانی ئیسلام و مسولمانان و سه ری بهرزی
ئیسلامی یانه ی به هیچ کلۆجیک نهوی نه کات له ئافاریان داو له زیره اری
دوژمنایه تی و هه ول و ته قه لای دز به خواو خه لکیان دا هه رگیز پششی
نه چه می و دوولا نه یه ته وه •

پاست بیت بهرامبه به نازو نیمه ته کانی زیان و له بهرزه وه ندی
خوی و خه لکی و په زامه ندی خواوا به کاریان بی تی و سوودیان لی وه رگری،
نه که خو ششی و له زه ته کانی زیان بکاته بیتک و کپ نووشی به ندایه تی بو
به ری و له بهر تیرکردنی غه ریزه و ئاره زوو و شه خسی به کانی ئاگای له
خواو خه لک به ری •

پاست بیت بهرامبه به بوونه وه رو بزانی که به نه جه ی نیگار کیشی

خواینگاری کیشاوه و هر گهر دیله و مؤله کۆل و^(۱) خانه و دارو بهردو ته پرو
ئیشک و ئهستیره و خپۆکه و پرو بارو ده ریا و گردو نشیوو تاگرو باو ...
هتدیکه به زانستی بی سنووری خوا خو لقاوه و سۆزو بهزه بی و کار به جی بی و
تواناو ئیراده ی خوا سه ره رشتی ده کاو به پۆمه ی ده بات .

پاست بیت له گه ل خه لکی ده و روبه ری دا به ده رو دراوسی و
مال و مندال و دایک و باب و خزم و خو شمه وه و ئه رکی سه ر شانی خو ی
به رامبه ر به هر کامیکان بزانی و جی به جی ی بکات .

وه پاست بیت له گه ل نه فسی خو ی داو نه یه لئی هیزی شه ی تان و
دارو دهسته که ی به به رده ی په شی تاوان و سه ریچی و به ژه نگ و زاری دوور
له خوایی دای پۆشی و کون بری بکات و تروسکایی ئیمانسی تیدا
بکوزینته وه .

له کۆتایی دا پاست بیت له گه ل پریازو به نامه که ی داو تا دوا هه ناسه ی
ژیان و دوا تنۆکی خوینی گه شی له پیناوی دا سه رگه می هه ول و کۆشش و
په نچ دان بی .

به لئی بۆیه خوا ناوی له ئیسلام ناوه (الصراط المستقیم) چونکه
هه لوئستیکی پاسته له ئافار خواو بوونه وه رو خه لک و زیان دا ، نه و
که سه ش که به بی ی وی به پۆمه ده جی هه لوئستیکی بری و کرده وه بی
پاستی ده بیت له پاست خواو بوونه وه رو خه لک و زیان دا .

به لئی ئینسانی مسولمان له باتی بی نه که ی و سه لیه ی و بی نه زانی له ئافار
خوادا سوپاس و ستایش و به ندایه تی و پریزو فه رمانبه ری پشان ده دات .
وه له باتی گه پاندنه وه ی خو لقاوی بوونه وه ر بۆ چه ند وشه یه کی
داتا شراوی بی نیوی وه ک پیکه وت و سه رشت و نه زه لیه تی ماده ، دان به

(۱) مؤله کۆل ، واته : گه ره (الجزی) .

په روډر دگاری زاناو تواناو کار به جی و به به زه یی دا دینی *

وه له باتی خو به رستی و خه لک نه ویستی و زیان گه یانندی به خه لک ،

خو نه ویستی و خه لک دوستی و سوود گه یانندن به خه لک هه لده بزتری *

وه له باتی په رستی زبانی دنیاو به هیچ سهیر کړدنی زبانی دوا پوژ ،

دنيا به وه سیله و جی تاقی کرانه وه حسیب ده کاو زبانی نه پراوهی

دوا پوژو په زامه نندی خوا ده کاته نامانچ و لوتکه هیواو ثاوتی *

وه له باتی نه وهی ته نیا له گوشه نیگایه کی ته سکه وه سهیری ئینسان کاو

بی نرختی وه ک مارکیزم که زبانی ئینسانی ده گه پریتته وه بو تاقه عامیلیک

که نهویش نابووری به ، به واتایه کی دی ئینسان له گوشه نیگای گه ده

(معدة) - یه وه هه لده سه نگیتی و دارو نیسم که ئینسان به تازه لیکي پرووت

سهیر ده کاو له گه ل که رو گایان دا حشری ده کاو ، فرؤیدیسیم که ئینسان

له جلیتاوی جینس هه لده کیشی و جگه له پالنه ری جینس هیچ شتیکی تر

له ئینسان دا ناینی و (اگریستانسیالیزم) (بویتی) که ته نیا پروای به تاک

هه یه و (دورکایم) که به پیچه وانه ی سارته ری (وجودی) یه وه ته نیا

پروای به کومه ل هه یه و نیتسه ی ئه لمانی که جگه له کوته ک و هیز پروای

به هیچی دی نه و ... هتد *

به لئی ئیسلام له جیاتی نه و تی پروانینه لاسه نگ و لاته لانه به شیوه یه کی

همه لایه نه سهیری ئینسان ده کاو له یه ک کات دا دان دینی به لایه نی

گیانی و معنوی ئینسان داو به لایه نی نابووریشی و به لایه نی جینسی شی و

به لایه نی تازه لیشی و به لایه نی کومه لایه تیشی و به لایه نی تاکیشی دا بی نه وهی

هیچیان له سهر حسابی هیچیان ذابیت *

ئیسلام ده لیت : ئینسان کائینتیکی هالوژو پر ورده کاری یه و هر

له لایه تیک و دوان ییک نه هاتوه و ناش توانبری ته نیا له گوشه نیگای

لايه تيكي يه وه بنر ختيرئ ، به لكو ته فسير كردني ئينسان تيروانتيكي گشتي و همه لايه نه ي گه ره كه ، نهو جوړه تيروانينهش بيجگه له خواي ئينمان له ژير پكيني كه س دا نيه .

كه واته بيجگه له ئيسلام له هيچ بهرنامه و مه كه بيكي تر دا ناتوانئ ه لويستيكي ئينسانانه له افاد ئينسان دا پشان بدرئ .

هه له ته كه سيكيش ناوا به پئ ي بهرنامه ي خوا بزيهت زياتيكي پاست و دروست و بي قورت و گري ده زيهت و جوولان و بزروتنى له گه ل پيسه وي سروشنى خوي و بوونه و وردا پك ده كه وي .

چەند رازىكى سەرنىچ پاكىش لەم ئايەتە مەزىنەدا :

أ - پازى يەكەم : لە بەكار ھىتائى وشەى (صراط)دا شىراوہ تەوہ :
وشەى (صراط) يانى پىئى پىندا پۆشتىن ، پەروەردىگار بۆيە
بەرنامەى ئىسلامى وە (پىئى) يە چواندووە تا بزائىن كە ھەر وەك چۆن مەروۇف
ناتوانى بە پىرواوە پىان بە قەسەى پرووت بە (پىئى) يەدا پروات بەلكو پىويستى
بەھەول و تەقەللاو تىكۆشانىكى جەستەيى و كەردەويى دەكات ، بەھەمان
پىئى و دانىش پابەندىى بە بەرنامەو پەپروەى خواوہ بە پىرواوە پىو قەسەى
بەتەننى ئايەتە دى و ئارق پۆشتىن و پەكارخستى ئەندامەكانى گەرەكە .
بەئى بۆ وەى ئىنسان بتوانى پىئى خواپەرستى بگرتە پىش پىويستى
بە پەكارخستى ھەمو تىوانا و زەيەكى ژىرى و عاتىفى و جەستەيى ھەيە ،
پىويستە بە ھەموو كيانى بەسەرىدا پروات ھەر وەك چۆن كە بە (پىئى)
يەكدا دەپروات بە ھەموو كيانى پىئىدا دەپروات .

ب - پازى دووہم : لە وشەى (مستقىم)دا شىراوہ تەوہ :
چونكە ھەر وەك چۆن ئەگەر بىھوئى (پىئى) يەكى پاست
دريزبەكە يەوہ و قۆرت و پىچانى پىئى نەكەى ناچار دەبى سەدان ئاستەنگ و
كۆسپ و دۆل و شىوان بېرى بەھەمان شىوہش ئەگەر بىھوئى پىنگاى زىانت
بەبى قۆرت و قولاب و فىسق و گرى بېرى - كە برىتى يە لەخواپەرستى و
مىسولمانەتى - ناچارى سەدان گىروگرفت و كەندو كۆسپ بېرى و لەگەل
سەدان كۆپرەوہرى و دەرە سەرى و كىشەو بەردا پوو بەپروو بى ،
بەئى مادام بىھوئى پابەندى بەرنامەى خوا بى و لىئى لانەدى ناچارى
سەدان كەپەت لەگەل بەرژەوہندى شەخسى و ھەوا و نەفس و شەيتان و
دوژمن و ناھەزائى خواو خەلك و ناھەموارى و دەرەسەرىدا بەشەپ
پىئى و تىك ھەلپىزىن .

ج - سټیټیم پراز له به کارهټنایي وشه‌ی (اهدنا) دا حه‌شار دراوه :
چونکه به پړواله‌ت نابټی مسولمان بلټی (اهدنا) [پړینمایي مان که] له
سټونگه‌ی ټه‌وه‌وه که مسولمان به که سټیک ده‌گوتړی که پړینمایي کردنی
پړ هاتټیته دی ، که واته ، به به کارهټنایي (اهدنا) (تحصیل الحاصل) دټه
دی ، به لآم ټه‌گه‌ر قوولتر له ټایه‌ته‌که ورد بینه‌وه ده‌زاینن که ج (تحصیل
الحاصل) له گټوپړی‌دا نین و وشه‌که پر به پړستی ټه‌و شوتنه‌یه که تټی‌دا
به کار هاتوه ، چونکه ژیانې ټینسان برټی‌یه له کټومه‌ټیک هه‌لوټیست ، ټینسان
له ماوه‌ی ژیانې‌دا له هه‌ر پړوزو ساتټیک‌دا چهند جار تووشی پړووداوی
جټوراو ده‌پړی و هه‌ر پړووداوش هه‌لوټیستکی ټایه‌تی گه‌ره‌که ، ټه‌ما
دټنه‌وه‌ی هه‌لوټیستی پاست له‌نیو کټومه‌له هه‌لوټیستکی هه‌له‌دا شټکی
ټه‌سته‌مو دزواره له‌به‌ر ټه‌مه پړیسته مرټف له هه‌ر پړوزټیک‌دا چهند جار
داوا له خوا‌ی گه‌وره بکات که پړینمایي بکات .

جا خوا پړینمایي هه‌موانمان بکات له‌هه‌موو هه‌ټس و که‌وت و بزروتن و
جم و جټټکی ژیانمان‌دا ، پړینمایي‌یه‌ک که بټیته هو‌ی هټانه دی ژیانټکی
مسولمانانه‌ی خو‌ش و به‌له‌زه‌ت له دنیا‌داو هټانه دی پړه‌زاهه‌ندی (الله) و
به‌ه‌شتی به‌رین له پاشه پړوزدا ، جا شه‌ی خوا‌یه (اهدنا الصراط
المستقیم) .

ټه‌ټیره‌ش‌دا کټو‌ټایي به ټیوه‌پامانمان دټینن له ده‌ریای ده‌وله‌مه‌ندی
ټایه‌تی شه‌شه‌مین‌داو ده‌چینه خرمه‌ت ټایه‌تی هه‌وته‌م و کټو‌ټایي .

تەفسیری ئایەتی جەوتەم

«صراط.الذین انعمت علیهم غیر المغضوب علیهم ولا الضالین» مین

پرسی ئەوانەیی چاکەت لە گەڵدا کردوون نەک لێ توو پەبووان وە نەک
گومرا بووان •

مانای وشەکان :

الذین انعمت علیهم : ئەوانەیی چاکەت لە گەڵدا کردوون و ئیمانێتی
بەخشیون کە بریتین لە یەغەمبەران و صدیقان و شەهیدان و چاکان •

وہک دەفەر موی : (ومن یطع اللہ ورسولہ فاولئک مع الذین انعم اللہ
علیہم من النبیین والصدیقین والشہداء والصالحین وحسن اولئک رفیقاً)
نساء (۷۰) یانی : ھەر کەس فەرمانبەری خوا و یەغەمبەرە کە ی بکات ئەوانە
لە گەڵ کە ساتیک دان کە خوا چاکەیی لە گەڵدا کردوون ، لە یەغەمبەران و
شەھیدان و چاکان ئەوانەش چاکترین ھاوێل و براژەرن •

جا ئیستا بۆ خاتری وە ی چاتر مانای (الذین انعمت علیہم) بزاین
وا باشە لە ھەر کام لە و چوار تاقمە ورد بینمەو :

۱ - النین - یەغەمبەران : کە ساتیکن خوای گەورە ھەلی بژاردوون و
کردوونی بە پێنمای کەری خەلکی بۆ پێنژی خوا •

۲ - الصدیقین : (راغب الاصفھانی)^(۱) دەئیت : (صدیقون)

(۱) (معجم مفردات الفاظ القرآن) راغب الاصفھانی ص (۲۸۵ ، ۲۸۶)

تاقمئکن برتک ده‌بر یتغهمبه‌ران دان ۰۰ وه (صدیق) بابایه که زور پراستی
 لی دهر که وی ، وه گوتراوه به که سینک ده گوتری (صدیق) که قعت دروی
 به‌زری دا نه‌یت ، وه گوتراوه به که سینک ده گوتری که نه‌توانی درو بکات
 له‌بر خوو گرتنی به پراستگویی یه‌وه ، وه گوتراوه به که سینک ده گوتری
 که قسه و نیو دهر وونی وه که یه‌کین و به‌کرده‌وه پراستی خوئی بسم‌لینی .

۳ - الشهداء : دیسان (راغب) ده‌لئت : شهید نه‌وه که سه‌یه که
 خه‌ریکی گیانه‌لایه (هه‌لئه‌ته له‌پئی خوادا) ^(۱) بویه‌ش وا نازنراوه چونکه
 فریشته‌ی دینه لا ، نامازه‌یه بوو ئایه‌ته که ده‌لئت : (تنزل علیهم الملائکة
 الا تخافوا) سورة (ص) ، یان بویه وا ناونراوه چونکه له‌وه دمه‌ی دا
 به‌هشتی به‌چاوان ده‌بیتی ^(۲) .

۴ - الصالحین : کوی (صالح)ه ، (صالح)ش دزی (مفسد و فاسد)ه ،
 که‌واته (صالح) نه‌وه که سه‌یه له‌هر کاریکی دا چاکه و خیر و به‌رزه‌وه‌ندی
 مه‌ردووم په‌چاوکات .

المغضوب علیهم = (ابو جعفر الطبری) له‌ته‌فسیره مه‌زنه‌که‌ی دا
 الضالین

له‌کاتی ته‌فسیر کردنی سووپه‌نی فاتیحه‌دا له‌شش حموت پینگه‌وه نه‌قل
 ده‌کات که یتغهمبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌نی (المغضوب علیهم :
 اليهود ، الضالین : النصاری) .

تستاش که مانای یه‌ک یه‌کی وشه‌کانمان زانی با بچینه سه‌روکاری
 مانا گشتی یه‌که‌ی :

(۱) نه‌وه‌ی نیو دوو که‌واته‌که‌م زیاد کرد چونکه وانه‌بی قسه‌که ته‌واو
 نابی .

(۲) (معجم مفردات الفاظ القرآن) راغب الاصفهانی ص (۲۸۶) .

★ گهوههري به گهم :

ئاشكرايه كه پرسته (صراط الدين انعمت عليهم) بریتی (بدل): بۆ پرستهی پيشوو (اهدنا الصراط المستقيم) ، كه واته ته گهر مهسه له كه بگهينه مه عاده له به كي ماتماتيكي ئاواي لى دى :

• الصراط المستقيم = صراط الدين انعمت عليهم •

دهزانی ئه وهش چ ده گه به نى خوینههري ئازيزو به پرتيز!

ئهو ی لى ده فامرته وه كه به رنامه ی خوا (صراط المستقيم) بوونى

مه حاله به بى هه بوونى كۆمه لى مسولمان (الدين انعمت عليهم) •

به لى پرتيزى خوا - وه ههر پرتيزو به رنامه به كي تريس - هه و جى ی

به هه بوونى كۆمه له ئينسانيك هه به كه ده بنه بوون و كياتيكى واقى و

كرده وه بى به رنامه كه •

ئىسلامه تى به هىچ كلؤجيك يرو باوه پرو به رنامه به كي تورى و بىرى

پرووت و قووت نه و نابى ، به لكو ئىسلام برى تى به له و بىرو باوه په واقى و

زىندوو ی كه كۆمه له ئينسانيك ده بنه ته رجه مه به كي واقى و كرده وه بى

بۆى ، وه له ههر كات و جى به كذا ئىسلام به شىوه به كي كرده و پهنك

نه داته وه له كرده وه و په وشت و خو و هه لى و كه وتى پۆزانه ی كۆمه له

ئينسانيك دا ، ناتوانين بلين له وكات و شوينه دا ئىسلام هه به ، هه له ته ته ئه و

جوړه هه بوونه ی ئىسلاميش شىكى هه نى و پتويسته له هه مو و چاخىك دا ،

وهك خو شه ويست (صلى الله عليه وسلم) فەرموو به تى (لاتزال طاقتة من

أمتي ظاهرين على الحق حتى يأتي امر الله ..) (١) واته : تاقتيك له

تۆمه تم له سه ر هه ق ده مئنه وه هه تا پۆزى دوايى دى ت به فرمانى خوا •

(١) مسلم پىوايه تى كرده •

★ گهوهري دووهم :

زانرا که نهو خوا پيداوانهي قورئاني مهزن فەرمانمان پي ده کات که شوين پي يان هه لگرين پيغه مبهران و صديقان و شهيدان و چاکان •

گومانيشي تيدا نيه که له پيش هه موو نهوانه وه پيغه مبه رمان (محمد) و صلي الله عليه وسلم هاو پي کاني دین ، که واته پيويسته له سه ر ئينساني مسولمان که نهو په پي پريزو حورمهت دانسي بو پيغه مبه رو هاو پي کاني چونکه نهوان پيشه وای مه ن و هو ي گه ياندن و به ستنه وه مان به خواوه •

جا ليره دا ياسايه کي فره بايه خ دار ده سگير ده بيت نهو يش نه وه يه که نهوانه ي تانه و ته شهرو توانچو بلار ده گرنه هاو پي ياني پيغه مبه رمان و به خه رابه باسيان ده کهن ، نهوانه تاوانتي کي يه کجار گه و ره له ده فته ري کردوه کانيادا تو مار ده کهن •

مسولمان ده پي مسولماناني براو خوشکي دلنيا بن له ده ست و زمانسي وه ک پيغه مبه ر (صلي الله عليه وسلم) فهرمو ويه تي : (المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده) ^(۱) ، جا به تا بيه تي که نهو مسولمانانه هاو له و براده ري پيغه مبه ري پيشه و او بناغه دار پي زي يه که مين ده وله تي ئيسلامي بوو بن •

جا خوايه بو خاتري گه و ره يي خوت بمان گيري له وانه ي ده که وه نه شوين هاو له و ياراني پيغه مبه رو به زمانسي حال و گوتار پريزو حورمه تيان ده پاريزن • ثامين •

(۱) (بخاري) و (مسلم) پيوايه تيان کردوه •

★ گوههري سئيهه :

مه بهست له وشهئ (انعمت) لهم ئايه ته دا نيعمه تي مسولمانه تي و برپوا دارتي يه ، واته هه رچهند به پروالت وشهئ نيعمه ت چه ميكي گشتي هه يه و هه موو نازو نيعمه ت لك ده گريته وه به لام لي ره دا تايه ته به نيعمه تي مسولمانه تي يه وه ، چونكه (الذين انعمت عليهم) له گهل (غير المغضوب عليهم ولا الضالين) دا پروو به پروو ده بيت ، جا نه گه ر بيت و وشهئ نيعمه ت به نازو نيعمه تي ماددي ليك بده يه وه ناچارين (المغضوب عليهم ولا الضالين) يش به و كه سانه ليك ده يه وه كه له به هره و نيعمه ته كاني خوا بي به شن ينگومان هم مانا يهش لي ره دا ناگونجتي ، چونكه خواي كار به جتي له سوو پره تي (فجر) دا فرموو يه تي : (فاما الانسان اذا ما ابتلاه ربه فاكرمه ونعمه فيقول رب اكرمني ، واما اذا ابتلاه فقدر عليه رزقه ، فيقول رب اهانتني ، كلا ٠٠٠) فجر ١٦ ، ١٧ ،

لي ره دا ده بينين كه خواي مهن ئينكاري نه وه ده كات كه بي به خشيئي دارايي و نيعمه تي دنيايي به لگه ي په زامه ندي خوا بيت له باباي بي به خشراز ، وه كه م كرده وه ي پوزي نيشانه ي ناپه زامه ندي بيت و ده ليت نه خير وان به .

★ گوههري چوارهم :

ينگومان كه سيك وه بهر ده سته ي الذين (انعمت عليهم) بكه وي تازه مه حاله بيچته پيري (المغضوب عليهم ولا الضالين) به لام هو ي باسكرايي نه و دوو تاقمه لي ره دا چهند شتيكه :

١ - ئيمان و برپواي ئينسان ته واو نابي هه تا ئوميد و مترسي هه ردووك تيدا

نەینە دی ، ئومبەدو هیوای گەیشتن بە پەزمامەندی خواو بەهەشتی بەرین ،
و دەترسی سزای خواو چوونە دۆزەخ .

بۆیە پێویست بوو بابای مسولمان وێرپای باسکرانی پێری بەهەشتیان
لەلای ، هەرالی پێری دۆزەخیانیسی بکەوتتە بەر گوئی بوو خاتری وە لەباتی
تاقە پالەنریک دوو پالەنری پالی پێو تین ، پالەنری بە هەویا بوونی بەهەشتی و
گەین بە پەزمامەندی خوا ، وە پالەنری ترسان لە جەهەندەمی و پزگار بوون
لەقەر و سزای خوا .

بەلێ ئێسنان پێویستە بە دوو پالی ترس و هیوا (الخوف والرجاء)
بەرەو خوا بکەوتتە پێ .

۲ - مرقومی مسولمان پێویستە وێرپای هەبوونی خۆشەویستی بەرامبەر
بە پێری خوا پەرستان و برواداران بوغزاندن و پرق و قینیش شک بەرێ
سەبارەت بە پێری خوا نەناسن و بێ باوەپان ، بۆیە بە روەردگار لە وەسفی
هاورپێیانی پیغمبەردا (صلی الله علیه وسلم) دەفەر موی : (أشداء علی
الکفار رحماء بینهم) الفتح - ۲۹ - یانی : لەتاقار گاورو خوا نەناسان دا
توندو تیزن و لەتیو خۆشیان دا میهرەبان بە بەزەمین .

۳ - ئێسانی بروادار پێویستە هەر وەك چۆن تاقمی خوا پەرستان
دەناسن و دەزانی کێن و مەبەستیان چیە پێویستە تاقمی ناحەزانیسی بناسن و
سەر و بەریان لێک کاتەو .

★ گەوهەری پێنجەم :

پازو نەتی باسکرانی پێری برواداران بە یەك سەفت و باسکرانی
تاقمی دوور لە خویان بە دوو سەفت چیە ؟
بۆ ئەو برسیار دەتوانین دوو وەلامان بێخەینە پروو :

● به کهم : خوی بی هاوتادده یوئی تی مان بگه یه نیی که ههق یه کیکه و
 جوړاو جوړ نیه ، به لآم ناههق (باطل) به پڼچه وانوه ، وهك له جی یه کی
 دیکه دا فهرموویه تی : (وان هذا صراطي مستقيما فاتبعوه ولا تتبعوا السبل
 فتفرق بكم عن سبيله ۰۰۰) انعام - ۱۵۳ - یانی : تمه پراسته شه فامی منه
 بیی دا پرۆن و به پڼچه کان دا مه پرۆن له پڼی خوا هه تلنه تان ده کهن .

به لئی ههق ته نیا یه کیکه نهویش بهرنامه و به پره وی خوایه و بهس ،
 به لآم ناههق زوره و زور چشمی ههیه ، هوی نهو دیارده یهش نهو یه که
 سه رچاوه ی ههق یه کیکه ، که خوی بالآده ست و زانایه ، به لآم سه رچاوه ی
 ناههق زورن ، چونکه سه رچاوه ی پڼچه ده سکرده کان بریتی به له هه و او
 نارده زوو و بوچوونی ئینسانه کان ، ناشکراشه هر ئینسانیک هه و او
 نارده زوو و بوچوونیک تایه تی و سه ربه خوئی ههیه .

● دووم : ئینسانه کان به شیوه کی گشتی ده کرین به دوو به شه وه .

۱ - مسولمانانی پڼمای کر او .

۲ - لاپڼی بوانی سه رلی شیواو .

له تایه تی (اهدنا الصراط المستقیم) دا به شی یه که می ئینسانه کان
 باسکراوه .

لهم تایه تهش دا به شی دووه میان چونکه (المضوب علیهم) نه وانن که
 بیرو باوه پڼکی پراستیان ههیه به لآم به بیی نهو بیرو باوه په به پڼوه ناچن و
 کرده وه و په فتاری ناپراستیان ههیه .

(المضالین) یش نه وانن که پڼی و په سم و بهرنامه یه کی هه له بیان
 هه لیزادوه ، واته بیرو باوه پرو ئیدؤلوزی یه کی چهوت و بی خیریان ههیه ،
 هه له ته کورد گوته نی : نه کارینه له کفری هه له ده که وی وه نه گوژه ی بر

لهزدهریش ټاوی لئی ده پڙئی ، بابایه کیش بیرو باوه پټکی هده له و بی ختیری هده بی کردارو په فتاری پاستی لئی چاوه پروان ناکړئی (۱) .

★ گهوه هری شه شه م :

له دهمی ته فیسیر کردنی وشه کانی ټم ټایه ته دا گوتمان (طبری) توپژره وهی به ناو بانگی قورټان له تفسیره مه زنه که ی دا له شهش حوت پټگه وه نه قل ده کات که یتغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه تی :
(المغضوب علیهم : اليهود ، الضالین : النصارى) .

ټیستا با بزاین ټم فهرمایشته چوڼ له گه ل مانای گشتی ټایه ته که دا ده سازی ، •• له همومان پوونه که ټینسان له دوو به شان پټک هاتووه :

• یه که م : گیان (روح) .

• دووه م : لهش (ماده) .

مه به سستی بنه پټی ټاین ټه وه یه که هاو ټاهه نگي و هاوسه نگي (تعادل) بیته دی له ټیوان گیانو له شدا ، چونکه هموو جوړه کانی له پټی لادانو سه رگه ردانی و گومړایی ده گه پټنه وه بو ټک چوونی هاوسه نگي ټیوان گیانو لهش .

جا له بهر ټه وهی جووه کان چاترین نوټنه ری ټه و پټره وهن که هاوسه نگي ټیوان پووج و ماده ده شیوټی له ټینسان دا به زیاده پوهی کردن له لایه نی ماددی دا له سه ر حسابی پووج خوی گه وره باسی کردون به وشه ی (المغضوب علیهم) .

وه چونکه مه سیحی به کان پاست ترین نوټنه ری ټه و پټره وهن که

(۱) ټیره دا وشه ی «المغضوب علیهم والضالین» به مانایه کسی تر

ټک دراونه وه جیا له وئی ټشموو .

هاوسه نگی ئینسان تیک ده دات به زیاده پوهی کردن له لایه نی پووحی دا
له سر حسابی لایه نی ماددی ، خوی کار به جی نه وایشی باس کردووه به
(الضالین) •

که واته ئیمه له بهر پووشنایی تم فەرماشته دا ده توانین تاوا ته فسیری
تم نایه ته بکهین :

ئینسانه کان ده کرین به دوو به شهوه :

به شیکیان که مسولمانن نه وانن که هاوسه نگی و پیک و پیکیان
هیناوه ته دی له نیوان نهو پووح و ماده یه دا که لئی پیک هاتوون •

به شه که ی دیشیان که نامسولمانه کانن نه : انن که هاوئا هه نگی
پیک و پیکیان تیک داوه له نیوان لهش و پووح دا ، جا یان به زیاده پوهی
کردن له لایه نی ماددی دا له سر حسابی پووح که جووه کانن ، یان
به زیاده پوهی له لایه نی پووحی دا له سر حسابی لهش که
مه سیحی به کانن •

★ گوهه ری جهو ته م :

شکی تیدا نیه که هه ر پت و بر گه و وشه یه کی تم قورئانه مه زنه به
ترازو و کیشان و بنوان له جی خوی دا پوونراوه و له هیجی دا گوتره کاری
به کار نه هتیراوه ، (سبحان الله) •

له م نایه ته ش دا که جوو و مه سیحی یه کان له ناقار مسولمانه کان دا
پاده گیرین و قه رار ده گرن نابجی به خرت و خو پایی و به هه و ته بی ، ده با
بزاین چ رازو نه نی یه که له وده دا به نهان کراوه و هشار دراوه !

۱ - نه گه ر چاویک به سوورپه ته کانی قورئانی قسه له جی دا بگیرین
ده بینن له چه ندین جیگه دا باسی فیل و ته له که و دوژمنایه تی جوو له که و
دیانه کان ده کات سه باره ت به میله ته تی ئیسلام بو وینه :

له سوورپه تی (قره) دا فەرموویه تی : (ولن ترضی عنک الیهود ولا
النصاری حتی تتبع ملتہم) ، (۱۲۰) •

واته : جووله کهو دیانه کان به هیچ په ننگیک لیتان پازی نابسو واز
نایه نن هه تانه کهویه شوین نایینه کهیان •

ههروه ها له هه مان سوورپه ت دا ده فەرموئی : (وقالوا لن یدخل الجنة
الامن کان هودا او نصاری) ، (۱۱۱) •

وه گوئیان هیچ کهس ناچیته به هه شتی جگه له جوو و دیانه کان •
له سووره تی (مائه) ش دا ده فەرموئی :

(وقالت الیهود والنصاری نحن ابناء الله واحباؤه قل فلم یعذبکم
بذنوبکم) ، (۱۸) •

واته : جوو و دیانه کان گوئیان تیمه کوپانی خواو خو شه ویستانی
وین ، بلی ته دی بۆ به هوئی تاوانه کاتانه وه سزاتان ددهات •

له هه مان سوورپه ت دا دیسان ده فەرموئی : (یا ایها الذین آمنوا لاتخذوا
الیهود والنصاری اولیاء •••) (۵۱) •

یانی : تهی بر واداران جوو و دیانه کان مه گرن به دوست •

۲ - مه گهر سه یرنکی واقعی میژووش بکه ین ده بینین که هیچ
گهل و نه ته وه یه که هیندهی جوو و دیانه کان تازاری مسولمانانیا ن نه داوه و
زیانیان یی نه گه یاندوون •

قیل و ته له کهو هه ولی پوژو شه وی جووه کانی هه رسنیک تیره ی (بنی
النضیر) و (بنی قینقاع) و (بنی قریظله و جووه کانی (خیر) و (فلسطین)
دیعه یتکی زه قن له میژووی ئیسلامی دا •

ههروه ها جهنگی پومه کان و شه پی در یژخایه نی حاج به رسته کان و
قیل و ته له کهی له ژماره نه هاتووی دیانه کانی ش له کهس په نهان نین •

۳ - بۇ خاتىرى دەى چاتىرىش لەدوژمنايەتى جوو و ديانە كان حالى بين سەبارەت بەمسولمانان و پتر قسە لەجىي قورئانمان بۇ پرون بىتەرە وای بەچاك ددزانم دەستى خوئىنەرى بەپىزىم بگىرم و گەشتىكى چەند دەققەيى بىچ بگەم لەئىو بىشەلانى فىل و تەلەكەو پىلانى جوو و ديانە كان دا ، بوو مەبەستەش تەنيا دوو سەرچاوەى ئەو دوو نەتەو، هەلەدە بىزىم لەئىو دەيان سەرچاوەيان دا :

يەكەم : كىتیبى : (بروتوكولات حكما صهيون) يان (الخطير اليهودى) .

ئەم كىتیبە برىتىيە ئە كۆمەلەك نەخشەو پىلانى جوو، كان بۇ ژۇردە مەت كوردنى هەموو گەلە غەيرە جوو، كان ، كە لە (۲۴) كۆپدا گوتراون و پىك خراون . هەلەتە پر بەدل حەزم دەكرد كە بۇ خۆم يان يەككىدى بوى لوابا هەموو كىتیبەكەى وەرگىراپايە سەر زمانى كوردى بۇ خاتىرى دەى گەلى كوردى خۆشەويستمان بە زمانەكەى خۆى ئاگادارى فىل و تەلەكەو پىلانى سەهيونىزمى جىهانى بووبايە ، بەلام هەر چۆنىك بى چەند وىنەيەكى لى دەخەينە بەر چاوى خوئىنەران ، كەمىش نىشانەى زۆرىيە :

۱ - لە (بروتوكول) يەكەم دا دەلین :-

(. . . سياست به هيچ شيوه يەك لەگەل پەوشت و ئەخلاق دا ناگونجى ، ئەو سەر كوردەيەى پابەندە بە پەوشتەو و سياسىيەكى هەلەكەوتوو و لىزان نيە ، لەبەر ئەو لەسەر كورسى حوكم چەسپا و نيە . باباى حوكم خواز ناچارە بەنا بەریتە بەر فىل و پىابازى ، چونكە پەوشتە بەرزەكانى مرؤفايەتى وەك دلسۆزى و دەست باكى لەسياسەت دا دەبنە پەوشتى نزم و نالەبار .

. . . پيوستە ئەوانە خەسلەتى ولانە غەيرە جوو، كان بن ، بەلام تىمە

ناچارىن هيچ كاتىك بەو پەوشتانەو پابەند نەبن . . .

ههروهه لهههمان برۆتۆكۆل دا هاتوه : (١)

(٠٠٠) وه لهتۆ مهسحی به كان دا كه سائك هه ن كه شه پاب گومپرای کردوون ، وه گه نجه كانیان وه ك شتیان لێ به سه ر هاتوه به هۆی ئه و داوین پسی و خه رابه کاری به ی كه مامۆستایانی مه و خزمه ت كاره كانمان و كاره كه ره كانمان نه ماله ده و له مه نده كان دا و ئافره تانمان بۆیان هتاونه كایه وه (٠٠) .

٢ - له (برۆتۆكۆل) ی دووه مه ش دا هاتوه : (٢)

(٠٠٠) وا مه زانن كه قسه كانمان چه ند وشه به كی بێ نون ، دقه ت بگرن : سه ر كه وتنی داروین و ماركس و نیتشه ، هه ر له به رایێ دا نه خشه مان بۆ كیشابوو ، هه له ته شوینه واری بێ ئه خلاقانه ی ئه و چه شنه بیره دۆزانه (بیره دۆزه ی ماركسیزم و داروینیسم و نیتشه) له بیرو باوه پی گه له ساویلکه كان (غهیره جووه كان) دا زۆر ئاشکرا ده ییت) .

٣ - له (برۆتۆكۆل) ی سێ به مه ش دا گو تراوه : (٣)

(٠٠٠) تیمه گه له كان ده خهینه ژیر پكیفی خۆمانه وه به هۆی سوود وه درگرتن له ههستی هه سوودی و بوغزو قین ، كه له ئه نجامی هه زاری و تهنگ و چه له مه دا له دایك ده بن ، وه سوود وه درگرتن له هه مان هه ست و نه ست شیوازی مه ده بن بۆ پامالینی هه موو ئه وانهی له پێمان دا ده بنه په رچ !) .

(١) سه یری سه رچاوه ی ناو برا و بکه (برۆتۆكۆل) ی یه كه م ، لا په ره (١٠٦ - ١٠٩) .

(٢) سه رچاوه ی یشوو (برۆتۆكۆل) ی دووم ، لا په ره (١١٣) .

(٣) سه رچاوه ی یشو (برۆتۆكۆل) ی سێ به م ، لا په ره ١١٦

واته له پړئى په پيدا كړدنى هسهوودى و دوو بهره كى و په كتر بوغزاندن
له نيوان گه لان داو به هوى خو ئماندنى هه زارى و كو پړه ودرى نه و گه لانه
ده خه ينه ژر پر كفى خو مانه وه .

٤ - له (بروتوكول)ى چواردهم دا ده لئى :

(. . له سونگه ي نه وه وه پيوسته له سه زمان كه هه موو جوړه كانسى
نيان و پروا پرووختين ، جاهه رچهنده نه نجامى كاتى نه وه لويسته ش
پى گه ياندنى كو مه لى ك لامه زه بو پى بروا يه ، تيمه زور گوئى
ناده ينى . .) (١) .

٥ - له (بروتوكول)ى بازده ميش دا گو تراوه :

(تيمه له كاتى ك دا ده يين هه موو جهان دوو چارى دل ه پړاو كى و
به زاره بو نه وه نه وه لى ده نامر ته وه كه پيوست بو ناوا تووشى
دل ه پړاو كى و خه م و خه فته ي بكه ين . . بو وه ي ته وى و خو پړاگرى يه كه ي
بشكتين . .) (٢) .

٦ - له (بروتوكول)ى هه فده م دا ده لئى : (٣)

(تيمه گرنگى يه كى زورمان ته رخان كړدوه بو كه م كړدنه زه ي
پړزى پړاوانى ئاينى له گه له غه يره جووه كان دا له بهر چاوى خه لكى ،
به ووش سه ركه و تمان وه ده ست هئاوه كه زبان بگه يه نين به ئاينه كه يان ،
نه و ئاينانه ي كه كو سينكى سه ختن له پړيگه مان دا . .) .

خو پړه ي ئازيز نه وانه چهنده نمون ه يه ك بوون له فيل و ته له كه و پړلانى

-
- (١) سه رچاوه ي پيشوو (بروتوكول)ى چواردهم ، لاپه ر (١٥٢)
 - (٢) سه رچاوه ي پيشوو (بروتوكول)ى بازده م ، لاپه ر (١٥٧)
 - (٣) سه رچاوه ي پيسوو (بروتوكول)ى هه فده م ، لاپه ر (١٦٧)

(سهیونیزم) ی جیهانی نهك هەر دژ به ئیسلام و موسولمانان ، به لكو دژ به هموو مروفايه تین •

تستاش بابچینه سهروکاری فیل و تله كه و پیلانی مهسیحی به كان دژ به ئیسلام و موسولمانان :

دووهم : كئیی (الغارة علی العالم الاسلامی) (هیرش بردنه سهه جیهانی ئیسلامی) : كه بریتی به نه باسئکی دوورز درئز سهبارت به چالاکی و ههول و تهقللای جوولانهوهی (تبشیر) [به مهسیحی كردن] له جیهانی ئیسلامی دا ، كه گوتقاری (مجلة العالم الاسلامی) فهپه نسایی بلاوی کرده وه له سالی (۱۹۳۰) ی زاینی دا •

ههلبه ته لهو كئینه دا نهخشه و پیلانی مهسیحی به كان خراوته پروو سهبارت به چۆنه تی تئكۆشان و چالاکی مهسیحی به كان له جیهانی ئیسلامی دا ، بئ گومان زورم ههز ده كرد كه ئه وه كئیه به دهست و په نهجه به كئیی ئیسلامی كورد زمان وه رگپر ابا به سهه زمانی كوردی ، بۆ خاتری وهی گهلی كوردی خو شه و بیستان به زمانه كهی خۆی نهخشه و تله كه و پیلانی مهسیحی به تی جیهانی دیبا به دژ به ئیسلام و موسولمانان •

تستاش لهم ده رفه ته تهسكه دا گولبزی رئکی ئه وه كئیه ده كه یه و چه نه ند نمونه به كئیی لئ ده خهینه پروو :

۱ - له زبیر سهه رذیری بلاو كردنه وهی مهسیحایه تی له (ئه فریقیا) دا گوتراوه : (۱) •• ستر (بولس) گوتوو به تی : ئاینی ئیسلام تاقه كو سپی سهه ر پئنگه ی بلاو كردنه وهی مهسیحایه تی به له (ئه فریقیا) ، وه مروقی موسولمان تاقه دوژمنی سهه سهختی مهیه چونكه بلاو بوونه وهی (ئینجیل) نه نه فامی دانیشوان نه بت په رستیان نه تئكۆشانی گه له مهسیحی به كان و غهیره مهسیحی به كان به ره له سستی بۆ پهیدا ناكهن •

(۱) (الغارة علی العالم الاسلامی) لاپه ره (۱۵) •

۲ - له‌زیر ناوو نیشانی : کۆنگره‌ی قاهیره‌ی سالی (۱۹۰۶) دا
گوتراوه : (۱)

(۰۰ له (۴) ی (ابری) ی سالی (۱۹۰۶) گۆنگره‌که ده‌ست پی‌کرا
له‌مائی عرابی باشا ، وه‌زماره‌ی نوینه‌رانی جوولانه‌وه‌کانی (تبشیر) گه‌پۆ
(۶۲) پیاوو ئافره‌ت ، وه‌ زماره‌ی نوینه‌رانی (تبشیر) ی ئه‌م‌ریکایی له‌م‌یندو
سوریاو ولاته‌ عوسمانی‌یه‌کانو فارسو میسروه هاتبون (۲۱) بوون ، وه
نوینه‌رانی (تبشیر) ی ئینگلیزی (۵) بوون ، وه‌ له‌و گۆنگره‌یه‌دا نوینه‌رانی
ئیسکت له‌نداو ئه‌لمانیاو هولنداو سویدو دانمارک به‌شداریان کردبوو ، وه
(زویمر) سه‌رۆکی کۆنگره‌که بوو .

به‌رنامه‌ی کۆنگره‌که‌ش به‌م جۆوه‌ بوو :

کورت‌ه‌یه‌ک ده‌رباره‌ی سه‌رژمیری مسوڵمانان له‌دنیا‌دا ، ئیسلام
له‌ئه‌فریقیا‌دا ، ئیسلام له‌زیر پرکیفی عوسمانی‌دا ، ئیسلام له‌هیندا ،
ئیسلام له‌ئیران‌دا ، ئیسلام له‌ئه‌فغانستان‌دا ، ئیسلام له‌چین‌دا ، شه‌
بلاو کراوانه‌ی که پێسته له‌نیو مسوڵمانان‌دا بلاو بکریته‌وه‌ چ مسوڵمانانی
پۆشنیرو چ عه‌وام ، ئینسان کردن به‌مه‌سیحی ، هه‌لگه‌پانه‌وه‌ له‌ئاین ،
شیوازه‌کانی فریاکه‌وتنی ئه‌وانه‌ی بوونه مه‌سیحی ، کاروباری ئافره‌تانی
ئیسلامی ، چه‌ند باسێک که په‌یوه‌ستن به‌ په‌روه‌رده کردنی (مبشر) . کانو
په‌یوه‌ندی ئیوانیانو چۆنه‌تی فیرکردن له‌ئیسلام‌دا .

هموو ئه‌م باسانه‌ش له‌کتییێک‌دا کۆکراونه‌وه‌ به‌ ناوی (وسائل التبشیر
بانصرانیه بین المسلمین) شیوازه‌کانی به‌مه‌سیحی کردن له‌نیو مسوڵمانان‌دا

۳ - (۰۰ دواپی (زویمر) ی فه‌شه‌ کتییکی ده‌رباره‌ی بلاو کردنه‌وه‌ی

مه‌سیحیه‌تی بلاو کرده‌وه‌ به‌ ناوی (جیهانی ئیسلامی هاوچه‌رخ) .

(۱) سه‌رچازه‌ی پێشوو لابه‌په‌ (۱۹) .

له بهشی یه که می نهو کتیبه‌دا باسی نهو پرنکه یه کراوه که پیوسته بگریته بهر له مه‌بدانی به‌مه‌سیحی کردن (بشیر) دا •

له بهشی دووه‌م و سئ‌یه‌م‌دا باسی نهو کۆسپانه کراوه که ده‌به‌ به‌رچ و تانه له‌پۆی به‌مه‌سیحی کردنی عه‌وامه‌کان‌داو چه‌ند شیوازو نامرازیک باس کراون که ده‌به‌ هۆی سه‌رنج پاکیشانی مسولمانان و خۆشه‌ویست کردنی (بشیر) ه‌کان له‌کن مسولمانان •

گرنگترین نهو نامرازو هۆیانه‌ش نه‌مانه‌ن :

- ۱ - موسیقا لیدان چونکه پۆزه‌لانیه‌کان زۆریان مه‌یل لێ‌یه •
- ۲ - دامه‌زاندنی دام و ده‌زگا پزیشکی‌یه‌کان له‌نیو مسولمانان‌دا •
- ۳ - فیربوونی (دیالکت) و زاراوه‌کانی عوام •
- ۴ - خویندرانی قورئان تا بزانی چی تێدا‌یه •
- ۵ - گه‌تو‌گۆکردن له‌گه‌ل عه‌وامی مسولمانان به‌پۆی ئاستی زیری‌یان •
- ۶ - خویندنه‌وه‌ی وتاره‌کان به‌ ده‌نگێکی نه‌رم و فه‌سیح •
- ۷ - نابێ وشه‌ی بێگانه له‌وتاره‌کان‌دا به‌کار به‌ئیرێ •
- ۸ - پیوسته‌ زۆر گرنگی به‌هه‌ل‌ب‌زاردنی باسه‌کان بدرێ •
- ۹ - پیوسته‌ شاره‌زای نه‌فسیه‌تی پۆزه‌لانی یه‌کان بێن •

نوسه‌ر نه‌م دوو به‌شه‌ی کتیبه‌که‌ی به‌وه‌ کۆتایی پێ هیناوه که زوربه‌ی نه‌وانه‌ی بوونه‌ مه‌سیحی عه‌وام و نه‌خوینده‌واره‌کان •

له‌به‌شی چواره‌م‌دا باسی نهو کۆسپ و ته‌گه‌رانه کراوه که له‌پۆی به‌مه‌سیحی کردنی مسولمانه‌ پۆشنه‌یره‌کان‌دا هه‌ن •

له‌ به‌شی پێنجه‌م‌دا نوسه‌ر باسی نه‌وه‌ی کردوه که له‌ کۆنگره‌که‌دا باس کراوه سه‌باره‌ت به‌و بلاو کراوانه‌ی پیوسته له‌نیو مسولمانان‌دا بلاو بکریته‌وه بو وه‌ی بیان‌که‌ن به‌مه‌سیحی •

نوسەر ده لیت : دکۆر (أراهاس) که پزیشکی (تبشیر) له شام ده لیت : (۳۲) سالم به سه ردا تیده پویه خه ریکی نه زیشه به م (پیشه ی به مه سیحی کردن) هه تا ئیستا بی هیوا نه بووم ته نیا دوو جار ان نه بی ، ئه ویش له کاتی بهرگری کردنی ده و له تی عوسمانی یان یه کیک له شیخه کان له دووان له وانهی ده هاته لام .

وه ئه و دکۆره سه رزمیریکهی هتاوه سه یاره ت به وانهی ده چنه لای گوتوویه تی : ۶۸٪ یان مسولمانن و نیوه ی ئه وان هه ش ئافره تن ، وه یه که مین سالی هاتی هاموشو که رانی گه یشته (۱۷۵) ز له کۆتایی سالی ئیش کردنی دا گه یشتوونه (۲۵۰۰) .

ئنجا دکۆر ئاوا کۆتایی به قسه کانی هتاوه :

(پۆسته له سه ر پزیشکی (تبشیر) هیچ کاتیک فه رامۆش نه کات که ئه و (مبشر) بهر له وه ی پزیشک بی !!) .^(۱)

۴ - کاروباری ئافره تان له (تبشیر) دا :^(۲)

ئهم باسه بایه خیکهی ته وای پی درابوو له ئیو ئه ندامانی کۆنگره ی ناوبراودا چونکه تایه ته به نیوه ی مسولمانانی دنیا ، (المس ولسون) گوتی : ژنانی (مبشره) په نا ده به نه بهر قوتابخانه و عیاده پزیشکی به کان و سهردانی دتی به جووتیاری به کان تاگو مه سیحایه تی بلاو که نه وه .

۵ - کۆنگره ی ادنبرج سالی (۱۹۱۰)^(۳) .

ئهم کۆنگره یه له مانگی سبتمبری سالی (۱۹۱۰) به سترا ئیشه کانی ئه و کۆنگره یه له (۹) بهرگ دا بلاو کرانه وه .

(۲) سه رچاوه ی پشوو ، لایه په (۲۴) .

(۱) کتیی ناوبراز ، لایه په (۱۹ ، ۲۰ ، ۲۱ ، ۲۲ ، ۲۳ ، ۲۴) .

(۳) سه رچاوه ی پشوو ، لایه په (۴۰) .

لهو کۆنگره یه دا (۱۲۰۰) نوینره به شداریان کرد ، که ده نیو وان دا
 (۵۰۲) یان ئینگلیز بوون و (۵۰۵) یان ئه مریکایی بوون ته نانهت (مستر
 روزفلت) سه رۆک کۆماری ولاته یه گه رتوووه کانی ئه مریکایی بئشووه یه کیک
 بووه له نوینه ره ئه مریکایی به کان به لام نامه یه کی ناردوووه و عوزری
 هئاوه ته وه له بهر نامه نه بوونی .

وه گۆفاری (الشرق المسیحی) ده ئیت :

(تبشیر)ی ئینگلیزی و ئیدله ندی سالی (۲۱۰۰۰۰۰) جیه له دهری ئی
 (تبشیر) دا خه رج ده کهن ، ئه مریکا و که نه داش سالی (۲۰۰۰۰۰۰) جیه
 خه رج ده کهن .

استرالیا و ئه فریقا و ئاسیا و هولندا (۳۰۰۰۰۰۰) (جیه) خه رج ده کهن ،
 وه باقی دام و ده زگا کانی (تبشیر) له باقی که رتی ئه وروپادا (۷۰۰۰۰۰۰)
 (جیه) خه رج ده کهن .

له مه مان گۆفاردا هاتوه :

که سوپای (مشرین) ده گانه (۹۸۳۸۸) بشر ، چه ند لیژنه یه ک
 پالستیان ده کهن ئه ندانه کانیان ده گانه (۵۰۵۰۰۰۰) که س ، وه ئه و
 ژنو بیوانه ی ته ورات بلا و ده که نه وه و به شداری ده کهن له به مه سیحی
 کردن و ئامۆزگاری دا ده گانه (۹۲۹۱۳) که س ، وه به یمانگا کلتسایی به کان
 ده گانه (۱۶۶۷۱) ۰۰۰ وه زماره ی ئه و مامۆستا و قوتابی یانه ی له ژیر
 چاودیری (مشرین) دان ده گانه (۱۱۰۶۰۲) ، وه (۸۱) قوتابخانه و
 زانکۆیان له ژیر ده ستدا هه یه و (۷۹۹۱) قوتابی تیدایه (۴۸۹)
 قوتابخانه ی دینیان هه یه بو ئیر کردنی مه سیحی به تی و ده رچواندنی مامۆستان
 له (مشر) ان که (۱۲۵۴۳) قوتابی یان تیدایه .

دیسان (۱۵۹۴) قوتابخانه ی ئاماده یی یان هه یه (۱۵۵۴۲۰) قوتابی یان

تیدایه، وه (۲۸۹۰۱) قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی‌یان هه‌به ژماره‌ی قوتایی‌یه‌کانی
(۲۱۲/۱۶۵) ده‌بئی، جگه له‌ممش (مبشر) • کان (۱۱۳) قوتابانه‌ی
اخچهی ساوایان‌یان هه‌یه که (۴۷۰۳) مندایی تیدایه •

دیشان (۵۵۰) خه‌سته‌خانه‌یان دروست کردوه له‌گه‌ل (۱۰۲۴)
ده‌مانخانه (۴۰۰۰۰۰) کس هاموشویان ده‌کمن ۰۰۰ وه (۲۶۵)
به‌ناگایان دروست کردوه بو هه‌تیوان و (۸۸) بو ئه‌وانه‌ی به‌له‌کن و (۲۱)
بو مندایی به‌له‌ک، وه سه‌ره‌پرشتی (۲۵) قوتابخانه‌ی کویران و (۱۱)
به‌یمانگای فریاکه‌وتن و (۱۰۳) به‌ناگا بو تریاک‌ی‌یه‌کان و (۱۵) به‌ناگا
بو بیوه‌ژنان ده‌کمن •

ئه‌وه هه‌مووی سالی (۱۹۰۲) بووه • خو ئه‌گه‌ر به‌راوردی بئی بکری
له‌گه‌ل سه‌رژمیری سالی (۱۹۱۱) دا هه‌لکشینیکی زه‌به‌لاح ده‌بیزی
له‌هه‌موو شتک دا •

۶ - کۆنگره‌ی (لکنو) سالی (۱۹۱۱) ی ز •

(مبشر) انی ولاته ئیسلامی‌یه‌کان دووه‌مین کۆنگره‌ی گنشی‌یان له
(لکنو الهند) به‌ست له (۲۱) ی ینایی سالی (۱۹۱۸) واته (۵) سالی
باش به‌سترانی کۆنگره‌ی قاهیره، هه‌له‌به‌ته سه‌روکی ئه‌م کۆنگره‌یه‌ش
(زویمر) ی قه‌شه بووه •

له‌و کۆنگره‌یه‌دا (۱۶۸) نوێنه‌رو (۱۳) میوان بانگ کرابوون •

۱ - توێژینه‌وه‌و گفتوگوو کردن سه‌باره‌ت به‌ بارودۆخی ئه‌مپوۆ •

۲ - هاندان بو فراوان کردنی مه‌یدانی فیرکردنی (مبشر) • کان و
فیرکردنی ئافره‌ت •

۳ - ئاماده‌کردنی هیزو ئامرازی ته‌واو و به‌رزکردنه‌وه‌ی ئاسه‌تی خه‌بات

• کردن

خۆبەنەرى ئازىز ئەوۋە مۇشتىك بوۋو لەجەۋائىك لەقېل و تەلەكەو
بىلانى مەسحىتەتى جىھانى دزى ئىسلام و مۇسۇلمانان !!
لەكۆتايى دا :

خۆبەنەرانى ئازىزو بەپۇتىم :

سوپاس بۇ خۇاى خاۋەن بەخشش وچاگە كە يارمەتى داين كاتىكى خۇش
بىكەۋە بەسەر بەرىن لەبن سىبەرى يەكك لەدرەختە پىرپىت و بىزەكانى باخى
قورئانى مەزندا ، يارمەتى داين گەشتىكى خۇش بىكەن بەتو دەبىارى
دەۋلەمەندى پىرگەۋەھەرى يەكك لەسوۋپەتەكانى قورئاندا •

سوپاس بۇ خۇا كە تۈانىمان (۳۳) دانە گەۋەھەرى بەنرخ و گىرانبايى
بەدەسمايەى زانىارى كەم و ھىچ بەبەرەۋە نەبوۋمان لەكۆگى ئاۋەدانى
سوۋپەتى فاتىحە بىكرىن !

ئىستاش كاتى ئەۋە ھاتوۋە كە ھەتا لەگۆشەيەكى دىكەى بەرنامەى
خۇادا بەدەدەرتان شاد دەبەۋە ، خۇا خافىزىقان لى بىكەم بتان سىترم
بەباۋەشى پىرسۆزو بەزەبى بەرۋەردگارى مەزن و بالادەست •

ئەمما بەرلەۋدى لىك جوئىبىنەۋە با وىكرا ئەۋ فەرمايشتە پىرۋزەى
بىتەمبەرمان (صلى الله عليه وسلم) بەزار بلىن و بەدل سەرنىج دەپن :

(اللهم انى اعوذ بك من قلب لا يخشع ، ومن دعاء لا يسمع ، ومن

نفس لا تشبع ، ومن علم لا ينفع ، اعوذ بك من هؤلاء الارب) (۱)

خۇايەگىان پەنات دىنمەبەر ، لەدلىك كە - لىت - ناترسى و پاناچلەكتى ،
ۋە لە پارانەۋە سكالابەك كە نايستى و قىۋول ئابى ، ۋە لەنەفىك كە
تىرئابى ، ۋە لەزانىارى بەك كە سوۋدبەخشى يە - واتە پەفتارى پى
ناكرى - ، بەنا بەتو دەگرم لەم چوارانە •

(۱) ترمىذى و نىسائى لە (ابن عمر) ۋە پىۋايەتىان كىرەۋ •

خوای مه‌زن و بی‌هاوتا بشتیوانی هم‌موان بی‌و دلمان به‌لای خوئی‌دا
که‌مه‌ند کیش بکاو به‌تیشکی ناسین و خوشه‌ویستی خوئی ویتقه‌مبه‌رو هاوه‌لانی و
شونین که‌وتوانی پرووناکی بکاته‌وه .

• نامین

والحمد لله رب العالمین ، والصلاة والسلام علی محمد وعلی آله
وصحبه أجمعین ومن اهتدی به‌دیه الی یوم الدین .

• پروژی شمسہ پرنکہوتی ۱۸/۶/۱۹۸۳ ی زاینی

(۷) پرہمہزانی (۱۴۰۳) ی کۆچی

ساعات (۳۱۰) باش نیوہ پرو

پانیہ ، گہرہ کی قولہ

بہندہ : علی بایر

وہ تمان

فەرھەنگیلەھ ی پوختە یەك دەربارە ی ئیسلام

پیتی (۶)

ئادەز	زیری ، بیروھوش
ئافار	ئاقاست ، راست بەراست ، بەرامبەر
ئاوا	بەم شتوویە ، بەم جۆرە
ئاستەنگ	لەمبەر ، تەگەرە ، کۆسپ
ئاوروچکە	ئاگریکی بچووک
ئامازە	ئیشارە
ئیرەیی	حەسوودی
ئیرەکانە	تیرە ، ئەم شوینە
ئەنگوستەچاوی	تاریک وتەلەم ، تاریکی یەکی دا ئەگەر بەنجهت
	بەچاوان دا بکەن نە ی بینی
ئەنگاوتن	بێکان ، لیدان
ئەبەلق بوون	چاوی زەق بوون لەترسو و حەزەمەتان

پیتی (ب)

بەرھەست	ھەست بێ کراو ، (محسوس)
بەھەتیم	زەر بەدەست ، گورج و گۆل
بەھەویا	بەتەما ، بەتومید
بێ خەوش	بێ گەرد ، بێ لەکە
بېرېك	تۆزېك ، ھەندېك ، نەختېك
بۆخاتری وە ی	بۆ ئەوە ی

• بی باہخ ، بی نرخ •	بی تمہیت
ہیزو توانا ، وزہ	پرست
تمندازہ	بارتہقا
پنچہوانہ	بہراوہ ژوو
زہ بہلاح ، گہورہ ، بی ٹامان	بی پہزا
بہتہنیا ، بہتہنہا	بہتہنئی
یہخہ بی گرتن ، بہروک بی گرتن ، دہ گزراچوون	بہرینگ بی گرتن
بہو شیوہیہ ، بہو دستورہ	بہو بی ودانہ
بو سہلماندن ، قہناعت بی ہٹان	بو دہ تانی خستن
لای نہوہ ، لای ژیرہوہ	بارئی نہوہ
• بریتی ، جگر ، (بدیل) •	پر یکار
• بینین ، دیتن	بہ چلو تمنگاوتن
• بو تہوہ	بووہ
• ون بوون ، گوم بوون	بزر بوون
• رق لی ہستان ، دزان	بوغزاندن
• پیش نہوہی	بہراہوہی
• تہور	بیور
• بہہتواسی ، بہٹارامی	بہ شینہی

پیتی (پ)

بہش ، پارچہ ، ہشکہ گوشت : پارچہ گونستی	ہشک
• گچکہ	
• مالآت ، ٹاژل ، ولسان	پانال

• کۆگردنه‌وه ، وەسەرتیک نان	بەزەمەندە گەردن
• وەیتیش خۆ دانسی یەکیک بەبەل ، پال	بەلەستۆدان
• پتۆنەن بەرە ویتشەوه	بەرەم بەرەم
• پارە پارە ، لەت لەت یارچە یارچە	پێرۆ
• پیادە ، سەتەزە لام	بەسلان
• دوایرۆز ، قیامەت	پراکتیک کردن
• جێ بە جێ کردن ، (تطبیق)	پێ ییلکە
• ییلکانە	پەرتەوازە
• برزوبلاو ، بێ سەرە و بەرە	پێرۆچکە
• تازە بێ هەلگرتوو ، مەندالی تازە فێرە	پێهەلا چوون
• پۆیشتن بوو	پێکەڵ پێک
• بەرز بوونەوه ، بالآچوون	بسر
• هاوسەنگ ، هاوئەندازە ، پێکاویک	
• زیاتر	

پیتی (ت)

• تیک بەستبوراو ، پیکه‌وه چەسپ کراو	تیک ترینجاو
• هەژاندن ، پراوە شاندن	تیکه‌وه پاشەقاندن
• تیک هەلقەزان ، لە گەریه‌ک پراچوون	تیک هەلپەژان
• تۆتۆمۆیل ، سەیارە ، ماشین	ترومیل
• تیرا بە پمبون	تیرادیتن
• کۆکرانەوه پێچرانەوه	تیکه‌وه پێچران
• تیک ئالقان	تیک گیران

تیوه پرامان
ته بایی

مدرنج دان ، وردبوونهوه •
ئاشنایی ، برابته تی ، پیک و پیکسی ، پیکهوه
هه لکردن •

دهم ، کات ، هه پرهت •
کونه لووت •

تاف
تفنک

پیتی (ج)

جیا کردنهوه ، جودا کردنهوه •
گه نیج ، لاو هه رزه کار •
لنزماو ، باتالاغ •

جوئی کردنهوه
ججیل
جلیتاو

پیتی (چ)

چاو نووقاندن •
گیروگرفت ، تنگ و چه له مه •
موچیر ، سووربوو له سه ر شتیک •
ناشی ، نوزان ، ناکارامه •
بوچی ، له بهرچی ، لو •
وانا ، مه بهست ، (مفهوم) •

چی تری له توانادا بیه ، برکردن : توانا
به سه رداشکان •

چاو له قووچ نان
چورتم
چیره گرتوو
چه پله ک
چما
چه مک
چیدی برناکا

پیتی (ح)

ئاج ، بیویست •

حه وجی

پیتی (خ)

• کوزانهوه ، خاموش بوون	خهفه بوون
• وهسوسه ، ذندهان بهلای خرابه‌دا	خوتخوته
• لهخیش و پیشه‌وه ، بی سوچ و بهانه	(به) خرت و خۆپایی
• خۆی ناماده کردوه ، قمی لی خۆش کردوون	خۆی خپ هه‌لداوه
• تیکرا له‌سه‌ر شه‌وه‌ن	خپ له‌سه‌ر شه‌وه‌ن

پیتی (د)

• ناقولآ ، ناشیرین ، ناجوان	دزیو
(تاکید)	داکۆکی
• به‌رده‌وام ، هه‌مو کاتیک	دایم و دهره‌م
• تیز کردنه‌وه	دمه‌زرد کردنه‌وه
• وه‌ستان ، نه‌توانین ، برست لی بران	ددرنه‌بردن
• لی‌ی قبول ناکرئی ، وازی لی ناهیتری	ده‌سه‌ریه‌وه ناچئی
• ینکه‌وه مه‌دار ناکهن ، ینکه‌وه هه‌لناکهن ، ینکه‌وه ناسازین	دانووایان ینکه‌وه ناکولن
• سه‌ملاندن ، ثیقناح بوون	ده‌تانی خستن
• لی‌ی ده‌خوپئی	ده‌ی ئازوئی
• به‌گژداچوون ، مل‌ملاتی له‌گه‌ل‌دا کردن ، خۆ ده‌به‌رپا کردن	ده‌به‌رپا چوون
• مشت و مپ ، وتووێژ ، شه‌په‌سه	دمه‌دمی
• گو‌ماندار ، ذل کرمی ، دوودل	دپردۆنگ
• به‌نجهره	ده‌لاقه

پیتی (ز)

• ترسانیکی زور ،	رراوچوون
• وردبین ، میکرو سکوب	زه پوهین
• تووپه بوون ، قهلس بوون ، دلگهرم بوون ،	زیر بوون
• پوز بوون	
• زیری ، بیروموشی	زیمین
• مهرزم نه بوون ، کول نه دان ، وازنه مینان	زوت نه بوون
• زور گوره ، بی پهزا	زه به لاج

پیتی (ژ)

• شارستانه تی ، (الحضارة)	ژیار
• جوانکیله ، قشت وله بار	ژیکه له
• زهر	ژار

پیتی (پ)

• قووت دان ، شت نه ویدیو کردن نه گه روو	پوهیشتن
• له بهرچاو گرتن	په چاو کردن
• گوشراو	پاپازنه راو
• نهی	پاز
• خسته نیش	په کار خستن
• جلوه ، نهوسار	پرنشمه
• ده گزیهک پاجوون ، مل ده بهر ملی یهک نان	(له) پاستیک پاهاتن

ئىچى ناوۋىشېتەۋە ، بۆي نىھ ، جەددى نىھ •

• دانان

• پىرىنگانەۋە ، دوور كەۋتەۋە •

• دەگمەن ، بىژۆك ، (شاز) •

• ئاست (مستوى) •

پىچى ناكەۋى

پۇنان

پەۋىسەۋە

پىزىپەر

پىكار

پىتى (س)

• موچىرى ، سوورى لەسەرشت

• ھەلەنگوتن ، لىردا مەبەست بەھەلەداچوونە •

• پارە ، (عملە) ، دراۋ •

• سەرەپەنجە •

• عىنادى ، نەسەلماندىن ، بۆ دەتائى نەخستن •

• سەرنوئىك ، زىلدىن ، گوفەك •

• ئاسان

• بەھۆي ئەۋەۋە ، لەئەنجامى ئەۋەۋە •

• شىرو بەرھەمەكانى شىر •

• دىئاي لىتەنگ دەبى ، كىنايەيە بۆ خەم •

• پەزارەي زۆر •

• سەر لەبەر ، تىكپا •

• سىپىر •

سامەرەستويى

سامە بردن

سكە

سەردە پىتكە

سەردە خەرى

سەرانگوبىك

سىيائى

(لە) سۆنگەي ئەۋەۋە

سىيائى

سەرى دىئايەي لىۋىك دىتەۋە

سەراپا

سەنگەر

پیتی (ش)

• هیچ کامیان (زیاتر بۆ دووشت به کاردی)	شناقیان
• ههنگاو ، لوقاو	شه قاو
• کهل و پهل	شمه ک
• تیشک ، پرووناکی	شوق
• چیشتی بابای شیت ، کینایه به بۆشتی	نیوی شیتھی
• تیکه ل و پیکه ل و بی سه ره و به ره	

پیتی (ق)

• نیشانه ی سه رپینگا	قوچکه
• پاژی بوون	قایل بوون
• به ری پروه کی گوژآلک ، (حنظلة)	قه له فسه
• په نجه	قامک
• تووپه ، ناپاژی ، ناسه رسه نگ	قه لس
• پزگار بوون ، ده رباز بوون	قوتار بوون
• نفووم بوون ، ون بوونی ته نیک له نیو ته نیک	قم بوون
• تیزدا	
• گوشتی سوورکراوه	قاورمه

پیتی (ف)

• وه رگران ، لسی ده فامریتسه وه : لسی	فامرانه وه
• وه رده گیری	

• قورت گردن ، پیچ گردنوه	فیسق کردن
• سووچی ویه ، خهتای ویه ، هوی ویه	فیتی ویه
• فیه ، فیکه	فیتوو
• کارخانه ، کارگه	فابریقه
• تاین ، فلانهشتی زانراو	گورپین
• خوویان پیوه گرتوه ، بهساوایی باریان	فرچکیان پیوه گرتوه
• پیوه گرتوه	
• هیچ نابینی ، حهشتهبای نابینی	فرووزاییه نابینی

پیتی (گ)

• جار	که پرت
• تۆلهی خوی نیی کردهوه ، لئی وه پمز بوو	کول و دویه خوی لی گرت
• کامه	کپه
• دوممل	کواز

پیتی (گ)

• جوړه پرووه کیکه بهره کهی وک شهمامه وایه ،	گوژانک
• بهلام تابلتی تال و ناخۆشه ، بهری نهو	
• پرووه که بیی ده گوتریی (قهله فسه) به عاره بی	
• (حفظلة)	
• تاین ، فلانهشتی زانراو	گورپین
• داخراو ، قفل دراو	گاله دراو
• پیویسته	گهره که

گله واهسی
گچکه

شایه تی •
چو و که له ، بچو و کک • چو وک •

پیتی (ل)

لاته ل

لاسه ننگک ، خوار •

له باتی

له جیاتی ، له بری ، له جیئی •

لیکدا لیکدا

خیرا خیرا ، جار له دوای جار ، بهرده وام •

له مهر پ من

ئی من ، می من

له کن وی

له لای وی ، له نزیك وی •

لینگان

لاقان ، قلچان •

له بنه و به پاله وه

له نزیکه وه •

لی خه فتان

ههول بۆدان ، به دوادا گه پان •

لیی ده دلی ناگریئی

گونی ناداتی ، فهرامۆشی ده کاو له دل دا

پق و قینی لی دا ناگریئی •

لیکدی

له یه کمر •

لی و ه شاهه

ده باران دا هه بوو ، شایسته •

لو یچیک

چه ننگک ، لو یچ نه و نه اندازه به به که نه تیوان

له بی ده ست و به نه چه کانی دا جیئی ده بته وه •

لاموجوومی

سه ره خه ری ، ئینکاری •

لیی ده گیر نه وه

به شداری ده کن ، لی گیرانه وه :

به شداری کردنی به کیک له خوۆشی یان

ناخۆشی به کیکئی تر دا •

خۆشەويستى پۇتراۋە •

- ۱۸۵ گەۋھەرى سۆيەم : لەخوا ۋە نيزىك گەۋتن كتۈپ ناپىۋ
پلە پلە يىيە •
- ۱۹۰ گەۋھەرى چۈرەم : ئەركى بەندە بەرامبەر بەخاۋا ئى خوا
بەرامبەر بەۋى •
- ۱۹۴ گەۋھەرى يىنجەم : بوخت ترين شىۋەى خوا بەيەك ناسين
(التوحيد) •
- ۱۹۶ گەۋھەرى شەشەم : بېراۋ كردهۋە لىك چوئى نابنەۋە •
- ۲۰۴ گەۋھەرى حەۋنەم : بۆچى ئىسلام گىرنگى بە يەكەتتىۋ بىكەۋە
جۇش درانى كۆمەلەى مۇلمانان دەدا ؟
- ۲۰۸ گەۋھەرى ھەشەم : ئىمان ۋە پراۋ تاقە بنچىنەى كۆمەلگەى
ئىسلامىيە •
- ۲۱۴ تەفسىرى ئايەتى شەشەم
- ۲۱۶ گەۋھەرى يەكەم : بەرنامەۋ پىيازى زيان پىۋىستە تەنيا لەلايەن
خاۋە دابىرىۋ ديارى بىكرى •
- ۲۱۷ بەلگەى يەكەم : بىزارى ۋ ناپەزايى دەرپىنى زاناۋ مشوورخۇرانى
پۇژھەلات ۋ پۇژئاۋا سەبارەت بەۋ بارودۇخەى تىيدا
دەزىن ۋ بەۋ بىردۆزەۋ پىچكانەى ' حوكىمان بەسەردا
دەكەن •
- ۲۳۳ بەلگەى دوۋەم بۇ سەلماندىنى پاستى گەۋھەرى يەكەمى
ئەم ئايەتە ، ناخۇشىۋ پىر تەنگ ۋ چەلمەيىۋ سەرلى شىۋاۋى
زىيانى دانشتۋانى شارستانەتى يە ماددى يەكانى ئەم پۇژگارە •
- ۲۶۳ گەۋھەرى دوۋەم : تەنيا بەرنامەۋ پەپرەۋى خوا پاستۋ
پاستۋ دوستەۋ ، ھەر بېرۋاۋە پىرۋ پىچكە يەكى دىكە

خوارو خٲچ و ناته و اوه :

- ۲۶۴ به لگهی یه که می راستی ئه و قسه یه : خسته پووی چند
تابلو یه کی دل بزوئن له شارستانه تی ئیسلامی •
به لگهی دررم : خسته پووی ئیعتیراف ینکردن و گه واهی دانی
بٲگانه کان سه بارهت به بی هاوتایی و نمونه بی ئیسلام •
گه و هری سٲی یه : بوچی ئیسلام به (الصراط المستقیم)
ناوبراوه !؟

- ۲۸۳ چند پازنکی سه رنج پراکتش له م ئایه ته دا
- ۲۸۵ ته فسیری ئایه تی جه و ته م
- ۲۸۷ گه و هری یه که م
- ۲۸۸ گه و هری دو و ه
- ۲۸۹ گه و هری سٲی یه م
- ۲۸۹ گه و هری چواردم
- ۲۹۰ گه و هری ینجه م
- ۲۹۲ گه و هری شه شه م
- ۲۹۳ گه و هری جه و ته م
- ۲۹۵ گولٲزیرنکی کتبی : (بروتو کولات)
- ۲۹۸ گولٲزیرنکی کتبی : (الغارة علی العالم الاسمی)
- ۳۰۴ له کٲوتایی دا
- ۳۰۷ فه رده نگیله
- ۳۱۹ نبوه پروک
- راست کرد نه و ی هه له کان
سو پاس

خوینهری بهریزم : تکایه بهرلهوهی دهست
 بهخویندهوهی ئەم کتیبه بکهی ئەم هه لانه راست
 بکهوه .

هه له	راست	دیه	لا بهر
وجه	وجه	۲	۳
ئه	ئهی	۱۸	۵
ئهستیره ماکان	ئهستیره کان	۷	۶
لئی نه خورایی	لئی نه خورایی و	۲۱	۷
مرمرۆمئیکی	مرۆمئیکی	۲۱	۷
سیم	ئهم	۲	۱۱
خۆشمال	خۆشحال	۷	۱۱
بفت	بیت	۸	۱۱
خۆپرسک	خۆپرسک	۸	۱۸
(العالمین)	(رب العالمین)	۲۱	۱۸
تیرا	تیرا	۱۰	۱۹
بهخشین و	بهخشیوه و	۱۰	۲۱
فاتحه	فاتحه	۲۰	۲۲
(باسمه)	(باسم)	۵	۲۲
جوی جوی	جوی جوی هه ن	۱۴	۲۲
آله	آله لههه جئیهک (آله) هاتبئ (آله) بهیه .		
لاه	لاه	۷	۳۳
دهی ئه رستی و	ده به رستی و	۱۷	۳۳
زات ماهیهت	زات و ماهیهت	۲۱	۳۳

لاڀڙ	ڌڻي	پراست	هه له
۳۴	۲	فعل منہ	فعل منہ
۴۲	۸	دهشي	دهشي
۴۲	۱۸	ماندوو	ماندوو
۴۲	۲۲	ماددي	ماددي
۴۴	۲	دهورو	دهورو
۴۴	۱۶	توانا	توانايي
۴۵	۲۲	ناشي بي	ناشي بي
۴۸	۷	له حالتڪه وه	له حالتڪه وه
۴۸	۱۰	در پڙ خايه ن	در پڙ خالان
۴۹	۱۲	به ته عير ٽڪي ڏي	به ته عير ٽڪي
۴۹	۲۲	- به هه حال	به هه حال
۵۰	۷	پراست	پراستا
۵۰	۱۵	په ڀڌاي ده کات	په ڀڌاي
۵۰	۱۶	پو ٺيو	په ٺيو
۵۱	۶	ڌڻي	ڀڻي
۵۱	۱۶	ده چي	وه چي
۵۱	۲۳	وه ده ست بي	وه ده ست شي
۵۲	۱۱	له وه لام دا	له وه لام
۵۳	۶	ڪتومت	ڪهومت
۵۳	۱۰	چهنه	چهنه
۵۳	۱۱	دادهو	دارهه
۵۳	۲۲	پوته هوڙي	پوته هوڙ
۵۳	۲۳	پوونه وه بي	پوونه وه بي

لايه	ديڤ	پاست	هه له
۵۳	۲۳	نه ویش	نه ویش
۵۴	۱۹	زه به لاهی	زه به لاهی
۵۵	۱۴	زور ده بوون	ده بوون
۵۵	۱۷	ده پزانه	ده ژانه
۵۶	۲۱		Tell Mewhy
۵۶	۸	سویری و	سیری و
۵۶	۱۶	پاستیانه	پاسته یانه
۵۷	۲۰	خواردنه وه	خواردن و
۵۸	۴	خستویه	خستویه
۵۸	۱۵	سه نگی	سه نطی
۵۸	۲۰	هاوسه نگی	هاوسه نطی
۵۹	۳	بگورری	بطورری
۵۹	۸	دین	وین
۵۹	۲۰	بگومان	بیطومان
۶۰	۱۴	ده تین	ده تین
۶۱	۱۸	شلی و	شی و
۶۲	۴	زه به لاهی	زه به لاهی
۶۲	۱۳	که سانمان	که ساغان
۶۳	۵	خرپو کانه	خرپو کانه
۶۳	۹	دووسه د	دووسه ر
۶۳	۱۳	سالی	مائی
۶۷	۸	میش	میشه
۷۰	۲۲	بروانه کوتایی لابه په (۷۱)	★

لايه	ديبر	پاست	ههله
۷۴	۱۸	تهوی دی	تهوی
۷۴	۱۹	به کار تیکردنی	کار تیکردنی
۷۵	۳	که گوتمان	گوتمان
۷۵	۱۶	نازه لن	ناغه لن
۷۵	۱۹	که پرتان	که تان
۷۶	۱	به تال و	به تمل و
۷۶	۴	اوهن	پوهن
۷۷	۱۶	نه قو وچ نه نی	له قرو وچ نه لی
۷۶	۱۳	لایفقهون	لایعقلون
۸۴	۹	چهند مانایه ک	مانایه ک
۸۵	۲	گرانباری	گرانباری
۸۸	۲۲	ته مانه و	ته مانه و
۹۴	۱	A, B1, B2, D, C,	A.C.C
۹۵	۲۲	ته و دیبره چوته کوتایی لایه پره (۹۶)	دیبریک په پریوه
۱۰۰	۱	حه و جار حه و جار	حه و جار
۱۰۴	۱	علی	عی
چ۰۴	۱	هین	هن
۱۰۶	۱۶	نهم دیبره زیاده	
۱۱۴	۹	دوایی له پریی	له پریی
۱۱۵	۱۵	بی ساحتیه	بی ساحتیه
۱۱۷	۱۰	چ جاران بیرت	چ جاران
۱۲۰	۱۲	زیان	تریان

ئەم دېئو بەرئىراوہ : باسکىك لىئى نىزىك
 دەبمەوہ ، وەئەگەر باسکىك لىم نىزىك بىتەوہ .
 نىزىك بىتەوہ .

۱۵۶ لەدوای دېئىرى (۴) ئەم عىنوانە بنووسە
 « گەوھەرى سىئىبەم »

۱۵۶	۱۱	نامە	ناوہ
۱۵۶	۱۶	کاذبىن	کابىن
۱۵۹	۱۵	بىر	پاو
۱۶۲	۵	فېها	فېها
۱۷۱	۴	ناکات	بىکات
۱۹۱	۱	ملى بۆ	ملى
۲۰۸	۱۵	پىئىمونى	پىئىمونى
۲۶۵	۱۱	پراست	باست

